

Programmabegroting 2022

Inhoudsopgave

Programmabegroting 2022	1
Inhoudsopgave	4
0. Begroting in één beeld	6
1. Samenvatting	7
1.1 Inleiding	7
1.2 Financiële uitkomsten	11
2.0 Inleiding programma's.....	18
2.1.01 Relatie inwoners en bestuur.....	20
2.1.02 Ruimtelijke Ontwikkeling	22
2.4.1 Ruimtelijke ordening en Wonen	23
2.4.2 Natuur- en landschapsontwikkeling	24
2.1.03 Beheer leefomgeving	25
3.4.1 Openbare ruimte	27
3.4.2 Duurzaamheid.....	30
2.1.04 Economie en toerisme.....	33
2.1.05 Gezondheid en bevordering gezonde leefstijl.....	42
2.1.06 Jeugd, onderwijs en cultuur	46
2.1.07 Maatschappelijke ondersteuning en veiligheid	52
7.4.1 Maatschappelijke ondersteuning	54
7.4.2 Veiligheid	58
2.1.08 Werk en inkomen	61
2.2 Algemene dekkingsmiddelen	67
2.3 Overhead, ondersteuning organisatie en bestuur.....	72
2.4 Vennootschapsbelasting.....	75
2.5 Paragrafen	76
Paragraaf A. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	76
Paragraaf B. Onderhoud kapitaalgoederen	80
Paragraaf C. Financiering	93
Paragraaf D. Bedrijfsvoering	96
Paragraaf E. Verbonden partijen	99
Paragraaf F. Grondbeleid	115
Paragraaf G. Lokale heffingen	119
Paragraaf H. Transitie Sociaal Domein	127
Paragraaf I. Corona	128
3. Samenvatting voorstellen en vaststellingsbesluit.....	131
4. Bijlagen.....	133
4.1 Nieuw beleid 2022-2025	133
4.2 Investeringsplan.....	135
4.3 (Vervangings)investeringen.....	135
4.4 Reserves en voorzieningen.....	141
4.5 Financiële gegevens	147

4.6	Overzicht incidentele baten en lasten	158
4.7	Monitor bezuinigingen t/m 2020	162
4.8	Monitor bezuinigingen 2021 en verder	183
4.9	Programmagegevens.....	191

0. Begroting in één beeld

Welkom op de begrotingswebsite van de gemeente Montferland. Voor de verkorte weergave, namelijk de begroting in één beeld, kunt u op de volgende link klikken:
<https://www.montferland.info/begroting2022>

1. Samenvatting

1.1 Inleiding

Voor u ligt de begroting 2022 en de meerjarenramingen voor de periode 2023 tot en met 2025 van de gemeente Montferland. Deze begroting is de laatste begroting in deze raadsperiode, welke in het teken staat van onder andere de corona-pandemie en de gevolgen hiervan op onze samenleving.

Corona

De Covid-19 pandemie heeft in 2020 en 2021 tot grote maatschappelijke en economische gevolgen geleid en zal ook in 2022 nog impact hebben. In korte tijd is de wereld in de greep geraakt van Covid-19, kortweg het coronavirus. Het is in de eerste plaats een gezondheidscrisis, die inmiddels miljoenen mensen wereldwijd raakt. De Nederlandse overheid heeft met noodzakelijke maatregelen alles in het werk gesteld om de uitbraak van het virus zoveel als mogelijk in te dammen. Helaas zijn deze maatregelen dusdanig ingrijpend geweest dat het grote mate van invloed heeft gehad op het openbare leven en op de economie. Vanaf januari 2021 zijn de vaccinaties in grote aantallen beschikbaar gekomen waardoor half augustus iedereen die dat wilde een eerste vaccinatie ontvangen kon hebben. Door de hoge vaccinatiegraad is het aantal nieuwe besmettingen sterk gedaald en zijn een groot aantal maatregelen afgeschaald. Maar alertheid is geboden. We zagen in het voorjaar dat wanneer er te rigoureuus versoepeld wordt het aantal besmettingen razend snel weer kan oplopen met het herinvoeren van maatregelen als gevolg. Vanaf eind september zijn de meeste beperkingen versoepeld en komt het "oude normaal" stapje voor stapje dichterbij.

Economische gevolgen

De Nederlandse economie heeft in 2020 de grootste naoorlogse recessie doorgemaakt. De economie is door corona 3,8% gekrompen. Toch rekenen economen op een stevig herstel in de komende jaren. De coronacrisis is diep maar duurt minder lang dan eerdere crises, zoals de laatst bekende "de kredietcrisis".

De Nederlandse overheid heeft de afgelopen tijd via verschillende financiële steunmaatregelen voor bedrijven, zelfstandigen en maatschappelijke sectoren getracht deze gevolgen op korte termijn zo veel mogelijk te beperken. Hoe groot die economische schade uiteindelijk wordt, moet nog blijken. De steunmaatregelen hebben de meeste bedrijven door deze moeilijke periode heen geloodst. Een groot deel van de Nederlandse economie is in staat om vervolgens op eigen kracht het herstel voort te zetten. Door de steunmaatregelen van de overheid en de creativiteit van ondernemers zijn de meeste bedrijven in staat geweest om hun vaste lasten, lees personeel en huur, door te betalen. Hierdoor is tot op heden de werkloosheid gelijk gebleven en zelfs iets gedaald. Toch moeten we er rekening mee houden dat veel bedrijven besparingen gaan doorvoeren als reactie op de gedaalde omzet. Ook zullen er uiteindelijk nog ondernemingen failliet gaan. Het CPB voorspelt dat de werkloosheid in 2022 oploopt van 3,8% naar 4,1%.

Gevolgen voor de Gemeente Montferland

Naast de gevolgen voor de inwoners en ondernemers van Montferland heeft de gemeente Montferland ook te maken gekregen met oplopende kosten en wegvallende inkomsten. Om te voorkomen dat medeoverheden door de coronacrisis in financiële problemen kwamen heeft het kabinet vanaf juni 2020 besloten tot diverse compensatiepakketten. Tot op heden (2020 en 2021) is er ruim € 2,3 miljoen aan compensatie-uitkering ontvangen.

Afgelopen maanden is het corona-herstel-plan opgesteld en door uw raad vastgesteld. In de paragraaf Corona in deze Programmabegroting geven we u een update over de te ondernemen/ondernomen activiteiten.

Ondanks de grote impact van het coronavirus zijn we druk doende om de hervormingen in het Sociaal Domein, op de "overige taakvelden" en bedrijfsvoering ook daadwerkelijk te realiseren.

Meerjarenbegroting 2022 - 2025

In tegenstelling tot voorgaande jaren kunnen wij u een sluitende meerjarenbegroting aanbieden waarbij naast de autonome ontwikkelingen (binnen de programma's) ruimte is om nieuw beleid op te starten. Naast dit nieuwe beleid is er ruimte om een evenwichtiger financiële positie te krijgen door keuzes te maken aangaande het positieve saldo. Hiermee wordt voorkomen dat bij iedere tegenvaller er in de bezuinigingsmodus gegaan moet worden. Daarmee wordt ook voldaan aan de ambitie uit het coalitieprogramma: de financiële huishouding moet op orde zijn en worden gehouden. Dit vereist ook in de toekomst budgetdiscipline: van de organisatie, van het college en van de gemeenteraad. Alleen als wij gezamenlijk die discipline op kunnen brengen en eenzelfde uitstraling hebben, kunnen we spreken van meerjarige financiële stabiliteit.

Begrotingssaldi 2022-2025

(bedrag x € 1.000)

	2022	2023	2024	2025
Begrotingssaldi incl nieuw beleid en amendement 2022-2025	86	552	49	141

Voor alle jaarschijven zien we zwarte cijfers. Vanaf hoofdstuk 1.1.3 zal dieper op de cijfers ingegaan worden en volgt er een analyse van de begrotingssaldi.

Begrotingscyclus

In de volgende figuur is de begrotingscyclus 2022 weergegeven.

De begroting die nu voor u ligt is de vierde en laatste begroting in deze raadsperiode en is gebaseerd op de meircirculaire 2021. Het Rijk voorziet de komende jaren in de eigen begroting een lagere loon- en prijsstijging dan waarmee aanvankelijk rekening werd gehouden. Vanaf 2023 is het accres neerwaarts bijgesteld als gevolg van lagere rentelasten en lagere EU afdrachten. Het gemeentefonds daalt daardoor evenredig mee. Het is wederom een bevestiging van wat we de afgelopen jaren meermalen hebben geconstateerd en jaarlijks met u hebben gedeeld tijdens de ambtelijke toelichting. De hoogte van de Algemene Uitkering is de grootste risicofactor in onze begroting.

1.1.1 Financiële huishouding

Ons uitgangspunt is een "gezonde financiële huishouding". Dat wil zeggen: het beschikbaar hebben van voldoende middelen voor de benoemde taken. De afgelopen jaren zijn we volop bezig geweest om onze financiële huishouding op orde te brengen.

De saldi van de Kadernota 2022 gaven voor het eerst in jaren een positief saldo. In de kadernota zijn een tiental voorstellen gedaan aangaande nieuw beleid. In deze Programmabegroting presenteren we deze opnieuw (aangevuld met enkele nieuwe voorstellen) zodat er wel overwogen keuzes gemaakt kunnen worden over het positieve saldo alsmede de wensen aangaande nieuw beleid.

Ondanks dat de saldi in deze Programmabegroting t.o.v. de Kadernota 2022 – 2025 iets zijn verslechterd, zijn deze hoopvol te noemen. Alle jaren laten een overschot zien. Wel dient er vanaf 2023 nog een aanzienlijke taakstelling op de inkoop (oplopend tot circa € 1 mln.) te worden gerealiseerd. In de cijfermatige analyse gaan we ervan uit dat deze taakstelling voor 100% wordt gerealiseerd. In hoofdstuk 1.2.3 gaan wij nader in op de laatste stand van zaken aangaande de lopende hervormingen.

1.1.2 Kadernota 2022

Op 8 juli 2021 heeft u de Kadernota 2022 vastgesteld. Behalve de uitgangspunten voor de (meerjaren)begroting 2022 - 2025 zijn ook de te verwachten financiële ontwikkelingen voor de komende jaren vastgelegd. De Kadernota 2022 liet een verbetering zien ten opzichte van de begroting 2021. Er is sinds jaren weer een positief saldo waarbij de mogelijkheid geboden is om keuzes te maken over de bestemming van deze verwachte begrotingssaldi.

Het "nieuw beleid 2022-2025" is verder uitgewerkt in deze Programmabegroting en het is aan de gemeenteraad om te bepalen welke nieuwe voorstellen aangenomen worden. Tevens zijn de

amendementen en moties aangaande de Kadernota 2022 financieel verwerkt in deze Programmabegroting. Zo is er in 2022 € 50.000 beschikbaar gesteld om tot een brede en vernieuwende visie op het buitengebied te komen, de OZB is bevroren, er is € 65.000 beschikbaar gesteld om onze mantelzorgers een compliment te geven. Tevens is er besloten om een budget van € 300.000 per jaar tot en met 2025, beschikbaar te stellen vanuit de grondexploitatie voor het neerzetten van een ambtelijk team welke zorgt voor kwaliteit en uitwerking van de plannen om de woningbouw een kwaliteitsimpuls te geven.

Ontwikkelingen na de Kadernota 2022

Na vaststelling van de Kadernota 2022 zijn er diverse ontwikkelingen op ons afgekomen die onze financiële positie zowel positief als negatief hebben beïnvloed. Een grote ontwikkeling is die van de Algemene Uitkering in de meicirculaire. In de volgende alinea's gaan we hier nader op in.

Accres

Het Rijk voorziet de komende jaren in de eigen begroting een lagere loon- en prijsstijging dan waarmee aanvankelijk rekening werd gehouden. Deze daling bedraagt macro € 127 miljoen in 2022 en loopt op tot € 396 miljoen in 2025. Vanaf 2023 is het accres neerwaarts bijgesteld als gevolg van lagere rentelasten en lagere EU afdrachten.

Het gemeentefonds daalt derhalve evenredig mee. We krijgen "minder meer" ten opzichte van de septembercirculaire 2020. Voor Montferland betekent dit een nadeel van € 229.000 in 2022 oplopend tot € 715.000 in 2025.

Als we alle plussen en de minnen salderen kunnen we concluderen dat we per saldo voor 2022 € 372.000 meer ontvangen van het Rijk en vervolgens een afname naar € 36.000 in 2025. In afwachting van het nieuwe kabinet zijn de verwachte investeringen nog niet meerjarig doorvertaald in de accessen.

Netto gevolgen meicirculaire 2021

	2022	2023	2024	2025
Netto resultaat	372	-30	-345	36

De resultaten in de jaren 2022 tot en met 2025 worden met name veroorzaakt door de bijstelling van het accres aan de ene kant en aanpassing van eenheden/maatstaven aan de andere kant.

Sociaal Domein

De jeugdzorg, met een tekort van € 1,7 miljard landelijk, is een grote uitdaging voor gemeenten. De minister van Volksgezondheid, welzijn en sport heeft extra gelden beschikbaar gesteld in de meicirculaire. Voor jaarschijf 2021 levert dit voor Montferland een bedrag op van € 812.000 incidenteel. In de meicirculaire is tevens bevestigd dat ook in 2022 een incidentele compensatie voor de jeugdzorg aan gemeenten beschikbaar wordt gesteld. Het gaat om een bedrag van macro ruim € 1,3 miljard. Het gaat voor Montferland om een indicatief bedrag van € 2.443.552. De definitieve bedragen worden in de septembercirculaire bekend. Dit bedrag komt boven op de € 300 miljoen (macro) die al eerder in de septembercirculaire 2020 is verstrekt. Dit was voor Montferland een bedrag van € 548.000. Naast deze incidentele compensaties is afgesproken dat gemeenten maatregelen uit gaan voeren waarmee in 2022 € 214 miljoen wordt bespaard op jeugdzorguitgaven. Een structurele oplossing voor deze problematiek is aan het nieuwe kabinet. Wel hebben het Rijk en de VNG overeenstemming bereikt over het opnemen van een stelpost voor de Jeugdzorg voor de jaren 2023 en verder. Gemeenten mogen voor deze jaren een stelpost opnemen van 75 procent van de compensatie voor 2022. Voor onze gemeente een bedrag van € 1,8 miljoen. Overigens hebben we al rekening gehouden met een compensatie van € 300 miljoen macro (voor ons € 548.000) in onze begroting. Hoewel het nog niet met zoveel woorden is gezegd lijkt het erop dat de nieuwe toegestane stelpost in de plaats komt van de eerder toegestane stelpost. In dat geval zouden we nog circa € 1,3 miljoen op mogen nemen. Dit hebben we echter in onze begroting 2022 nog niet gedaan omdat we eerst definitieve besluitvorming van het nieuwe kabinet af willen wachten en de financiële vertaling hiervan in de circulaire van het Rijk. De incidentele compensatie voor 2022 is in deze begroting grotendeels toegevoegd aan de reserve Sociaal Domein.

Voor de Voogdij/18+ wordt tot en met 2021 het historisch verdeelmodel gehanteerd. Ingaande 2022 gaan we over naar een nieuw woonplaatsbeginsel: de voogdijregeling wordt afgeschaft en de gemeenten worden verantwoordelijk voor de kinderen die vanuit de eigen gemeente ter behandeling worden doorgezonden. Op grond van deze nieuwe regeling ontvangen we met ingang van 2022 structureel een bedrag van € 814.000 meer dan ten opzichte van de oude regeling. Omdat de kosten ook in 2021 hoger zijn dan de inkomsten ontvangen we incidenteel € 526.000 om deze kosten te dekken. Deze bedragen zullen we op voorhand toevoegen aan de reserve Sociaal Domein.

Herverdeling Gemeentefonds

De herverdeling van het gemeentefonds is al langere tijd aanstaande. Begin februari jl. heeft het Rijk een voorstel gedaan voor de herverdeling van het gemeentefonds. Dit voorstel bracht een grote verschuiving met zich mee, zo'n 60% van de gemeenten ging er op vooruit, ca 40% van de gemeenten ging er op achteruit. Voor Montferland betekende het voorstel een vooruitgang van € 1.370.000 welke gefaseerd doorgevoerd zou worden. Vanaf 2025 zouden we dan het volledige bedrag ontvangen. Dit komt overeen met ca € 38 per inwoner. Sinds juli jl. zijn twee actualisaties gemaakt op het voorstel van februari. Voor Montferland betekent het geactualiseerde conceptvoorstel een verhoging van het bedrag van € 38 naar € 54 per inwoner ten opzichte van het uitgewerkte voorstel van begin dit jaar. Totaal bedraagt de vooruitgang dan € 1.944.000. Zoals al meermaals aangegeven is, wijzigt het bedrag nog elke keer en kunnen we geen enkele aanspraak maken op de huidige voorstellen.

Op basis van het aangepaste voorstel zal de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) uiteindelijk zijn advies uitbrengen, naar verwachting eind september 2021. Na ontvangst en weging van het definitieve advies van de ROB start de VNG de consultatie bij gemeenten.

De daadwerkelijke invoering van het nieuwe verdeelmodel wordt overgelaten aan het nieuwe kabinet. Inwerkingtreding is op dit moment voorzien per 1 januari 2023, de publicatie van de definitieve resultaten moet dan uiterlijk plaatsvinden in de meicirculaire 2022.

De onduidelijkheid en onvrede binnen nadeel-gemeenten aangaande de definitieve uitkering uit het Gemeentefonds maakt dat we behoudend ramen. Ook in de communicatie met de Provincie Gelderland werd duidelijk dat zij adviseren behoudend te begroten en het voordeel in het nieuwe model vooralsnog niet mee te nemen in deze Programmabegroting. We nemen het advies van de Provincie Gelderland over. De 0-lijn handhaven doet recht aan de huidige, onzekere, tijd. De stelpost herverdeling Gemeentefonds, die was opgenomen in de begroting 2021 – 2024, is vrijgevallen conform de Kadernota 2022.

Het vormen van een egalisereserve was als optie opgenomen in de Kadernota 2022. Doel van deze egalisereserve is om de schommelingen aangaande het gemeentefonds te reduceren. Aangezien er nog geen duidelijkheid is omtrent het gemeentefonds wordt er op dit moment geen egalisereserve hiervoor gevormd.

1.1.3 Begrotingssaldo 2022 - 2025

Op basis van de bekend zijnde ontwikkelingen, sommige concreet en sommige op basis van aannames, is de conclusie dat onze begrotingssaldi aanzienlijk zijn verbeterd ten opzichte van de vorige begroting.

Onderstaand overzicht geeft het meerjarig begrotingsperspectief weer (incl. coalitieprogramma en incl. het nieuw beleid).

In paragraaf 1.2 zullen we dit nader toelichten.

Begrotingssaldi 2022-2025

(bedrag x € 1.000)

	2022	2023	2024	2025
Begrotingssaldi bestaand beleid (incl. coalitieprogramma)	884	1.422	904	971
Amendement A1. Bevriezing OZB-tarief	-72	-72	-72	-72
Begrotingssaldi incl amendement 2022-2025	812	1.350	832	899
Nieuw Beleid 2022-2025	-726	-798	-783	-758
Begrotingssaldi incl nieuw beleid en amendement 2022-2025	86	552	49	141

We zien dat alle jaarschijven een positief saldo laten zien. Het nieuw beleid 2022-2025 en amendementen uit de Kadernota kunnen voldaan worden uit de geraamde overschotten op de begroting.

Hoe verhoudt dit saldo zich ten opzichte van hetgeen wij hadden verwacht?

De afgelopen jaren zijn we volop bezig geweest om onze financiële huishouding op orde te brengen. Mede daardoor zijn de saldi in deze Programmabegroting zeer hoopvol echter vanaf 2023 iets lager dan gepresenteerd bij de Kadernota 2022 - 2025. Alle jaren laten een overschot zien, maar hierbij moet aangemerkt worden dat er vanaf 2023 nog een aanzienlijke taakstelling op de inkoop gerealiseerd dient te worden. Met de hierboven gepresenteerde cijfers gaan we ervan uit dat deze taakstelling daadwerkelijk wordt gerealiseerd.

Beoordeling Provincie

Om, net zoals voorgaande jaren, voor repressief toezicht in aanmerking te komen, dient:

- De begroting 2022 reëel en structureel in evenwicht te zijn;
- Als dat niet het geval is, dient aangetoond te worden dat de meerjarenraming uiterlijk in 2025 reëel (=realistische ramingen) en structureel in evenwicht is. M.i.v. 2020 is het volgende hierbij gekomen:

- Bij de beoordeling van het structureel en reëel evenwicht, beoordelen zij of er sprake is van een opschuivend perspectief. Daarmee wordt bedoeld dat het niet is toegestaan om ieder jaar opnieuw een (meerjaren)begroting aan te bieden waarbij uitsluitend de laatste jaarschijf in evenwicht is.

Concreet: de jaarschijf 2022 moet structureel sluitend zijn, dus na eliminatie van de incidentele baten en lasten. Het alternatief is een structureel sluitende meerjarenbegroting (geënt op de jaarschijf 2025) en aantoonbaar geen sprake van opschuivend perspectief.

Zoals reeds gememoreerd zijn er voor het eerst in jaren meerjarig positieve begrotingssaldi te zien. Na toevoeging van het nieuw beleid 2022-2025 en het elimineren van incidentele posten laten de cijfers een sluitende begroting zien voor 2025. In bijlage 4.6 zullen we dit nader toelichten.

1.2 Financiële uitkomsten

Het begrotingsperspectief 2022 - 2025 is als volgt opgebouwd.

<i>Begrotingssaldi 2022-2025</i>				
	2022	2023	2024	2025
Begrotingssaldi bestaand beleid (incl. coalitieprogramma, per 26-08-2021)	884	1.422	904	971
Amendement A1. Bevriezing OZB-tarief	-72	-72	-72	-72
Begrotingssaldi incl amendement 2022-2025	812	1.350	832	899

(bedrag x € 1.000)

De voornaamste uitgangspunten en enkele kanttekeningen zijn, dat:

- Het gaat om bestaand beleid (incl. Coalitieprogramma en excl. nieuw beleid 2022 - 2025);
- De lasten en baten 2023-2025 zijn geraamd in constante prijzen, prijsniveau 2022;
- De hervormingen voor 100% worden gerealiseerd.

1.2.1. Bestaand beleid

De Kadernota 2022, vastgesteld op 8 juli 2021, toonde aan dat het structurele begrotingsbeeld vanaf 2022 voor het eerst in jaren weer positief was. We zagen dat het gepresenteerde overschot voor het grootste gedeelte voor rekening komt van een grotere bijdrage vanuit de rijksoverheid. De bijdragen van het Gemeentefonds en de algemene uitkering is en blijft een onzekere factor en de uitkomsten zijn iedere keer een verrassing. De trap-op-trap-af discussie is bekend.

De uitkomsten van de begroting 2022 zijn iets minder positief dan het geschetste beeld bij de Kadernota 2022. Dit heeft wederom te maken met de uitkering vanuit de rijksoverheid. Deze uitkering is hoger dan becijferd in de begroting 2021 maar is lager dan verwacht ten opzichte van de kadernota 2022. Het huidige demissionair kabinet laat grote beslissingen over aan een nieuw kabinet. Derhalve krijgen we nu "minder meer".

In de navolgende analyse geven wij de ontwikkelingen weer sinds de vaststelling van de begroting 2021. We richten ons hierbij op de jaarschijf 2022. De conclusie is dat het saldo van het bestaande beleid met € 812.000 is verbeterd.

Van begroting 2021 naar begroting 2022:

(bedrag x € 1.000, "-" = nadeel)

Analyse	Tov Begroting 2021 (j. 2022)	
Verwacht saldo jaarschijf 2022	-282	N
Reeds voorzien in de Kadernota 2022	673	
Loonkosten personeel (CAO en stijging wettelijke premies)	-301	N
Prijsstijgingen (incl. budgetsubsidies)	-261	N
Dekking door indexatie inkomsten cf. Kadernota	67	V
Compensatie gemeentefonds (hoger accres)	651	V
Subtotaal nominale ontwikkelingen	156	V
Hogere beheerskosten vm. Gemeentehuis Didam	-40	N
Laborijn	98	V
Inkoop Sociaal Domein aangaande Beschermd Wonen	321	V
Jeugdgezondheidszorg	-61	N
Gezondheidszorg (hogere kosten GGD en AED)	-41	N
Sanering St Joristerrein	-50	N
Aanpassing bijdrage loonkostensubsidie WSW	-185	N
Armoede en schuldenbeleid	-50	N
Uitvoering re-integratiebeleid	-110	N
Wegbeheer	-51	N
Lagere legesopbrengsten	-38	N
Minder doorbelasting van interne uren aan grondexploitatie / investeringen / tarieven	-152	N
Algemene uitkering	511	V
Incidentele compensatie jeugdzorg	500	V
Hogere kosten informatie (o.a. Wet Open Overheid + aanvullende modules)	-179	N
Lagere onttrekking reserve onderwijshuisvesting	-156	N
Overig	-52	N
Subtotaal reguliere ontwikkelingen	265	V
Totaal mutaties	1.094	V
Saldo bestaand beleid begroting 2022	812	V

De afwijkingen zullen we toelichten:

Nominale ontwikkelingen

Algemeen:

Loon- en prijsindexering zorgen er voor dat de ramingen afnemen ten opzichte van de begroting 2021. In totaliteit zijn de netto minderkosten € 156.000. In de Kadernota 2022 is hier reeds rekening mee gehouden. Ten opzichte van de Kadernota 2022 is er zelfs een voordeel van € 120.000.

Loonkosten:

De stijging van de loonsom wordt volledig veroorzaakt door niet-beïnvloedbare cao-ontwikkelingen en stijging van wettelijke premies. In de Kadernota 2022 was hier reeds op geanticipeerd en zijn we uitgegaan van een indexering van 1,2%.

Prijsstijgingen:

Voor de inflatiegevoelige uitgaven zijn we uitgegaan van een inflatieaanpassing met 1,4% en een prijsaanpassing van de budgetsubsidies met 1,27% conform vastgesteld in de Kadernota 2022.

Dekking door verhoging eigen inkomsten:

Voor onze eigen inkomsten verhogen wij de tarieven conform de indexering van 1,4%. Conform amendement A1 uit de kadernota is de OZB vrijgesteld van deze indexering en zijn de tarieven gelijk gehouden. Ten opzichte van de begroting 2021 zien we een voordeel van € 67.000, maar bij het opstellen bij de Kadernota 2022 hebben we rekening gehouden met de inflatiecorrectie. Derhalve betekent dit een nadeel van € 101.000.

Compensatie gemeentefonds:

Het gemeentefonds geeft een hoger dan verwachte compensatie. Binnen het gemeentefonds voorzien we € 651.000 meer aan inkomsten. Het netto resultaat wordt veroorzaakt door neerwaartse bijstellingen van de accressen en de opwaartse bijstelling van diverse eenheden/maatstaven.

Hogere beheerskosten vm. Gemeentehuis Didam

De beheerskosten - zoals energie, onderhoudskosten, schoonmaakkosten etc. - zijn naar werkelijkheid bijgeraamd. De hogere kosten bedragen circa € 40.000.

Laborijn

Laborijn is de uitvoeringsorganisatie van arbeidsparticipatie, arbeidsondersteuning en bijstand. De gemeente Montferland neemt alleen deel aan deze gemeenschappelijke regeling voor uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening (smalle deelnemer). Ten opzichte van de begroting 2021 is er een voordeel behaald van € 98.000. Laborijn heeft de afgelopen jaren een aantal bezuinigingsoperaties op touw gezet (in opdracht van deelnemende gemeenten) om te komen tot een efficiënt opererende organisatie. Dit werpt nu zijn vruchten af. De kostenkant wordt steeds beheersbaarder en aan de inkomstenkant ziet Laborijn ook de inkomsten harder stijgen. Daarnaast daalt het aantal mensen in de WSW waardoor de bijdrage lager wordt.

Inkoop Sociaal Domein aangaande Beschermd Wonen

De nieuwe aanbesteding Beschermd Wonen levert ten opzichte van onze meerjarenbegroting 2021-2024 een incidenteel positief resultaat op van € 321.000.

Het positieve resultaat is van oorsprong een bedrag van € 643.000. Echter een bedrag van € 322.000 is toegerekend aan de taakstelling inkoop. Een bedrag van € 321.000 gaat als voordeel naar de exploitatie. Er zijn twee aspecten van belang waarom Beschermd Wonen voorlopig incidenteel wordt gecijferd. Ten eerste speelt bij Beschermd Wonen de doordecentralisatie. Hoe dit er exact uit gaat zien is nog niet duidelijk. In de loop van 2022 wordt dit naar verwachting bekend. Daarnaast is er de overgang van cliënten Beschermd Wonen naar de WLZ, Wet Langdurige Zorg. Deze ontwikkelingen zijn dermate onzeker dat dit enkel incidenteel ingeboekt kan worden. Wanneer we meer inzicht hebben kunnen we meerjarig een bijstelling doen.

Jeugdgezondheidszorg

Binnen de jeugdgezondheidszorg wordt een nadeel behaald van € 61.000 ten opzichte van de begroting 2021. Dit heeft twee oorzaken. Ten eerste gaat de bijdrage aan de GGD (onderdeel jeugdgezondheid) met € 12.000 omhoog. Dit betreft regulier indexatie alsmede verhoging in verband met uitbreiding van het vaccinatieprogramma met de meningokokkenvaccinatie bij jongens. Ten tweede is het budget voor Yunio aangaande uitvoering jeugdgezondheidszorg al jaren te laag geraamd. Onder andere door corona is vorig jaar e.e.a. niet uitgevoerd en daardoor is het budget vorig en dit jaar niet verhoogd conform begroting Yunio. Dat doen we voor 2022 wel. Hierdoor hebben we een nadeel van € 49.000.

Gezondheidszorg

Binnen de gezondheidszorg zien we een nadeel van € 41.000. Meerdere aspecten zijn hier de oorzaak van. Ten eerste gaat de bijdrage aan de GGD (onderdeel volksgezondheid) met € 27.000 omhoog. Dit betreft regulier indexatie, extra budget voor GIDS-gelden alsmede verhoging in verband met uitbereiding van vaccinatieprogramma met de HPV-vaccinatie. Daarnaast voorzien we extra uitgaven voor de aangeschafte AED's in onze gemeente. Deze moeten verzekerd worden en er dient onderhoud gepleegd te worden. Dit brengt € 14.000 aan kosten met zich mee.

Sanering St Joristerrein

Door B&W en de Raad is besloten om een tijdelijk zonnepark aan te leggen op het terrein van VV Sint Joris in Braamt voor de duur van 15 jaar. Voordat dit zonnepark aangelegd kan worden dient het terrein gesaneerd te worden. Bij deze sanering worden de leegstaande gebouwen, bouwwerken en voorzieningen van de voormalige voetbalvereniging Sint Joris, zoals kantine, kleedruimte, parkeerplaats, ballenvangers, lichtmasten en elektraleidingen verwijderd. De kosten in 2022 worden geschat op € 58.000. Deze kosten worden gecompenseerd met inkomsten die gegenereerd worden in verband met het plaatsen van een zendmast. Echter, de inkomsten zullen in 25 jaartermijnen ontvangen worden van de eigenaar van de zendmast. Derhalve een nadeel in 2022 van € 50.000.

Aanpassing bijdrage loonkostensubsidie WSW

Per 1-1-2018 is de groenploeg (WSW) die werkzaam was bij Laborijn overgenomen door de gemeente Montferland. Afsproken is dat de gemeente Montferland een vergoeding ontvangt van Laborijn, zijnde de loonkostensubsidie WSW. Door het uit dienst gaan van werknemers daalt de loonkostensubsidie die wij ontvangen van Laborijn. In totaal ontvangen we € 140.000 minder dan begroot. Daarnaast daalt de loonkostensubsidie aangaande de participatiewet. Nadeel hiervan is begroot op € 45.000. Totaal nadeel € 185.000.

Armoede en schuldenbeleid

In totaal wordt de post armoede en schuldenbeleid met € 50.000 structureel verhoogd. De tendens is dat er meer kwijtschelding wordt verleend, waardoor vanaf 2022 de kwijtschelding van belastingen met € 25.000 wordt verhoogd. Verder is de subsidie schuldhulpmaatje verhoogd. Tot slot wordt het budget voor de zorgkosten verhoogd voor armoedebestrijding bij kinderen.

[Uitvoering re-integratiebeleid](#)

De geraamde uitgaven van het Participatie budget worden in deze begroting bijgesteld aan de hand van de met de meicirculaire 2021 van het Gemeentefonds gepubliceerde bedragen re-integratie klassiek in de Algemene Uitkering en Integratie Uitkering Sociaal Domein-Participatie (componenten Nieuw Wajong en Nieuw begeleiding). Voor 2022 vindt er een bijstelling plaats van € 110.000.

[Wegbeheer](#)

De lasten nemen toe met € 51.000 als gevolg van benodigd onderhoud voor bluswatervoorzieningen opengeborede putten e.d. en vergoeding brandkranen Vitens. Beide onderdelen bedragen ruim € 25.000.

[Lagere legesopbrengsten](#)

Voor 2022 en 2023 worden er minder leges reisdocumenten verwacht. Dit betreft een correctie in verband met de verlenging van geldigheid van de paspoort van 5 naar 10 jaar. Hierdoor is de bijstelling dat er minder reisdocumenten worden afgegeven dan begroot. Verder verwachten we een lagere omzet VOG en gezondheidsverklaringen. Deze verklaringen worden steeds meer door de burgers zelf digitaal aangevraagd. Nadeel van € 38.000.

[Minder doorbelasting van interne uren aan grondexploitatie / investeringen / tarieven](#)

Voor 2022 en verdere jaren worden er minder interne uren doorbelast aan onze grondexploitatie, investeringen en tarieven leges. In onze exploitatie betekent dit een nadeel van € 152.000 ten opzichte van vorig jaar. We zien bij de grondexploitatie een daling van de doorbelasting met € 236.000 door een afname van de activiteiten in de div. complexen. Meerdere complexen zijn in 2020 en 2021 afgerond. Daartegenover zien we wel een stijging in de doorbelasting aan de investeringen.

[Algemene uitkering](#)

De bedragen in deze begroting zijn gebaseerd op de meicirculaire 2021. Netto voordeel in deze Programmabegroting is € 511.000. Het netto voordeel ten opzichte van de Kadernota 2022 bedraagt € 372.000. In 2024 bedraagt het nadeel echter € 345.000. In de jaren 2023 en 2025 zijn de verschillen marginaal. Het netto resultaat wordt veroorzaakt door neerwaartse bijstellingen van de accessen en de opwaartse bijstelling van diverse eenheden.

[Incidentele compensatie jeugdzorg](#)

De jeugdzorg is een uitdaging voor gemeenten. De minister van Volksgezondheid, welzijn en sport heeft extra gelden beschikbaar gesteld in de meicirculaire. Het gaat voor Montferland om een indicatief bedrag van € 2.443.552. De definitieve bedragen worden in de septembercirculaire bekend. Van dit bedrag is € 500.000 gebruikt voor het regulier beleid en het nieuw beleid 2022-2025. Het resterende deel ad. € 1.943.552 wordt toegevoegd aan de reserve Sociaal Domein.

[Hogere kosten informatie \(o.a. Wet Open Overheid + aanvullende modules\)](#)

In het kader van de Wet Open Overheid (WOO) ontvangen we binnen de algemene uitkering uit het gemeentefonds in de periode 2022 tot en met 2025 bedragen variërend van € 114.000 in 2022 tot € 154.000 in 2025. Deze bedragen worden gereserveerd voor de betreffende werkzaamheden. De wet beoogt de gehele overheid transparanter en toegankelijker te maken. De middelen bestaan uit zowel incidentele als structurele middelen. De incidentele middelen zijn bestemd voor het verbeteren van systemen, het opleiden van medewerkers en het aanpassen van processen en de organisatie. De structurele middelen zijn bedoeld voor de actieve openbaarmaking van de informatiecategorieën zoals deze in de wet zijn genoemd, voor het aanwijzen van een contactfunctionaris en voor het beheer van onderhoud en systemen.

Naast de verhoging voor de WOO (overigens budgettair neutraal voor de begroting) bedraagt de verhoging in 2022 nog € 65.000. Dit betreft een inflatiecorrectie van € 15.000 en de aanschaf van nieuwe modules voor € 50.000 (o.a. nieuwe corsa modules en uitbreiding Pulse).

[Lagere onttrekking reserve onderwijshuisvesting](#)

Onze onderwijshuisvestingskosten worden gedekt uit de onderwijshuisvestingsreserve. Voor 2022 kunnen we in totaal € 156.000 minder onttrekken uit deze reserve (nadeel) en komt dit ten laste van de exploitatie. De komende 40 jaar moeten er meer kosten gedekt worden uit deze reserve waardoor de jaarlijkse onttrekking daalt. Dit heeft twee oorzaken.

Ten eerste de GRHVOL. De bijdrage van de deelnemende gemeenten werd in het verleden kunstmatig laag gehouden door het aanspreken van de egaliseringsreserve die door de GRHVOL aangehouden werd. Deze is nu leeg (en negatief geworden) waardoor de bijdrage in 2022 hoger is dan die in 2021. Echter het grootste nadeel wordt veroorzaakt door het nieuwe IKC waarvoor additioneel € 557.000 aan kapitaallasten worden geraamd. De onttrekking uit de onderwijshuisvestingsreserve daalt door deze extra lasten waardoor er meer kosten op de exploitatie drukken.

1.2.2 Nieuw Beleid

Ieder jaar is er ook sprake van "nieuw beleid". Voor 2022 en verder leven er een aantal beleidswensen vanuit het college welke voortkomen uit:

- Het in werking treden van nieuwe of gewijzigde regelgeving;
- Noodzakelijk/aanvullende maatregelen om de beoogde doelstellingen te realiseren;
- Actualisatie/bijstelling van beoogde doelstellingen, bijvoorbeeld omdat deze niet meer actueel/realistisch zijn;
- Coalitieprogramma 2018 - 2022.

In bijlage 4.1 vindt u het nieuw beleid welke voorgesteld wordt op te nemen in de begroting 2022 - 2025.

1.2.3 Status Hervormingen en pakket aan maatregelen bedrijfsvoering en overige taakvelden

Hervormingen

Bij raadsbesluit van 26 oktober 2017, raadsbesluit 18 april 2019 en raadsbesluit 7 november 2019 zijn voor een totaalbedrag van ruim € 5 miljoen aan maatregelen besloten. Voor 2021 wordt voor ca € 4,2 miljoen begroot aan hervormingen en is de inschatting dat 95% van deze maatregelen wordt gerealiseerd. Bij hoofdstuk 4 "bijlagen" is de monitor bezuinigingen 2017 en 2019 bijgevoegd. Voor de begroting 2022 – 2025 gaan we ervan uit dat de bezuinigingen 2017 en 2019 volledig worden gerealiseerd. Concreet betekent dit voor 2022 een bedrag van € 4.931.000, voor 2023 een bedrag van € 5.243.000 en vanaf 2024 een bedrag van € 5.170.000.

Maatregelen bedrijfsvoering en overige taakvelden

Allereerst nog even ter herinnering de opgave welke door de raad is besloten:

	2021	2022	2023	2024
Besloten door de raad op 13 november 2020	800.000	1.600.000	2.400.000	3.300.000

De bezuinigingen zijn in 3 onderdelen onder te verdelen:

1. Personeel
2. Overige taakvelden
3. Inkoop

Personeel

Bij de besparingen omtrent het personeel ligt een strategische personeelsplanning (opgesteld door de afdelingshoofden) ten grondslag.

Voor 2021 wordt de besparing op personeel gehaald. Voor 2022 en verdere jaren is de verwachting dat dit ook gaat lukken.

Overige taakvelden

De besparing op de overige taakvelden betreffen een 15-tal maatregelen. Veelal zijn het maatregelen door dingen gewoonweg niet meer te doen of te versoberen.

De meeste maatregelen zijn nog in uitvoering, maar de verwachting is dat deze conform afspraak ook gewoon gerealiseerd gaan worden.

Inkoop

De besparingen binnen de inkoop voor de jaren 2021 en 2022 zijn grotendeels incidenteel opgelost. Echter, de besparingen (in het algemeen) hebben een structureel karakter. Vanaf 2023 is de nog te realiseren besparing op de inkoop € 609.552 en vanaf 2024 is dit een bedrag van € 1.021.552.

Het incidenteel blijven invullen van deze besparingen is niet de oplossing. Hier moet een structurele besparingen tegenover staan. Er is met een inkoop analyse gestart door een extern bureau. Dit bureau benchmarkt de inkoop met andere gemeenten en doet een scan of er inkoop efficiëntie mogelijk is. Indien mogelijk dan zal deze tegenover de nog openstaande inkoopbesparingen worden afgezet. Mocht dit niet lukken, dan is het advies de openstaande besparing vanaf 2023 te betrekken bij de begroting 2023 - 2026.

1.2.4 Algemene reserve

De Algemene reserve is een belangrijke component binnen onze weerstandscapaciteit.

De actuele stand van de Algemene Reserve is als volgt:

Ontwikkeling Algemene Reserve

(bedrag x € 1.000)

	2021	2022	2023	2024	2025
Stand per 1-1 (o.g.v. jaarrekening 2020)	3.551	5.045	5.062	4.109	4.849
Toevoegingen					
Voorfinanciering: Planontwikkeling Lengel/'s Bergh-Oost. Correctie afwaardering jaarrekening 2012 na vaststelling bestemmingsplan				740	
Overheveling reserve grex ivm overschrijding max omvang		101	577		
Winstneming geplande woningbouw herontw. Centrum Loil		49			
Jaarrekeningresultaat 2020	2.935				
Saldo (voorlopig) bestuursrapportage 2021	1.737				
Onttrekkingen					
Sluitend maken begroting 2021 (besluit 13-11-2020)	-2.451				
Budget implementatie omgevingswet	-60				
Vaststelling ICT Beveiligingsplan	-55	-83			
Bijdrage voor LED verlichting SV Kilder	-25				
De bijdragen voor de aanpassing aan de sportparken in Beek, Kilder en Nieuw-Dijk	-71				
Onttrekking voorfinanciering exploitatiewinst (ter overbrugging)	-49				
Uitgaven bodemsanering speelterrein Rodingsveen	-467				
Motie M1 Kadernota 2022 voor visie op landelijk gebied		-50			
Bijdrage sportvoorziening Open Club de Nevelhorst			-1.530		
Verwacht saldo per 31-12	5.045	5.062	4.109	4.849	4.849

Conform de Nota Reserves en Voorzieningen 2018 streven we met ingang van 2019 naar een weerstandsratio van minimaal 2,0 (uitstekend).

De conclusie is dat de hoogte van de Algemene Reserve van uitstekende omvang is. De berekende ratio bedraagt namelijk 6,72.

Hierbij dient opgemerkt te worden dat na vaststelling van de nota reserves en voorzieningen, in november 2018, is besloten om het saldo ad. € 15,1 miljoen van de reserve verkoop aandelen Nuon in de bepaling van de beschikbare weerstandscapaciteit te betrekken.

De weerstandsratio - exclusief deze Nuonreserve - bedraagt 2,13, waardoor op dit moment onze algemene reserve voldoende is om de op dit moment bekende zijnde risico's te kunnen afdekken. Het verloop van de algemene reserve blijft grotendeels afhankelijk van onze grootste bron van inkomsten (tevens ook grootste afhankelijkheid), zijnde de Rijksoverheid. De bijdragen van het Gemeentefonds en de algemene uitkering zijn en blijven onzekere factoren en de circulaires zijn iedere keer weer een verrassing.

In 2022 zal aan de nieuwe raad een nieuwe nota reserves en voorzieningen aangeboden gaan worden. Eén van de voorstellen in deze nieuwe nota zal zijn dat er een bandbreedte aangegeven wordt waarbinnen het saldo van de Algemene Reserve zich moet bevinden. Deze bandbreedte geeft, naast het weerstandsvermogen, een snel en helder beeld van de mogelijkheden die er zijn met het saldo van de Algemene Reserve.

1.2.5 Reserve Sociaal Domein

De actuele stand van de Reserve Sociaal Domein is als volgt:

Ontwikkeling Reserve Sociaal Domein

(bedrag x € 1.000)

	2021	2022	2023	2024	2025
Stand per 1-1	1.507	2.845	5.602	6.416	7.230
Toevoegingen					
Extra incidentele compensatie Jeugdzorg	812	1.943			
Voogdij/18+	526	814	814	814	814
Onttrekkingen					
Verwacht saldo per 31-12	2.845	5.602	6.416	7.230	8.044

Jeugdzorg

De jeugdzorg, met een tekort van € 1,7 miljard landelijk, is een uitdaging voor gemeenten. De

minister van Volksgezondheid, welzijn en sport heeft extra gelden beschikbaar gesteld in de meicirculaire. Voor jaarschijf 2021 levert dit voor Montferland een bedrag op van € 812.000 incidenteel. In de meicirculaire is tevens bevestigd dat ook in 2022 een incidentele compensatie voor de jeugdzorg aan gemeenten beschikbaar wordt gesteld. Een structurele oplossing voor deze problematiek is aan het nieuwe kabinet.

Het gaat voor Montferland om een indicatief bedrag van € 2.443.552. De definitieve bedragen worden in de septembercirculaire bekend. Van dit bedrag is € 500.000 gebruikt voor het reguleren en nieuw beleid 2022-2025. Het resterende deel ad. € 1.943.552 wordt toegevoegd aan de reserve Sociaal Domein.

De Provincie geeft de mogelijkheid om 75% van de incidentele compensatie op te nemen in begroting 2023 ev. Echter, gezien onduidelijkheid over het bedrag in de toekomst en niet onnodig "opblazen" van de begroting is er voor gekozen deze niet mee te nemen.

Voogdij/18+

Voor de Voogdij/18+ wordt tot en met 2021 het historisch verdeelmodel gehanteerd. Ingaande 2022 gaan we over naar een nieuw woonplaatsbeginsel: de voogdijregeling wordt afgeschaft en de gemeenten worden verantwoordelijk voor de kinderen die vanuit de eigen gemeente ter behandeling worden doorgezonden. Op grond van deze nieuwe regeling ontvangen we met ingang van 2022 structureel een bedrag van € 814.000 meer dan ten opzichte van de oude regeling.

Voor 2021 ontvangen we een compensatie van € 506.000 omdat het budget voogdij en/of 18+ dat we ontvangen niet aansluit bij de kosten die we twee jaar geleden (dus in 2019) hebben gemaakt. De bedragen vloeien voort uit een compensatieregeling voor de jaren 2017 tot en met 2021 die met gemeenten is afgesproken. Daarnaast ontvangen we dit jaar een vergoeding voor LPO (loon- en prijsontwikkelingen) van € 20.000.

Al deze bedragen zullen we op voorhand toevoegen aan de egalisatiereserve voor het sociaal domein.

Ontwikkeling

Zoals de ontwikkelingen nu zijn stijgt de reserve sociaal domein van € 1,5 miljoen in 2021 naar ca. € 8 miljoen eind 2025. Deze reserve is/wordt aangesproken om tekorten in het Sociaal Domein te kunnen verrekenen alsmede (innovatieve) projecten te financieren.

We zien al langer dat er autonome ontwikkelingen zijn die leiden tot stijging van de vraag naar Wmo-maatwerkvoorzieningen, denk aan de vergrijzing, de ambulantisering van de zorg en het abonnementstarief. Op deze ontwikkelingen hebben we als gemeente geen invloed. Deze ontwikkelingen leggen echter een groot beslag op de beperkte financiële middelen van de gemeente.

Het beheersbaar houden van de kosten is ook voor 2022 een speerpunt. We koppelen dit aan de speerpunten in het voorliggend veld, preventie en samenwerking.

Zoals reeds gememoreerd bij de Algemene Reserve zal in 2022 aan de nieuwe raad een nieuwe nota reserves en voorzieningen aangeboden gaan worden. Hoe in de toekomst om te gaan met de Reserve Sociaal Domein zal hier onderdeel van uitmaken.

1.2.6 Woonlasten

De belastingverordeningen 2022 liggen in november 2021 aan de gemeenteraad ter vaststelling voor. De berekeningen van de belastingopbrengsten in deze begroting is gebaseerd op de tariefvoorstellen uit deze belastingverordeningen 2022. Daarnaast is amendement A1 uit de kadernota 2022 meegenomen als separate berekening in deze programmabegroting. Amendement houdt in: Indien in de meerjarenbegroting 3 van de 4 jaren (2022-2025) een positief saldo laten zien, en het totale saldo van de 4 jaren gezamenlijk minimaal € 1,5mln positief is, het tarief van de OZB-woningen te bevriezen.

De totale woonlasten voor een gemiddeld huishouden (afvalstoffenheffing, rioolheffing en OZB) stijgen in 2022 met 1,5% (€ 13) ten opzichte van de geraamde woonlasten gemiddeld huishouden voor 2021.

De stijging in 2022 wordt veroorzaakt door een verhoging van de tarieven voor afvalstoffenheffing vastrecht (1%), de rioolheffing (4%) en OZB (0%).

Voor een nadere toelichting verwijzen we u graag naar de paragraaf G. Lokale heffingen.

2.0 Inleiding programma's

2.0 Inleiding programma's

De programmabegroting voor 2022 bestaat wederom uit acht programma's:

- 1 Relatie inwoners en bestuur
- 2 Ruimtelijke ontwikkeling
- 3 Beheer leefomgeving
- 4 Economie en toerisme
- 5 Gezondheid en bevordering gezonde leefstijl
- 6 Jeugd, onderwijs en cultuur
- 7 Maatschappelijke ondersteuning en veiligheid
- 8 Werk en inkomen

Verder treft u de twee verplichte overzichten aan namelijk:

- Algemene dekkingsmiddelen;
- Overhead, ondersteuning organisatie en bestuur.

De bedrijfskosten worden zoveel mogelijk direct toegerekend aan de primaire taken/activiteiten/producten die gericht zijn op de externe klant. De overheadkosten mogen daar niet meer aan toegerekend worden. De overheadkosten worden verzameld en verantwoord in bovengenoemd overzicht.

Samenstellen programmabegroting

Bij het opstellen van de programmabegroting hebben wij rekening gehouden met het coalitieprogramma en de beleidsvisies die afzonderlijk door uw raad zijn vastgesteld. Verder hebben wij vanzelfsprekend rekening gehouden met de lokale situatie. Hiertoe hebben wij in de bijlage bij deze programmabegroting wederom een paragraaf "programmagegevens" opgenomen. Er is nog geen rekening gehouden met de voorgestelde bezuinigingen uit het maatregelenpakket.

De indeling en de structuur van de programmabegroting voor 2022 is niet gewijzigd ten opzichte van de programmabegroting voor 2021. In enkele programma's heeft een wijziging plaatsgevonden ten aanzien van de opgenomen speerpunten. Vanaf 2021 is ervoor gekozen om - vanwege de leesbaarheid- in de programmabegroting uitsluitend de speerpunten van het beleid te formuleren. Ieder programma kent de volgende- overigens verplichte- indeling.

Missie

De missie omvat een korte verklaring van het belang van de in het programma opgenomen taken voor de gemeente en de gemeenschap.

Context en achtergronden

In dit onderdeel worden de belangrijkste ontwikkelingen binnen het programma weergegeven. Tevens worden in dit onderdeel de abstracte programmadoelen omschreven als er-doelen. Deze doelen drukken de ambitie van de gemeente uit in termen van mooier, beter, groter, schoner etc. Deze doelen zijn nog redelijk abstract.

Eerste w-vraag, "Wat willen we bereiken"

Hier wordt een uitwerking weergegeven van de programmadoelen in concrete en meetbare (smart-) doelen. Die doelen zijn gericht op de doelgroepen van het betreffende programma (maatschappelijke effecten). De relatie tussen de programmadoelen en de smartdoelen moet logisch en verklaarbaar zijn. Tevens wordt aangegeven welke gegevens (effect-indicatoren) worden gebruikt om te kunnen vaststellen in welke mate de doelen zijn gerealiseerd. In de programmabegroting 2022 worden de daarbij behorende streefwaarden voor het eerst in meerjarig kader geformuleerd. Wij hebben hiervoor gekozen omdat de effecten van bepaalde gemeentelijke activiteiten pas na jaren merkbaar zijn. Hierdoor ook een betere aansluiting mogelijk tussen het coalitieprogramma en de programmabegroting. Wij hebben voor het eerst in enkele programma's een bandbreedte aangegeven bij de streefwaarden. Dit hebben wij gedaan om de schijn te voorkomen dat wij de streefwaarde exact kunnen voorspellen.

Of we doelstellingen bij de eerste w-vraag bereiken wordt aan de gemeenteraad gerapporteerd via de rapportages in het kader van de budgetcyclus.

Tweede w-vraag "Wat gaan we daarvoor doen"

Hier wordt omschreven welke activiteiten wij willen ontplooiën om de doelen die zijn geformuleerd bij de eerste w-vraag te realiseren. Ook hier geldt dat de relatie tussen de activiteiten en de doelen niet altijd wetenschappelijk is vastgesteld, maar deze relatie moet wel logisch en verklaarbaar zijn. Als blijkt dat de uitgevoerde activiteiten in onvoldoende hebben bijgedragen aan het realiseren van de doelen is een bijstelling van deze activiteiten vanzelfsprekend gewenst.

Derde w-vraag "Wat mag het kosten"

Hier wordt aangegeven welke uitgaven zijn gemoeid met de uitvoering van het programma. De uitgaven betreffen zowel de speerpunten als de uitgaven voor reguliere taken die niet nader zijn uitgewerkt in de programmabegroting. I.v.m. een nieuw financieel pakket en omnummering / samenvoegen van producten zijn de cijfers 2019 niet vergelijkbaar met de cijfers voor 2020 en verdere jaren. Er kunnen dus opmerkelijke verschillen in bedragen ontstaan.

2.1.01 Relatie inwoners en bestuur

01.1 Missie

Montferland is een gemeente die de inwoners en bedrijven centraal stelt. Open en uniforme communicatie en het betrekken van inwoners bij belangrijke beleidsvraagstukken, projecten en plannen is daarbij van wezenlijk belang.

01.2 Context en achtergronden

Doel:

Wij streven naar een hogere klantwaardering en verhoging van het draagvlak voor het gemeentelijk handelen.

De gemeente is er voor de Montferlandse samenleving. De dienstverlening die wij bieden moet dat uitstralen. Er blijven ons echter geluiden bereiken dat we beter naar de inwoners kunnen luisteren en dat deze nog meer bij het gemeentelijk handelen betrokken wensen te worden. Wij zullen de aankomende jaren sterk inzetten op handelen vanuit het perspectief van mensen en niet vanuit de systeemwereld.

01.3 Overzicht kaderstellende (beleids)nota's

- Coalitieprogramma 2018-2022
- Kwaliteitshandvest "Dienstverleners doen we zo"
- Communicatiebeleidsplan
- Plan van aanpak verandertraject bestuurlijke vernieuwing

Wat willen we bereiken?

- Een hogere score dan de benchmark bij de Burgerpeiling van de VNG op de onderdelen 'Alle inspanningen van de gemeente' en 'Samenwerken met inwoners'.
- Indicatoren

Burgerpeiling VNG-Alle inspanningen van de gemeente

Waardesoort	2020	2022	2023	2024	2025
Streefwaarde	-	7,00	7,00	7,00	7,00
Werkelijke score	6,82	-	-	-	-

Burgerpeiling VNG-Samenwerken met inwoners

Waardesoort	2020	2022	2023	2024	2025
Streefwaarde	-	6,50	6,50	6,50	6,50
Werkelijke score	6,26	-	-	-	-

Wat gaan we daar voor doen?

- Het communicatiebeleidsplan uitvoeren.
- Het doorzetten van het project Lean.
- Het toepassen van het participatiekader, waarin is opgenomen hoe we in samenwerking met onze inwoners werken aan het vormgeven en uitvoeren van beleid en projecten.
- Het versterken van het huidige vergadermodel met daarbij nadrukkelijk aandacht voor het betrekken van inwoners.
- Een gemeente-app lanceren waarmee de inwoners op eenvoudige wijze informatie van de gemeente kunnen verkrijgen en daar bekendheid aan geven.
- Continueren van het budget leefbaarheidssubsidies voor de verbetering van de leefbaarheid in de kernen.
- Structureel monitoren van en sturen op onze servicenormen. De mogelijkheden om continue de klantwaardering te kunnen meten zijn onderzocht en er zal gestart met een pilot. Indien deze pilot voldoet zal deze verder uitgerold gaan worden.

01.5 Financiën

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	MJB 2023	MJB 2024	MJB 2025
Lasten	-4.428	-4.467	-4.143	-4.114	-4.310	-4.271
Baten	494	587	509	509	837	837
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-3.934	-3.880	-3.633	-3.605	-3.473	-3.434
Onttrekkingen	0	62	0	0	0	0
Stortingen	-62	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	-62	62	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-3.996	-3.818	-3.633	-3.605	-3.473	-3.434

01.6 Verbonden partijen

Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

De Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen is de opvolger van (het Gemeenschappelijk Orgaan van) de regio Arnhem-Nijmegen en is op 1 januari 2021 van start gegaan. De regio staat voor de uitdaging hoe om te gaan met groei van wonen, werken en mobiliteit, zodat een balans gevonden kan worden tussen levendige stedelijkheid en ontspannen leefkwaliteit: groene groei! Om dit te bereiken gaan de achttien gemeenten die de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen vormen samen aan de slag met vijf opgaven: Circulaire regio, Productieve regio, Ontspannen regio, Groene groeiregio en Verbonden regio. Met de regionale agenda wordt hier vorm en inhoud aan gegeven. De vijf opgaven bevinden zich vooral op de terreinen ruimtelijke ontwikkeling (waaronder wonen, landschap, verkeer en mobiliteit) en sociaaleconomische ontwikkeling (waaronder werkgelegenheid, bedrijvigheid, recreatie, toerisme en cultuur).

Euregio Rijn-Waal

De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam, waarbij circa 55 gemeenten en regionale overheden zijn aangesloten. De Euregio Rijn-Waal heeft als belangrijkste doel de grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij te verbeteren en te intensiveren. In het werkgebied van de Euregio Rijn-Waal bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten.

2.1.02 Ruimtelijke Ontwikkeling

02.1 Missie

Montferland is een gemeente waar het prettig wonen en leven is. Een gezonde woningmarkt en een duurzame, leefbare woon- en leefomgeving zijn daarbij van belang.

02.2 Context en achtergronden

Ruimtelijke Ordening en Wonen

Doel:

Samen met inwoners en externe partijen de aantrekkelijkheid en leefbaarheid van de woon- en leefomgeving voor onze inwoners optimaliseren

Ook in 2022 ligt de focus onverminderd op het versnellen van de woningbouw. Er is daarbij nadrukkelijk aandacht voor de betaalbaarheid van woningen en in het verlengde daarvan het verbeteren van de positie van starters op de woningmarkt. Om te kunnen voorzien in de woningbouwopgave die op ons afkomt en om de doorstroming op de woningmarkt te verbeteren zullen nieuwe woningbouwlocaties in 'ontwikkeling' worden genomen. Om de leefbaarheid in kernen te verbeteren benutten we kansen op transformatielocaties en willen we in nieuwbouw zoveel mogelijk inzetten op wat de bestaande voorraad onvoldoende of (nog) niet kan bieden. In de bestaande voorraad ligt de uitdaging om meer woningen te verduurzamen en toekomstbestendiger te maken. In kwetsbare wijken bekijken we met onze partners wat er nodig is om de leefbaarheid te vergroten.

Natuur- en Landschapontwikkeling

Doel:

De verscheidenheid in landschap en natuur behouden en daar waar mogelijk versterken.

Gebleken is dat de biodiversiteit wereldwijd drastisch is afgenomen. De gevarieerdheid in landschap en natuur neemt daarmee af waardoor de omgeving minder aantrekkelijk wordt als woon- en leefklimaat. Om als gemeente een bijdrage te leveren aan biodiversiteitsherstel is in 2021 een plan opgesteld met te nemen maatregelen dat eind 2021 voorgelegd wordt aan de raad. Daar waar mogelijk worden acties ondernomen om een bijdrage te leveren aan de biodiversiteit.

02.3 Kaderstellende (beleids) nota's

- Raadsprogramma
- Cultuurhistorisch beleid voor Montferland (2012)
- Structuurvisie Montferland (2009)
- Masterplan 's-Heerenberg (2004)
- Masterplan Didam (2016)
- Structuurvisie Didam (2009)
- Notitie Ruimte voor vernieuwing in het buitengebied (2008)
- Notitie Ruimte voor wonen in het buitengebied (2007)
- Beleidsnotitie woningbouw op inbreidingslocaties (2016)
- Nota Grondbeleid (2011)
- Nota Grip op Verandering
- Van nieuwe naobers en brood op de plank, landschapsonwikkelingsplan+ (Doetinchem, Montferland en Oude IJsselstreek)
- Regionale structuurvisie Achterhoek (2012)
- Omgevingsvisie Provincie Gelderland (2014)
- Ruimte voor goed wonen; samen koersen naar een toekomstbestendige woonomgeving (provincie Gelderland)
- Liemerse Woonagnda: de koers voor 2020-2025
- Notitie woningbouwbehoefte 2019-2030 (2019)
- Woonvisie (2016 - 2020)
- Prestatieafspraken wonen Plavei en Woonzorg NL 2021

02.4 Programmaonderdelen

Naast het reguliere werk herkennen wij binnen dit programma speerpunten op de volgende programmaonderdelen:

- Ruimtelijke ordening en Wonen
- Natuur- en landschapontwikkeling

2.4.1 Ruimtelijke ordening en Wonen

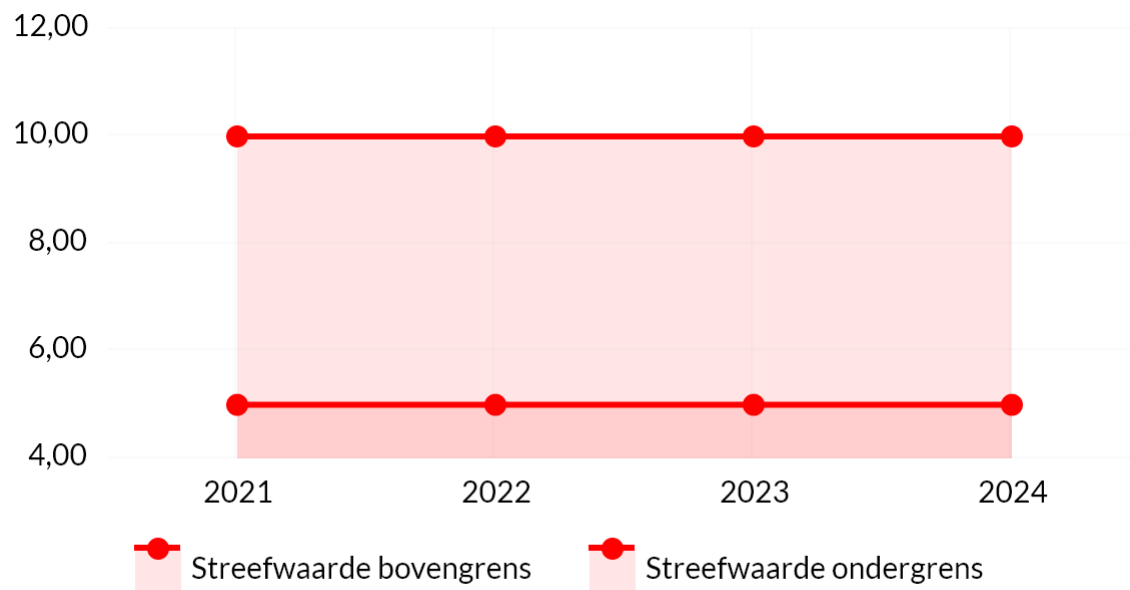
Wat willen we bereiken?

- De positie van jongeren en starters op de woningmarkt versterken, door minimaal 50% van de op te leveren woningen in de categorie betaalbaar (< 250.000 euro) te realiseren
- Indicatoren Ruimtelijke Ordening en Wonen

Van de opgeleverde woningen is 50 % in de categorie betaalbaar < € 250.000 v.o.n.

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	50,00 %	50,00 %	50,00 %	50,00 %	50,00 %

Aantal verleende startersleningen

Waardesoort	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde bovengrens	10,00	10,00	10,00	10,00
Streefwaarde ondergrens	5,00	5,00	5,00	5,00

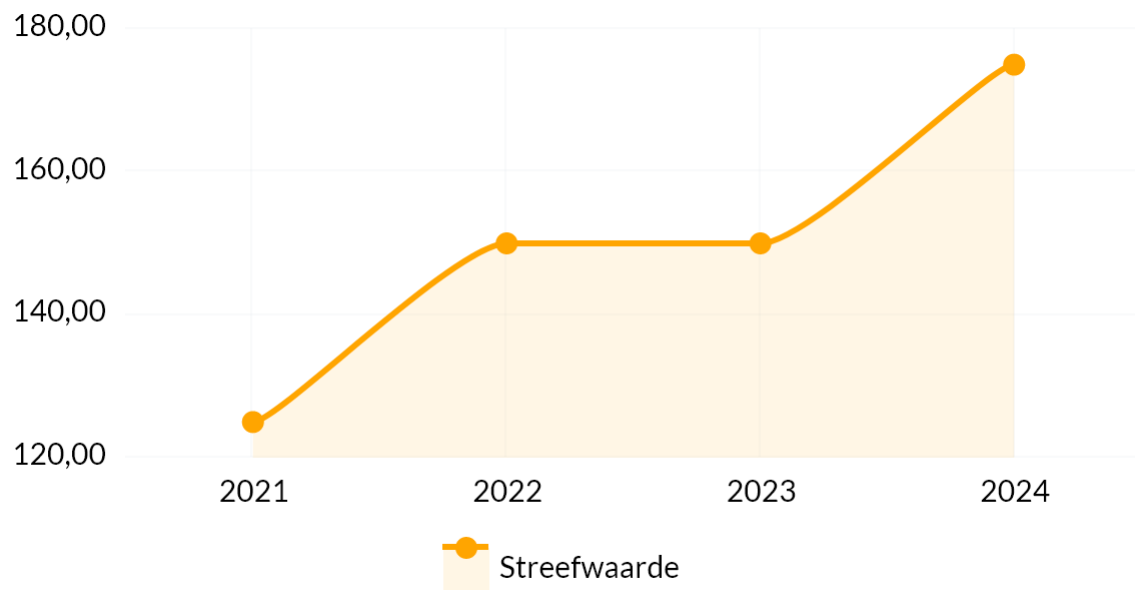
Wat gaan we daarvoor doen?

- Afspraken maken met ontwikkelaars en corporaties
- We (blijven) de starterslening Montferland voeren
- We continueren de afspraak met Plavei om jongeren tot 23jr met voorrang te huisvesten en onderzoeken de mogelijkheden de leeftijdsgrens te verhogen

Wat willen we bereiken?

- Minimaal 100 opgeleverde woningen
- Indicatoren Ruimtelijke Ordening en Wonen

Aantal opgeleverde woningen

Waardesoort	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	125,00	150,00	150,00	175,00

Wat gaan we daarvoor doen?

- Bestemmingsplannen voorbereiden en tot besluitvorming brengen
- Nieuwe woningbouwlocaties in ontwikkeling nemen (transformatie en uitbreiding)

2.4.2 Natuur- en landschapontwikkeling

Wat willen we bereiken?

- Populaties van beschermde soorten instandhouden

Wat gaan we daarvoor doen?

- Inventariseren beschermde soorten in kernen

02.5 Financiën

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	MJB 2023	MJB 2024	MJB 2025
Lasten	-7.446	-2.703	-1.970	-1.812	-1.808	-1.808
Baten	7.448	351	293	1.615	230	230
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	2	-2.352	-1.676	-197	-1.578	-1.578
Onttrekkingen	2.221	496	157	1.637	107	107
Stortingen	-385	-25	-49	0	0	0
Mutaties reserves	1.835	471	109	1.637	107	107
Gerealiseerd resultaat	1.838	-1.881	-1.568	1.441	-1.471	-1.471

2.1.03 Beheer leefomgeving

03.1 Missie

Montferland is een gemeente waarin het prettig wonen, werken en recreëren is met een goede en veilige bereikbaarheid van kernen en voorzieningen.

De inrichting en instandhouding van de openbare ruimte is juist op die aspecten gericht.

Duurzaamheid is bij dat alles een vast aandachtspunt.

03.2 Context en achtergrond

Openbare ruimte

Programma doel

Wij hebben een openbare ruimte, die jaarlijks veiliger wordt om aan het verkeer deel te nemen, aantrekkelijker wordt om er te wonen en te recreëren en duurzamer wordt.

De komende jaren gaan wij extra investeren in het aanpassen van de inrichting van wegen, zodanig dat de inrichting in overeenstemming wordt gebracht met het daar geldende snelheidsregime waardoor het gevoel van verkeersveiligheid toeneemt.

Door de klimaatontwikkeling is het noodzakelijk om de openbare ruimte waar nodig te verduurzamen om de effecten van die klimaatontwikkeling te beperken door het tegen gaan van hittestress en wateroverlast en zo bij te dragen aan een prettig woon- en leefklimaat.

Technische ontwikkelingen in de openbare verlichting geven ons mogelijkheden om het energieverbruik daarvan te verminderen en zo bij te dragen aan het meer duurzaam maken van de openbare ruimte.

De beleving van het woon- en werkklimaat in de openbare ruimte wordt mede beïnvloed door de mate van onderhoud daarvan. De raad heeft de beeldkwaliteit van de openbare ruimte vastgesteld en daarop is de onderhoudsstrategie afgestemd.

Duurzaamheid

Programmadoel

Minder huishoudelijk restafval.

Beter afval scheiden is beter recyclen. De landelijke doelstelling is (tenminste) 75% recycling van het huishoudelijk afval in 2020, met verdere groei daarna (nader uit te werken op landelijk niveau). Dit betekent max. 100 kg restafval/inwoner per jaar. Om de doelstelling te benaderen is in 2019 de gescheiden inzameling van GFT verbeterd door GFT gratis aan te laten bieden en hiervoor aparte Gft-containers in te zetten (in plaats van duobakken). Deze doelstelling is eind 2019 bereikt. Gemeentelijke ambitie voor 2022 is tenminste 81% afvalscheiding. In 2020 is afgesproken dat deze resterende raadsperiode (2020-2022) geen besluit meer zal worden genomen over de invoering van tariefdifferentiatie voor de gestapelde bouw. In het verlengde van besluitvorming over een nieuw centraal aanbestedingstation in Zevenaar is in 2021 duidelijk geworden dat het aanbestedingstation in 's-Heerenberg (met enige aanpassing) behouden blijft voor zowel gratis als betaalde afvalstromen.

Rol gemeente: samenwerkingsgericht met Zevenaar in RDL-verband. Regulerend, faciliterend en stimulerend in relatie tot burgers.

Doelbereiking is in grote mate afhankelijk van inzet en resultaten van burgers.

Programmadoel

Minder klimaatverandering

De centrale doelstelling voor het klimaatbeleid is minder klimaatverandering. Om klimaatverandering te beperken is, in lijn met het klimaatakkoord, meer bewuste omgang van burgers, bedrijven en instellingen met energie noodzakelijk. Hierbij wordt met name ingezet op meer duurzame energie opwekking en meer energiebesparing. Doelstelling is 100% energieneutraliteit in het jaar 2030 (en 12% in 2022), onder voorbehoud herijking Akkoord van Groenlo. Om deze doelstelling te kunnen behalen is in 2018 een lokale uitvoeringsagenda vastgesteld. Deze is vanaf 2019 in uitvoering genomen en monitoring van de uitvoering vindt jaarlijks plaats. In 2022 zal gewerkt worden aan een nieuwe uitvoeringsagenda. In 2020 is een ruimtelijk kader voor duurzame energieprojecten vastgesteld, nadat het participatieproces is doorlopen. Dit ruimtelijke kader en een landelijk aanjaagfonds moeten de opwekking van duurzame energie bevorderen. Versnelling is noodzakelijk want volgens de meest recente cijfers

(peiljaar 2019) loopt Montferland (7,0%) achter op het landelijke gemiddelde (8,5%), terwijl Montferland (energieneutraal in 2030) een hogere ambitie heeft dan Rijk en Provincie (energieneutraal in 2050). Montferland loopt met zonne-energie voor en met windenergie achter op het landelijke gemiddelde. Speerpunten in 2022 zijn o.a. het uitwerken van de transitievisie warmte en het beoordelen van initiatieven voor grootschalige opwekking duurzame energie (zon op dak en windenergie). Verwacht wordt dat inzet op deze speerpunten zal bijdragen aan doelbereiking.

Rol gemeente: voorwaardescheppend, faciliterend, stimulerend en regisserend. Doelbereiking is in grote mate afhankelijk van inzet en resultaten van burgers, bedrijven, instellingen en overige partners.

Verbonden partijen

Reinigingsdienst de Liemers (RDL)

Met de gemeente Zevenaar wordt in deze gemeenschappelijke regeling RDL samengewerkt om de huishoudelijke afvalstoffen in de beide gemeenten op een efficiënte (kosten) en effectieve (milieu en service) wijze in te zamelen.

Omgevingsdienst Achterhoek (ODA)

De ODA voert voor de tien deelnemende gemeenten en de provincie Gelderland de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving van de milieuregelgeving uit. De ODA draagt samen met haar opdrachtgevers zorg voor een gezonde, schone, veilige en duurzame leefomgeving.

Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen

In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht. Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (vooral nog WMO-vervoer en Leerlingenvervoer).

Achterhoekse Groene Energie Maatschappij (AGEM)

Wij nemen deel aan deze coöperatie om samen met de zeven andere gemeenten in de Achterhoek in 2030 de energieneutraliteit in de Achterhoek te bereiken. De AGEM jaagt de opwekking en het gebruik van groene energie en energiebesparing in de Achterhoek aan. Hierbij streeft men ook na het geld en de werkgelegenheid in de Achterhoek te houden door samen met lokale partners aan de opwekking van groene energie te werken.

03.3 Kaderstellende (beleids)nota's

- Coalitieprogramma Montferland 2018 - 2022
- Milieuprogramma
- Uitvoeringsagenda Montferland energieneutraal 2030 (2018-2022)
- Ruimtelijk kader opwekking duurzame energie (2020)
- Beleidsnota integrale handhaving Montferland (fysieke leefomgeving, 2020)
- Beleidsnota Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) fysieke leefomgeving (2018)
- Gemeentelijk Rioleringsplan Montferland (Verbreed GRP 2016 - 2020) + 2021
- Groenbeleidsplan 2020 - 2024
- Integraal Gemeentelijk verkeer en Vervoerplan 2020 - 2024
- Hondenbeleidsplan
- Speelbeleid (2015 - 2030)
- Beleidsplan wegen (2018 - 2021)
- Beleidsplan zand- en halfverhardingswegen (2019 - 2028)
- Beleidsplan Civiele Kunstwerken (2019 - 2023)
- Beleidsplan Openbare Verlichting (2020 - 2024)
- Beleidsplan Toegankelijkheid Openbare Ruimte (2017 - 2021)
- Beleidsplan Gladheidsbestrijding (2016 - 2021)
- Uitvoeringsplan Gladheidsbestrijding (2020 - 2021)
- Bomenbeleidsplan 2020

03.4 Programmaonderdelen

Binnen dit programma herkennen wij twee programmaonderdelen n.l.

- Openbare ruimte;
- Duurzaamheid (Milieu & Afval).

3.4.1 Openbare ruimte

Wat willen we bereiken?

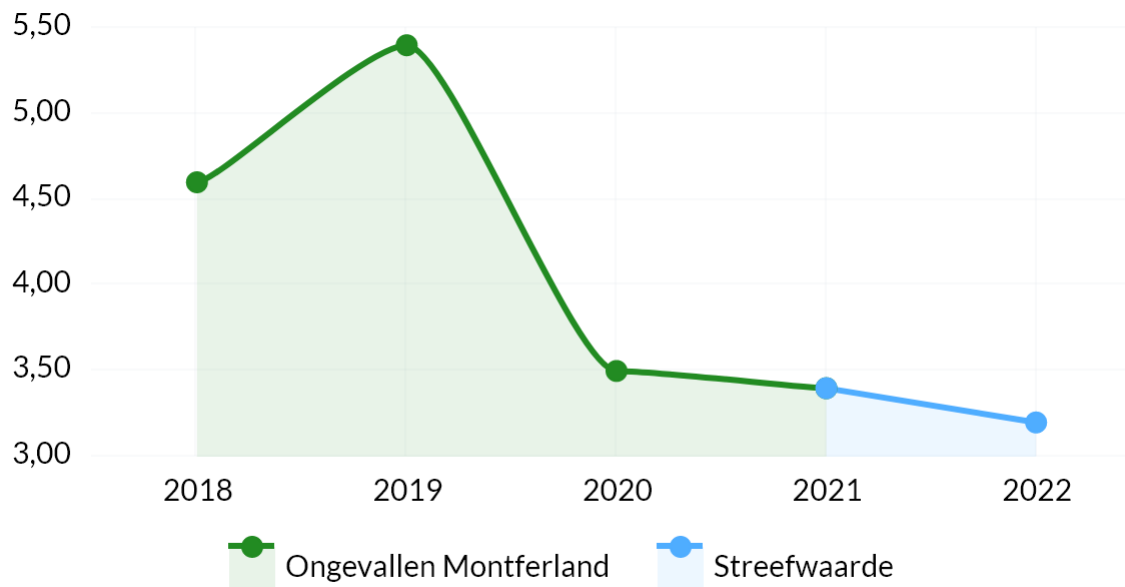
- 1. Ons doel is dat het aantal geregistreerde ongevallen lager blijft dan het landelijk gemiddelde.

In de voorgaande jaren daalde het aantal landelijke verkeersslachtoffers jaarlijks. Aan deze trendmatige daling is ondanks alle infrastructurele maatregelen een eind gekomen en deze is veranderd in een lichte stijging. De oorzaak van de toename hangt volgens SIMN (Stichting Incident Management Nederland) samen met het toenemend gebruik van smartphones in het verkeer.

Het aantal verkeersdoden in Montferland was in de periode 2008-2017 hoger dan in veel gemeenten met een vergelijkbaar inwoneraantal en weglengte. De gemeente Montferland is een verkeersveilige gemeente met in 2018 4,6 ongevallen per 1.000 inwoners (bron: ViaStat) tegenover een landelijk gemiddelde van 7,5 per 1.000 inwoners. Na een lichte stijging van 4,6 ongevallen per 1.000 inwoners in 2018 naar 5,4 ongevallen per 1.000 inwoners in 2019, zien we na 2019 een lichte daling. Over het algemeen kan gesteld worden dat de gemeente Montferland een stabiel beeld kent wat betreft het aantal verkeersongevallen. Maar elk verkeersslachtoffer is er één te veel, daarom is verkeersveiligheid belangrijk. We zetten ons in om, in onze gemeente jaarlijks minder geregistreerde ongevallen te hebben dan het landelijk gemiddelde. Gelet op de cijfers van de afgelopen jaren en het landelijk stijgende aantal geregistreerde ongevallen streven wij naar een aantal dat ligt tussen de 4,0 - 6,0 per 1.000 inwoners.

- Indicatoren Openbare ruimte

Afname aantal geregistreerde ongevallen (st) per 1.000 inwoners met 2% per jaar

Waardesoort	2018	2019	2020	2021	2022
Ongevallen Montferland	4,60 per 1.000 inwoners	5,40 per 1.000 inwoners	3,50 per 1.000 inwoners	3,40 per 1.000 inwoners	-
Streefwaarde	-	-	-	3,40 per 1.000 inwoners	3,20 per 1.000 inwoners

Wat gaan we daarvoor doen?

- Goed onderhoud onverharde buitenwegen
- Goed onderhouden bermen en wegranden als onderdeel van het reguliere onderhoud wegen
- Revitalisering Bloemenbuurt Didam
- Uitvoering IVVP
- Uitvoering van het Centrumplan Didam

Wat willen we bereiken?

- **2. Energiebesparing in de openbare verlichting met 10% in 2023 t.o.v 2018.**

De jaarlijkse besparing op de energie fluctueert omdat deze afhankelijk is van het aantal armaturen dat op basis van leeftijd vervangen wordt. In de periode 2019 – 2023 is een besparing haalbaar van 10%.

- Indicatoren Openbare ruimte

Energiebesparing in de openbare verlichting met 10% in 2023 t.o.v 2018.

Waardesoort	2020	2021	2022	2023
Streefwaarde	1.291,00 mWh (energieverbruik)	1.264,00 mWh (energieverbruik)	1.237,00 mWh (energieverbruik)	1.210,00 mWh (energieverbruik)

Wat gaan we daarvoor doen?

- Vervangen van armaturen ouder dan 25 jaar door nieuwe armaturen met LED verlichting

Wat willen we bereiken?

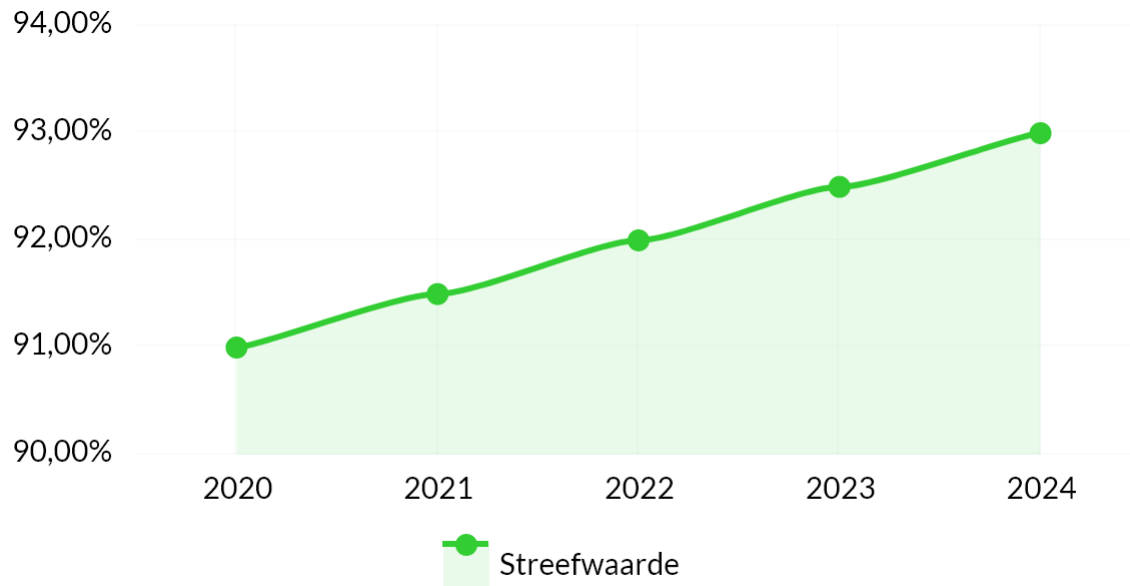
- **3. Van de schouwpunten in de openbare ruimte voldoet 90% aan de door de raad vastgestelde beeldkwaliteit**

Jaarlijks vinden er meerdere schouwen van de openbare ruimte plaats. Daarbij worden honderden locaties geschouwd. Over het jaar heen moet volgens de CROW (CROW is een kennisorganisatie op het gebied van infrastructuur, openbare ruimte, verkeer en vervoer en werk en veiligheid) 90% van de schouwpunten voldoen aan de door de gemeenteraad vastgestelde beeldkwaliteit. Vooral in

het groeiseizoen (mei – okt) is dat nagenoeg niet haalbaar op het onderdeel groen. Met een score van 91% in 2020 voldeden wij echter wel aan de norm.

- Indicatoren Openbare ruimte

Percentage van de openbare ruimte dat voldoet aan de vastgestelde beeldkwaliteit

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	91,00 %	91,50 %	92,00 %	92,50 %	93,00 %

Wat gaan we daarvoor doen?

- Goed onderhouden berm en wegranden als onderdeel van het reguliere onderhoud wegen
- Goed onderhoud onverharde buitenwegen.
- Revitalisering Bloemenbuurt Didam
- Uitvoering geven aan het groenbeleidsplan
- Uitvoering van het Centrumplan Didam
- Goede ruimtelijke inrichting van kernen waarbij in 2022 verder wordt gegaan met de planvorming voor de herinrichting van de kernen van Azewijn, Braamt, Stokkum Nieuw Dijk en Loil

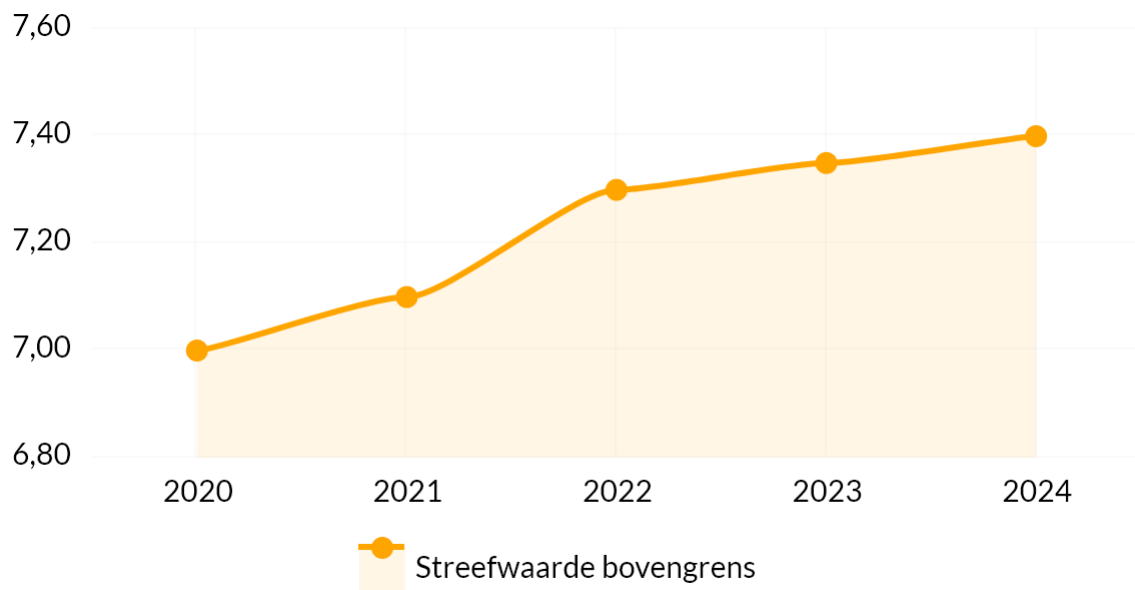
Wat willen we bereiken?

- 4. Wij streven naar een waardering van de fysieke woon- en leefomgeving die hoger ligt dan het landelijk gemiddelde van dat jaar.

Jaarlijks wordt middels het klanttevredenheidsonderzoek ook een waarderingcijfer gegeven voor de fysieke leefomgeving. De waardering van de fysieke leefomgeving in Montferland ligt met een cijfer van 6,69 in 2020 punt boven het landelijk gemiddelde van 6,51. Wij streven naar een waarderingcijfer dat hoger ligt dan het landelijk gemiddelde.

- Indicatoren Openbare ruimte

Streven naar een waardering van de fysieke woon- en leefomgeving die hoger ligt dan het landelijk gemiddelde van dat jaar.

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde bovengrens	7,00 waarderingcijfer	7,10 waarderingcijfer	7,30 waarderingcijfer	7,35 waarderingcijfer	7,40 waarderingcijfer

Wat gaan we daarvoor doen?

- Goed onderhouden bermen en wegranden als onderdeel van het reguliere onderhoud wegen
- Goed onderhoud onverharde buitenwegen.
- Revitalisering Bloemenbuurt Didam
- Uitvoering geven aan het groenbeleidsplan
- Uitvoering IVVP
- Uitvoering van het Centrumplan Didam
- Goede ruimtelijke inrichting van kernen waarbij in 2022 verder wordt gegaan met de planvorming voor de herinrichting van de kernen van Azewijn, Braamt, Stokkum Nieuw Dijk en Loil

3.4.2 Duurzaamheid

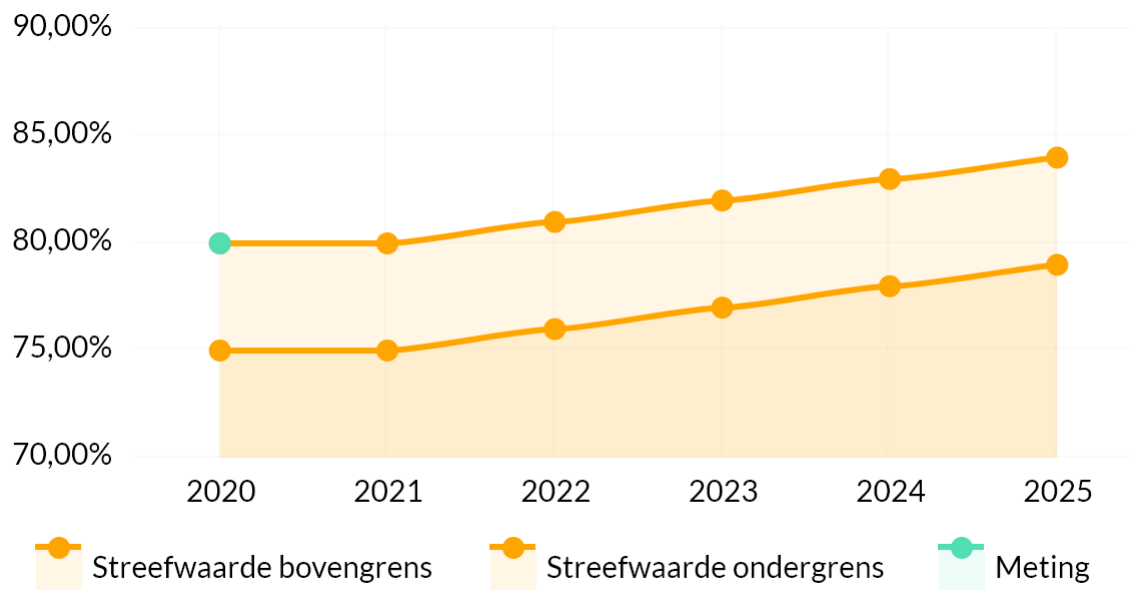
Wat willen we bereiken?

- **Ambitie is (tenminste) 81% recycling van het huishoudelijk afval in 2022, met verdere groei daarna.**

Bron: RDL. Jaarlijkse berekening (t-1) na ontvangst jaarcijfers RDL.

- Indicatoren Duurzaamheid

Percentage afvalscheiding huishoudelijk afval

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Streefwaarde bovengrens	80,00 %	80,00 %	81,00 %	82,00 %	83,00 %	84,00 %
Streefwaarde ondergrens	75,00 %	75,00 %	76,00 %	77,00 %	78,00 %	79,00 %
Meting	80,00 %	-	-	-	-	-

Wat gaan we daarvoor doen?

- besluit (in RDL-verband) over openhouden aanbiedstation 's-Heerenberg
- implementatie tariefdifferentiatie hoogbouw (mits raad akkoord met kredietvoorstel)
- aanpassen aanbiedstation 's-Heerenberg (wegen betaalde afvalstromen)

Wat willen we bereiken?

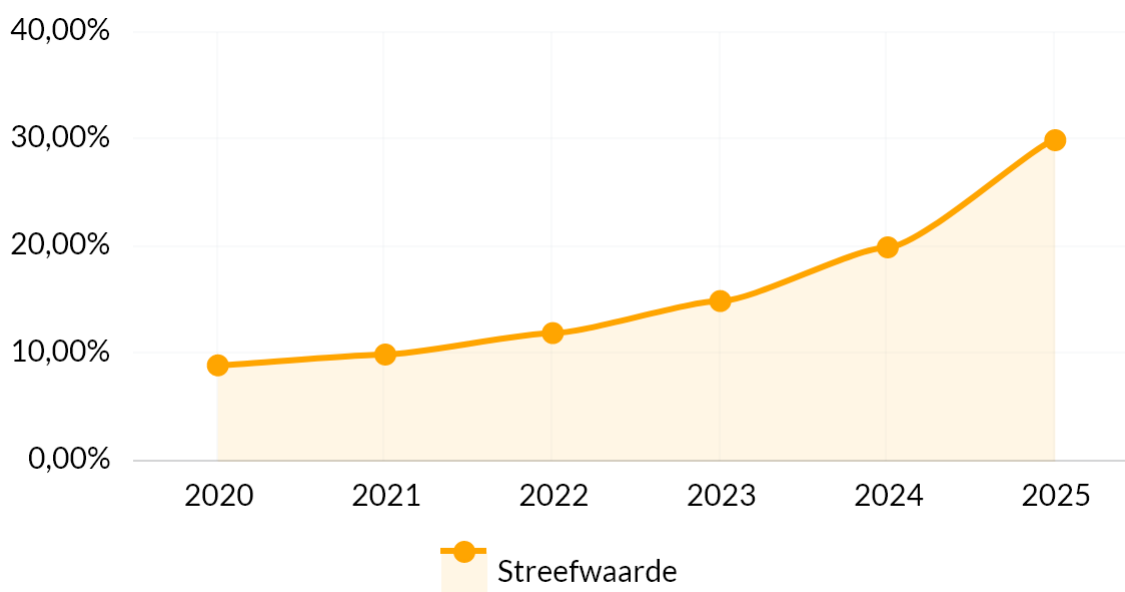
- [Het percentage hernieuwbare energie neemt toe tot 12% in 2022](#)

Bron: <https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Energietransitie/>
Monitoring resultaten loopt 2 tot 3 jaar achter op de inspanningen.

Grootste versnelling in doelbereiking komt na realisatie projecten grootschalige duurzame energieopwekking (windturbines en zonnedaken), dus naar verwachting na 2024.

- Indicatoren Duurzaamheid

Percentage energieneutraliteit (percentage hernieuwbare energie)

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Streefwaarde	9,00 %	10,00 %	12,00 %	15,00 %	20,00 %	30,00 %

Wat gaan we daarvoor doen?

- Ontwikkelen warmtenet Bloemenbuurt
- Aanjagen/faciliteren/stimuleren duurzame energieprojecten/initiatieven (inzet van 1 fte extra gerealiseerd)
- Gemeente energieneutraal: Realistische opgave energietransitie: betrekken inwoners bij planvorming
- Opstellen transitievisie Warmte
- Opzetten en uitvoeren participatietraject (o.a. ruimtelijke keuzes).
- project zonnepanelen bedrijfsdaken (Zonnige bedrijven)
- Uitvoeren lokale uitvoeringsagenda klimaat

03.5 Financiën

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	MJB 2023	MJB 2024	MJB 2025
Lasten	-15.282	-15.522	-15.911	-16.533	-17.063	-17.432
Baten	9.976	10.162	9.649	9.827	10.000	10.179
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-5.305	-5.360	-6.262	-6.707	-7.063	-7.253
Onttrekkingen	456	45	0	0	0	0
Stortingen	-286	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	170	45	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-5.135	-5.315	-6.262	-6.707	-7.063	-7.253

2.1.04 Economie en toerisme

04.1 Missie

Montferland is een gemeente waarin het prettig wonen, werken en recreëren is. Een excellent economisch klimaat, voor onze gemeente, met name gericht op logistiek en leisure, waardoor duurzame werkgelegenheid ontstaat en behouden blijft, is van essentieel belang voor het economisch goed functioneren van de gemeente.

04.2 Context en achtergronden

Doel:

Ondernemers zorgen voor werkgelegenheid en hebben een belangrijke bijdrage in de sociale structuur van onze gemeenschap. Montferland streeft daarom, met inachtneming van de geldende wet- en regelgeving, naar een sterker ondernemersklimaat en ondernemersvriendelijkere dienstverlening voor alle ondernemers. Daarbij is er, vanwege de unieke ligging en landschappelijke kwaliteiten van de gemeente, specifieke aandacht is voor logistiek en leisure. Hierbij wordt gezocht naar meer balans met de omgeving en wordt rekening gehouden met de draagkracht van het gebied.

Achtergrond:

Montferland is uniek gelegen aan de A12/BAB-3, één van de belangrijkste transportassen naar het Europese achterland.

Met name door deze ligging is het gebied interessant voor vestiging van logistieke functies. Door de voorgenomen doortrekking van de A15, de verbreding van de A12, de korte afstand tot het goederenspoor en de containerhaven van Emmerik, 'scoort' 's-Heerenberg hoog waar het gaat om het vestigingsklimaat voor met name logistieke bedrijven. Ontwikkelingen als uitbreiding van de haven en de nieuwe op-/afrit op de BAB-3 nabij Netterden zullen de positie van Montferland en specifiek 's-Heerenberg, nog verder versterken. De kansen voor de werkgelegenheid van de gemeente liggen dan ook met name in de verwachte groei van de logistieke sector. Wij zetten de komende tijd vol in op het creëren van voldoende vestigingsmogelijkheden voor logistieke en daaraan gelieerde bedrijven nabij 's-Heerenberg en het voorzien in een op de vraag afgestemde voorraad aan uitgeefbare, traditionele bedrijventerreinen voor, onder andere, de maakindustrie. De natuurlijke omgeving biedt veel mogelijkheden voor recreatie en toerisme. Deze kansen moeten benut worden door samenwerking met de branche vanuit een gedegen toeristisch beleid vanuit een gezamenlijke visie. De kansen worden mede bepaald door een marktgerichte houding en integrale en grensoverschrijdende benadering. Daarbij moet een balans worden gevonden met de draagkracht van het gebied.

04.3 Kaderstellende (beleids)nota's

- Subsidieregeling Recreatie en Toerisme Montferland 2021-2
- R&T-beleid 'Mooi Montferland - De Groene Poort van Nederland' (2020)
- Coalitieprogramma 2018-2022: 'Samen krijgen we het voor elkaar'
- Regionaal Programma Werklocaties (2021)
- Economische beleidsnota tot 2030, (2018)
- Omgevingsvisie en -verordening provincie Gelderland (2017)
- nota Grondbeleid
- Structuurvisie Montferland (2009)
- Structuurvisie DocksNLD (2019)
- Nota 'Grip op Verandering'
- Liemers Economische Visie
- Visie Regio Arnhem-Nijmegen Groene Metropoolregio (2020)

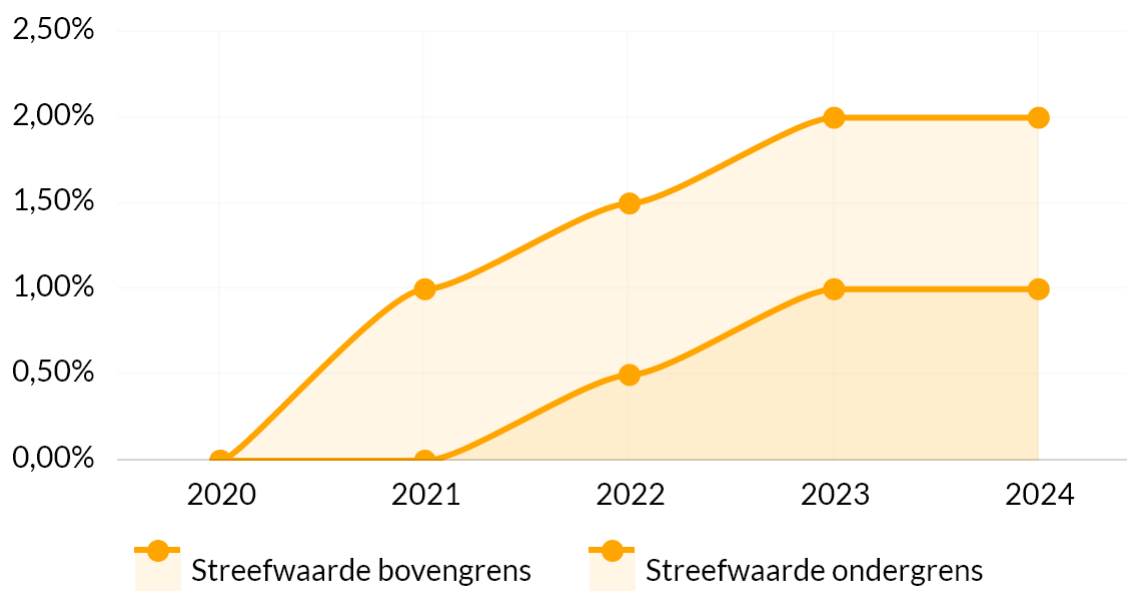
04.4 Wat willen we bereiken?

- In 2024 heeft Montferland 1-2% meer groei in het aantal R&T-banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar, dan de gemiddelde groei in de Achterhoek.

Op dit moment scoort Montferland ten opzichte van de andere gemeenten in de Achterhoek op deze indicator al erg goed. Enkel Oost-Gelre en Winterswijk hebben meer banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar. Met ons nieuwe R&T-beleid beogen we harder te groeien op dit vlak dan de andere gemeenten in de Achterhoek.

Ter verduidelijking: onder de Achterhoekse gemeenten worden de volgende gerekend (op basis van Stichting Achterhoek Toerisme): Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Doesburg, Lochem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek, Winterswijk en Zutphen.

Groei aantal R&T-Banen per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-74 jaar t.o.v. gemiddelde groei Achterhoek (Achterhoek = benchmark)

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde bovengrens	0,00 %	1,00 %	1,50 %	2,00 %	2,00 %
Streefwaarde ondergrens	0,00 %	0,00 %	0,50 %	1,00 %	1,00 %

Wat gaan we daarvoor doen?

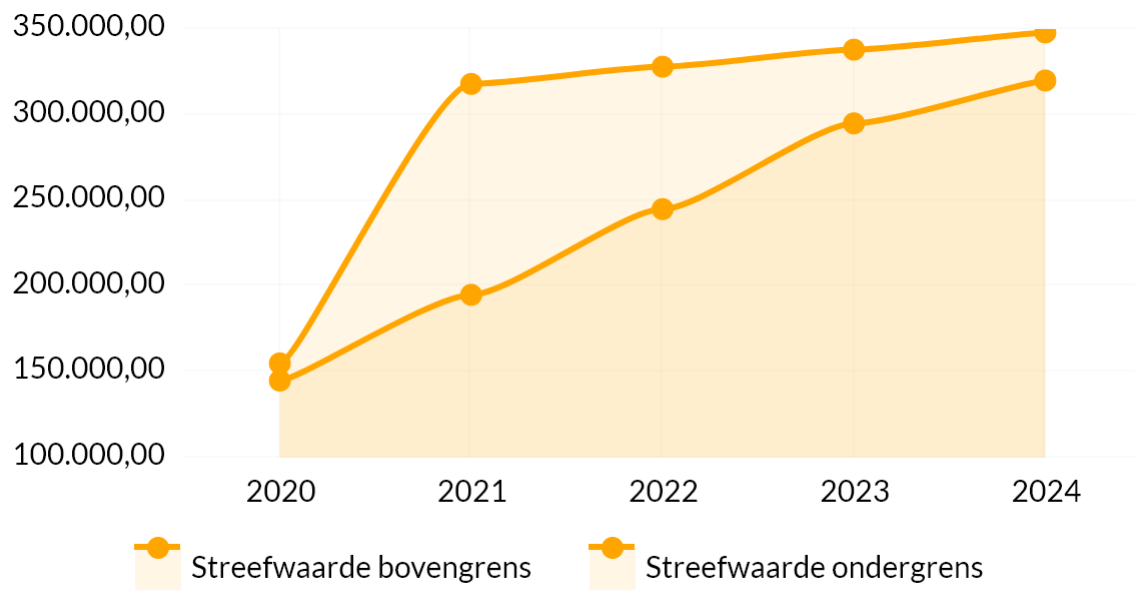
- Gesprekken voeren met grotere toeristische ondernemingen in Montferland over eventuele toekomstplannen
- Investeren in de toeristische promotie van Montferland
- Inzet Toeristenbelasting enkel voor R&T
- Uitvoering geven aan het gezamenlijk ontwikkelde R&T-beleid

04.4 Wat willen we bereiken?

- [In 2024 is het aantal recreatieve overnachtingen boven het niveau van 2019.](#)

De coronacrisis in 2020, met naar alle waarschijnlijkheid een effect op de jaren erna, maakt dat het streven naar stabilisatie van het aantal recreatieve overnachtingen een belangrijke doelstelling is. De NBTC voorspelt ('Verblijfstoerisme in Nederland in 2020 - Verwachting verblijfstoerisme in 3 varianten' d.d. 2 juni 2020) in 2020 een daling van -58% tot -74% van inkomend toerisme en een daling van -43% tot -58% van het binnenlands toerisme. Het is niet reëel te verwachten dat dit doel binnen een jaar weer ingelopen is, daarom is het vierjarige doel om in 2024 boven het niveau van 2019 te zitten wat betreft toeristische overnachtingen.

Aantal recreatieve overnachtingen

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde bovengrens	155.000,00	318.000,00	328.000,00	338.000,00	348.000,00
Streefwaarde ondergrens	145.000,00	195.000,00	245.000,00	295.000,00	320.000,00

Wat gaan we daarvoor doen?

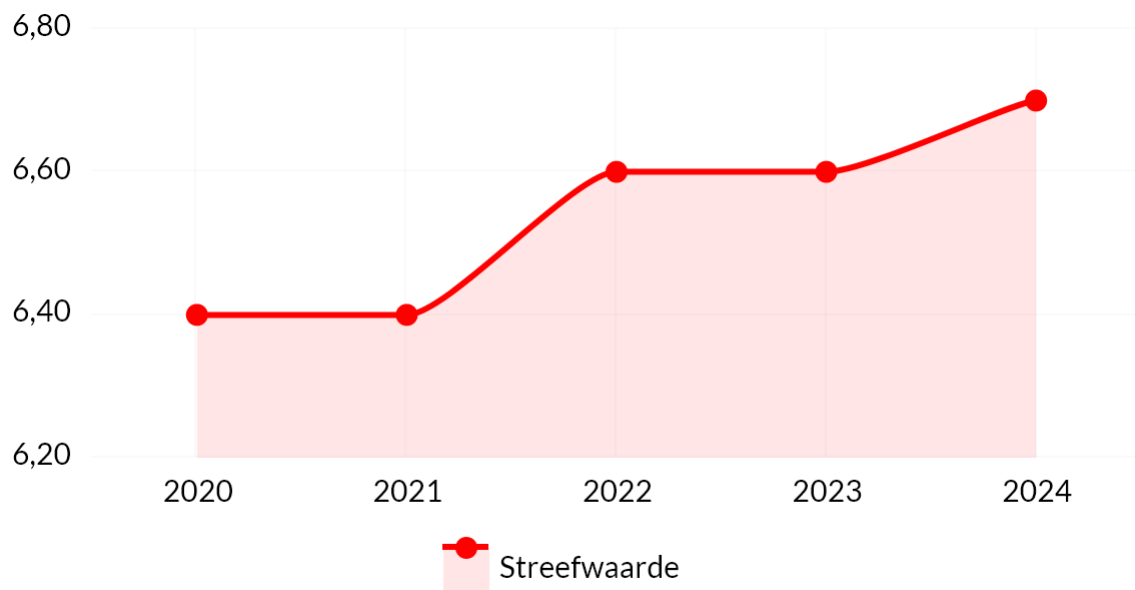
- Gesprekken voeren met grotere toeristische ondernemingen in Montferland over eventuele toekomstplannen
- Investeren in de toeristische promotie van Montferland
- Inzet Toeristenbelasting enkel voor R&T
- Uitvoering geven aan het gezamenlijk ontwikkelde R&T-beleid

04.4 Wat willen we bereiken?

- In 2024 moet de score van gemeente Montferland op het vlak van ondernemingsklimaat en vestigingsklimaat minimaal gelijk zijn met het gemiddelde van Nederland.

De laatst gemeten score uit 2020 van het ondernemingsklimaat en vestigingsklimaat (respectievelijk 6,47 en 6,17) liggen onder het landelijk gemiddelde (6,73 en 6,61). In 2024 willen we deze achterstand hebben ingehaald.

Waarderingcijfer Ondernemersklimaat

Bron: Waar staat je gemeente

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	6,40	6,40	6,60	6,60	6,70

Wat gaan we daarvoor doen?

- Aantal bedrijfsbezoeken vanuit gemeente (bestuur en ambtelijk) intensiveren
- Ondernemerspeiling in 2024 verrichten
- Uitvoering geven aan het gezamenlijk ontwikkelde R&T-beleid.
- Uitwerken plannen DOCKSNLD-2

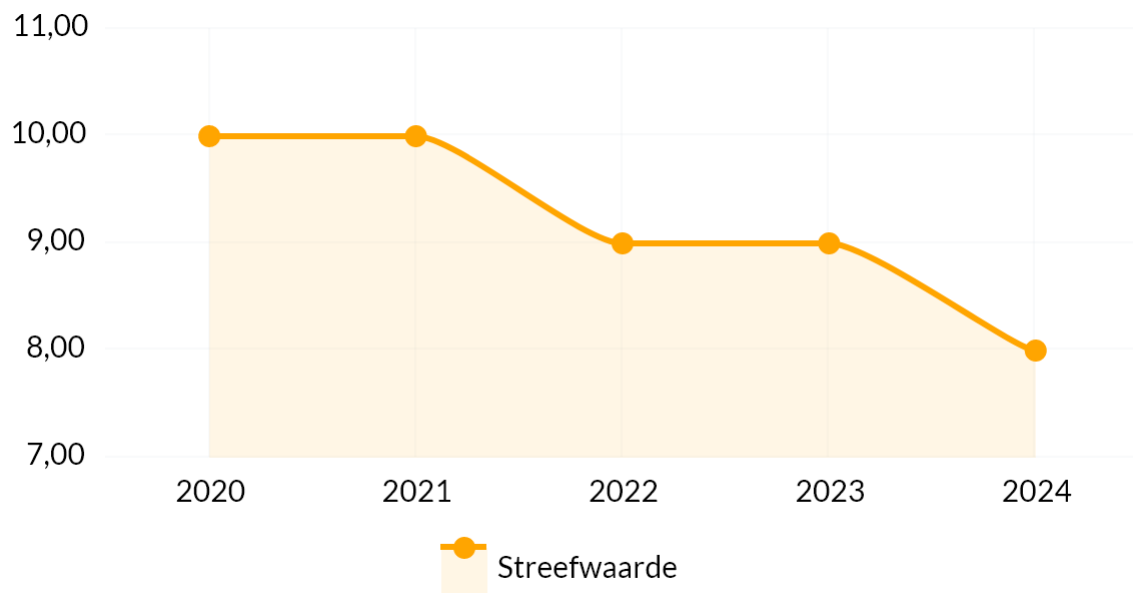
04.4 Wat willen we bereiken?

- In 2024 staat Montferland binnen de Achterhoek in de top 8 van het aantal R&T-vestigingen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar.

In 2019 staat Montferland samen met Oost-Gelre en Aalten op een gedeelde 10e plek in de Achterhoek wat betreft het aantal R&T-vestigingen. Dit is opvallend, omdat Montferland ook samen met Oost-Geldre in de top 3 staat van het aantal R&T-banen. Dit betekent dat Montferland (en ook Oost-Gelre) voor haar toeristische overnachtingen afhankelijk is van een beperkt aantal grote vestigingen. Voor stabiliteit van de R&T-sector in de gemeente is het van belang om deze afhankelijkheid te verkleinen en dus te streven naar een groter aantal R&T-vestigingen.

Ter verduidelijking: onder de Achterhoekse gemeenten worden de volgende gerekend (op basis van Stichting Achterhoek Toerisme): Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Doesburg, Lochem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek, Winterswijk en Zutphen.

R&T-vestigingen per 1.000 inwoners in leeftijd 15-74 jaar: plaats van Montferland in de ranglijst van Achterhoekse gemeenten (Achterhoek = benchmark)

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	10,00	10,00	9,00	9,00	8,00

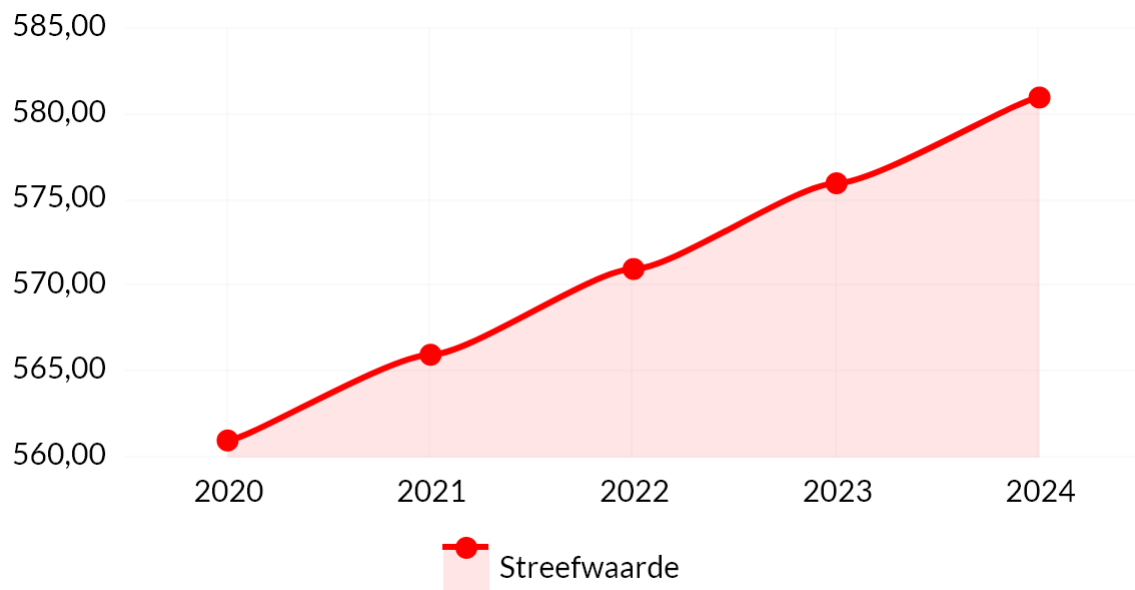
Wat gaan we daarvoor doen?

- Investeren in de toeristische promotie van Montferland
- Inzet Toeristenbelasting enkel voor R&T
- Uitvoering geven aan het gezamenlijk ontwikkelde R&T-beleid

04.4 Wat willen we bereiken?

- Jaarlijkse toename met tenminste 1% van het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 – 74

Aantal banen per inwoner

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	561,00	566,00	571,00	576,00	581,00

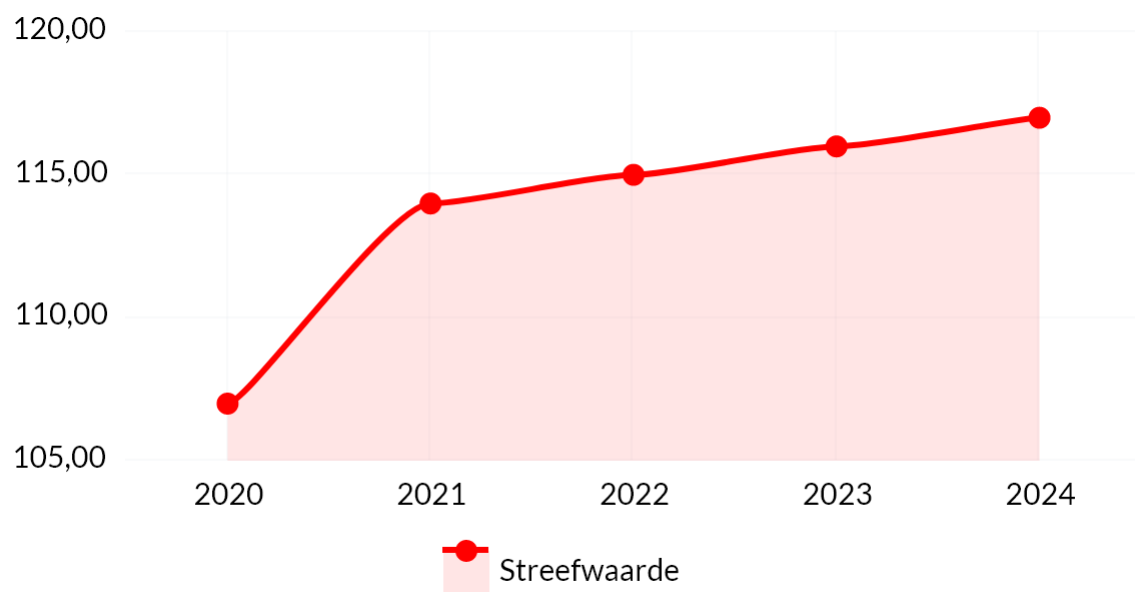
Wat gaan we daarvoor doen?

- Uitvoering geven aan de economische visie Montferland
- Uitbreidingsmogelijkheden traditionele bedrijventerreinen onderzoeken

04.4 Wat willen we bereiken?

- Jaarlijkse toename met tenminste 1% van het aantal bedrijfsvestigingen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 – 74

Aantal bedrijfsvestigingen per inwoner

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	107,00	114,00	115,00	116,00	117,00

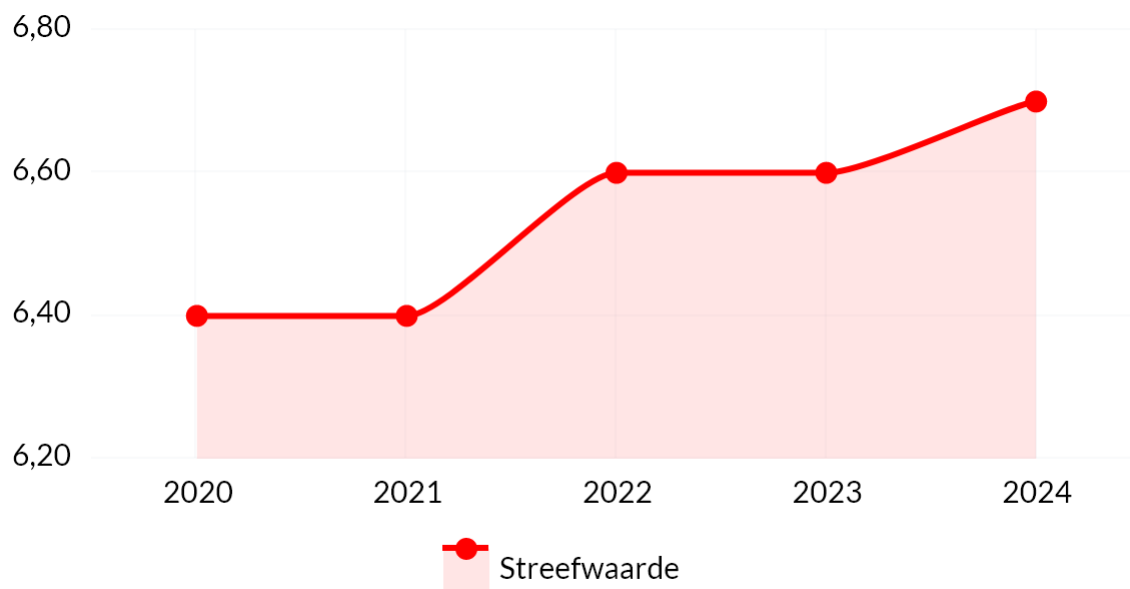
Wat gaan we daarvoor doen?

- Uitwerken ontwikkelplan DocksNLD, fase 2
- Gronden verwerven voor bedrijventerrein DocksNld2

04.4 Wat willen we bereiken?

- Meer ondernemers hebben een positief beeld over het economisch beleid van de gemeente.

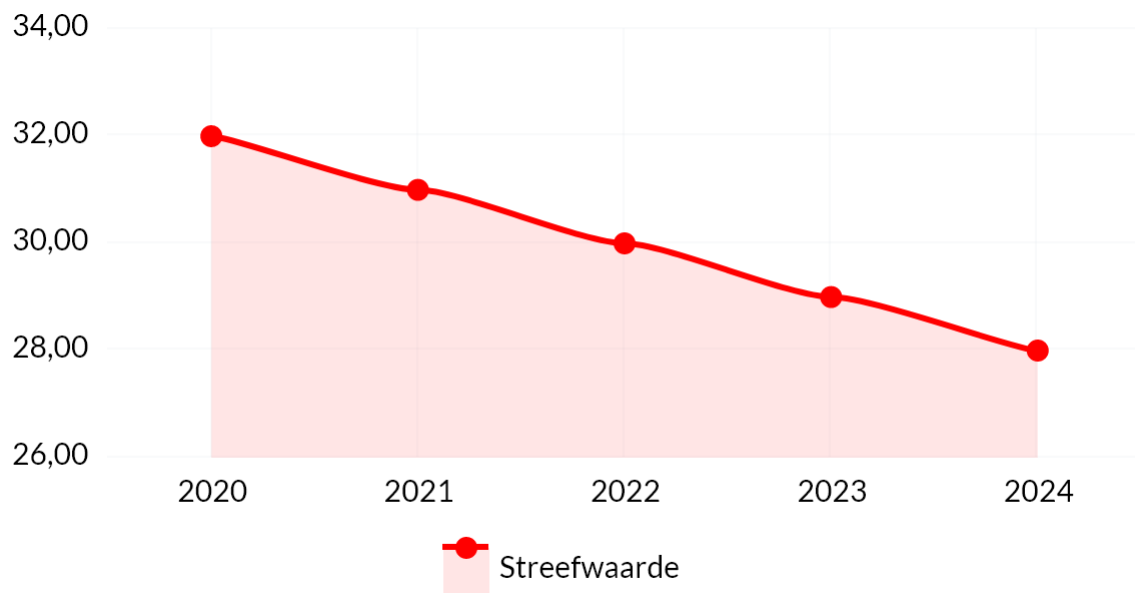
Waarderingscijfer Ondernemersklimaat

Bron: Waar staat je gemeente

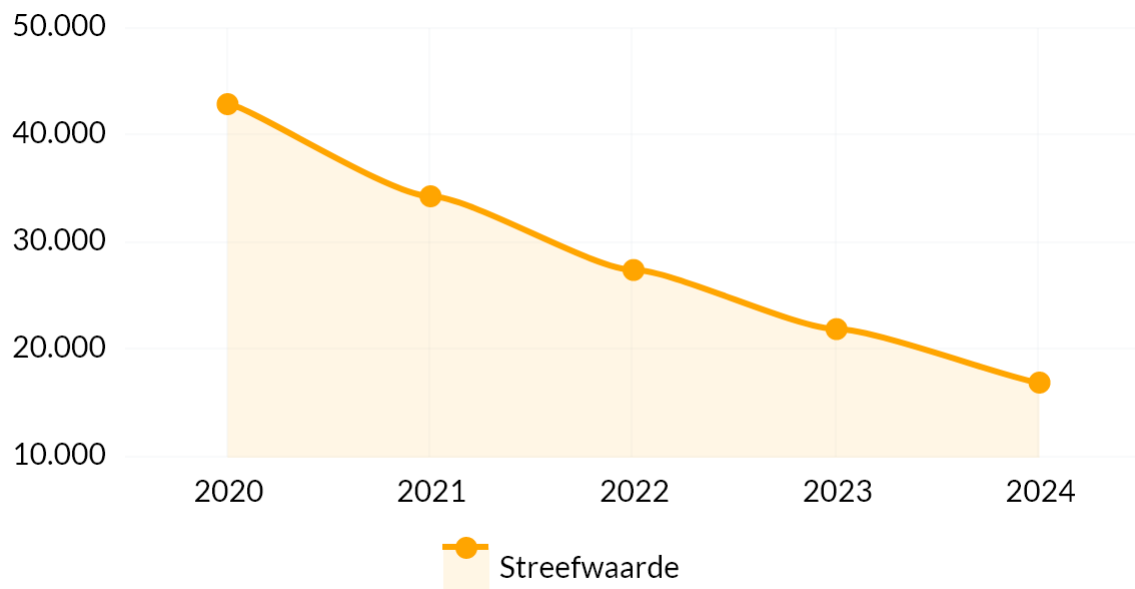
Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	6,40	6,40	6,60	6,60	6,70

Regeldruk

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	32,00	31,00	30,00	29,00	28,00

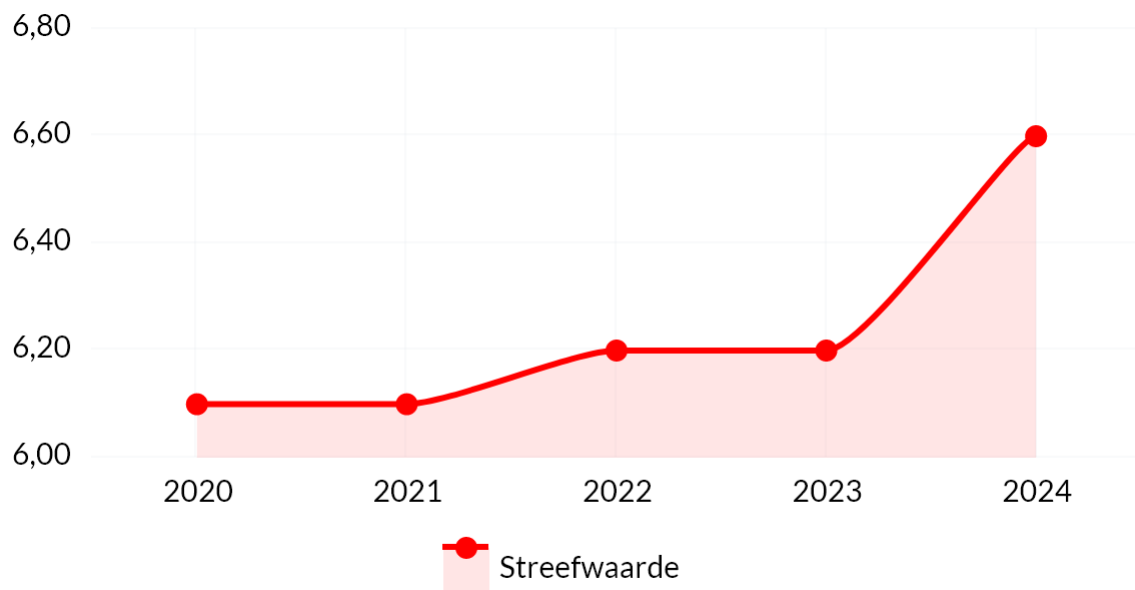
Verkocht aantal m2's bedrijventerreinen

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	43.000,00	34.400,00	27.520,00	22.000,00	17.000,00

Waarderingscijfer vestigingsklimaat

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	6,10	6,10	6,20	6,20	6,60

Wat gaan we daarvoor doen?

- Een ondernemerspeiling verrichten
- Participatie bij uitbreiding bedrijventerreinen vormgeven

04.5 Financiën

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	MJB 2023	MJB 2024	MJB 2025
Lasten	-1.633	-778	-601	-630	-630	-630
Baten	2.994	453	471	564	576	576
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	1.361	-324	-130	-66	-54	-54
Onttrekkingen	0	375	300	300	300	300
Stortingen	-1.191	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	-1.191	375	300	300	300	300
Gerealiseerd resultaat	170	51	170	234	246	246

2.1.05 Gezondheid en bevordering gezonde leefstijl

5.1 Missie

In Montferland heeft iedere inwoner het vermogen om in goede gezondheid te wonen, werken en recreëren. Alle kinderen hebben gelijke kansen om gezond en zelfstandig op te groeien. Alle ouderen genieten van een vitale en zorgeloze oude dag in hun vertrouwde omgeving. In Montferland doet elke inwoner er toe en doet mee naar eigen mogelijkheden!

Een positieve houding vinden we daarbij belangrijk: kijk naar wat je (nog) wél kunt. Uitgangspunt is dat inwoners zoveel mogelijk in staat zijn om eigen regie te voeren en het vermogen hebben om zicht aan te passen. Een gezonde omgeving met goede toegankelijke zorg en een basisniveau aan voorzieningen helpen onze inwoners om mee te blijven doen. Deze voorzieningen nodigen uit tot sport, bewegen en een gezonde leefstijl. Samen komen we verder, dus we werken vanuit een integrale aanpak samen met onze inwoners en (maatschappelijk) organisaties.

5.2 Context en achtergronden

Context

Door een goede gezondheid zijn inwoners beter en langer in staat om zelfstandig regie te voeren over het eigen leven. Dit voorkomt niet alleen - dure - zorgafhankelijkheid, maar geeft vooral meerwaarde aan het eigen leven én dat van een ander. *'voorkomen is beter dan genezen'* is een bekend spreekwoord dat hier zeker van toepassing is. We zetten sport, bewegen en een gezonde leefstijl in als middel inzetten om maatschappelijke effecten te bereiken. De gemeentelijke taak ligt vooral bij preventie. Goede voorlichting, een goed functionerende gezondheidszorg en projecten gericht op het stimuleren van een gezonde leefstijl leveren hier een belangrijke bijdrage aan.

In Montferland wonen meer inwoners met gezondheidsachterstanden en ongezonde leefgewoonten dan gemiddeld in Nederland. Inwoners met een hoge sociaal economische status (SES) leven circa zeven jaar langer en circa vijftien jaar langer zonder beperkingen dan inwoners met een lage SES. Elke inwoner van Montferland verdient een kans op een goede gezondheid, dus richten we bij het verkleinen van de sociaal economische gezondheidsverschillen ons op wijken met een lagere SES. Daarbij is aandacht voor de beperktere gezondheidsvaardigheden van belang. Inwoners met beperktere gezondheidsvaardigheden vinden het lastig om informatie over hun gezondheid te begrijpen en toe te passen. Zij hebben ook meer moeite met het vinden van de weg in de zorg.

Verbonden partijen:

GGD Noord- en Oost-Gelderland (GGD NOG)

De GGD is de gezondheidsdienst van 22 gemeente. De GGD NOG bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van de inwoners. Zij voert de taken vanuit de Wet Publieke Gezondheid namens de gemeente uit.

Achterhoek in beweging

Achterhoek in Beweging is een initiatief van de Achterhoekse gemeenten. Samen met betrokken partners in onder andere zorg, onderwijs, cultuur, bedrijfsleven en sport stelt de organisatie de kracht van bewegen en een gezonde leefstijl (met sport als katalysator) in de Achterhoek centraal.

5.3 kaderstellende (beleids) nota's

- Coalitieprogramma *'Samen krijgen wij het voor elkaar'* 2018-2022
- Verbindend Kader Sociaal Domein
- Sportnota *'Montferland Beweegt'* 2020-2023
- Lokaal beweeg- en sportakkoord *'Heel Montferland Beweegt'*
- Uitvoeringsagenda Achterhoek in Beweging 2020-2024
- Regionaal Preventie Akkoord: Gezondheid en geluk voorop in de Achterhoek 2020-2030
- Bestuursagenda GGD Noord en Oost-Gelderland: NOG Gezonder
- Beleidsplan Spelen in Montferland: Spelen, bewegen en ontmoeten voor jong en oud 2015-2030

5.4 Wat willen we bereiken?

- [Meer inwoners ervaren een goede gezondheid.](#)

Inwoners ervaren een (zeer) goede gezondheid (Dalende trend omzetten in stijgende lijn: Streven is minimaal 73,8%, indien mogelijk 74,2%).

De grafiek toont het percentage inwoners van 20 jaar en ouder dat hun gezondheid als 'zeer goed'

of 'goed' ervaart.

De trend is dat de ervaren (zeer) goede gezondheid van onze inwoners daalt bij een beleidsarme ontwikkeling. In 2017 ervoer nog 74,2% van de inwoners een (zeer) goede gezondheid (Achterhoek: 76,5% Nederland: 75,8%). Volgens de trend gaat in 2030 73,5% van onze inwoners een goede gezondheid ervaren (Achterhoek: 75,8% Nederland: 75,3%). We streven er naar om de daling (- 0.7%) te beperken en in een lichte stijging om te zetten (+ 0.1%).

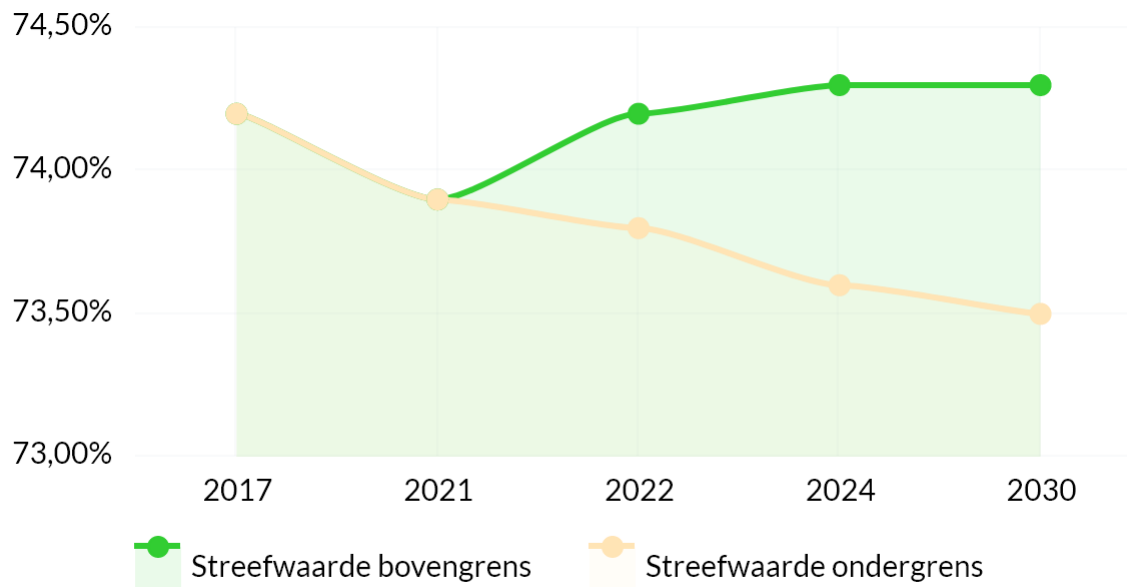
- Indicatoren

het percentage van de volwassenen dat de gezondheid als goed ervaart.

Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen van de GGD, CBS en RIVM (2016) via het Regiobeeld Montferland

Deze monitor meet één keer per vier jaar de ervaren gezondheid. In 2020 is de laatste Gezondheidsmonitor afgenomen.

De resultaten van deze monitor zijn vanaf de zomer van 2021 beschikbaar. Op het moment van opstellen van deze programmabegroting zijn ze nog niet beschikbaar.

Waardesoort	2017	2021	2022	2024	2030
Streefwaarde bovengrens	74,20 %	73,90 %	74,20 %	74,30 %	74,30 %
Streefwaarde ondergrens	74,20 %	73,90 %	73,80 %	73,60 %	73,50 %

Wat gaan we daar voor doen?

- Uitvoering taken vanuit de wet Publieke Gezondheid door de GGD Noord en Oost-Gelderland
- We stimuleren een gezonde leefstijl bij groepen/trajecten als kwetsbare zwangeren, tienermoeders, statushouders, mensen in schuldhulpverlening, bijstandsgerechtigden en participatietrajecten.
- Het opstellen van een preventie- en handavingsplan alcohol en drugs
- Het stimuleren van een gezonde en rookvrije omgeving
- Het integraal bevorderen van gezondheid bij andere beleidsterreinen
- Het beheren en onderhouden van een goed dekkend AED netwerk
- Het sluiten van lokaal preventieakkoord

5.4 Wat willen we bereiken?

- Meer inwoners gaan voldoen aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB)

Inwoners voldoen aan de beweegrichtlijn

De grafiek toont het percentage inwoners dat voldoet aan de beweegrichtlijn.

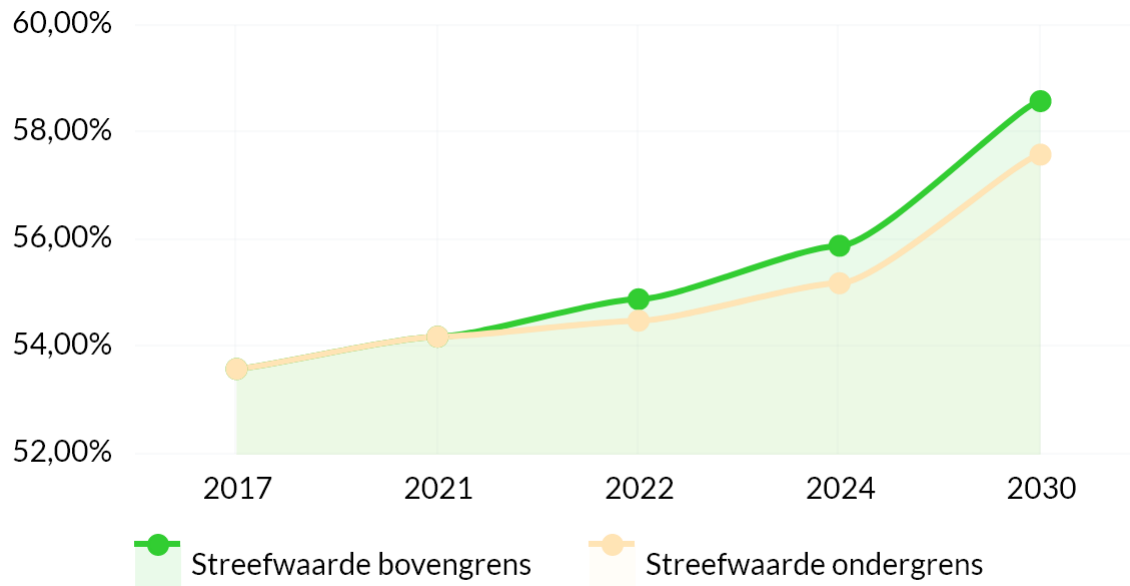
De trend is dat het aantal inwoners dat voldoet aan de beweegrichtlijn stijgt bij een beleidsarme ontwikkeling. In 2017 voldeed 53,6% van de inwoners aan de beweegrichtlijnen (Achterhoek: 55,5% Nederland: 54,0%). Volgens de trend gaat in 2030 57,6% van onze inwoners aan de beweegrichtlijnen voldoen (Achterhoek: 59,6% Nederland: 58,8%). We streven naar een grotere stijging dan 4,0%.

- Indicatoren

Beweegnorm volwassenen

Bron: Volksgezondheid ToekomstVerkenning (VTV) van het RIVM via het Regiobeeld Montferland. De VTV brengt de belangrijkste toekomstige ontwikkelingen op het gebied van volksgezondheid en zorg in kaart.

In 2018 is de meest recente volledige VTV verschenen. De volgende volledige VTV verschijnt naar verwachting in 2024.

Waardesoort	2017	2021	2022	2024	2030
Streefwaarde bovengrens	53,60 %	54,20 %	54,90 %	55,90 %	58,60 %
Streefwaarde ondergrens	53,60 %	54,20 %	54,50 %	55,20 %	57,60 %

Wat gaan we daar voor doen?

- Het continueren van het aanbieden van (extra) bewegingsonderwijs op scholen
- Inwoners helpen om een passende sport te vinden door de zichtbaarheid van het sportaanbod beter in beeld te brengen
- Vergroten en stimuleren van het sportaanbod voor senioren
- Verenigingen stimuleren om de stap te zetten op weg naar een open club
- De buurtsportcoaches brengen kwetsbare groepen in beweging
- Toegankelijke en beweegvriendelijke openbare ruimte creëren

- Versterken en ontwikkelen van sportaccommodaties op basis van de behoefte van de inwoners
- Breedtesportevenementen inzetten als middel om de sport- en beweegdeelname te bevorderen

5.5 Financiën

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	MJB 2023	MJB 2024	MJB 2025
Lasten	-5.914	-5.602	-5.356	-6.875	-5.335	-5.710
Baten	776	700	708	708	708	708
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-5.138	-4.902	-4.648	-6.167	-4.627	-5.002
Onttrekkingen	524	96	0	0	0	400
Gerealiseerd resultaat	-4.614	-4.806	-4.648	-6.167	-4.627	-4.602

2.1.06 Jeugd, onderwijs en cultuur

6.1 Missie

Montferland is een gemeente waar jongeren veilig en gezond kunnen opgroeien en ontwikkelkansen hebben. Inwoners hebben de mogelijkheden om hun talenten te ontwikkelen en kunnen deelnemen aan culturele activiteiten in hun woonomgeving.

6.2 Context en achtergronden

Jeugd

Programmadoel

Het bieden van noodzakelijke hulp en ondersteuning om beperkingen op te heffen en achterstanden te voorkomen specifiek voor de jongeren die dat nodig hebben.

We willen normaliseren en accepteren dat elk kind zijn eigen ontwikkelingspad doorloopt en dat dit grillig kan zijn. Als de ontwikkeling van een kind vastloopt is ondersteuning beschikbaar, maar niet alles is zorg.

De uitvoering van de Jeugdwet vraagt blijvend aandacht. De kosten van de Jeugdzorg blijven hoog en overstijgen de budgetten die we vanuit het Rijk ontvangen. Dit is door het Rijk onderkent en er zijn voor 2022 extra middelen in het vooruitzicht gesteld. Met de extra middelen kunnen de tekorten binnen de jeugdhulp opgevangen worden en kunnen er maatregelen in gang gezet worden om het stelsel te verbeteren. Hierover zijn VNG en Rijk over in overleg.

Kostenbeheersing en handhaving van voldoende kwalitatief aanbod lijken soms op gespannen voet te staan. Voor de ontwikkeling van jongeren kan zorg noodzakelijk zijn. Daarbij is de invloed van de gemeente op een groot deel van de jeugdzorg slechts indirect; via andere partijen die de zorg toewijzen of uitvoeren. Dit maakt beheersbaarheid ingewikkeld en daarom is optimale samenwerking van belang.

De inkoop van zorg in de regio Achterhoek wordt per 1 januari 2022 anders vormgegeven, waarbij het streven is om de verantwoordelijkheid voor de beheersing van kosten gezamenlijk op te pakken met de aanbieders van zorg. Door te sturen op resultaten (de opbrengst van de ingezette zorg) in plaats van de geleverde prestatie door de zorgaanbieder, wordt verwacht dat de kwaliteit voor de cliënt/inwoner verbetert. Effecten hiervan worden op z'n vroegst halverwege 2022 verwacht.

Door Corona zijn er mogelijkwerwijs achterstanden ontstaan bij de jeugd. Dit kan een nasleep hebben in het jaar 2022. De GGD heeft de opdracht dit te monitoren en de opbrengst hiervan kan aanleiding zijn voor gerichte acties.

Onze gemeente heeft een grote bevolkingsgroep die taalarm opgroeit en daardoor een taalachterstand dreigt op te lopen. Een goede beheersing van de Nederlandse taal wordt gezien als voorwaarde om volwaardig deel te kunnen nemen aan de samenleving.

Onderwijs

Programmadoel

De gemeente streeft naar goede kwantiteit en kwaliteit van onderwijshuisvesting om de ontwikkelkansen van de Montferlandse kinderen te faciliteren.

Onderwijs is van essentieel belang om talenten te ontwikkelen. Goede onderwijsvoorzieningen helpen daarbij. De gemeente blijft dan ook investeren in onderwijsvoorzieningen, zodat deze voldoen aan de eisen van deze tijd.

De eerste prioriteit is het realiseren van een brede school in 's-Heerenberg zodra er een keuze is gemaakt wat betreft locatie. In dit gebouw zullen alle leerlingen van 's-Heerenberg onderwijs gaan volgen. Ook zal daar de bibliotheek in gehuisvest worden en kinderopvang. Dit alles vanuit het oogmerk om kinderen optimale ontwikkelkansen te bieden in een prettige omgeving

Leefbaarheid en Cultuur

Programmadoel

De gemeente streeft naar handhaving van een divers aanbod van culturele voorzieningen en activiteiten waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten en zich kunnen ontplooiën. Daarbij is het van belang is dat draagvlak en initiatief vanuit de gemeenschappen en inwoners zelf komt.

Cultuur en leefbaarheid dragen bij aan de persoonlijke ontwikkeling van onze inwoners. Cultuur heeft een positieve invloed op het brein van mensen en draagt bij aan saamhorigheid in onze samenleving.

Cultuur is een middel om mensen te betrekken bij de samenleving, ze te activeren en daarmee langer actief en zelfstandig te houden. Cultuur draagt positief bij aan de leefbaarheid in de gemeente en de persoonlijke ontwikkeling van de inwoners. Daarnaast levert het een positieve bijdrage aan de saamhorigheid in de wijken en dorpen, kortweg de Montferlandse gemeenschap. Het –bestaande- (volks)culturele aanbod in de gemeente is zeer divers. Montferland hanteert als uitgangspunt de zelfredzaamheid van culturele verenigingen in de gemeente alsmede het lokale draagvlak daarvoor. Daarnaast vindt de gemeente een 'persoonlijk ontwikkel/leerelement' belangrijk.

De culturele infrastructuur is vooral kleinschalig en dicht bij huis. Dat betekent dat de inwoners van Montferland voor een meer professioneel cultuur-en theateraanbod zijn aangewezen op voorzieningen in de regio.

De coronapandemie heeft het culturele leven, ook zoals dat in Montferland beleefd wordt, voor geruime tijd nagenoeg stilgelegd. Dat heeft gevolgen gehad voor de cultuurbeleving van onze inwoners, waarbij ook de sociale component heel belangrijk is. Door het treffen van diverse maatregelen hopen en verwachten wij een bijdrage te kunnen leveren aan de culturele sector om door deze moeilijke tijd heen te kunnen komen. Dat komt de leefbaarheid dan weer ten goede.

Verbonden partijen

Met de evaluatie van de jeugdwet is geconstateerd dat er een stevigere regie nodig is voor de complexe jeugdhulp. De VNG wil dit uitwerken binnen de Norm Voor Opdrachtgeverschap (NVO). Dit is een stevigere set van afspraken binnen de jeugdzorgregio. De Rijksoverheid pleit voor een mogelijke verdergaande centralisatie van een aantal taken. Hiervoor is nader onderzoek gaande. *GGD Noord- en Oost-Gelderland (GGD NOG)*

De GGD is de gezondheidsdienst van 22 gemeenten. De GGD NOG bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van de inwoners. Zij voeren de taken vanuit de Wet Publieke Gezondheid namens de gemeenten uit.

Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers (ECAL)

Het ECAL is een gemeenschappelijke regeling voor de gemeenten in de Achterhoek en voert de wettelijke archieftaken uit conform de Archiefwet. Daarnaast voert de ECAL ook voor de provincie en drie andere gemeenten overige erfgoedtaken uit, zoals documentatie en onderzoek en heeft een publieksfunctie.

Huisvesting Voortgezet Onderwijs in de Liemers

De uitvoering, financiering en bekostiging van de huisvesting van het voortgezet onderwijs in de gemeenten Duiven, Montferland en Zevenaar is aan deze gemeenschappelijke regeling opgedragen.

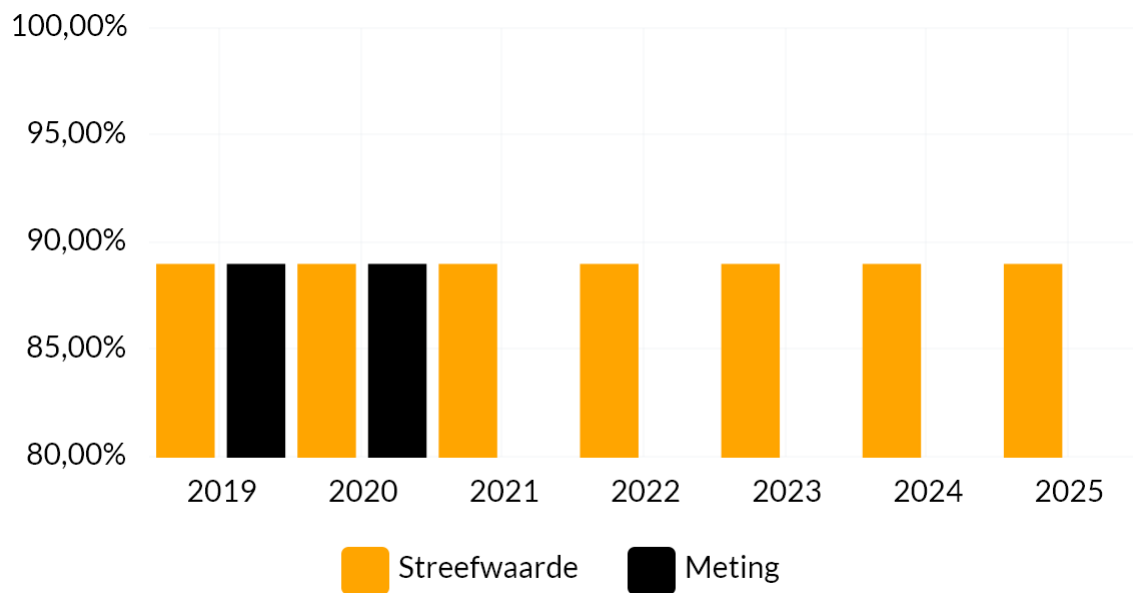
6.3 Kaderstellende (beleids)nota's

- Nota "Wijk- en kerngericht werken"
- Integraal Veiligheidsbeleid 2016-2019
- Subsidieregeling Jeugd en Onderwijs Montferland 2019
- Coalitieprogramma 'Samen krijgen wij het voor elkaar' 2018-2022
- Nota Grip op Verandering
- Beleidsplan Jeugdbeleid
- Onderwijshuisvestingsvisie 2015-2023 gemeente Montferland
- Visie Muziekonderwijs Montferland 2020

6.4 Wat willen we bereiken?

- De cliënttevredenheid blijft, ondanks alle stelselwijzigingen, stabiel.
- Indicatoren

Cliënttevredenheidscijfer

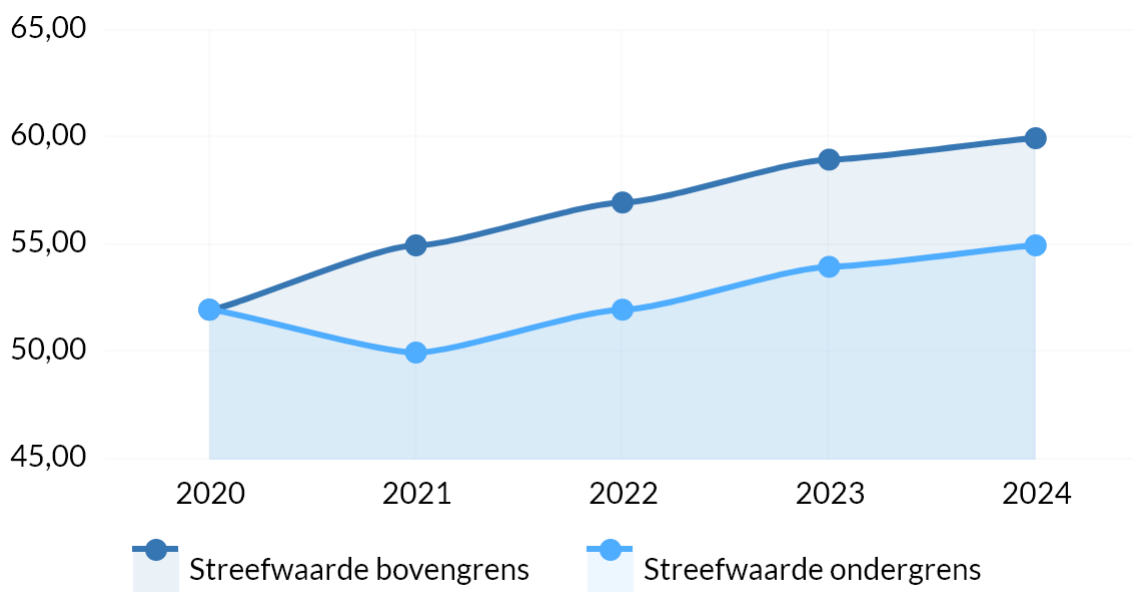

Waardesoort	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Streefwaarde	89,00 %	89,00 %	89,00 %	89,00 %	89,00 %	89,00 %	89,00 %
Meting	89,00 %	89,00 %	-	-	-	-	-

6.4 Wat willen we bereiken?

- 10% stijging van alternatieven voor geïndiceerd zorgaanbod (zoals eigen zorgaanbod of voorliggende voorzieningen) in 2024
- Indicatoren

Inzet van voorliggende voorzieningen stijgt met 10% over 4 jaar

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde bovengrens	52,00	55,00	57,00	59,00	60,00
Streefwaarde ondergrens	52,00	50,00	52,00	54,00	55,00

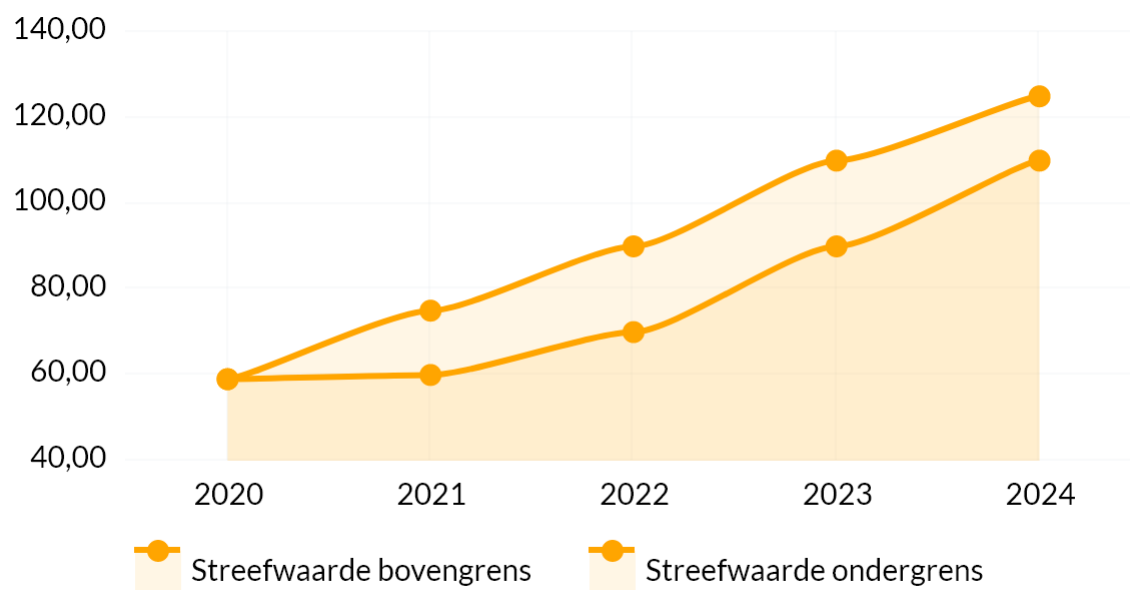
Wat gaan we daar voor doen?

- Aantal voorzieningen zo mogelijk uitbreiden zodat er meer alternatieven zijn voor geïndiceerd aanbod
- Meer jeugdigen toeleiden naar voorliggende voorzieningen

6.4 Wat willen we bereiken?

- Het aantal voorzieningen uitgevoerd door het sociaal team Jeugd stijgt naar tussen de 110 tot 125 cliënten die we willen helpen
- Indicatoren

Aantal voorzieningen uitgevoerd door het sociaal team Jeugd

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde bovengrens	59,00	75,00	90,00	110,00	125,00
Streefwaarde ondergrens	59,00	60,00	70,00	90,00	110,00

Wat gaan we daar voor doen?

- Efficiënt werken (lean) zodat de medewerker alleen taken doet die bijdragen aan de uitvoer van zorg
- Voldoende formatie en deskundigheid behouden

6.4 Wat willen we bereiken?

- De kwaliteit van het aangeboden VVE zorgt ervoor dat minimaal 80% van de VVE kinderen zich ontwikkelen binnen de bandbreedte van de normale ontwikkeling.
- Indicatoren

25% van de in de gemeente Montferland werkzame pedagogische medewerkers volgt jaarlijks een scholingstraject.

Waardesoort	2021	2022	2023	2024	2025
Streefwaarde	25,00 %	25,00 %	25,00 %	25,00 %	25,00 %

Wat gaan we daar voor doen?

- Investeren in het behoud van deskundig personeel in kinderopvang
- Versterken van de inhoudelijke doorgaande lijn in kinderopvang en basisonderwijs
- Vergroten van de inhoudelijke samenwerking met de ketenpartners

6.4 Wat willen we bereiken?

- Aantal peuters die bereikt worden met het VVE programma blijft stabiel/hog tussen de 92 en 95%
- Indicatoren

Percentage peuters op voorschoolse voorziening

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde bovengrens	95,00 %	95,00 %	95,00 %	95,00 %	95,00 %
Streefwaarde ondergrens	92,00 %	92,00 %	92,00 %	92,00 %	92,00 %

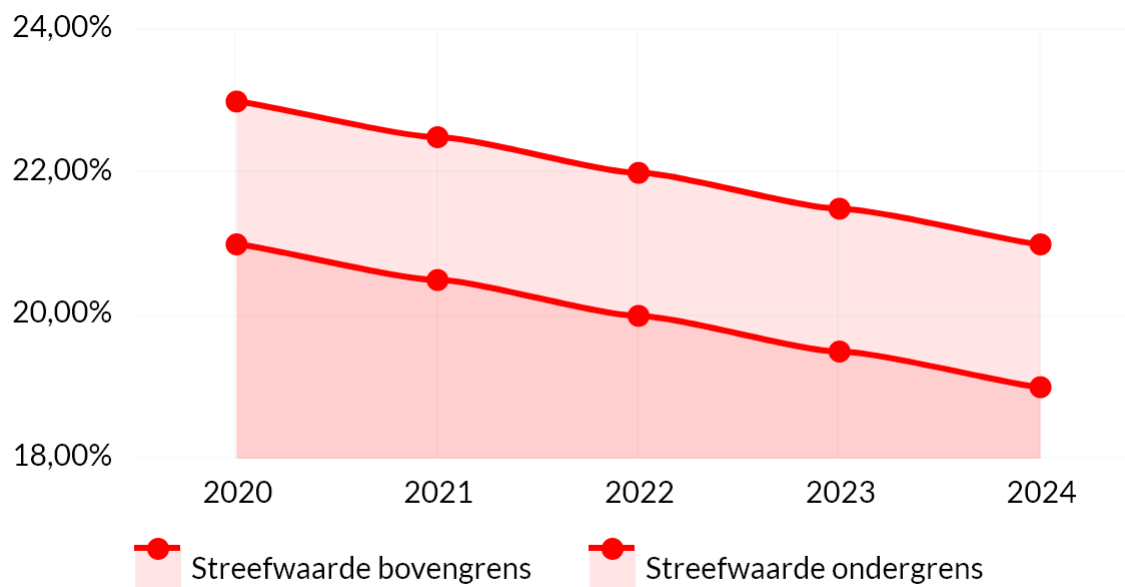
Wat gaan we daar voor doen?

- Het huidige beleid blijven uitvoeren en bijsturen wanneer nodig

6.4 Wat willen we bereiken?

- Aantal inwoners dat lid is van de bibliotheek stabiliseert tussen de 19% en 24% over 4 jaar
- Indicatoren

Stabilisatie aantal inwoners, zowel jeugd (tot 18 jaar) als volwassenen dat lid is van de bibliotheek. Bandbreedte tussen de 19% - 24%.

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde bovengrens	23,00 %	22,50 %	22,00 %	21,50 %	21,00 %
Streefwaarde ondergrens	21,00 %	20,50 %	20,00 %	19,50 %	19,00 %

6.4 Wat willen we bereiken?

- Tussen de 90 en 100% van de jongeren in Montferland komt in aanraking met muziekonderwijs in 2024
- Indicatoren

Percentage leerlingen dat in aanraking komt met muziek

Waardesoort	2024
Streefwaarde bovengrens	100,00 %
Streefwaarde ondergrens	90,00 %

6.5 Financiën

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	MJB 2023	MJB 2024	MJB 2025
Lasten	-16.032	-16.449	-16.247	-16.180	-16.727	-16.715
Baten	1.914	2.164	2.232	2.224	2.195	2.196
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-14.118	-14.285	-14.016	-13.956	-14.533	-14.519
Onttrekkingen	903	215	127	127	127	127
Stortingen	-765	-1.388	-50	-50	-50	0
Mutaties reserves	138	-1.173	77	77	77	127
Gerealiseerd resultaat	-13.979	-15.458	-13.938	-13.879	-14.455	-14.392

2.1.07 Maatschappelijke ondersteuning en veiligheid

7.1 Missie

Montferland ondersteunt kwetsbare inwoners bij hun deelname aan de samenleving. Montferland is een gemeente waar het veilig wonen, werken en recreëren is,

7.2 Context en achtergronden

Maatschappelijke ondersteuning.

Programmadoel:

De gemeente streeft er naar dat meer inwoners langer zelfstandiger thuis kunnen wonen zonder gebruik te maken van een maatwerkvoorziening.

Sinds 2015 is de gemeente verantwoordelijk voor het bieden van ondersteuning aan mensen die te kampen hebben met lichamelijke, verstandelijke en/of psychische beperkingen. Het takenpakket van de gemeente in het kader van de Wmo ligt grotendeels vast, waarmee zowel de formatieruimte als het beschikbare budget voor 80%-90% vastligt. Wel heeft de gemeente beleidsmatige ruimte ten aanzien van preventie, voorliggend veld en samenwerking. Vanuit het Verbindend kader Sociaal Domein zijn dit de speerpunten in 2022. Waarbij wel opgemerkt wordt dat er voor deze taken maar beperkt budget beschikbaar is.

We zien al langer dat er autonome ontwikkelingen zijn die leiden tot stijging van de vraag naar Wmo-maatwerkvoorzieningen, denk aan de vergrijzing, de ambulantisering van de zorg en het abonnementstarief. Op deze ontwikkelingen hebben we als gemeente geen invloed. Deze ontwikkelingen leggen echter een groot beslag op de beperkte financiële middelen van de gemeente. Het is een uitdaging deze groei te beperken. We maken het beheersbaar houden van de kosten tot speerpunt in 2022 en koppelen dit aan de speerpunten in het voorliggend veld, preventie en samenwerking. Dit ziet u terug bij de kopjes "Wat willen we bereiken". De daar genoemde doelstellingen laten vooral een rem op de groei zien. We beogen de autonome groei af te remmen.

Verder willen we het volgende opmerken: in regionaal verband zijn we (vanwege de nieuwe aanbesteding) nog volop bezig de monitoring te regelen van de maatwerkvoorzieningen Wmo. Naar verwachting zijn deze in het vierde kwartaal gereed. Vandaar dat de indicatoren in dit hoofdstuk onder voorbehoud zijn.

Zoals besloten met het Verbindend Kader Sociaal Domein willen we een sociale en inclusieve samenleving zijn waarin iedereen kan meedoen. Hiervoor is een brede sociale basis nodig met een veelheid aan voorliggende voorzieningen op allerlei vlak. We hanteren een brede definitie van het voorliggend veld. Het betreft niet alleen het welzijnswerk maar ook activiteiten en initiatieven op het terrein van gezonde leefstijl, bewegen, sport, onderwijs en cultuur. Al deze initiatieven dragen gezamenlijk bij aan een brede maatschappelijke basis.

Als gemeente werken we in een krachtenveld waarin we samenwerken met en mede afhankelijk zijn van vele partijen. Denk aan buurgemeenten, maatschappelijke organisaties en zorgaanbieders. Met de nieuwe inkoop per 2022 gaan we zorgaanbieders meer ruimte geven voor de ondersteuning aan inwoners. De gemeente bepaalt het beoogde resultaat op cliëntniveau (het Wat) en de zorgpartijen de manier waarop (het Hoe). Met de nieuwe manier van werken beogen we meer kansen voor afschaling naar het voorliggend veld en meer grip op de uitgaven.

Onze inspanningen zijn erop gericht om ondersteuning en voorzieningen ten goede te laten komen aan inwoners die het echt nodig hebben. Centraal staat het voeren of terugleggen van de regie op het eigen leven. We gaan hierbij uit van een positieve houding vanuit onze inwoners: kijken naar wat wel kan in plaats van wat niet (meer) kan. Het sociaal team zet kortdurende begeleiding in en maakt zoveel mogelijk gebruik van het voorliggend veld. Dit draagt bij aan een rem op de groei naar maatwerkvoorzieningen, vooral met betrekking tot individuele- en groepsbegeleiding.

We versterken bewonersinitiatieven op maatschappelijk vlak die duurzaam zijn en hebben daarbij oog voor kwetsbare mensen. We betrekken hierin zoveel mogelijk de inwoners zelf en bewaken de kwaliteit van de uitvoering.

We voeren een actief preventiebeleid samen met onze partners in het veld. Met preventie en vroegsignalering kunnen we problemen in een vroeg stadium opsporen en klein houden. Dit voorkomt op termijn de inzet van dure ondersteuning of hulp. We zijn alert op kansen voor innovaties en voeren pilots uit als die goed onderbouwd passen in onze doelstellingen. Hoewel we als gemeente 'in control' zijn, blijven we afhankelijk van externe factoren waarop we veelal geen invloed hebben. Hierbij moet gedacht worden aan veranderingen in wet- en

regelgeving, demografische factoren, economische ontwikkelingen en nu een onverwachte Coronacrisis.

Veiligheid

Programmadoel:

We streven ernaar, tezamen met onze inwoners, ondernemers en partners, om een gemeente te blijven waar het veilig wonen, werken en recreëren is.

De goede samenwerking op het gebied van veiligheid zal met diverse partners, zoals bijvoorbeeld de politie en het OM, ook in 2022 worden voortgezet. Het Integraal Veiligheidsbeleid 2020-2022 is door de gemeenteraad vastgesteld. Eén van de thema's hierin is ondermijning,. In 2021 heeft het college een plan van aanpak ondermijning vastgesteld, waarop in 2022 zal worden ingezet, zowel lokaal als ook regionaal onder andere door de Achterhoekse opgaveregisseur ondermijning. In 2021 is de uitrol gestart van het Keurmerk Veilig Buitengebied wat ook in 2022 zal doorlopen. Bij deze uitrol worden we ondersteund door het (landelijk) Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV). Het tegengaan van ondermijning kunnen we niet alleen en moeten we samen doen met onze inwoners, ondernemers en partners. We willen daarbij inzetten op preventie door bewustwording te vergroten bij de inwoners van Montferland, zodat zij mogelijke signalen kunnen herkennen en alert zijn op signalen in hun omgeving. Mogelijke signalen kunnen gemeld worden bij gemeente, politie en Meld Misdaad Anoniem. Daarnaast is in Montferland geen plaats voor coffeeshops. De handel in en gebruik van soft- en harddrugs pakken we aan in plaats van gedogen. We hebben oog voor de gevaren van productie van drugs in leegstaande gebouwen. Bovendien al in 2022 vanuit een landelijke opdracht ingezet worden op een (regionale) ketenaanpak mensenhandel.

Een goede borging van de verbinding tussen de domeinen veiligheid en zorg blijft belangrijk. Veel interventies binnen het veiligheidsdomein hebben gevolgen voor het zorgdomein en andersom. Deze domeinen kunnen niet meer los van elkaar gezien worden. Een goede verbinding van zorg en veiligheid is nodig om escalaties te voorkomen en in te kunnen spelen op de ontwikkelingen. Het is dan belangrijk om naar de juiste balans tussen preventie, zorg en repressie te streven. In 2021 is hiervoor een periodiek overleg "MDO-complex" gestart wat verder doorontwikkeld en gecontinueerd zal worden in 2022.

De Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland (VNOG) streeft ernaar een toekomstbestendige veiligheidsregio te worden en te blijven. Begin 2020 is hiervoor de "Toekomstvisie en Opdrachten" vastgesteld, waarin de ontwikkeling van repressie naar meer risicobeperking en preventie is aangegeven. Zowel bestuurlijk als ambtelijk worden de ontwikkelingen bij de VNOG kritisch gevolgd. Daarnaast zal, nadat de daadwerkelijke bouw is afgerond, de brandweerkazerne in Didam naar verwachting begin 2022 in gebruik genomen worden.

Verbonden partijen

Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen

In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht. Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer zoals het vervoer naar Wmo-dagbesteding.

Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland (VNOG)

De gemeente maakt, samen met 21 andere gemeenten, deel uit van de VNOG. De VNOG draagt zorg voor een adequate uitvoering van de brandweezorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening zoals is vastgelegd in de Wet Veiligheidsregio's.

7.3 Kaderstellende (beleids)nota's

- Kadernota subsidiebeleid 2020-2024
- Verbindend Kader Sociaal Domein 2020-2024
- Samenwerken door elkaar te versterken 2019
- Integraal Veiligheidsbeleid 2020-2022
- Regionaal Risicoprofiel en Regionaal Beleidsplan
- Coalitieprogramma

7.4 Programmaonderdelen

Naast het reguliere werk herkennen wij binnen dit programma speerpunten op de volgende programmaonderdelen:

- Maatschappelijke ondersteuning
- Veiligheid

7.4.1 Maatschappelijke ondersteuning

Wat willen we bereiken?

- Het aantal generieke maatwerkvoorzieningen Wmo neemt maximaal toe met 8% waarmee er sprake is van een remming van de groei.
- Indicatoren

Het aantal WMO-maatwerkvoorzieningen

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	2.838,00	2.728,00	2.946,00	3.181,00	3.436,00

Wat gaan we daarvoor doen?

- We zetten maximaal in op eigen kracht, het sociaal netwerk en het voorliggend veld opdat de groei van het aantal Wmo-maatwerkvoorzieningen (ongeacht welke) daalt met 8 % is.

Wat willen we bereiken?

- Inwoners in wijken en kernen ondersteunen elkaar op sociaal-maatschappelijke vlak.
- Indicatoren

Het aantal bewonersinitiatieven

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	45,00	47,00	49,00	51,00	53,00

Wat gaan we daarvoor doen?

- Met Welcom maken we werkafspraken over een toename van door hen ondersteunde bewonersinitiatieven op sociaal-maatschappelijk vlak met 5%.

Wat willen we bereiken?

- Het aantal trajecten eigen hulpverlening door het Sociaal Team neemt toe met 5%.
- Indicatoren

Het aantal trajecten eigen hulpverlening

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	91,00	100,00	105,00	110,00	115,00

Wat gaan we daarvoor doen?

- Het Sociaal Team biedt eigen hulpverlening aan om doorverwijzing naar duurdere vormen van ondersteuning te voorkomen.

Wat willen we bereiken?

- De groei van het aantal verstrekte maatwerkvoorzieningen m.b.t. integrale ondersteuning wordt afgeremd waardoor de groei maximaal 8% is (o.v.b. van de regionale inkoop).

We kijken eerst of er oplossingen zijn in het voorliggend veld voor het beoogde resultaat (het WAT). Zo niet, dan wordt de aanbieder gevraagd met een passend aanbod te komen (het HOE) in de vorm van integrale ondersteuning.

- Indicatoren

Het aantal verstrekte maatwerkvoorzieningen m.b.t. integrale ondersteuning

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	533,00	569,00	614,00	663,00	716,00

Wat gaan we daarvoor doen?

- Het voorliggend veld waaronder het Sociaal Werk, mantelzorgondersteuning, sociaal raadslidenwerk en algemene inloop- en activeringsactiviteiten wordt in samenwerking met de partners versterkt.
- Het Sociaal Team en het Sociaal Werk ontwikkelen samen laagdrempelig groepsaanbod ter vervanging van geïndiceerde ondersteuning.
- Het Sociaal Team biedt eigen hulpverlening aan om doorverwijzing naar duurdere vormen van ondersteuning te voorkomen.

Wat willen we bereiken?

- Het aantal verstrekte maatwerkvoorzieningen HbH wordt afgeremd waardoor de groei maximaal 8% is.

We hebben als gemeente beperkte invloed op het gebruik van HbH. Waar mogelijk stimuleren we inwoners zelf met oplossingen te komen voor het schoonhouden van het huis.

- Indicatoren

Het aantal verstrekte maatwerkvoorzieningen HbH

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	1.360,00	1.332,00	1.438,00	1.553,00	1.677,00

Wat gaan we daarvoor doen?

- We zetten maximaal in op eigen kracht, het sociaal netwerk en slimme aanpassingen in huis om de groei van het aantal verstrekte maatwerkvoorzieningen HbH af te vlakken op maximaal 8%.

Wat willen we bereiken?

- Het aantal verstrekte woon- en vervoersvoorzieningen blijft gelijk.

De cijfers voor 2021 zijn niet representatief i.v.m. de overgang naar een nieuw softwaresysteem en een andere vorm van registratie.

- Indicatoren

Het aantal verstrekte woon- en vervoersvoorzieningen

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	3.156,00	2.581,00	3.156,00	3.156,00	3.156,00

Wat gaan we daarvoor doen?

- We steken onze keukentafelgesprekken zo in dat inwoners geïnformeerd zijn en gestimuleerd worden om zelf aanpassingen aan te brengen in huis.
- We bieden via Welcom voorlichting aan over vitaal ouder worden waarbij aandacht is voor het zelf voorbereidingen treffen in geval van verminderde mobiliteit.

Wat willen we bereiken?

- Het percentage personen dat de kwaliteit van de ondersteuning als goed ervaart blijft binnen de bandbreedte van 80-85%.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Bij de inkoop van ondersteuning en de gesprekken met aanbieders streven wij naar kwaliteitsverbetering van de geboden ondersteuning. In de keukentafelgesprekken denken we mee met oplossingen die passen bij de behoefte van inwoners.

7.4.2 Veiligheid

Wat willen we bereiken?

- Voorkomen en bestrijden van (grootschalige) incidenten en verstoringen van de openbare orde.
- Indicatoren Veiligheid

Aantal keer inzetten van bestuurlijke instrumenten, zoals bijvoorbeeld bestuurlijke waarschuwing of last onder dwangsom, ter bestrijding van drugsoverlast en –handel op basis van bestuurlijke rapportages van politie

Periode	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00

Wat gaan we daarvoor doen?

- Monitoren van de uitvoering van het Regionaal Beleidsplan
- Uitvoering geven aan aspecten die betrekking hebben op de aanpak om verspreiding van het Corona-virus tegen te gaan dan wel te voorkomen

Wat willen we bereiken?

- Het zo veel mogelijk tegengaan, verstoren en stoppen van ondermijnende activiteiten.
- Indicatoren Veiligheid

Ieder signaal dat binnenkomt bij het Meldpunt Ondernijning wordt binnen 14 dagen gescreend

Wat gaan we daarvoor doen?

- Aanpakken van drugsproductie, -vervaardiging, -verstrekking, -aanwezigheid of -handel vanuit woonhuizen en andere gebouwen
- Alle ontvangen signalen over ondernijning, binnengekomen bij het meldpunt of Meld Misdaad Anoniem, screenen en indien nodig verder verrijken met aanvullende informatie
- Periodiek een ondernijningsoverleg organiseren waarin ontvangen meldingen met van belang zijnde partners integraal worden besproken
- Uitrol Keurmerk Veilig Buitengebied
- Verder ontwikkelen en toepassen van het Bibob-beleid;

Wat willen we bereiken?

- De samenleving meer betrekken bij het borgen van een veilige leefomgeving.
- Indicatoren Veiligheid

Het aantal communicatieberichten dat wordt ingezet

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00

Wat gaan we daarvoor doen?

- Met verschillende communicatieberichten de samenleving bewuster maken van hun rol en bijdrage aan een veilig Montferland

Wat willen we bereiken?

- Behouden of verbeteren van de veiligheidsbeleving in de woonbuurt met een rapportcijfer tussen de bandbreedte 7 en 8.
- Indicatoren Veiligheid

Uitkomst Inwonerpanel Montferland Spreekt, rapportcijfer voor veiligheidsbeleving

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde ondergrens	7,00	7,00	7,00	7,00	7,00
Streefwaarde bovengrens	8,00	8,00	8,00	8,00	8,00

Wat gaan we daarvoor doen?

- Alle bij dit programmaonderdeel genoemde acties en het houden van de veiligheidsenquête onder het inwonerspanel 'Montferland Spreekt'

Wat willen we bereiken?

- Behouden of verbeteren van de leefbaarheid in de woonbuurt met een rapportcijfer tussen de bandbreedte 8 en 9.
- Indicatoren Veiligheid

Uitkomst Inwonerspanel Montferland Spreekt, rapportcijfer voor leefbaarheid woonbuurt

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde bovengrens	9,00	9,00	9,00	9,00	9,00
Streefwaarde ondergrens	8,00	8,00	8,00	8,00	8,00

Wat gaan we daarvoor doen?

- Alle bij dit programmaonderdeel genoemde acties en het houden van de veiligheidsenquête onder het inwonerspanel 'Montferland Spreekt'

Wat willen we bereiken?

- Balans tussen preventie, zorg en repressie, waarbij we zoveel mogelijk naar de voorkant van het probleem willen gaan.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Het inrichten van periodiek georganiseerd lokaal overleg tussen veiligheid en zorg om escalaties naar de veiligheidskamer te voorkomen

7.5 Financiën

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	MJB 2023	MJB 2024	MJB 2025
Lasten	-16.876	-16.408	-16.333	-16.269	-16.370	-16.455
Baten	1.218	370	1.015	373	374	374
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-15.657	-16.038	-15.318	-15.897	-15.996	-16.081
Onttrekkingen	1.624	1.575	1.498	1.424	1.984	2.020
Stortingen	-2.678	-1.902	-4.692	-2.749	-2.749	-2.749
Mutaties reserves	-1.054	-327	-3.194	-1.325	-765	-729
Gerealiseerd resultaat	-16.711	-16.365	-18.512	-17.221	-16.761	-16.809

2.1.08 Werk en inkomen

8.1 Missie

De gemeente streeft ernaar zo veel mogelijk mensen zowel sociaal als economisch te laten deelnemen aan de samenleving. Werk en zelfredzaamheid is daarbij het uitgangspunt.

8.2 Context en achtergronden

Algemeen

De impact van Corona op de economie lijkt met uitzondering van getroffen branches zoals bijvoorbeeld de horeca, evenementenbranche, etc. beperkt. Het is wel de vraag wat er gebeurt als de Rijksoverheid het ondersteuningsbeleid voor bedrijven stopzet en bijvoorbeeld de belastingdienst haar uitgestelde vorderingen gaat innen.

De afgelopen jaren is de afdeling Sociale Zaken succesvol geweest bij het aan het werk helpen van mensen. Ook Corona heeft niet geleid tot een grote toename van het uitkeringsbestand. De economische vooruitzichten zijn goed en er is een grote vraag naar medewerkers. Wel is er een mismatch tussen vraag en aanbod op het gebied van kennis/opleidingsniveau en vaardigheden. De uitdaging voor de gemeente wordt om het huidige uitkeringsbestand met grotendeels een aanzienlijk afstand tot de arbeidsmarkt naar werk te begeleiden en ervoor te zorgen dat het werk ook wordt behouden. De huidige werkwijze van Sociale zaken werkt goed. Er is dan ook geen aanleiding om de werkwijze van Sociale Zaken te wijzigen. De werkwijze van de afdeling Sociale Zaken rust op de volgende pijlers:

1) Poortwachtersrol

Alleen degenen die een uitkering nodig hebben, krijgen een uitkering. We bemiddelen mensen direct naar een baan zodat een uitkering niet nodig is. Hiernaast wordt zorgvuldig onderzoek gedaan naar de rechtmatigheid van de uitkering. Laatst om onrechtmatig gebruik van de uitkering en daarmee extra werk aan fraudeonderzoeken, terugvorderingen van middelen en menselijk leed te voorkomen. Deze tijd kunnen we beter gebruiken om mensen aan het werk te helpen of er voor te zorgen dat zij hun werk behouden.

2) Ken je klant

Doordat wij al onze klanten goed in beeld hebben kunnen wij hen optimaal bemiddelen naar werk. Dit geldt voor regulier werk maar ook voor werk voor mensen met een arbeidsbeperking, stageplaatsen, etc.. Doordat wij iedereen goed kennen kunnen we efficiënt werken en direct inspelen op de vraag van de arbeidsmarkt.

3) Aandacht helpt

Wij hechten waarde aan een goede relatie met onze netwerkpartners. Dit geldt zowel voor onze werkgeverscontacten als voor mensen in ons uitkeringsbestand. Onze account managers investeren in het behouden of creëren van een goede relatie met lokale/regionale werkgevers. Onze werkcoaches en jobcoaches investeren in een goede werkrelatie met respectievelijk de mensen met een uitkering en degenen die met behulp van een langdurige loonkostensubsidie zijn uitgestroomd naar werk. We verrichten maatwerk waardoor we een duurzame uitstroom realiseren.

Wet Inburgering

Per 1 januari 2022 zijn wij als gemeente verplicht om maatschappelijke begeleiding te bieden aan statushouders en hun gezinsleden. Kern van deze wet is dat de regie op het inburgeren (weer) bij de gemeente komt te liggen. Doel van de wet wordt om statushouders zo snel mogelijk te laten participeren en hen het eerste half jaar te ontzorgen.

Minimabeleid

Wij ondersteunen mensen met een laag inkomen niet alleen in hun levensonderhoud. Ons beleid is erop gericht de kwetsbaren ook te ondersteunen om te kunnen deelnemen aan de samenleving. Dit doen we door het voeren van een optimaal minimabeleid via de portal www.meedoeninmontferland.info en door mensen met (problematische) schulden te helpen. De wijziging van de Wet gemeentelijk schuldhulpverlening biedt ons extra mogelijkheden om mensen sneller en adequaat te helpen. De wetswijziging maakt het bijvoorbeeld makkelijker om gegevens

tussen schuldeisers en de gemeente uit te wisselen. Hierdoor kan de gemeente mensen met schulden in een vroeg stadium benaderen en een aanbod van schuldhulpverlening doen.

Deelnemen aan de samenleving en activering

De gemeente heeft de wettelijke taak om mensen met een bijstandsuitkering te begeleiden naar werk. Dit geldt ook voor mensen met een (gedeeltelijke) arbeidsbeperking. De gemeente heeft verschillende instrumenten beschikbaar om mensen aan het werk te helpen en ervoor te zorgen dat zij dit werk ook behouden.

U kunt hierbij denken aan: een financiële compensatie voor de werkgever bij een gedeeltelijke arbeidscapaciteit (loonkostensubsidie), social return bij aanbestedingen, het bieden van scholing, werkvloerbegeleiding (jobcoaching) en stage/werkervaringsplekken. Wij houden binnen de grenzen van de redelijkheid rekening met de wensen van betrokkenen. Doordat wij maatwerk bij de re-integratie bieden motiveren wij onze uitkeringsgerechtigden optimaal en heeft de uitstroom eerder een duurzaam karakter.

Doelgroep langdurige loonkostensubsidie

De afgelopen jaren hebben wij veel geïnvesteerd in het aan het werk helpen van mensen met een arbeidsbeperking. Zoals het er nu naar uitziet is de impact van Corona op de economie beperkt. De economie herstelt zich naar verwachting en er is veel vraag naar personeel. De krapte op de arbeidsmarkt biedt kansen voor mensen met een arbeidsbeperking. De uitdaging voor de gemeente en de bedrijven wordt om een passende plek te vinden, te creëren en te behouden voor mensen met een arbeidsbeperking. De vergt veel inzet van de accountmanagers en de jobcoaches.

Naast regionale samenwerking met het Werkgeversservicepunt geloven wij sterk in onze eigen kracht om uitkeringsgerechtigden in nauwe samenwerking met onze lokale/regionale ondernemers duurzaam uit te laten stromen naar werk. Degenen waarvoor de toeleiding naar betaald werk nog niet haalbaar is bieden wij maatschappelijke nuttige activiteiten zoals vrijwilligerswerk aan. Hierbij wordt samengewerkt met maatschappelijke partners, waaronder de stichting Welcom.

Programmadoel

Meer inwoners uit de gemeentelijke doelgroep doen naar vermogen mee aan de samenleving en zijn onafhankelijk van een bijstandsuitkering.

Armoedebeleid en schuldhulpverlening

Armoedebeleid

Wij willen dat onze inwoners met een laag inkomen kunnen deelnemen aan de samenleving. Hierbij hanteren wij het principe van maatwerk, laagdrempelige toegang en doelgerichte ondersteuning. In geval er ondersteuning nodig is, vindt er individuele toetsing plaats en worden enkel de daadwerkelijk gemaakte kosten vergoed. We bieden onder andere de volgende producten aan: bijzondere bijstand, kwijtschelding gemeentelijke belasting, de participatieregeling en de collectieve aanvullende ziektekostenverzekering van Menzis. De gemeente heeft een brede portal www.meedoeninmontferland.info waarin inwoners het volledig aanbod kunnen vinden van de minimaregelingen. Personen waarvan bekend is dat zij voldoen aan de toegangscriteria van het gemeentelijk minimabeleid kunnen laagdrempelig met een minimale administratieve belasting producten bestellen op het gebied van educatie, sport, welzijn en cultuur. Naast volwassenen is er in het bijzonder aandacht voor kinderen. De gemeente heeft voor hen een breed aanbod waarbij het accent ligt op educatie. We streven ernaar om kinderen uit gezinnen met weinig geld gelijke kansen te geven als hun leeftijdsgenoten van wie de ouder beter bemiddeld zijn. Het doel is om de overerfbaarheid van armoede te voorkomen. Een goede educatie leidt naar onze mening op meerdere vlakken tot een `rijker` leven.

Op deze website www.meedoeninmontferland.info staan tevens de partijen waarmee de gemeente samenwerkt bij de bestrijding van armoede. Deze zijn: de bibliotheek, Welcom, de Voedsel- en kledingbank, de Stichting Urgente Noden(SUN), De Stadsbank Oost Nederland, Schuldhulpmaatje en de kerken.

Programmadoel

Meer inwoners met een laag inkomen kunnen deelnemen aan de samenleving en kunnen, indien noodzakelijk, een beroep doen op aanvullende financiële ondersteuning.

Schuldhulpverlening

Wij willen een laagdrempelige toegang tot schuldhulpverlening en door middel van vroegsignalering

voorkomen dat mensen in problematische schulden belanden. De mensen die in de schuldhulpverlening belanden willen wij begeleiden om zo snel als mogelijk weer zelfstandig hun financiën leren te beheren.

Vroegsignalering

Per 1 januari 2021 is vroegsignalering bij schulden ingevoerd. De gemeente gaat van minimaal de zorgverzekeraar, de woningbouwcorporatie, het waterbedrijf en energieleveranciers signalen ontvangen van een schulden van inwoners. De gemeente moet binnen 4 weken de schuldenaar een aanbod voor schuldhulpverlening doen.

Naast schuldhulpverlening aan natuurlijke personen via de gemeenschappelijke regeling Stadsbank Oost Nederland, ondersteunen wij ook (kleine) ondernemingen met financiële problemen. Hiervoor bieden wij financiële ondersteuning op basis van het Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen (Bbz2004) aan.

Programmadoel

Meer inwoners zijn economisch zelfstandig

Verbonden partijen

Laborijn

Laborijn is de uitvoeringsorganisatie van arbeidsparticipatie, arbeidsondersteuning en bijstand. De gemeente Montferland neemt alleen deel aan deze gemeenschappelijke regeling voor uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening (smalle deelnemer)

Stadsbank Oost Nederland

De bank is de kredietbank en heeft tot doel om een, zowel vanuit een bedrijfseconomische als ook maatschappelijke optiek gezien, verantwoord pakket van financiële dienstverlening gericht op schuldhulpverlening aan te bieden aan de inwoners van de deelnemende gemeenten.

8.3 Kaderstellende (beleids)nota's

- De verordeningen Participatiewet 2017
- Het uitvoeringsplan re-integratie 2022
- Het beleidsplan integrale schuldhulpverlening 2020-2024
- Het gemeentelijke integraal handavingsplan

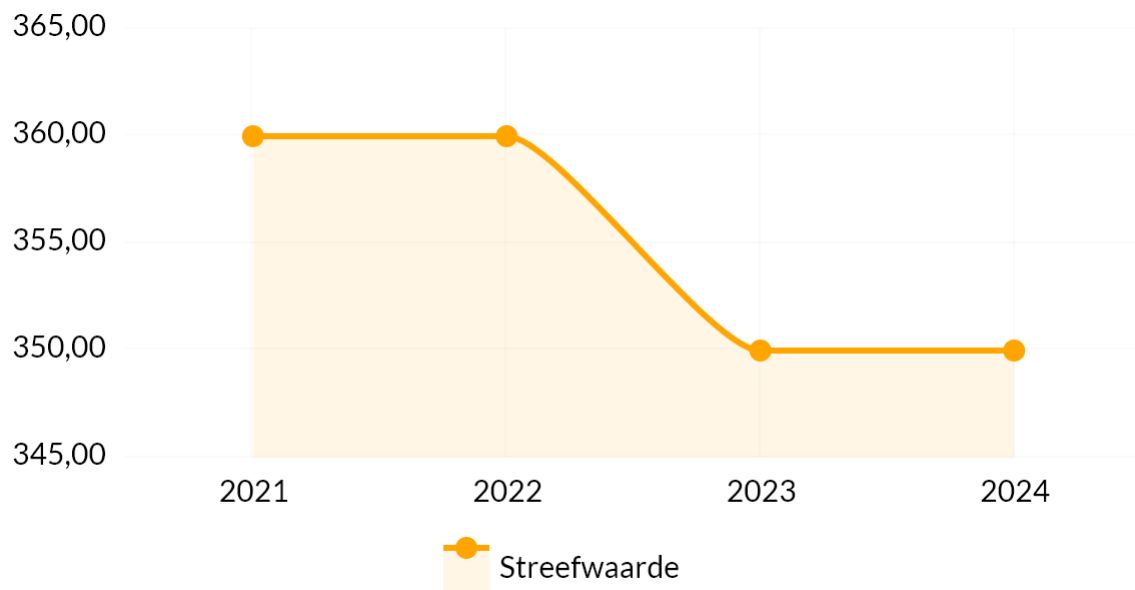
8.4 Wat willen we bereiken?

- [We willen de hoogte van het uitkeringsbestand ondanks de instroom van nieuwe statushouders en mensen met een arbeidsbeperking stabiliseren op 350 uitkeringen](#)

De invloed van de gemeente beperkt zich tot de poortwachtersfunctie, het aan het werk helpen en het ervoor zorgen dat mensen met een beperking hun werk behouden. De gemeente heeft geen noemenswaardig invloed op de totale globale economie en wet- en regelgeving.

- Indicatoren

Het percentage waarmee het aantal uitkeringen P-wet, IOAW, IOAZ daalt/stijgt t.o.v. het vorige jaar.

Waardesoort	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	360,00	360,00	350,00	350,00

Wat gaan we daar voor doen?

- Er naar streven dat mensen hun baan behouden. Bijvoorbeeld door de inzet van Jobcoaching en het Besluit Bijstandverlening Zelfstandigen (Bbz)
- Instroom beperken door een uitgebreid onderzoek bij een aanvraag voor een uitkering
- Instroom voorkomen door een baan aan te bieden voordat er een uitkering wordt ingezet
- Uitstroom bevorderen door inzet van re-integratieinstrumenten. In het bijzonder richten we ons op het zoeken van banen

8.4 Wat willen we bereiken?

- Wij willen het aantal mensen met een arbeidsbeperking die aan het werk zijn met een langdurige loonkostensubsidie elk jaar met 5 personen laten stijgen.

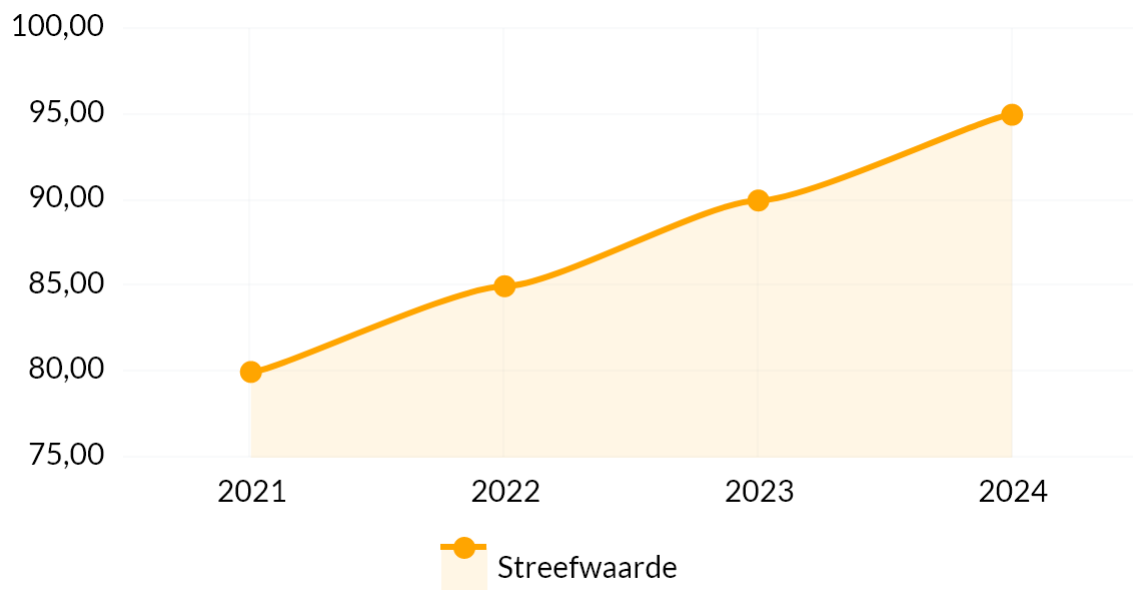
De mate van invloed beperkt zich tot het professional uitvoeren van de rol van Jobcoach/accountmanager zodat de werkrelatie tussen werknemer, collega werknemers en de werkgever optimaal blijft.

De gemeente heeft geen noemenswaardig invloed op de totale globale economie.

- Indicatoren

Het aantal mensen met een arbeidsbeperking die met hulp aan het werk is.

Waardesoort	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	80,00	85,00	90,00	95,00

Wat gaan we daar voor doen?

- Hiernaast gaan we jobcoaching inzetten om mensen met een beperking aan het werk te houden.
- We gaan accountmanagers inzetten om mensen met een beperking aan het werk te helpen.

8.4 Wat willen we bereiken?

- We willen dat 90% van degenen die toegang heeft tot meedoen in Montferland daadwerkelijk deelneemt aan maatschappelijke activiteiten op het gebied van sport, cultuur, welzijn en educatie.

De mate van invloed beperkt zich tot het informeren en motiveren van deelnemers om gebruik te maken van de regeling.

- Indicatoren

90% van de deelnemers dat daadwerkelijk een product uit de Meedoenregeling bestelt.

Wat gaan we daar voor doen?

- De regeling Meedoeninmontferland.info bij de doelgroep met een laag inkomen blijvend onder de aandacht.

8.4 Wat willen we bereiken?

- We willen dat 85 % van de kinderen die toegang hebben tot Meedoen in Montferland een product of meerdere producten op het gebied van educatie en/of ontwikkeling bestelt.

- Indicatoren

85% van de kinderen die daadwerkelijk een product uit de kindregeling bestellen.

Educatief product= speel-o-theek, educatief tijdschrift, device, excursieregeling, huiswerkbegeleiding, tegemoetkoming schoolkosten.

Wat gaan we daar voor doen?

- De gemeentelijke educatieve regeling bij de doelgroep met een laag inkomen promoten. We gaan de zogenaamde Klijsmagelden inzetten voor deze regeling.

8.4 Wat willen we bereiken?

- We willen dat het percentage klanten dat door middel van een budgetbeheerrekening binnen een termijn van 3 jaar zelfstandig hun financiën kunnen beheren stabiliseert op het niveau van 2018.
- Indicatoren

Dat 50% van de klanten dat door middel van een budgetbeheerrekening binnen een termijn van 3 jaar zelfstandig hun financiën kunnen beheren.

Wat gaan we daar voor doen?

- We gaan mensen met een budgetbeheerrekening begeleiden naar grotere mate van financiële zelfstandigheid door de inzet van budgetcoaching.

8.4 Wat willen we bereiken?

- We willen alle personen waarvan wij in het kader van vroegsignalering een schuldsignaal van hebben ontvangen binnen 4 weken een aanbod voor schuldhulpverlening doen.
- Indicatoren

Alle klanten (100%) die binnen de termijn van 4 weken een aanbod van schuldhulpverlening hebben ontvangen.

De mate van invloed wordt bepaald door de beschikbare formatie en middelen om vroegsignalering uit te voeren. Van Rijksweg worden hiervoor geen middelen beschikbaar gesteld.

Wat gaan we daar voor doen?

- We gaan aan iedere inwoner waarvan we een signaal van (problematische) schulden ontvangen een aanbod voor schuldhulpverlening doen.

8.5 Financiën

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	MJB 2023	MJB 2024	MJB 2025
Lasten	-17.440	-17.178	-15.793	-15.635	-15.717	-15.827
Baten	10.100	8.084	6.655	6.655	6.655	6.655
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-7.340	-9.094	-9.139	-8.980	-9.062	-9.173
Onttrekkingen	0	161	215	0	0	0
Stortingen	-784	-64	0	0	0	0
Mutaties reserves	-784	97	215	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-8.124	-8.997	-8.924	-8.980	-9.062	-9.173

2.2 Algemene dekkingsmiddelen

Toelichting

Op grond van de BBV-voorschriften bevat het programmaplan ook een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen en de post onvoorzien. In de begroting presenteren wij het overzicht tegelijk met de overige programma's.

Context en achtergronden

Onderdeel Algemene dekkingsmiddelen heeft, in tegenstelling tot de overige programma's, een algemeen karakter. Bij dit onderdeel worden de lasten, maar voornamelijk de baten geraamd van o.a. de algemene belastingen (de onroerende zaak belastingen, de hondenbelasting en toeristenbelasting) en de algemene uitkering. Tegenover deze inkomsten staan geen directe uitgaven; het zijn algemene, niet-geoomerkte, dekkingsmiddelen.

Ook de stelposten voor onvoorzien uitgaven en onderuitputting vallen onder dit onderdeel.

- Wij streven naar optimale middelenverwerving, waarbij de mate van middelenverwerving op korte termijn maar zeer beperkt kan worden beïnvloed;
- De stijging van de heffingen (i.c. de afvalstoffen- en rioolheffing) is ingekaderd door het uitgangspunt van kostendekkendheid, zoals dat is vastgelegd in de Kadernota;
- Coalitieprogramma 2018-2022: "De lokale belastingen en de OZB moeten zo min mogelijk verhoogd worden waarbij het verhogen van deze belastingen als laatste maatregel gezien moet worden";
- De hoogte van de algemene uitkering uit het gemeentefonds is enerzijds afhankelijk van de beschikbare rijksmiddelen en anderzijds afhankelijk van de specifieke kenmerken (bijv. aantal inwoners);
- De inkomsten uit beleggingen zijn afhankelijk van de bedrijfsresultaten van de betreffende ondernemingen. Daarbij en ook bij andere uitzettingen van gelden vormt het treasurystatuut een restrictief kader.

Verbonden partijen

De gemeente is aandeelhouder in de volgende NV's:

Alliander

Netwerkbedrijf Alliander is verantwoordelijk voor het distribueren van gas en elektriciteit en de aansluitingen van klanten op het netwerk in onze gemeente. Dit zijn wettelijk bepaalde taken.

Vitens

Vitens levert het drinkwater in onze gemeente met zorg voor de bescherming van natuur en milieu.

Bank Nederlandse Gemeenten

Dit is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De strategische doelstelling van de bank is het behoud van substantiële marktaandeelen in het Nederlandse publieke en semipublieke domein en het behalen van een redelijk rendement voor de aandeelhouders.

Tevens is de gemeente aandeelhouder in volgende besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid:

Leisurelands B.V.

Ter uitvoering van de verplichting van het RAL (Recreatieschap Achterhoek Liemers) hebben wij in 2020 op basis van de gesloten overeenkomst en het besluit tot ontmanteling en liquidatie 1225 aandelen Leisurelands ontvangen. Leisurelands heeft 20 recreatiegebieden in eigendom en exploitatie in Gelderland en Noord-Limburg.

Ontwikkelingen uitkering gemeentefonds

De uitkomsten van de meicirculaire zijn in deze begroting verwerkt. In 2022 ontvangen we extra middelen voor jeugdzorg voor een bedrag van indicatief € 2.400.000. Het definitieve bedrag wordt in de septembercirculaire bekend. Betreft een incidentele compensatie. Een structurele oplossing wordt aan het nieuwe kabinet overgelaten. Door de provincie Gelderland is de mogelijkheid gegeven om 75% van dit bedrag structureel mee te nemen in de begroting 2023 en verder. Echter, er is veel onduidelijkheid rondom dit thema waardoor we gekozen hebben dit bedrag niet mee te nemen in de begrotingssaldi 2023 ev. De herverdeling van het gemeentefonds is ook nog omgeven

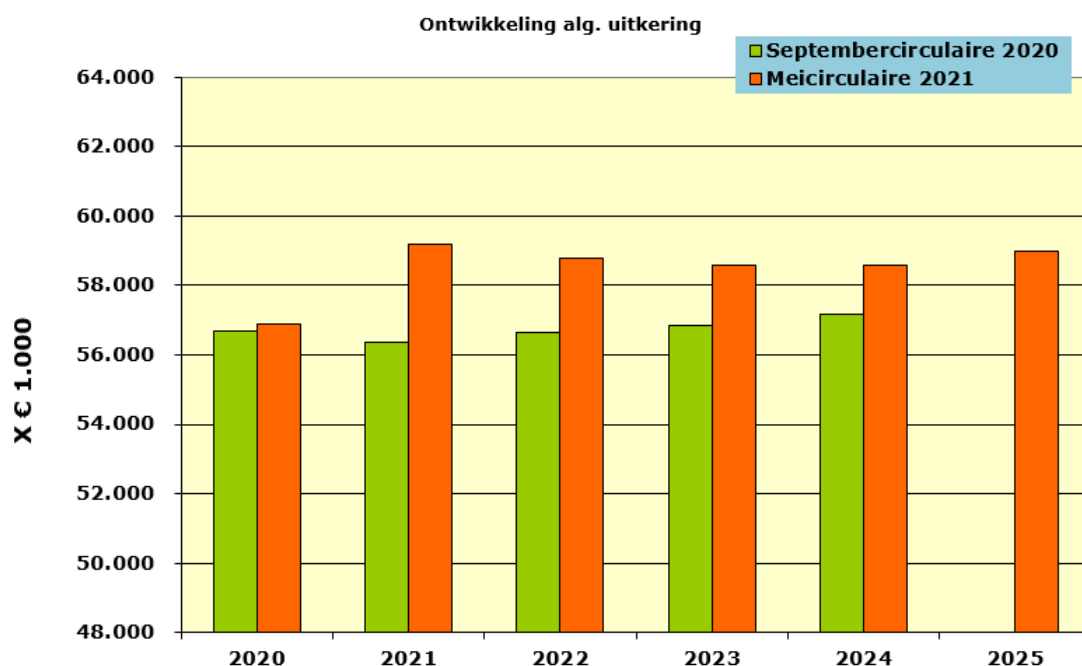
met veel onzekerheden. Ook hier hebben wij de keuze gemaakt om, gezien de grote mate van onzekerheid, het positieve herverdeeleffect niet mee te nemen in onze ramingen.

Overzicht geraamde algemene dekkingsmiddelen *)

(Bedragen x1.000)

	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Algemene uitkering	59.174	61.212	58.593	58.592	58.981
Deelnemingen/beleggingen	365	330	330	330	330
Gemeentelijke belastingen	360	357	355	355	354
OZB + WOZ	7.602	7.675	7.675	7.675	7.675
Financiering (treasury)	217	29	-80	-80	-80
Totaal algemene dekkingsmiddelen	67.718	69.602	66.872	66.871	67.259

*) De opbrengstramingen van de diverse belastingen in de tabel zijn inclusief de lasten van heffing en invordering.

Financiën

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	MJB 2023	MJB 2024	MJB 2025
Lasten	-2.662	-3.864	-3.196	-2.626	-1.754	-1.904
Baten	66.437	69.280	71.239	68.572	68.576	68.967
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	63.775	65.416	68.043	65.946	66.822	67.063
Onttrekkingen	4.784	5.908	83	0	0	0
Stortingen	-4.838	-4.714	-39	-36	-36	-36
Mutaties reserves	-54	1.194	44	-36	-36	-36
Gerealiseerd resultaat	63.721	66.610	68.088	65.910	66.786	67.027

Mutaties reserves

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	MJB 2023	MJB 2024	MJB 2025
Onttrekkingen						
75101 Mut. reserves progr. 1 (Relatie inwoners en bestuur)	0	62	0	0	0	0
75102 Mut. reserves progr. 2 (Ruimtelijke ontwikkeling)	2.221	496	157	1.637	107	107
75103 Mut. reserves progr. 3 (Beheer leefomgeving)	456	45	0	0	0	0
75104 Mut. reserves progr. 4 (Economie en toerisme)	0	375	300	300	300	300
75105 Mut. reserves progr. 5 (Gezondheid en bevord. gezonde leefstijl)	524	96	0	0	0	400
75106 Mut. reserves progr. 6 (Jeugd, onderwijs en cultuur)	903	215	127	127	127	127
75107 Mut. reserves progr. 7 (Maatsch. ondersteuning en veiligheid)	1.624	1.575	1.498	1.424	1.984	2.020
75108 Mut. reserves progr. 8 (Werk en inkomen)	0	161	215	0	0	0
75140 Mut. reserves progr. 40 (Algemene dekkingsmiddelen)	4.784	5.908	83	0	0	0
75150 Mut. reserves progr. 50 (Overhead en ondersteuning)	385	601	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen	10.898	9.534	2.380	3.489	2.518	2.955
Stortingen						
75101 Mut. reserves progr. 1 (Relatie inwoners en bestuur)	-62	0	0	0	0	0
75102 Mut. reserves progr. 2 (Ruimtelijke ontwikkeling)	-385	-25	-49	0	0	0
75103 Mut. reserves progr. 3 (Beheer leefomgeving)	-286	0	0	0	0	0
75104 Mut. reserves progr. 4 (Economie en toerisme)	-1.191	0	0	0	0	0
75106 Mut. reserves progr. 6	-765	-1.388	-50	-50	-50	0

Exploitatie	Werkelijk 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	MJB 2023	MJB 2024	MJB 2025
(Jeugd, onderwijs en cultuur)						
75107 Mut. reserves progr. 7 (Maatsch. ondersteuning en veiligheid)	-2.678	-1.902	-4.692	-2.749	-2.749	-2.749
75108 Mut. reserves progr. 8 (Werk en inkomen)	-784	-64	0	0	0	0
75140 Mut. reserves progr. 40 (Algemene dekkingsmiddelen)	-4.838	-4.714	-39	-36	-36	-36
75150 Mut. reserves progr. 50 (Overhead en ondersteuning)	0	-7	0	0	0	0
Totaal Stortingen	-10.989	-8.100	-4.829	-2.835	-2.835	-2.785
Mutaties reserves	-91	1.433	-2.449	654	-317	170

2.3 Overhead, ondersteuning organisatie en bestuur

Inleiding

In het aangepaste Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) zijn vanaf de begroting 2017 voorschriften opgenomen voor het toerekenen van kosten zoals de apparaats- en personeelskosten. Hiermee wordt getracht de financiële vergelijkbaarheid van gemeenten te verbeteren.

Uitgangspunt van de nieuwe voorschriften is dat de kosten zoveel mogelijk direct aan de programma's / taakvelden worden toegerekend. Dit betekent dat alle bedrijfskosten die direct verbonden zijn aan een taak dat gericht is op de externe klant in betreffende taakveld geregistreerd moeten worden. De bedrijfskosten die dus niet verbonden zijn aan een dergelijke taak mogen niet toegerekend worden maar worden verzameld in het overzicht kosten overhead.

Overhead definitie

Overhead is het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Alle functies die dit doel dienen behoren tot de overhead. Het betreffen de zogenaamde PIOFACH-taken (Personeel, Informatievoorziening, Organisatie, Financiën, Automatisering, Communicatie en Huisvesting) en de taken m.b.t. bestuurszaken, bestuurs-ondersteuning en managementondersteuning in het primair proces.

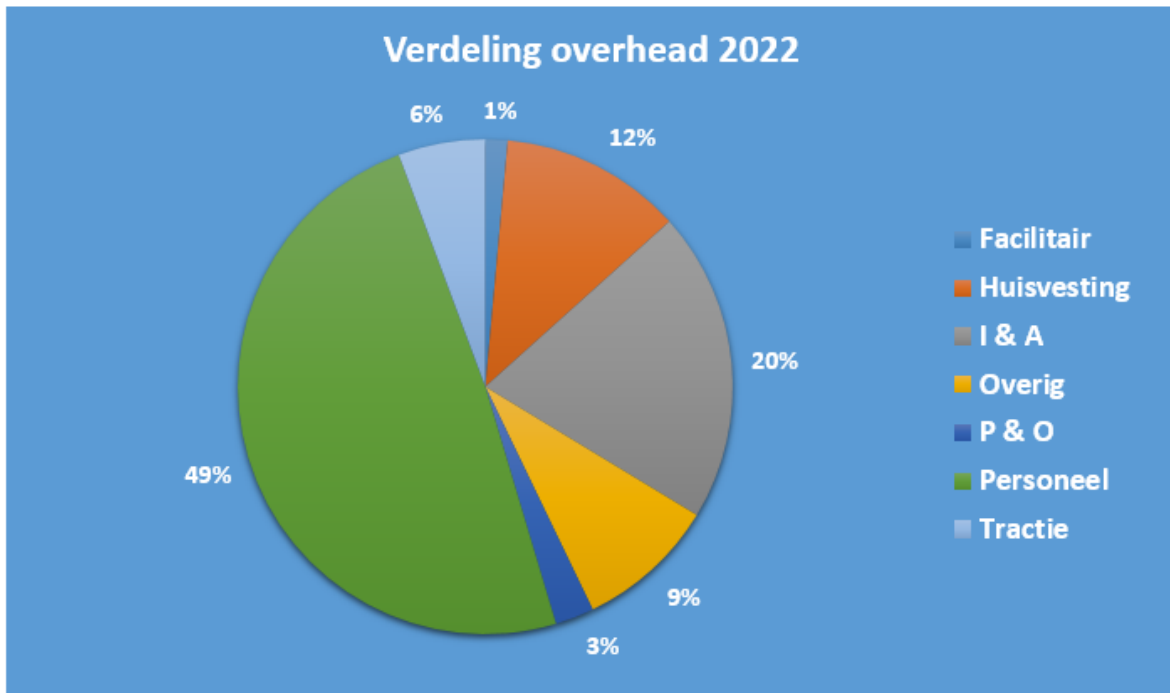
Overheadkosten

De op basis van de definitie bepaalde kosten van overhead in Montferland zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Kosten voor:	x € 1.000
• Eigen en ingehuurd personeel	5.304
• Facilitair	157
• Huisvesting	1.291
• ICT	2.203
• Overige	993
• P&O/HRM	274
• Tractie	616
Totaal	10.838

Bovenstaande tabel heeft uitsluitend betrekking op de netto-lasten van de overhead, incl. ondersteuning. De kosten van het bestuur, die ook tot dit programma behoren, zijn hierin niet opgenomen. Zie ter vergelijking ook de tabel in het onderdeel "Financiën".

Kostprijsberekening

Een gevolg van de stelselwijziging is dat op de programma's / taakvelden niet meer de integrale kosten geregistreerd worden. Tot en met de begroting 2016 werden immers de overheadkosten via een opslag verdeeld aan alle taken en programma's.

Hierdoor kan per programma/taakveld/taak niet meer de mate van kostendekkendheid vastgesteld worden en kan een dekkingsprobleem ontstaan daar geen overheadkosten aan grondexploitatie en investeringen doorberekend zouden kunnen worden.

Er zijn twee uitzonderingen, m.b.t. de overhead, opgenomen in de regelgeving, namelijk:

1. aan lokale heffingen en leges kan fictief een aandeel in de kosten van overhead opgenomen worden (extra comptabel), en
2. aan de grondexploitatie, investeringen en projecten met een subsidiebijdrage/bijdrage van derden kan een aandeel in de overheadkosten toegerekend worden (intra-comptabel).

De methodiek van toerekenen is verankerd in de Financiële verordening en de toerekening moet consistent zijn (uitgegaan moet worden van één hoofdregel). Er is door de Commissie BBV een aantal methodieken van toerekening uitgewerkt.

In de begroting 2022 is cf. de Financiële verordening de volgende methodiek toegepast:

de kosten van overhead worden naar rato van de personeelslasten en kosten van inhuur van de heffing, leges, GREX of Investering en de totale personeelslasten en kosten van inhuur van alle taakvelden exclusief overhead omgeslagen.

De formule is:

$$\frac{\text{personeelslasten betreffend taakveld}}{\text{totale personeelslasten excl bestuur en overhead}} \times \text{lasten overhead} = \text{aandeel overhead}$$

Op basis van deze formule is het overheadpercentage 71%.

Financiën

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	MJB 2023	MJB 2024	MJB 2025
Lasten	-11.170	-11.359	-11.335	-11.123	-10.720	-10.648
Baten	956	744	649	649	649	649
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-10.213	-10.615	-10.686	-10.474	-10.071	-9.999
Onttrekkingen	385	601	0	0	0	0
Stortingen	0	-7	0	0	0	0
Mutaties reserves	385	594	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-9.828	-10.021	-10.686	-10.474	-10.071	-9.999

2.4 Vennootschapsbelasting

Vennootschapsbelasting

Met ingang van belastingjaar 2016 is de gemeente in principe vennootschapsbelasting (VPB) verschuldigd over de behaalde winst op haar bedrijfsmatige activiteiten.

Conform de BBV-voorschriften wordt de verschuldigde Vennootschapsbelasting als een afzonderlijk onderdeel in de begroting en jaarrekening opgenomen.

Bij de jaarrekening 2018 is een verwachte aanslag VPB opgenomen voor de winstverwachting exploitatie DocksNLD. Deze tussentijdse winstneming zal na aftrek van de verschuldigde VPB worden doorbetaald aan de gemeente Doetinchem. Voor het jaar 2020 en volgende wordt op voorhand geen vennootschapsbelasting geraamd. Een eventuele berekening kan pas na afloop van het jaar worden gemaakt en wordt dan in de jaarrekening opgenomen.

Met de belastingdienst is een vaststellingsovereenkomst afgesloten over de fiscale waarde van de grondvoorraad voor de openingsbalans. Voor de jaren 2016 t/m 2019 zijn aangiftes verricht en door de belastingdienst conform aangifte aanslagen opgelegd.

Financiën

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	MJB 2023	MJB 2024	MJB 2025
Lasten	-406	0	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-406	0	0	0	0	0

2.5 Paragrafen

2.5 Paragrafen

- A. Weerstandsvermogen
- B. Onderhoud kapitaalgoederen
- C. Financiering
- D. Bedrijfsvoering
- E. Verbonden partijen
- F. Grondbeleid
- G. Lokale heffingen
- H. Transitie Sociaal Domein
- I. Corona

Paragraaf A. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

1. Missie

De missie van de gemeente Montferland is om over een weerstandsvermogen te beschikken van ten minste een ratio van 2,0.

2. Context en achtergronden

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de risico's waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen of verzekeringen zijn afgesloten. Het weerstandsvermogen van de gemeente wordt bepaald door de mate waarin de gemeente in staat is om in de toekomst aan haar financiële verplichtingen te kunnen voldoen.

waardering	Ratio weerstandsvermogen	Kwalificatie
A	Groter dan 2,0	Uitstekend
B	1,4 tot 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 tot 1,4	Voldoende
D	0,8 tot 1,0	Matig
E	0,6 tot 0,8	Onvoldoende
F	Kleiner dan 0,6	Ruim onvoldoende

Het financieel beleid van de gemeente Montferland is gebaseerd op drie kernindicatoren voor het nastreven van een gezonde financiële gemeente:

- een (materieel) sluitende meerjarenbegroting;
- uitstekend weerstandsvermogen;
- een houdbare schuldpositie.

3. Kaderstellende (beleids)nota's

- Nota reserves en voorzieningen (2018).

4. Ontwikkelingen

Beschikbare weerstandscapaciteit

Conform de nota reserves en voorzieningen 2018 bestaat onze weerstandscapaciteit uit de volgende componenten:

1. De algemene reserve en de reserve "Verkoop aandelen Nuon;
2. De reserve grondexploitatie (voor zover boven de minimale buffer van € 2,5 miljoen);
3. Begrotingsruimte en de post onvoorzien.

Op grond van de begroting 2022 (en de bijbehorende meerjarenbegroting 2023-2025) wordt de weerstandscapaciteit in Montferland als volgt berekend:

Verwachte weerstandscapaciteit	2021	2022
Algemene reserve	€ 1,5 mln.	€ 4,8 mln.
Reserve verkoop aandelen Nuon	€ 15,3 mln.	€ 15,1 mln.
Reserve grondexploitatie	€ 2,0 mln.	€ 2,1 mln.

Totaal	€ 18,8 mln.	€ 22,0 mln.
---------------	--------------------	--------------------

Het saldo van de Algemene reserve bedraagt per eind 2025 € 4,8 mln. De toename ten opzichte van 2021 wordt met name veroorzaakt door de toevoeging van de voordelige saldi van de jaarrekening 2020 en van de bestuursrapportage 2021. Daarnaast wordt aanvullend een bedrag van € 1,5 mln. in 2023 aan de Algemene reserve onttrokken voor de bijdrage aan sportvoorziening Open Club de Nevelhorst.

Het saldo van de reserve verkoop aandelen Nuon is bedraagt € 15,1 mln.

Het saldo van de Reserve Grondexploitatie bedraagt per ultimo 2025 € 4,6mln. Deze reserve dient als buffer voor specifieke risico's in de grondexploitatie. In de nota reserves en voorzieningen 2018 is de minimale omvang van deze reserve bepaald op € 2,5 mln. Het bedrag boven deze minimale buffer wordt meegenomen in de bepaling van de weerstandscapaciteit.

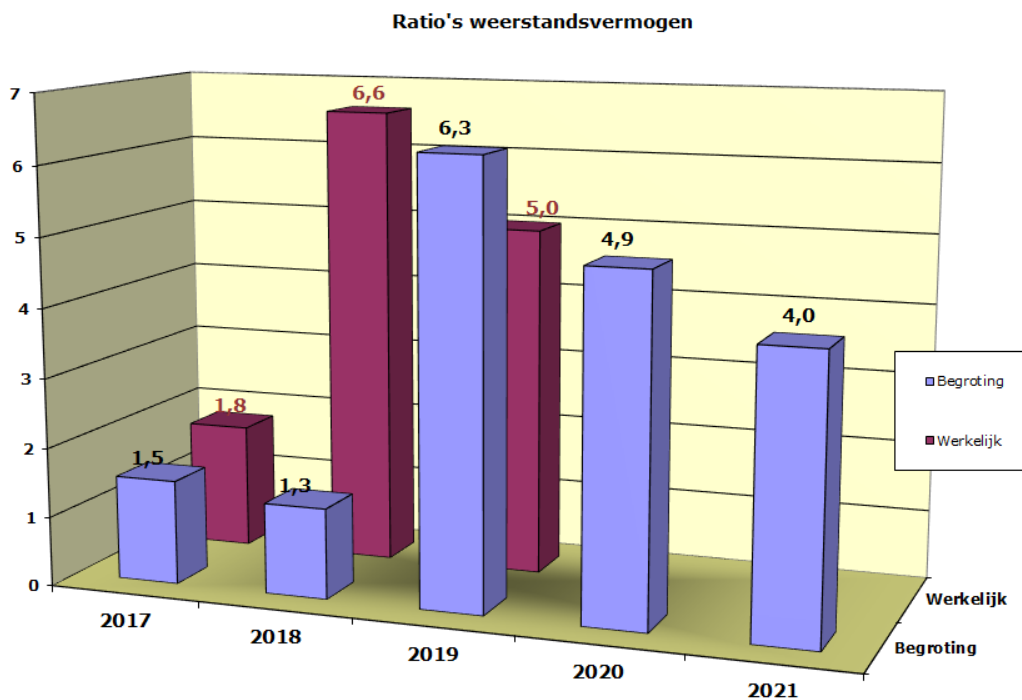
Op basis van de nota reserves en voorzieningen nemen we ingaande 2019 de onbenutte belastingcapaciteit niet meer mee bij de bepaling van de weerstandscapaciteit omdat deze niet direct beschikbaar is (wel latent aanwezig). Hierbij sluiten we aan bij de lijn die de provincie hanteert.

Ten opzichte van de begroting 2021 is de weerstandscapaciteit toegenomen met € 4,8 mln. met name vanwege de stijging van de Algemene reserve.

Benodigde weerstandscapaciteit

Voor de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit heeft er een inventarisatie van individuele risico's plaatsgevonden. Omdat niet alle risico's zich in de praktijk gelijktijdig en in volle omvang zullen voordoen is een minimaal risicobedrag berekend. Het reële risicobedrag is het gemiddeld verwachte risicobedrag dat nodig is op korte termijn. Op basis van de onlangs geactualiseerde risico-inventarisatie zijn 12 risico's in beeld gebracht. Uit deze risico-inventarisatie en –analyse blijkt een reële risicobedrag van € 3,25 mln. Dit is de benodigde weerstandscapaciteit van de gemeente. Dit risicobedrag is uit te splitsen in incidentele risico's en structurele risico's. De incidentele risico's bedragen € 2,2 miljoen en de structurele risico's ruim € 1 miljoen.

Indien de berekende weerstandscapaciteit (€ 22,0 mln.) wordt afgezet tegen de benodigde weerstandscapaciteit (€ 3,25 mln.) dan blijkt dat de ratio afgerond 6,72 is. Dit betekent dat de weerstandscapaciteit in Montferland per 1 januari 2022 het predicaat "uitstekend" krijgt. De omvang van het eigen vermogen en de voorzieningen zijn dus op uitstekend niveau om alle mogelijke risico's op te vangen.

Risico's

In het Coalitieprogramma Montferland 2018-2022 is aangegeven dat we in deze paragraaf een "top-tien" introduceren.

In de risico-inventarisatie ten behoeve van deze begroting zijn twaalf risico's opgenomen.

De tien grootste risico's uit deze inventarisatie zijn:

1. Begrotingspositie (met name realisatie taakstellingen)
2. Corona
3. Sociaal domein
4. Invoering omgevingswet
5. Grote projecten
6. Leges omgevingsvergunningen
7. Gemeenschappelijke regelingen
8. Digitalisering/automatisering/applicatiebeheer
9. Garantstellingen en leningen
10. Overige risico's

Onderstaand een korte toelichting op de drie grootste risico's met de bijbehorende beheersmaatregelen.

Begrotingspositie

In de Kadernota 2022 waren de saldi 2023 tot en met 2025 positief. Alleen de jaarschijf 2022 vertoonde nog een klein tekort. Ten opzichte van de begroting 2021 zijn de risico's voor dit onderdeel aanzienlijk verminderd. Het risico ligt er in dat de bezuinigingen niet volledig worden gerealiseerd. Er liggen nu nieuwe taakstellingen op het terrein van inkoop, bedrijfsvoering en overige. De totale taakstelling bedraagt oplopend tot € 3.300.000 in 2024. De taakstellingen op personeel en overige taakvelden worden gerealiseerd. Het risico zit met name in het behalen van de inkoopstaakstellingen.

Voor deze inventarisatie gaan we uit van een maximaal risico van € 1 mln. en een reëel risico van € 500.000 (€ 250.000 incidenteel en € 250.000 structureel).

Beheersmaatregel:

Uitvoering van de P&C cyclus (met periodieke rapportages) is de beheersmaatregel om dit risico tijdig te signaleren en zo nodig tijdig te kunnen bijsturen. Uitvoeren van de bestuursopdracht inzake de taakstellingen.

Corona

Sinds medio maart 2020 is zijn we in een nieuwe werkelijkheid beland. Deze nieuwe werkelijkheid heeft ook in 2021 nog voortgeduurd en de onderliggende economische lijnen lopen ook door in de volgende jaren. Een pandemie had vrijwel niemand opgenomen in de risico-inventarisatie.

De precieze consequenties zullen pas later in volle omvang duidelijk worden. De exacte consequenties van inefficiëntie e.d. zijn niet direct in geld uit te drukken. We verwachten mogelijk nog wel een tweede orde effect, dat met name op sociaal domein kan drukken en mogelijk op de budgetten van sociale zaken. We gaan uit van een reëel risico van € 500.000 (incidenteel). Het Ministerie gaat het steunpakket met ingang van 1 oktober 2021 beëindigen.

Beheersmaatregel

Wij hebben onze bedrijfsvoering op onderdelen aangepast zodat we op hoofdlijnen inzicht hebben in de kosten en minder opbrengsten die een direct causaal verband hebben met de gevolgen van Corona. Dit heeft zowel impact op onze lasten als ook baten. Hierdoor wordt het mogelijk om de diepe impact op hoofdlijnen te kunnen inschatten.

Sociaal domein

Het maatregelenpakket is vastgesteld en dit pakket zal ook periodiek worden gemonitord. De uitgavenkant blijft altijd een open eind regeling. De beheersing van deze uitgaven hebben wij maar ten dele zelf in de hand. Het maximale risico schatten wij in op € 750.000 met een percentage van 50. (€ 200.000 incidenteel en € 175.000 structureel).

Beheersmaatregel:

Uitvoeren van de bestuursopdracht inzake de taakstellingen.

5. Financiële kengetallen

Toelichting financiële kengetallen

De vijf financiële kengetallen geven samen een beeld van de financiële ontwikkelingen in de gemeente. Eén los kengetal zegt echter weinig over de totale financiële positie. Of een hoge schuldquote voor een gemeente nadelig is, hangt bijvoorbeeld af van het eigen vermogen en hoe groot de kans is dat de schuld weer wordt afgelost. Onderstaande een toelichting op de verschillende kengetallen.

Weerbaarheid: kan de gemeente tegen een stootje?

Netto schuldquote (ongecorrigeerd): De niet gecorrigeerde netto schuldquote geeft het risico voor de gemeente weer als derden niet aan hun verplichtingen kunnen voldoen. Denk bij voorbeeld aan een woningcorporatie, die geld heeft geleend bij de gemeente. Hoe lager, hoe beter.

Netto schuldquote (gecorrigeerd): De netto schuldquote geeft aan of de gemeente in staat is de schulden terug te betalen waarvoor zij volledig zelf aan de lat staat. Ook hier geldt: hoe lager, hoe beter.

Solvabiliteit: De mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Dit wordt berekend op basis van het eigen vermogen en de bezittingen van de gemeente. Hoe hoger, hoe beter.

Grondexploitatie: Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten. Hier geldt: hoe lager, hoe minder risicovol.

Wendbaarheid: kan de gemeente zich relatief snel aanpassen aan veranderende omstandigheden?

Hierbij zijn de volgende kengetallen van belang:

Belastingcapaciteit: De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Hoe lager hoe beter.

Structurele exploitatieruimte: Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, door de structurele baten en structurele lasten te vergelijken met de totale baten. Hoe hoger, hoe beter.

Onderstaande tabel geeft de normeringen weer zoals aangegeven door de Provincie en BBV.

		Indeling categorieën (%)		
	Kengetal	A 'Voldoende'	B 'Matig'	C 'Onvoldoende'
1a	Netto schuldquote	< 90%	90-130%	> 130%
1b	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 90%	90-130%	> 130%
2	Solvabiliteitsratio	> 50%	20-50%	< 20%
3	Structurele exploitatieruimte	> 0%	0%	< 0%
4	Grondexploitatie	< 20%	20-35%	> 35%
5	Belastingcapaciteit	< 95%	95-105%	> 105%

Bijgaand de financiële kengetallen van de gemeente Montferland.

		Financiële kengetallen Montferland (%)					
	Kengetal	Rek. 2020	Begr. 2021 na w.	Begr. 2022	Begr. 2023	Begr. 2024	Begr. 2025

1a	Netto schuldquote	64%	74%	74%	73%	72%	66%
1b	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	57%	65%	64%	62%	62%	56%
2	Solvabiliteitsratio	27%	29%	31%	31%	33%	35%
3	Structurele exploitatieruimte	1,15%	0%	-0,81%	-1,01%	-0,05%	+0,05%
4	Grondexploitatie	4%	1%	0%	0%	0%	0%
5	Belastingcapaciteit	106%	109%	105%	105%	105%	105%

Voldoende
Matig
Onvoldoende

De financiële kengetallen dienen in samenhang te worden gezien om onze financiële positie te beoordelen.

In 2022 vallen drie kengetallen in de categorie voldoende (netto schuldquote, netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen, en grondexploitatie), twee in de categorie matig (solvabiliteit en belastingcapaciteit) en één in de categorie onvoldoende (structurele exploitatieruimte). Onze structurele exploitatieruimte is nog wel een aandachtspunt.

Op basis van de bovenstaande indeling en rekening houdend met de ratio van ons weerstandsvermogen kunnen we de financiële positie van onze gemeente als voldoende kwalificeren.

We zijn nog goed weerbaar en onze wendbaarheid is aanzienlijk verbeterd ten opzichte van de vorige begroting.

Paragraaf B. Onderhoud kapitaalgoederen

Missie

De gemeente Montferland heeft een grote oppervlakte aan openbare ruimte in beheer. Daarin vinden veel activiteiten plaats zoals wonen, werken en recreëren. Daarvoor zijn kapitaalgoederen nodig zoals wegen, rioleringen, kunstwerken, openbaar groen, verlichting en gebouwen. De kwaliteit van deze kapitaalgoederen en het onderhoudsniveau ervan is in grote mate bepalend voor de beleving en waardering van die openbare ruimte en uiteraard de (jaarlijkse) lasten. We streven hierbij naar een voldoende onderhoud van onze kapitaalgoederen.

Context en achtergronden

De beleidsplannen stellen we tenminste eens in de 10 jaar vast, volgens de eisen van de provincie en het bepaalde in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Dit betreft het onderhoud van de openbare ruimte en het beoogde onderhoudsniveau voor het openbaar groen, verlichting, straatmeubilair, sportfaciliteiten, water, wegen, riolering, kunstwerken en gebouwen. Eens in de vier jaar evalueren we de beheerplannen en zo nodig stellen we ze bij. In de vastgestelde beheerplannen wordt per kapitaalgoed inzicht gegeven in het gemeentelijke beleid, de geplande onderhoudswerken en de daarvoor benodigde financiële middelen en eventuele ontwikkelingen en risico's.

Kaderstellende beleidsnota's

- Coalitieprogramma Montferland 2018 - 2022
- Gemeentelijk Rioleringsplan Montferland (Verbreed GRP 2016 – 2020) + 2021
- Groenbeleidsplan vast te stellen in 2021
- Integrale Verkeers en vervoerplan (IVVP) 2021 - 2025
- Hondenbeleidsplan
- Speelbeleid (2015 - 2030)
- Beleidsplan wegen (2021 - 2025)
- Beleidsplan zand- en halfverhardingswegen (2019 – 2028)
- Beleidsplan Civiele Kunstwerken (2019 - 2023)
- Beleidsplan Openbare Verlichting (2020 - 2024)
- Beleidsplan Gladheidsbestrijding (2016 - 2021)
- Uitvoeringsplan Gladheidsbestrijding (2020 - 2021)
- Bomenbeleidsplan 2020

Ontwikkelingen

Onderstaand een toelichting per onderdeel.

Wegen en bermen.

Algemeen.

In 2021 is het wegenbeheersplan 2021 – 2025 door het college vastgesteld. Hierin is de onderhoudsplanning opgenomen die is gebaseerd op het minimale onderhoudsniveau volgens de CROW-richtlijnen. Hierbij wordt eventuele aansprakelijkheid voorkomen.

Areaal wegennet

Onderdeel	Lengte (km)	Oppervlakte (m ²)
Verharde wegen	377	
Onverharde wegen	65	
Fietspaden	51	
Asfaltverharding		1.039.687
Elementenverharding		1.447.094
Betonverharding		27.243
Onverhard/halfverhard		189.865

Het gehele areaal aan wegen vertegenwoordigt een waarde, de vervangingswaarde. De vervangingswaarde geeft een globale indruk van de waarde van de verhardingen, ervan uitgaande dat het bestaande areaal opnieuw aangelegd zou moeten worden. De totale vervangingswaarde van alle verhardingen in beheer van de gemeente bedraagt rond de € 155 miljoen.

Wegen

Om wegbeheer op een juiste manier te kunnen uitvoeren is het van belang om te weten wat het totaal te onderhouden areaal is, wat de technische kwaliteitstoestand daarvan is en hoeveel geld er nodig is om het areaal op het vastgestelde kwaliteitsniveau te houden. In het beheersplan wegen is ook de invloed van het vastgestelde beeldkwaliteit verwerkt. Hierin worden de winkelgebieden en historisch centrum op beeldkwaliteit B onderhouden in plaats van alle overige gebieden op C-kwaliteit.

Om het aangegeven onderhoud mogelijk te maken bedraagt de jaarlijkse toevoeging aan de voorziening groot onderhoud wegen € 677.089 in 2021, € 661.970 in 2022, € 646.851 in 2023, € 631.732 in 2024 en 2025. Voor klein onderhoud (niet planbaar) is jaarlijks een bedrag van € 253.219 benodigd.

De wegen worden eenmaal per jaar visueel geïnspecteerd volgens de CROW richtlijnen. Op basis van die inspectie wordt een actueel beeld verkregen van de conditie daarvan. Deze gegevens zijn het startpunt voor het opstellen en zo nodig bijstellen van een meerjarig onderhoudsplan. In 2021 zijn de wegen geïnspecteerd.

Kwaliteit

De meeste wegen binnen de gemeente Montferland verkeren in goede tot zeer goede staat. Bij asfaltverharding is dit bijna 76% en bij elementenverharding ongeveer 93%, in beide gevallen boven het landelijk gemiddelde.

Verouderde verhardingen.

De storting in de voorziening voorziet niet in het vervangen van verouderde verhardingen. Het wegenareaal is zodanig aan het verouderen dat het noodzakelijk is de verhardingsmaterialen (asfalt en elementen) te vervangen. In 2018 is hiermee begonnen (Deel Dr J.H. van Heeklaan in 's-Heerenberg) vervolgens de Graaf Hendrikstraat, Kerkweg en vervolg Dr J.H. van Heeklaan, Daltuin

en Montferlandsestraat. Diverse wegen zijn in voorbereiding zoals Violenstraat, Tuinstraat, Schoolstraat, Hiedenbrinkstraat en deel Pastoor ter Rielestraat, Prins Bernardstraat, Julianastraat. Dit wordt de komende jaren voortgezet. De redenen om deze wegen op te pakken is om ook in de toekomst de onderhoudskosten beheersbaar te kunnen houden en de aantrekkelijkheid van onze kernen goed te houden en achteruitgang in uitstraling en beleving te voorkomen. Jaarlijks is hiervoor € 530.000,= beschikbaar.

Straten in Braamt in Zeddam

Graaf Hendrikstraat al vervangen, Hiedenbrinkstraat in voorbereiding

Onderhoud onverharde wegen

In 2019 is het beleidsplan zand- en halfverhardingswegen 2019-2028 door de Raad vastgesteld. Eén van de onderdelen is het uitvoering geven aan het plan om met de aanwonenden te kijken welke optie (behalve het verharderen met asfalt en/of klinkers) de voorkeur heeft om de stofoverlast en de kuilvorming te verminderen. De opties bestaan hoofdzakelijk uit het stabiliseren van de bovenlaag, Padvast aanbrengen, regulier onderhoud met Nodust of gewoon zoals nu of nog minder. Een pilot is gedraaid aan de Braamweg in Braamt en het vervolg is door corona pas in 2021 opgestart, in 2021 en 2022 zal de verdere uitvoering plaatsvinden. Hiervoor is € 1.250.000,= beschikbaar gesteld.

Pilotproject Braamweg

Het stabiliseren van de bovenlaag zodat stofoverlast en kuilvorming tot een minimum beperkt wordt.

Bermen

Naast het maaien van de bermen is onderhoud van de bermen noodzakelijk. Hiermee wordt bedoeld het uitvullen van gaten, het verhogen of verlagen van de berm of andere reparaties. In het beleidsplan wegen is voorgesteld jaarlijks van circa 10 km weglente de bermen aan te pakken. Hiermee wordt de veiligheid te verbeterd en wordt schade aan de weg en plasvorming op de weg voorkomen. Kosten daarvoor waren eerder niet opgenomen. Vanaf 2018 is jaarlijks € 50.000,= in de begroting opgenomen aan onderhoud aan de wegbermen.

Voorbeeld van het afroven(verlagen) van de berm

Rioleringen

Algemeen.

Eind 2021 wordt het nieuwe GWRP (Gemeentelijk Water en Riolerings Plan) 2022-2026 vastgesteld. Dit plan is de basis voor het uitvoeren van onze wettelijke zorgplichten op het gebied van afvalwater, grondwater en hemelwater.

Areaal

Onderdeel	Lengte (km)	Aantal
Gemengde riolen	138,3	
Vuilwaterriolen (dwa)	101,49	
Regenwaterriolen (rwa)	31	
Infiltratieriolen	33,4	
Inspectieputten		6.008
Kolken		12.503
Drukriolering	135,2	
Persleidingen	9,4	
Overstorten		36
Interne bergingen		1
Randvoorzieningen		10
Stelselgemalen		39
Pompunits drukriolering		596
Tunnelgemalen		2
Waterelementen/vijverpomp		1
Grondwatergemaal		1
IBA's		44
Wadi's		43
Retentievijvers		3

Groene bergingen		2
------------------	--	---

We hebben de wettelijke zorgplichten voor:

1. inzameling en transport van stedelijk afvalwater (1993 Wet Milieubeheer, artikel 10.33);
2. inzameling en verwerking van hemelwater (2009 Waterwet, artikel 3.5);
3. maatregelen tegen grondwateroverlast en het verwerken van ingezameld grondwater (2009 Waterwet, artikel 3.6).

Sinds de Waterwet uit 2009 zijn de zorgplichten dus uitgebreid met watertaken. Dit houdt onder andere in dat we proberen wateroverlast en vervuiling van onze oppervlaktewateren zo veel mogelijk te voorkomen, bewuster om te gaan met hemelwater en grondwater. En rekening te houden met verwachte klimaatveranderingen. De manier waarop Montferland deze taken wil uitvoeren staat in het GWRP 2022 – 2026.

Om de voorzieningen die deel uit maken van het riool- en waterstelsel goed te kunnen beheren moet duidelijk zijn welke voorzieningen er zijn en wat de (technische) staat is.

Gemalen, randvoorzieningen, riooloverstorten en grondwaterpeilbuizen zijn aangesloten op het Regionaal Meetsysteem, waardoor automatisch actuele informatie beschikbaar is over de werking van de riolering, storingen en grondwaterstanden. Zo kan accuraat gereageerd in het geval van een storing.

Door middel van camera-inspecties wordt jaarlijks de kwaliteit van een deel van de vrijvervalriolering bepaald. Aan de hand van deze inspecties, en inspecties uit het verleden, wordt met behulp van het rioolbeheersysteem een vervangingsplanning opgesteld.

Sinds het GRP 2016-2021 wordt uitgegaan van risico-gestuurd beheer. Dit betekent vaker repareren en renoveren (zoals relinen) en minder vervangen van rioolbuizen. Het opbreken van de weg is dan niet nodig.

Pompput De Kemp in Braamt

Eén van de 596 stuks

Alle kosten ten behoeve van de 3 zorgplichten worden omgeslagen in de rioolheffing die door de inwoners van Montferland wordt betaald. Deze heffing is een retributie. Deze inkomsten mogen uitsluitend worden besteed aan de maatregelen en werkzaamheden zoals beschreven in het GWRP.

Civieltechnische kunstwerken.

Algemeen

In 2018 is het beleidsplan civiele kunstwerken 2019-2023 vastgesteld.

Areaal

Onderdeel	Aantal
Bruggen	10
Tunnels	2
Viaducten	2
Vlonders	2
Duikers	3

Om de civiele kunstwerken veilig en beschikbaar te houden voor haar doel is het van belang om te weten wat het areaal is, wat de technische kwaliteitstoestand is en hoeveel geld er nodig is om dit te houden.

Door iedere vijf jaar een technische inspectie van de civiele kunstwerken uit te voeren wordt een actueel beeld verkregen van de conditie van de kunstwerken. Het beleidsplan is gebaseerd op de inspectie uitgevoerd in 2017 en de maatregelen hieruit voortvloeiend zijn de basis voor de benodigde financiële middelen de komende jaren.

Wegbeheerders hebben op grond van de Wegenwet de zorgplicht voor de civiele kunstwerken. Dit betekent dat zij ervoor moeten zorgen dat de kunstwerken in goede staat verkeren. Volgens artikel 6.174 van het Burgerlijk Wetboek is de wegbeheerder aansprakelijk voor het veroorzaken van schade als gevolg van mankementen aan het "geleverde product" civiele kunstwerk. Door de kunstwerken te inspecteren en de daaruit voortvloeiende maatregelen uit te voeren wordt voldaan aan deze zorgplicht.

De inspectie van 2017 heeft uitgewezen dat over het algemeen de kunstwerken binnen de gemeente Montferland in een redelijke staat verkeren. Het areaal is veilig voor de burgers en over het algemeen vertonen de kunstwerken vooral verouderingsdefecten.

In de periode 2019-2023 is de vervanging noodzakelijk van de houten fiets-/voetgangersbrug aan de Elsepasweg in 's-Heerenberg op basis van technische levensduur. Gekeken wordt of deze op een zo'n duurzame wijze hersteld of vervangen kan worden zodat deze weer minimaal 20 tot 25 jaar mee kan

Brug Elsepasweg 's-Heerenberg

Om het aangegeven onderhoud en de vervanging mogelijk te maken bedraagt in de periode 2019 – 2023 de jaarlijkse toevoeging aan de voorziening groot onderhoud civiele kunstwerken € 19.417,=.

Groen

Algemeen.

Het openbaar groen is met ingang van 1 januari 2017 onderhouden conform beeldkwaliteit. Dit na de vaststelling door de raad in 2014 waarbij het gewenste beeld van het groen in de diverse structuurgebieden (woonwijken, industrieterreinen, centra en buitengebied) is bepaald.

In praktische zin staan niet de frequenties en maatregelen van het beheer centraal maar de vooraf afgesproken beeldkwaliteit.

Areaal

Onderdeel	Oppervlak (m2)	Lengte (m)	Aantal
Bomen			18.700
Gazon	360.000		
Bermen	1.232.286		
Bodembedekkers	34.913		
Hagen/Blokhagen		47.000	
Sierheesters	99.550		
Bosplantsoen + houtwal	321.023		
Bos	81.248		
Rozen	10.180		
Vaste planten + prairiebeplanting	12.696		
Bloembakken	4.000		

Openbaar groen

Naast het reguliere onderhoud wordt jaarlijks verouderd groen, groen dat 'op' is, vervangen door een nieuwe aanplant. Dit gebeurt nog niet planmatig. Een groenbeleidsplan met bijbehorend beheerplan wordt eind 2021 vastgesteld.

Bomen

Naast het reguliere onderhoud dat aan de bomen wordt gepleegd worden ook boomstructuren vervangen. Dit zijn vaak verouderde boomstructuren of bomen die te groot zijn geworden voor hun groeiplaats.

Gemeenten moeten in het kader van de zorgplicht voor bomen een BVC-inspectie (boomveiligheidscontrole volgens de methode VTA (Visual Tree Assessment) uitvoeren. In 2017 is hier een begin mee gemaakt. In een cyclus van 3 jaren worden alle bomen geïnspecteerd; attentie- en risico-bomen worden vaker gecontroleerd. Deze gegevens worden in het beheerpakket vastgelegd waarbij de onderhoudsmaatregel wordt bepaald.

Het bomenbeleidsplan is in 2020 door de raad vastgesteld. In het bomenbeheerplan, dat eind 2021 wordt afgerond, worden de benodigde budgetten voor planmatig onderhoud en vervangingen definitief onderbouwd.

Schapenweg in Zeddam

In 2019 zijn de bomen vervangen door een type die beter past bij de standplaats

Een (financieel) risico wordt gevormd door ziektes en klimatologische veranderingen, zoals verdroging. Specifieke ziekten aan bomen (o.a. de kastanje-, iep- en watermerkziekte) zijn moeilijk te beheersen en te genezen. Essentaksterfte is een boomziekte die vooral in het buitengebied voorkomt. Als een boom ziek wordt, is vaak een snelle verwijdering noodzakelijk. De bestrijding van eikenprocessierups wordt jaarlijks uitgevoerd vanwege de volksgezondheid.

Openbare verlichting

In 2020 is het beleidsplan openbare verlichting 2020 – 2024 door de raad vastgesteld. Naast een aantal beleidsmatige keuzes is in dit plan ook het beheer geregeld.

Areaal

Onderdeel	Aantal
Lichtmasten	7.621
Armaturen	7.793

Jaarlijks worden masten van minimaal 40 jaar en ouder (gemiddeld 45 st. per jaar) en armaturen van minimaal 20 jaar en ouder (gemiddeld 225 st. per jaar) vervangen. Bij de oude masten worden stabiliteitsmetingen uitgevoerd om de sterkte van de lichtmasten te bepalen om zo na te gaan of vervanging ook daadwerkelijk nodig is.

Het beleid is er op gericht om een zo duurzaam mogelijk areaal aan lampen te hebben. Dit betekent toepassing van led armaturen in het geval van nieuwe plaatsing en planmatig vervangen van armaturen. Doel is het terugbrengen van het totale energieverbruik van de openbare verlichting om zodoende een bijdrage te leveren aan de CO2 reductie. Ongeveer 25% van het areaal is al voorzien van LED verlichting.

Tevens moet in 2021 10% van de verlichting uit en in 2022 nog eens 10%. Dit zal d.m.v. een participatietraject uitgevoerd gaan worden en zal energiebesparing opleveren. Door de corona is dit participatietraject in najaar 2021 opgestart en zal in 2022 en 2023 de verlichting uitgezet worden. Om het aangegeven onderhoud en de vervanging mogelijk te maken bedraagt in de periode 2020 – 2024 de jaarlijkse toevoeging aan de voorziening vervangingen lichtmasten en armaturen € 129.453,=.

LED- Verlichting

Led verlichting gericht op straat en trottoir

Speelvoorzieningen

In 2015 heeft de gemeenteraad het beleidsplan 'Spelen in Montferland' vastgesteld voor de periode 2015 – 2030. Hieraan gekoppeld is een beheerplan waarin het beheer en onderhoud planmatig is vertaald met de benodigde kosten. Ook de vervanging is in het beheerplan geregeld.

In het beleidsplan is er een verschuiving gaande naar avontuurlijke, toegankelijke en natuurlijke plekken (zoals Cool Nature), waarbij de speelplaatsen bewoners de mogelijkheid bieden om te spelen, te bewegen en elkaar te ontmoeten ongeacht de leeftijd (integraal spelen). Logisch gevolg hiervan is dat bestaande traditionele speellocaties voor een deel zullen verdwijnen.

Areaal

Kern	Aantal speellocaties
Azewijn	4
Beek	4
Braamt	3
Didam	30
Kilder	2
Loil	2
Nieuw Dijk	2
's-Heerenberg	17
Stokkum	2
Zeddam	3
Totaal	69

Volgens het Warenwetbesluit attractie en speeltoestellen (WAS) is de eigenaar/huurder van de grond onder het toestel verantwoordelijk voor de veiligheid. In de openbare ruimte is de gemeente in de regel beheerder van speeltoestellen of speelaanleidingen en dus verantwoordelijk voor het onderhoud.

In Montferland worden vier keer per jaar alle locaties bezocht voor een combinatie van het uitvoeren van een visuele inspectie van alle constructies, de ondergrond en de directe omgeving van het toestel. Klein onderhoud aan de speeltoestellen wordt direct uitgevoerd. De jaarlijkse

technische inspectie van alle toestellen wordt uitgevoerd door een extern bedrijf. De registratie van de inspectie en het uitgevoerde kleine onderhoud wordt vanaf medio 2015 in het gemeentelijke beheersysteem verwerkt.

Gegevens uit het digitale systeem in combinatie met de inspectiegegevens zijn de basis voor vervanging of opheffing toestellen en locaties.

Sportvelden

De gemeente heeft een aantal sportvelden en accommodaties in eigendom en voert het beheer en onderhoud daarop uit.

Areaal.

Kern/accomodatie	Aantal natuurgrasvelden	Aantal kunstgrasvelden
Azewijn (Den Dam)	1	
Lengel (VVL)	2*	
Braamt (St. Joris)	1*	
Stokkum	1*	
Kilder (SV Kilder)	3	
Zeddam	2	0,5
's-Heerenberg (FC Montferland)	1	2
Beek ('t Peeske)	3	
Didam (DVC '26)	3	2,5
Nieuw Dijk (Sprinkhanen)	2	
Loil (SV Loil)	1	1

*Deze accommodaties zijn niet meer in gebruik door de fusie van clubs.

Naast het regulier en groot onderhoud dat jaarlijks op de natuurvelden wordt uitgevoerd, is renovatie soms nodig. Door extra aandacht aan regulier en groot onderhoud te schenken kunnen renovaties uitgesteld worden.

Door de fusie van een aantal voetbalclubs zijn er bij voetbalvereniging FC Bergh en VV Montferland kunstgrasvelden aangelegd. Het dagelijks onderhoud van de kunstgrasvelden is een verantwoording van de clubs. Wel schrijven wij de velden af in 10 jaar en daarvoor wordt jaarlijks € 50.000,= toegevoegd aan de reserve kunstgrasvelden. Op 31/12/21 bedraagt die reserve € 250.000,=. Gemeente is verantwoordelijk voor vervanging van de 2 kunstgrasmatten bij FC Bergh en één kunstgrasmat bij DVC (hoofdveld). Voor het kunstgras in Loil en 1,5 veld bij DVC is eenmalig € 200.000,= beschikbaar voor vervanging van de toplaag.

De vrijgekomen velden, als gevolg van die fusies, blijven gemeentelijk eigendom en daar vindt een aangepast onderhoudsregime plaats totdat de herbestemming bekend is.

Gemeentelijke gebouwen

De nieuwbouw van de brandweerkazerne in Didam is in mei 2021 gestart en zal in februari 2022 worden afgerond.

In 2022 zal bij de uitvoering van de onderhoudsacties in het kader van het MJOP nadrukkelijk aandacht worden gegeven aan de verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed.

Start nieuwbouw brandweer kazerne aan de Vincwijkstraat in Didam, fundatiestroken

Impressie nieuwe brandweerkazerne Didam

Er is geen sprake van achterstallig onderhoud. Conform de diverse plannen zijn de middelen in de begroting gereserveerd voor de uitvoering van regulier klein en groot onderhoud.

Uitgaven onderhoud kapitaalgoederen

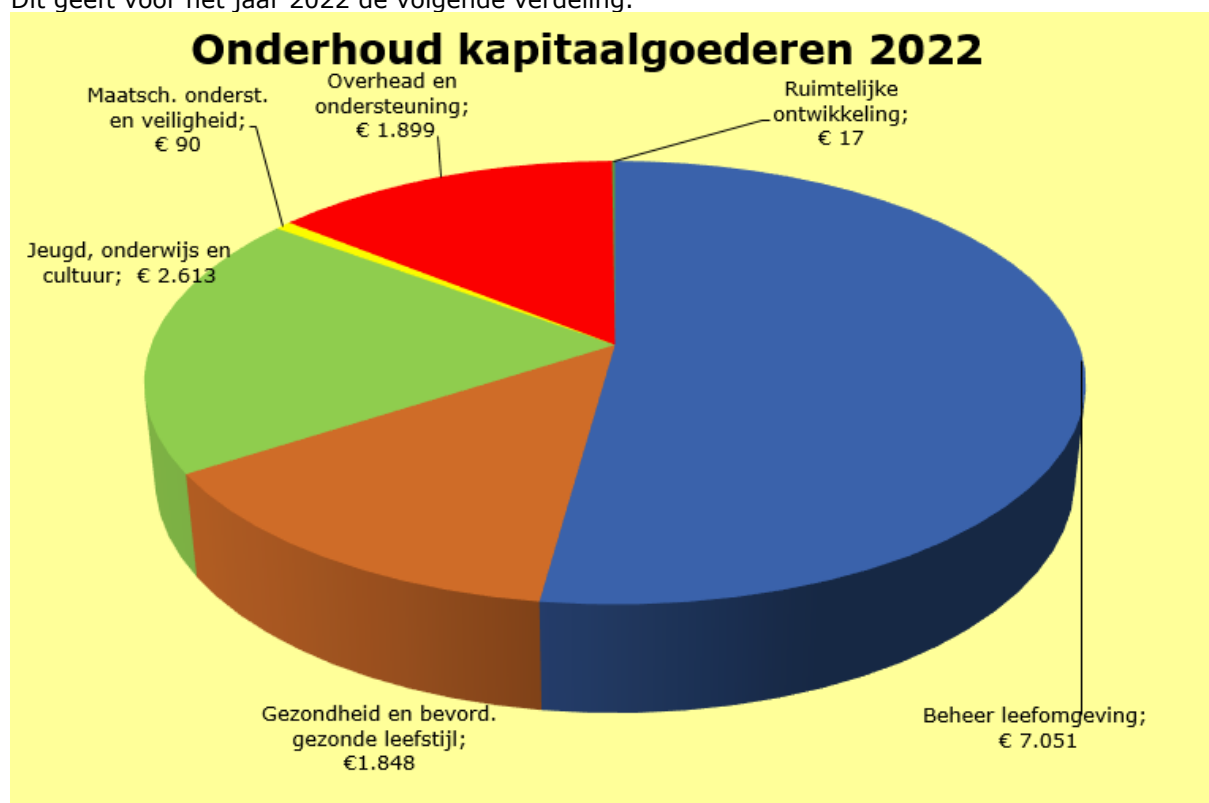
De totale uitgaven voor het onderhoud van de verschillende soorten kapitaalgoederen worden in de begroting geraamd op:

Programma/ onderdeel	Raming 2021 (na wijz.)	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Beheer leefomgeving					

Begraafplaatsen	144	154	154	154	154
Openbaar groen en natuur	2.145	2.611	2.601	2.601	2.601
Riolering	1.424	1.475	1.526	1.546	1.617
Verkeer en vervoer	277	287	287	287	287
Wegen, straten en pleinen	2.891	3.232	3.498	3.820	3.957
Totaal Beheer leefomgeving	6.880	7.760	8.067	8.408	8.617
Gezondheid en bevord. gezonde leefstijl					
Speelvoorzieningen	162	185	185	185	185
Sportaccommodaties	1.975	1.844	1.858	1.850	2.239
Totaal Gezondheid en bevord. gezonde leefstijl	2.136	2.029	2.043	2.035	2.424
Jeugd, onderwijs en cultuur					
Accommodatiebeheer	556	565	563	562	561
Bibliotheekwerk	54	55	55	55	55
Kunst en cultuur	23	24	24	24	24
Onderwijshuisvesting	2.008	2.160	2.107	2.659	2.650
Totaal Jeugd, onderwijs en cultuur	2.641	2.803	2.748	3.299	3.289
Maatsch. ondersteuning en veiligheid					
Veiligheid	90	117	257	257	256
Totaal Maatsch. ondersteuning en veiligheid	90	117	257	257	256
Overhead en ondersteuning					
Beheer ov. Gebouwen en gronden	106	130	130	124	124
Huisvesting	1.348	1.329	1.306	1.129	1.108
Tractie	544	616	625	643	646
Totaal Overhead en ondersteuning	1.998	2.075	2.061	1.896	1.878
Ruimtelijke ontwikkeling					

Grondexploitatie woningbouw	36	39	39	39	39
Wonen en bouwen	8	8	8	8	8
Totaal Ruimtelijke ontwikkeling	44	47	47	47	47
Eindtotaal	13.790	14.831	15.223	15.942	16.511

Dit geeft voor het jaar 2022 de volgende verdeling.

Paragraaf C. Financiering

1. Missie

Voor de uitvoering van de programma's zijn financiële middelen nodig. De treasuryfunctie omvat het sturen en beheersen van, het verantwoording afleggen over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de daaraan verbonden risico's. Binnen de treasuryfunctie wordt gestreefd naar beperking van de financiële risico's en de daaraan verbonden lasten.

2. Context en achtergronden

De missie en doelstellingen van het financieringsbeleid zijn vastgelegd in het treasurystatuut. De wettelijke basis ligt vast in de Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO). Daarmee is de beleidsvrijheid van de gemeenten aan strenge regels gebonden. Daarnaast zijn er regels met betrekking tot de treasury vastgelegd in de financiële verordening (ex art. 212 Gemeentewet). Sinds 2013 is de regeling Schatkistbankieren van toepassing, die de gemeente verplicht om overtollige geldmiddelen, rekening houdend met een doelmatigheidsdrempel, te beleggen in de schatkist dan wel uit te zetten bij andere overheidsinstellingen (gemeenten, provincies, etc.). Tevens is de wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet HOF) van toepassing. De wet HOF is een nadere uitwerking van de Europese afspraken over de beperking van het EMU-saldo (3% Bruto Binnenlands Product). Het gemeentelijk aandeel, voor alle gemeenten tezamen, is 0,32% BBP.

Het netto-financieringssaldo van alle gemeenten bij elkaar mag in een jaar niet boven dit plafond uitkomen. Indien decentrale overheden de afgesproken norm structureel overschrijden en het niet mogelijk blijkt met elkaar passende maatregelen af te spreken om terug te keren naar het verbeterpad, kan het kabinet maatregelen nemen. Wel is er op basis van het macroplafond voor het financieringstekort van alle gemeenten een referentiewaarde per gemeente vastgesteld. Op individuele overschrijdingen van die referentiewaarde staat geen directe sanctie.

3. Kaderstellende (beleids) nota's

- Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO)
- Wet Houdbare Overheidsfinanciën
- Wet Schatkistbankieren
- Financiële verordening (ex art. 212 Gemeentewet)
- Treasurystatuut 2016

4. Ontwikkelingen

In deze paragraaf wordt nader ingegaan op:

- Renteontwikkeling
- Financieringsbehoefte
- Kasgeldlimiet
- Renterisiconorm
- Overige risico's

a. Renteontwikkeling

Al sinds de financiële crisis van de jaren 2008/2009 zien we dat de rente voor kortlopende leningen lager is dan de rente voor de langlopende leningen. De economische ontwikkeling als gevolg van de COVID-19 pandemie zorgt er voor dat hiervoor de korte en middellange termijn nog geen grote verandering te verwachten is, mede gelet op het opkoop beleid van de ECB ten aanzien van staatsobligaties. Door het ruime stimuleringsbeleid van de overheid is de economische achteruitgang beperkt gebleven. Op basis van de laatste verwachtingen zien we een licht hogere inflatie. Dit heeft echter nog nauwelijks invloed op de hoogte van de langlopende rente, hoewel het moeilijk is om voor 2022 en later een voorspelling te doen over de renteniveau's. Wel is het aannemelijk dat deze zich nog geruime tijd op een laag niveau zullen bewegen van max. 1%. Voor 2022 verwachten wij dat de historisch lage rentepercentages, hoewel iets hoger, nog steeds aan de orde zijn: (15-jr. leningen) 0,4 %, (30 jr. leningen) 0,9 %.

Daarmee zal dit rentepercentage onder het rentetarief voor langlopende geldleningen van 1% blijven, waarmee wordt gerekend bij nieuwe investeringen.

Binnen onze financieringsbehoefte zullen we, bij de huidige rentestructuur, tot het bedrag van de kasgeldlimiet kiezen voor kortlopende financiering.

Wijze van financiering	Rente	Toelichting
Rente rekening-courant	0%	BNG rekening-courant
Rente kasgeldleningen	- 0,25% tot 0,25%	BNG kasgeldlening 1 tot 12 maanden
Rente op te nemen vaste geldlening	tot 1,00%	BNG lening met looptijd 20 jaar vast

b. Financieringsbehoefte

Gezien het huidige investeringsniveau en de verwachting voor 2022 is een vermindering van de financieringspositie niet waarschijnlijk. Op basis van de huidige liquiditeitspositie verwachten wij echter niet op korte termijn over te moeten gaan tot herfinanciering c.q. het aantrekken van een aanvullende geldlening. Voorshands is er voldoende ruimte binnen de kasgeldlimiet om dit zonder herfinanciering op te vangen via kortlopende leningen. Indien wij toch over moeten gaan tot herfinanciering en/of consolidatie dan zullen we op het daarvoor meest geschikte moment de kapitaalmarkt op gaan. De ontwikkelingen van de rente op de geld- en kapitaalmarkt volgen wij op de voet met als doel om zo economisch mogelijk in onze financieringsbehoefte te voorzien.

c. Kasgeldnorm

De Wet FIDO (Wet Financiering Decentrale Overheden) geeft concrete richtlijnen voor gemeenten voor het beheersen van het renterisico in verband met de korte termijn financiering. De kasgeldlimiet is een wettelijk maximum (plafond) voor het volume geldleningen in de vorm van

zogenaamde call- en kasgeldtransacties. De bovengrens is bij ministeriële regeling voor het jaar 2022 vastgesteld op 8,5% van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting. De begroting van de gemeente Montferland voor het jaar 2022 heeft een omvang van € 90,2 miljoen en daarmee komt de kasgeldlimiet uit € 7,7 miljoen. Het Rijk geeft gemeenten voldoende ruimte om maximaal gebruik te maken van (goedkope) financiering met kasgeld. Hoewel het gemeenten niet is toegestaan de kasgeldlimiet te overschrijden (Wet FIDO, art. 4, lid 1), hoeven deze pas aan de toezichthouder te rapporteren wanneer de kasgeldlimiet drie kwartalen op rij wordt overschreden (art. 4, lid 2).

De gemeente Montferland stuurt erop onder de kasgeldlimiet te blijven en deze niet te overschrijden.

d. Renterisiconorm

Het renterisico betreft het risico dat de begroting van de gemeente geconfronteerd wordt met een verzwaring van de rentelasten als gevolg van herfinancieringen van bestaande activa of van herziening van rente van bestaande leningen.

Het doel van de renterisiconorm is om dit risico te beperken tot een aanvaardbaar niveau. Bij een goed (gelijkmatig) opgebouwde leningenportefeuille blijft het renterisico binnen verantwoorde marges en zullen de renteaanpassingen zich geleidelijk voordoen en binnen de begroting opgevangen kunnen worden.

In de Wet FIDO is vastgelegd dat jaarlijks een volume ter grootte van 20% van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting (peildatum 1 januari) mag worden geherfinancierd of een renteherziening mag ondergaan.

Omdat de gemeente voor de eigen financiering geen leningen heeft aangetrokken waarvan periodiek de rente wordt herzien, heeft voor Montferland de renterisiconorm alleen betrekking op herfinanciering van aflopende leningen. In Montferland ligt de omvang van de totale leningenportefeuille (2022: € 63 miljoen) op ongeveer 70% van het lastentotaal van de begroting (€ 90,2 miljoen). De renterisiconorm is € 18,0 miljoen, hetgeen betekent dat in principe ongeveer 18% van de leningenportefeuille mag worden geherfinancierd. Dat betekent weer dat de gemiddelde looptijd van de aan te trekken leningen niet korter mag zijn dan vijf jaar.

Bedragen x € 1.000

	2021	2022	2023	2024
Renteherziening op vaste schuld o/g	0	0	0	0
Renteherziening op vaste schuld u/g	0	0	0	0
Netto renteherziening op vaste schuld (1a-1b)	0	0	0	0
Te betalen aflossingen	6.987	6.996	7.506	7.591
Te ontvangen aflossingen	231	240	250	260
Herfinanciering (2a-2b)	6.756	6.756	6.756	7.256
Renterisico op vaste schuld (1+2)	6.756	6.756	7.256	7.331
Begrotingstotaal	90.178	89.489	89.671	90.662
Het vastgesteld percentage	20	20	20	20

Renterisico norm	18.036	17.898	17.934	18.132
Toets renterisico norm				
Renterisico norm (4)	18.036	17.898	17.934	18.132
Renterisico op vaste schuld (3)	6.756	6.756	7.256	7.331
Ruimte onder renterisiconorm	11.280	11.142	10.678	10.801
Overschrijding renterisiconorm	-	-	-	-

e. Overige risico's

Schatkistbankieren

In het najaar van 2013 is voor gemeenten en andere decentrale overheden verplicht schatkistbankieren ingevoerd. Decentrale overheden dienen banktegoeden, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën. Met ingang van juli 2021 is de drempelwaarde verhoogd naar 2% met een minimum van € 1,0 miljoen. Voor de gemeente Montferland bedraagt de drempelwaarde € 1,8 miljoen. Tegen deze drempelwaarde moet het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal worden afgezet. Binnen de treasuryfunctie wordt erop gestuurd dat de drempelwaarde per kwartaal niet wordt overschreden en dat de gemeente dus geen of heel beperkt financiële middelen hoeft te stallen bij het Rijk. Bij de controle van de jaarrekening zal de accountant de verplichting tot schatkistbankieren meenemen.

Aangezien de BNG Bank, eveneens met ingangsdatum 1 juli 2021, haar voorwaarden heeft aangepast is de hogere drempelwaarde in de praktijk niet relevant. Indien de gemeente namelijk bij de bank op dagbasis een hoger creditsaldo heeft dan € 0,5 miljoen, dient zij over het meerdere een boete te betalen, gebaseerd op het Euribor-rentepercentage. Daarom zal in de praktijk zoveel mogelijk een saldo worden aangehouden tussen de € 0,1 en 0,5 miljoen. Het meerdere wordt direct doorgestort naar onze rekening bij de schatkist.

Overig

Gezien de samenstelling van de gemeentelijke leningenportefeuille en de kaderstelling vanuit de wet en het treasurystatuut (alleen leningen in euro's) is er binnen de gemeente Montferland geen sprake van valutarisico en/of koersrisico.

Paragraaf D. Bedrijfsvoering

Inleiding

Het "Overzicht overhead, ondersteuning organisatie en bestuur" is een verplicht onderdeel van de programmabegroting. Hierin is een fors deel van de kosten van bedrijfsvoering opgenomen. In dit kader is de paragraaf bedrijfsvoering teruggebracht tot de kern.

Formatie en budget ambtelijke organisatie

De omvang van het salarisbudget en de formatie van de gehele ambtelijke organisatie is:

Bedragen x € 1.000

	Werkelijk 2020	Begroting na wijz. 2021	Begroting 2022
Budgetten (x € 1.000):			

• salariskosten eigen personeel	19.447	21.669	21.961
• kosten inhuur tijdelijk/extern personeel	990	880	378
	20.438	22.549	22.339
Formatie in fulltime eenheden (fte's):			
• vaste formatie	283,0	297,5	299,0
• tijdelijke formatie	0,0	7,0	4,0

De loonkosten voor het vaste personeel nemen toe door loonindexeringen (CAO, maar ook stijging werkgeverslasten).

De raming van de loonkosten is gebaseerd op het arbeidsvoorwaardenakkoord voor de sector Gemeenten 2019-2020. Voor het jaar 2022 is rekening gehouden met een stijging van de loonkosten met 1,2% (cf. Kadernota 2022, gebaseerd op prognoses CPB).

Apparaatskosten

De apparaatskosten zijn alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur. De kosten eigen personeel bestaan uit de salariskosten (zie vorige tabel) en overige personeelskosten zoals kosten voor opleiding, bedrijfsgezondheidszorg, dienstkleding, enzovoort.

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2020	Begroting 2021 na wijz.	Begroting 2022
• loon- en overige personeelskosten	19.742	21.788	21.986
• kosten externe inhuur	990	880	378
• ICT-kosten	2.221	2.055	2.203
• huisvestingskosten	1.334	1.306	1.291
• facilitaire kosten	224	171	157
• tractiekosten	502	488	616
• overige organisatiekosten	679	1.152	993

	25.692	27.840	27.624
--	---------------	---------------	---------------

Verdieping van enkele onderwerpen

Organisatieontwikkeling

De ingezette organisatieontwikkeling zal in 2022 zijn verdere vervolg krijgen. Daarbij geldt in elk geval dat een flinke en vanzelfsprekende overlap valt te zien tussen het gedachtegoed van de omgevingswet en onze organisatieontwikkeling. Belangrijke uitgangspunten: wij zijn een betrouwbare en dienstverlenende organisatie. Het bestuur kan op ons bouwen. Inwoners, bedrijven, instellingen en toeristen kunnen ons vertrouwen. Onze medewerkers gaan met plezier naar hun werk, zien kansen en gaan met elkaar en inwoners in gesprek. Wij denken vanuit de wens van de inwoner. Dit leidt vooral tot een intern ondersteuningstraject, waarbij fundamentele competenties de basis vormen voor een nieuw HR-beleid.

Taakstelling bedrijfsvoering

Uit 2020 dateert een taakstelling op onze bedrijfsvoering, die wij willen realiseren binnen de personele lasten en onze inkoop. We zijn er flink mee op stoom, in 2022 worden hierin ook vervolgstappen gezet. Wel dienen we het evenwicht tussen de taakstelling, de (toenemende) werkdruk en de verwachtingen ten aanzien van dienstverlening te bewaken. De gemeenteraad heeft hieromtrent bij de kadernota 2022 al stevige besluiten genomen.

Integriteit

In 2021 heeft de integriteitsfunctionaris zijn taken neergelegd en zijn twee nieuwe integriteitsfunctionarissen aangesteld. Zij gaan verder aan de slag met de ingezette koers, namelijk inzetten op bewustwording en bespreekbaar maken van het onderwerp. Iedereen moet er zonder meer vanuit kunnen gaan dat onze gemeente betrouwbaar en integer handelt. Door aandacht te besteden aan integriteit worden medewerkers weerbaarder. Tegelijk leren we van elkaar dat je met verschillende blikken naar hetzelfde kunt kijken. Niet in termen van goed of fout, maar anders. Ook dit is van belang voor de bewustwording. Het onderlinge gesprek over integriteit wordt aangemoedigd. Deze bewustwording wordt o.a. ondersteund door de "Integriteitsmodule", een online-omgeving om het integriteitsbewustzijn scherp te houden. Alle medewerkers nemen hieraan deel. Deze omgeving wordt in ieder geval nog tot en met 2023 gebruikt.

Accountantscontrole en (verbijzonderde) interne controle

Recent is bekend geworden dat de geplande "rechtmatigheidsverantwoording door het college van B&W" is verschoven van 2021 naar 2022. Hiermee wordt een eigen verantwoording van het college over de financiële rechtmatigheid in de jaarrekening ingevoerd. De accountant zal de getrouwheid hiervan toetsen, naast de totale beoordeling van de jaarrekening.

Afhankelijk van het moment van het definitief worden van de wetwijziging is ons streven om - naar huidige inzichten - 1e kwartaal 2022 uw raad de benodigde besluitvorming voor te leggen. Zo zal het ambitieniveau als het gaat om interne beheersing met uw raad worden afgestemd en zullen de goedkeuringstoleranties opnieuw moeten worden bepaald. De documenten die dienen te worden geactualiseerd betreffen in ieder geval:

- Financiële verordening 2017
- Regeling Budgethouders 2017
- Budgetkader college 2017
- Controleverordening 2014
- Controleprotocol 2019

Informatiebeveiliging

Gemeentelijke processen zijn inmiddels grotendeels afhankelijk van ondersteunende ICT systemen voor informatievoorziening. Inwoners maken steeds meer gebruik van onze digitale dienstverlening. De beschikbaarheid, integriteit en veiligheid van onze (informatie)systemen staat voorop; informatiebeveiliging is van cruciaal belang. Daarnaast vraagt de AVG-wetgeving aandacht voor de juiste omgang met persoonsgegevens.

Informatiebeveiliging wordt steeds meer 'risicomanagement'. Zo is er risico op uitval van ICT of op het vlak van privacy van onze inwoners. Techniek kan daarbij niet alles oplossen. 100% Veilig bestaat niet maar optimale beveiliging wel. Bij nieuwe ontwikkelingen van processen of informatiesystemen is het cruciaal dat informatieveiligheid de juiste aandacht krijgt en risico's gemitigeerd worden. Risico's worden gesignaleerd en daarover wordt geadviseerd aan bestuur en

management.

De meeste informatiebeveiligingsincidenten worden veroorzaakt door menselijk handelen. Bewuste medewerkers zijn de beste beveiligingsmaatregel; een doorlopende campagne richt zich hierop. Daarnaast bereiden we ons voor op een mogelijke ICT-crisissituatie indien die zich ondanks de voorzorgsmaatregelen toch voordoet. Het herstelvermogen van de organisatie is daarbij immers van groot belang.

De gemeente verantwoordt zich elk jaar via de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA) over de kwaliteit van de informatieveiligheid van diverse informatiesystemen zoals Suwinet, BRP, DigiD, BAG, BRO en BGT.

Paragraafgegevens

Prestatiegegevens / indicatoren	Jaarrekening 2020	Begroting na wijz. 2021	Begroting 2022
Formatie (fte per 1.000 inwoners)	8,4	8,5	8,4
Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	7,9	7,9	-
Apparaatskosten per inwoner	€ 714	€ 773	€ 767
Externe inhuur (% van totale loonsom + totale kosten inhuur externen)	5%	6%	2%
Overhead (% van totale lasten)	9%	13%	12%
Ziekteverzuim *	6,6% (5,0%)	5,4% (3,8%)	< 6% (4%)
Factuurbetaling binnen 2 weken	58%	59%	> 75%
Uitstroom medewerkers (alleen bij jaarrekening)	38	24	-
Doorstroom medewerkers (idem)	9	11	-
Instroom medewerkers (idem)	27	21	-

* Het ziekteverzuimpercentage is inclusief het verzuim van het personeel met een WSW-dienstverband (vm Laborijn). Het percentage tussen haakjes betreft het verzuim van het ambtelijk personeel exclusief de WSW'ers

Paragraaf E. Verbonden partijen

Inleiding

Verbonden partijen zijn, volgens artikel 1 Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV), die partijen (privaat- of publiekrechtelijk) waarin een gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft. Van een financieel belang is sprake indien aan de verbonden partij een bedrag beschikbaar is gesteld dat niet verhaalbaar is wanneer de partij failliet gaat of wanneer de gemeente aansprakelijk is voor een bepaald bedrag in de situatie dat de verbonden partij zijn verplichtingen jegens derden niet nakomt. Van een bestuurlijk belang is sprake indien een wethouder, raadslid of ambtenaar van de gemeente namens de gemeente plaatsneemt in het bestuur van de verbonden partij of namens de gemeente stemt in bijvoorbeeld een aandeelhoudersvergadering.

Opdrachtgever en eigenaar

De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen namelijk de rol van opdrachtgever en de rol van eigenaar.

- *opdrachtgever*: de gemeente is afnemer/*opdrachtgever* van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten of producten, is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Vaak gaat dit in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen met daarnaast een aanvullend (maatwerk) pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken;
- *eigenaar*: in de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede *eigenaar* van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De rol van eigenaar richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerking)organisatie.

Het is belangrijk dat de (beleids)doelstellingen van de gemeente ook via de verbonden partijen worden gerealiseerd. De gemeente zelf houdt uiteindelijk de verantwoordelijkheid voor het realiseren van de beoogde doelstellingen van de programma's in de begroting. In de programma's is al aangegeven welke bijdrage een verbonden partij hieraan levert. Telkens moet worden beoordeeld of een taak wordt uitgevoerd zoals de gemeente dat voor ogen staat en of er voldoende inhoudelijk en financieel toezicht is op het uitvoeren van deze taak.

Kaders

De Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr) is er ook op gericht de invloed van de raad op het samenwerkingsverband sterk te maken. Enkele belangrijke punten zijn:

- De algemene en financiële kaders voor het volgende begrotingsjaar moeten door het samenwerkingsverband uiterlijk vóór 15 april aangeboden worden aan de raden van de deelnemers (artikel 34b Wgr). Voor de gemeente Montferland betekent dit dat deze informatie beschikbaar tijdens de behandeling van de Kadernota;
- De jaarrekening en het verslag van de accountant moet eveneens uiterlijk 15 april worden aangeboden aan de raad;
- De termijn waarbinnen de raad een zienswijze kan indienen op de ontwerpbegroting van een samenwerkingsverband is acht weken. De vastgestelde begroting van het samenwerkingsverband moet daarom uiterlijk 1 augustus toegezonden worden aan de provincie. In de praktijk betekent dit overigens dat in verband met het zomerreces dat de huidige termijn van 6 weken uitgangspunt blijft;
- Lokale rekenkamers en rekenkamercommissies kunnen ook onderzoek doen bij samenwerkingsverbanden die op grond van de Wgr zijn ingesteld;
- Een bestuur van een samenwerkingsverband kan de overgedragen bevoegdheden niet zelf uitbreiden;
- Bij een openbaar lichaam dat uitsluitend is ingesteld door de raad, is het niet toegestaan dat leden van het college zitting nemen in het algemeen bestuur;
- Een nieuwe samenwerkingsvorm is ingevoerd: de bedrijfsvoeringsorganisatie (BVO).

Nota Verbonden partijen

De huidige nota Verbonden Partijen stamt uit 2012 en behoeft actualisatie. Dat was het voornemen in het Raadsprogramma 2018-2022 en is ook één van de conclusie uit het Rekenkamerrapport "Kiezen of delen: ...rendement op regionale samenwerking". De bevindingen uit het rapport zijn omarmd door de gemeenteraad.

Op 19 oktober 2020 heeft de gemeenteraad de startnotitie Missie & Visie voor Montferland vastgesteld en deze dient verder te worden uitgewerkt. Ook heeft de gemeenteraad besloten een traject te starten waarin de koersbepaling voor regionale samenwerking centraal staat. Deze trajecten zijn nu samengevoegd tot één proces.

Het voornemen om een nieuwe nota Verbonden Partijen op te stellen is daarom vooralsnog

uitgesteld. Afhankelijk van het verloop van het proces zal de Nota worden geactualiseerd, zo mogelijk in 2022.

Indexeringsmethodiek begroting gemeenschappelijke regelingen

De afgelopen jaren bepleitten de Achterhoekse gemeenten één gemeenschappelijk systeem van indexering voor de begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen. In de praktijk leidde dit onvoldoende tot het gewenste resultaat omdat enerzijds iedere gemeenschappelijk regeling zijn eigen dynamiek kende waardoor een generieke indexering "te kort door de bocht" bleek. Anderzijds bleek de stem van de Achterhoekse gemeenten een minderheidsbelang te vertegenwoordigen.

Op dit moment ontbreekt een collectief standpunt, maar loopt wel de afspraak dat indexpercentages kritisch worden beoordeeld, zo veel als mogelijk aan de voorkant.

Huidige procedure zienswijzen begrotingen gemeenschappelijke regelingen

Bij alle gemeenschappelijke regelingen stelt het algemeen bestuur de begroting vast. College en gemeenteraad hebben vooraf de mogelijkheid een zienswijze op de begroting te geven. De procedures van de diverse gemeenschappelijke regelingen lopen, ondanks de verruiming, qua tijdsperiode niet parallel aan elkaar aan die van de reguliere besluitvormingsprocedure van de gemeenteraad. De begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen worden dan ook gezamenlijk, gebundeld in een raadsnotitie, medio juni aan de raad voorgelegd. Hieraan vooraf adviseert de Auditcommissie de gemeenteraad om al dan niet een zienswijze in te dienen.

De Auditcommissie en uiteindelijk de gemeenteraad doen dit op basis van een door het college vastgestelde notitie waarin kort en bondig geïnformeerd wordt over:

- belangrijke beleidsinhoudelijke ontwikkelingen die aanleidingen geven tot aanpassing van de koers van de regeling
- de gevolgen voor de financiën en/of financiële bijdrage
- financiële kerngegevens als verdeelsleutel financiële bijdrage, het bedrag per eenheid en het totaal, de reserve- en schuldpositie en de risico's en de beheersing daarvan
- concept advies zienswijze.

Op 8 juli 2021 heeft de gemeenteraad ingestemd met alle voorgelegde begrotingen 2022 en zijn geen zienswijzen ingediend.

Bestuurlijk belang - bezetting bestuurszetels

De benoeming van een bestuurslid kan een bevoegdheid van de raad (raadsregeling) zijn of van het college (collegeregeling).

Gemeenschappelijke regelingen	Programma	Burgemeester	Wethouder Som	Wethouder van Halteren	Wethouder van Leeuwen	Wethouder Gerritsen	Wethouder Mijnen	Raadslid
1. Regio Arnhem Nijmegen (C)								
a. Gemeenschappelijk Orgaan (C)	1	bestuur	pfo economie		pfo mobiliteit en pfo duurzaamheid	pfo wonen		
b. Openbaar Lichaam Groene Metropoolregio (C)	1	AB				plv AB		
2. Euregio Rijn-Waal (R)	1	lid euregioraad	plv lid euregioraad					euregioraad 2 leden + 2 plv leden
3. Euregio Gronau (R)	1							AB 3 leden + 2 plv lid
4. Omgevingsdienst Achterhoek (C)	3				plv AB	AB+DB		
5. Reinigingsdienst de Liemers (R)	3				plv bestuur	bestuur		
6. Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen (C)	3 en 7				bestuur		plv bestuur	
7. GGD Gelre IJssel (C)	5 en 6		plv AB				AB	
8. Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers (C)	6	AB en BC		plv AB				
9. Huisvesting Voortgezet Onderwijs in de Liemers (C)	6		plv AB	AB				
10. Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland (C)	7	AB				plv AB		
11. Laborijn (C)	8		AB+DB	plv AB				

Gemeenschappelijke regelingen	Programma	Burgemeester	Wethouder Som	Wethouder van Halteren	Wethouder van Leeuwen	Wethouder Gerritsen	Wethouder Mijnen	Raadslid
12. Stadsbank Oost Nederland (C)	8		plv AB	AB				
Vennootschappen en coöperaties								
Alliander (C)	Alg		AA	plv AA				
Vitens (C)	Alg		AA	plv AA				
Bank Nederlandse Gemeenten (C)	Alg		AA	plv AA				
CV AGEM (C)	3				AL	plv AL		
Agem Gemeentelijke Energie BV	Alg				AA	plv AA		
Leisurelands BV	4		AA	plv AA				
NV Cultuur Centrum Amphion (C)	6		AA				plv AA	
Overige								
Samenwerkingsovereenkomst West Achterhoek (C)	4					stuurgroep		

Legenda

- AA afgevaardigde algemene aandeelhoudersvergadering
- AB algemeen bestuur
- AL afgevaardigde algemene ledenvergadering
- BC bestuurscommissie
- (C) benoemd door het college
- DB dagelijks bestuur

(R) benoemd door de raad
plv plaatsvervangend

Gemeenschappelijke regelingen

Bedragen
x € 1

Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem Nijmegen gevestigd te Arnhem			
Financieel belang	Het Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem Nijmegen is per 1 januari 2021 opgeheven en met ingang van die datum in liquidatie. De rechtsopvolger per 1 januari 2021 is het openbaar lichaam Regio Arnhem-Nijmegen. De deelnemende gemeenten droegen bij op basis van het aantal inwoners (per 1 januari voorgaand kalenderjaar).		
	Jaarrekening 2019	Jaarrekening 2020	Begroting 2022
saldo van baten en lasten	84.368	150.892	n.v.t.
gerealiseerd resultaat	84.368	109.697	n.v.t.
eigen vermogen	104.606	150.892	n.v.t.
vreemd vermogen	0	0	n.v.t.
oordeel accountant	goedkeurend	goedkeurend	n.v.t.
bijdrage per inwoner	1,88	1,88	n.v.t.
idem totaal	67.031	67.031	n.v.t.
Risico's	De solvabiliteit van de Economic Board is eind 2020 52%		

Bedragen
x € 1

Openbaar Lichaam Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (per 1-1-2021)			
Financieel belang	De deelnemende gemeenten dragen bij op basis van het aantal inwoners (per 1 januari voorgaand kalenderjaar).		
	Jaarrekening 2019	Jaarrekening 2020	Begroting 2022
saldo van baten en lasten	n.v.t.	n.v.t.	0
gerealiseerd resultaat	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
oordeel accountant	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
bijdrage per inwoner	n.v.t.	n.v.t.	3,50
idem totaal	n.v.t.	n.v.t.	127.000
Risico's	De financiële bijdragen van de gemeenten zijn gebaseerd op het uitgangspunt dat elke deelnemende gemeente meedoet aan de vijf opgaven (Regionale Agenda). Als één of meerdere gemeenten niet deelnemen aan alle (5) opgaven kan dat betekenen dat de hieronder genoemde inwonerbedragen hoger worden of dat de gestelde ambities naar beneden toe moeten worden bijgesteld.		

Bedragen
x € 1

Euregio Rijn-Waal gevestigd te Kleve (Duitsland)			
Financieel belang	De deelnemende gemeenten dragen bij op basis van het aantal inwoners.		
	Jaarrekening 2019	Jaarrekening 2020	Begroting 2021
saldo van baten en lasten	192.469	nbn	6.255
eigen vermogen	1.458.086	nbn	1.659.000

vreemd vermogen	2.166.841	nrb	1.493.767
oordeel accountant	goedkeurend	nrb	n.v.t.
bijdrage per inwoner			
idem totaal	7.275	7.275	7.350
Risico's	Geen informatie		

Bedragen
x € 1

Euregio gevestigd te Gronau (Duitsland)			
Financieel belang	De deelnemende gemeenten dragen bij op basis van het aantal inwoners.		
	Jaarrekening 2019	Jaarrekening 2020	Begroting 2021
saldo van baten en lasten	183.860	241.260	150.441
eigen vermogen	1.880.088	2.063.948	2.163.868
vreemd vermogen [1]	30.716.310	23.389.023	250.000
bijdrage per inwoner [2]	0,29 minus 10%	0,29 minus 10%	0,29 minus 10%
idem totaal	9.299	9.299	9.403
Risico's	De belangrijkste financiële risico's zijn geïnventariseerd met behulp van een risicotabel. Hieruit blijkt dat deze financiële risico's (in totaal € 1,2 miljoen) zich beperken tot personeelskosten (wachtgeldverplichtingen en arbeidsovereenkomsten met ontslagbescherming). Het lidmaatschap van de gemeente Montferland eindigt op 31 december 2021.		

[1] 2019/2020: Di is incl. de gelden van het INTERREG V-Programma. Op de balans staat hiervoor een verplichting van

€ 21.845.155.

Hier tegenover staat aan de activa-zijde op de balans een post van liquide middelen van gelijke hoogte.

[2] Omdat de gemeente Montferland deelneemt aan twee Euregio 's ontvangen we een korting van 10% op de inw.bijdrage

Bedragen
x € 1

Omgevingsdienst Achterhoek gevestigd te Hengelo (Gld)			
Financieel belang	Met ingang van 2017 is er sprake van outputfinanciering op basis van af te nemen / afgenomen diensten. Per ultimo 2020 bedragen de overlopende passiva (nog te betalen bedragen) € 1.537.000. Van het voordelig resultaat over 2020 ad € 538.000 heeft de ODA een bedrag van € 395.000 uitgekeerd aan de partners. Dit leverde voor Montferland een bedrag op van afgerond € 19.000, waarmee onze bijdrage voor 2020 uitkwam op € 361.000.		
	Jaarrekening 2019	Jaarrekening 2020	Begroting 2022
saldo van baten en lasten	-668.000	538.000	0
gerealiseerd resultaat	-668.000	538.000	0
eigen vermogen	-389.000	645.000	150.000
vreemd vermogen	2.144.000	1.883.000	960.000
oordeel accountant	goedkeurend	goedkeurend	n.v.t.

overige bijdrage	284.000	380.000	330.500
Risico's	Outputfinanciering is rechtvaardig maar herbergt ook het risico van grote fluctuatie jaarlijkse gemeentelijke bijdrage als gevolg van verandering economische en/of onvoorziene omstandigheden (stikstofcrisis, PFAS, coronacrisis).		

Bedragen
x € 1

Reinigingsdienst de Liemers gevestigd te Zevenaar			
Financieel belang	De kosten van de RDL worden toegerekend op basis van nacalculatie. De kosten in de begroting vormen de basis voor de voorschotten die de gemeenten Montferland en Zevenaar betalen; de uiteindelijke afrekening volgt op grond van de jaarrekening.		
	Jaarrekening 2019	Jaarrekening 2020	Begroting 2022
saldo van baten en lasten	0	0	0
gerealiseerd resultaat	0	0	0
eigen vermogen	0	0	0
vreemd vermogen	0	0	0
oordeel accountant	Voor de getrouwheid een verklaring met beperking en voor de rechtmatigheid een afkeurende verklaring 1	Voor de getrouwheid een verklaring met beperking en voor de rechtmatigheid een afkeurende verklaring 1	n.v.t.
bijdrage totaal	1.303.841	1.541.174	1.513.902
Risico's	De RDL is een uitvoerende regeling. Een exploitatieoverschot of -tekort wordt verrekend met de deelnemende gemeenten. De regeling beschikt daarom niet over een algemene reserve.		

1 De verklaring met beperking is bij de jaarrekening 2019 en 2020 afgegeven omdat de volledigheid van de opbrengsten van het aanbestedstation niet is vast te stellen. Voor de rechtmatigheid is een afkeurende verklaring afgegeven omdat de rechtmatigheidsfouten groter zijn dan 3%. Dit had betrekking op het niet altijd goed volgen van de regels op het gebied van de Europese aanbestedingen.

Bedragen
x € 1

Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen			
Financieel belang	Begrotingsbedragen m.i.v. 2021 zijn gebaseerd op de resultaten van de aanbestedingen. Saldo baten en lasten laat vertekend beeld zien ivm de corona-beperkende maatregelen.		
	Jaarrekening 2019	Jaarrekening 2020	Begroting 2022
saldo van baten en lasten	155.854	3.951.272	0
gerealiseerd resultaat	0	0	0
eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
oordeel accountant	goedkeurend	goedkeurend	n.v.t.
bijdrage totaal	511.496	484.017	551.384
Risico's	De inrichting van het vervoer is gebaseerd op een "open einde" systematiek. Dit betekent dat de kosten oplopen wanneer een gemeente meer inbrengt of dat er in een periode meer ritten hebben plaatsgevonden dan begroot. Dit brengt een financieel risico met zich mee. Claim Munckhof 3 uren regeling: Als enige vervoerder verzet Munckhof zich tegen de aanvullende afspraken betreffende de 3 uren regeling. Deze lagere vergoeding wordt wel toegepast. Het risico is dat na een eventueel juridisch proces Munckhof in het gelijk wordt gesteld en alsnog de kosten dienen te worden vergoed. Voor 2022 wordt dit risico gekapitaliseerd op € 40.000.		

Bedragen
x € 1

GGD Noord- en Oost-Gelderland gevestigd in Warnsveld			
Financieel belang	<p>Deelnemende gemeenten betalen een bijdrage per inwoner. Daarbij is een onderscheid tussen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Publieke gezondheidszorg: de bijdrage voor uitvoering van de A-taken voor publieke gezondheidszorg uit de inwonerbijdrage van alle gemeenten; • Jeugdgezondheidszorg: de bijdrage voor uitvoering van de B-taak jeugdgezondheidszorg 4-18 jarigen uit de inwonerbijdrage van 21 gemeenten. (Apeldoorn laat vanaf 2017 de jeugdgezondheidszorg uitvoeren door het Centrum voor Jeugd en Gezin Apeldoorn). <p>De indexering van de inwonerbijdrage voor 2022 is vastgesteld op 0.89%. Deze indexering is conform de door het algemeen bestuur in de vergadering van 21 november 2019 vastgestelde indexeringssystematiek.</p>		
	Jaarrekening 2019	Jaarrekening 2020	Begroting 2022
saldo van baten en lasten	-119.000	60.000	0
gerealiseerd resultaat	71.000	69.000	0
eigen vermogen	2.838.000	2.970.000	2.500.000
vreemd vermogen	177.000	7.036.000	2.500.000
oordeel accountant	goedkeurend	goedkeurend	n.v.t.
bijdrage per inwoner			
Publieke GGZ	7,41	7,80	8,17
JGZ	7,58	7,90	8,27
Totaal *	14,98	15,70	16,44
Bijdrage totaal	539.750	565.427	592.417
Risico's	<p>COVID '19 zorgt voor financiële effecten op de dienstverlening van de GGD NOG. Voor 2020 en 2021 heeft de Rijksoverheid aangegeven alle extra lasten en gederfde baten door COVID'19 volledig te vergoeden.</p> <p>De accountant signaleert een risico op het moment van het stoppen/afbouwen van de bijdrage van de Rijksoverheid. Ook benoemt de accountant dat het afwachten is in hoeverre de dienstverlening van de GGD NOG zich na COVID-19 herstelt.</p> <p>Het Algemeen Bestuur heeft de onderstaande risico's als belangrijkste risico's voor het risicomanagement vastgesteld:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inhoudelijke risico's en risico's in de opbrengsten; 2. Risico's door personele omstandigheden; 3. Risico's in de bedrijfsvoering; <p>Bovenstaande risico's zijn gekwantificeerd om het weerstandsvermogen te bepalen. Het aan te houden weerstandsvermogen is €1.623.000. De weerstandscapaciteit is €1.618.000. In euro's is het weerstandsvermogen €5.000 te laag, maar de weerstandscapaciteit is wel 100%. Het voorstel is dan ook om geen dotatie aan de algemene reserve te doen.</p>		

Bedragen
x € 1

Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers gevestigd te Doetinchem			
Financieel belang	<p>De bijdrage van de deelnemende gemeenten is op basis van het aantal meters overgedragen archief. De bijdrage voor de jaren 2019 tot en met 2022 is bepaald op € 131,75 per meter per jaar. Voor Montferland betekent dit afgerond 1.217 meter namelijk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - in beheer 637,625 m - over te brengen t/m 2018 579.000 m totaal 1.216,625 m 		
	Jaarrekening 2019	Jaarrekening 2020	Begroting 2022
saldo van baten en lasten	107.994	44.987	-55.221
gerealiseerd resultaat	107.994	44.987	-55.221

eigen vermogen	154.413	199.400	123.276
vreemd vermogen	513.419	768.234	571.966
oordeel accountant	goedkeurend	goedkeurend	n.v.t.
bijdrage per meter archief (= inclusief omzetbelasting)	131,75	131,75	131,75
idem totaal (exclusief compensabele omzetbelasting)	157.500	157.900	157.900
Risico's	Een buffer van 10% van de omzet wordt noodzakelijk geacht. De relevante risico's zijn gering voor het Erfgoedcentrum. Een vermogen van € 20.000 wordt als voldoende geacht. Het eigen vermogen dekt dit bedrag ruimschoots.		

Bedragen
x € 1

Huisvesting Voortgezet Onderwijs in de Liemers gevestigd te Zevenaar			
Financieel belang	De bijdrage van de deelnemende gemeenten is afhankelijk van het aantal leerlingen van het voortgezet onderwijs dat in gemeente, voor wat betreft het voortgezet onderwijs, is gehuisvest op de teldatum 1 oktober van het voorgaande kalenderjaar. Jaarlijks wordt bij de begroting het aantal leerlingen voor het begrotingsjaar vastgesteld. Daarbij wordt de weging van de soort voortgezet onderwijs in acht genomen. Onder weging wordt verstaan de factor die het Rijk hanteert bij de berekening van de vergoeding per leerling voor huisvestingslasten in de Algemene Uitkering uit het Gemeentefonds.		
	Jaarrekening 2019	Jaarrekening 2020	Begroting 2022
saldo van baten en lasten	0	0	0
gerealiseerd resultaat	0	0	0
eigen vermogen	-	-	-
vreemd vermogen	-	-	-
oordeel accountant	goedkeurend	goedkeurend	n.v.t.
bijdrage	396.857	368.830	471.320
Risico's	De verrekening van de werkelijke kosten met de door de afzonderlijke gemeenten Montferland, Duiven en Zevenaar verschuldigde bijdragen aan de gemeenschappelijke regeling geschiedt via de centraal aangehouden "egaliseringsreserve huisvesting VO" bij de gemeente Zevenaar. Echter deze is voor 2022 niet meer toereikend en zal éénmalig worden gevuld met extra gelden. Dat verklaart de verhoogde bijdrage 2022.		

Bedragen
x € 1

Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland gevestigd te Apeldoorn			
Financieel belang	De deelnemende gemeenten dragen bij op basis van een verdeelmodel dat éénmaal in de vier jaar wordt geactualiseerd. Per 2021 is dit verdeelmodel geactualiseerd en het aandeel van Montferland is voor de komende vier jaar vastgesteld op: 4,27%. Bestemming van het jaarresultaat 2020: Het AB van de VNOG heeft inmiddels besloten een deel van de gelden terug te betalen aan de gemeenten (voor Montferland: € 182.500).		
	Jaarrekening 2019	Jaarrekening 2020	Begroting 2022
saldo van baten en lasten	8.278.946	6.756.708	0
gerealiseerd resultaat	4.202.654	4.929.382	0
eigen vermogen	3.640.663	14.545.854	0

vreemd vermogen	37.969.230	33.028.378	0
oordeel accountant	goedkeurend	goedkeurend	n.v.t.
bijdrage	1.845.738	1.925.277	2.061.000
Risico's	De risico-inventarisatie uit de programmabegroting 2021-2024 is in de begroting 2022-2025 verder gecompleteerd. Daarbij blijft het inherent aan risico's dat het onzeker is of deze daadwerkelijk plaats zullen vinden. Het managen van risico's zal altijd een continue proces blijven, er kunnen zich steeds weer andere risico's voordoen. Op basis van de door Montferland ingediende reactie op de concept-Kadernota 2022-2025 geeft de VNOG aan dat de door hen gehanteerde methode voor het waarderen van risico's is vergeleken met alle andere veiligheidsregio's en deelnemende gemeenten. Er bestaan inderdaad meerdere methoden; de wijze die de VNOG toepast, komt vaker voor en is vooraf ambtelijk afgestemd. De lijn om 90% risico's bij voorrang te reduceren of te begroten wordt door de VNOG onderschreven.		

Bedragen
x € 1

Laborijn gevestigd te Doetinchem			
Financieel belang	De uitvoeringslasten worden op basis van twee verdeelsleutels doorberekend n.l.: 1. sociale werkvoorziening (Wsw) voor alle vier gemeenten: op basis van het aantal Wsw'ers in fte per gemeente, 2. niet-Wsw activiteiten voor Aalten, Doetinchem en Oude IJsselstreek: - 50% op basis van aantal personen dat een uitkering ontvangt uit de gemeente en - 50% op basis van het aantal inwoners uit de gemeente. De rijkssubsidie sociale werkvoorziening die de gemeente ontvangt wordt aan Laborijn doorbetaald op basis van de in dienst zijnde Wsw'ers uit de gemeente. Daarnaast een bijdrage in het exploitatietekort op de uitvoering van de WSW.		
	Jaarrekening 2019	Jaarrekening 2020	Begroting 2022
saldo van baten en lasten	603.000	4.684.000	0
gerealiseerd resultaat	1.092.342	2.351.680	0
eigen vermogen	7.221.000	11.905.000	0
vreemd vermogen	2.038.000	2.612.000	0
oordeel accountant	goedkeurend	goedkeurend	n.v.t.
doorbetaling rijkssubsidie	4.813.851	4.821.606	4.025.715
bijdrage in dekkingstekort uitvoeringslasten	346.448	392.203	337.463
Risico's	V.w.b. de WSW: de exploitatietekorten lopen op door de stijgende loonkosten en de dalende rijksbijdrage.		

Bedragen
x € 1

Stadsbank Oost Nederland gevestigd te Enschede			
Financieel belang	De gemeente betaald vanaf 1 januari 2016 aan de Stadsbank a. Voor het programma Algemeen bestuur (de bestaanskosten) naar rato van de afgenomen dienstverlening (75%) en het aantal huishoudens (25%); b. Voor de afgenomen diensten tegen het vastgestelde tarief dus P x Q.		
	Jaarrekening 2019	Jaarrekening 2020	Begroting 2022
saldo van baten en lasten	615.500	0	0
gerealiseerd resultaat	683.900	223.300	0
eigen vermogen	1.696.100	1.183.300	1.088.300

vreemd vermogen	14.615.600	15.001.100	14.828.700
oordeel accountant	Goedkeurend	Goedkeurend	n.v.t.
bijdrage / kosten:			
standaard dienstverlening	121.895	103.958	108.445
bestaanskosten	139.743	145.463	157.747
additionale dienstverlening	6.919	17.130	22.316
totaal	268.557	266.552	288.508
Risico's	De ratio van het beschikbaar weerstandsvermogen ten opzichte van het benodigde weerstandsvermogen komt eind 2022 uit op 1,24. De ratio wordt hiermee gekwalificeerd als voldoende (tussen 1,0 en 1,4).		

Overig

**Vennootschappen
en coöperaties**

Bedragen x € 1

Alliander gevestigd te Arnhem			
Financiën	Jaarverslag 2018	Jaarverslag 2019	Jaarverslag 2020
aandelen			
aantal	491.120 st. = 0,36%	491.120 st. = 0,36%	491.120 st. = 0,36%
waarde	5,00	5,00	5,00
jaarresultaat	334.000.000	253.000.000	224.000.000
dividenduitkering			
per aandeel	1,100	0,830	0,690
totaal	538.529	407.486	336.760
eigen vermogen	4.129.000.000	4.224.000.000	4.328.000.000
vreemd vermogen	3.363.000.000	3.768.000.000	4.575.000.000
solvabiliteit	57%	56%	53%

Bedragen x € 1

Vitens gevestigd te Zwolle			
Financiën	Jaarverslag 2018	Jaarverslag 2019	Jaarverslag 2020
aandelen			
aantal	34.716 st. =0,601%	34.716 st. =0,601%	34.716 st. =0,601%
waarde	1,00	1,00	1,00
jaarresultaat	13.000.000	11.100.000	23.900.000
dividenduitkering			
per aandeel	0,90	-	-
totaal	31.244	0	0
eigen vermogen	533.000.000	533.000.000	557.000.000
vreemd vermogen	985.900.000	1.086.900.000	1.067.100.000
solvabiliteit	30,2%	29,2%	29,4%

Bedragen x € 1

Bank Nederlandse Gemeenten gevestigd te Den Haag			
Financiën	Jaarverslag 2018	Jaarverslag 2019	Jaarverslag 2020
aandelen			
aantal	19.756 st. = 0,035%	19.756 st. = 0,035%	19.756 st. = 0,035%
waarde	2,50	2,50	2,50
jaarresultaat	337.000.000	163.000.000	221.000.000
dividenduitkering			
per aandeel	2,85	-	-
totaal	56.305	0	0
eigen vermogen (exclusief hybride kapitaal)	4.257.000.000	4.887.000.000	5.097.000.000
vreemd vermogen	132.518.000.000	144.802.000.000	155.262.000.000
solvabiliteit (Trier 1-ratio conform de Basel II regelgeving)	38%	38%	38%

Bedragen x € 1

Achterhoekse Groene Energie Maatschappij (coöperatie u.a.)	
Financieel belang	De gemeente heeft een startkapitaal ingebracht van € 105.000 in een periode van vijf jaren (2012 tot en met 2016). In 2020 hebben we als aandeelhouder in de Agem Gemeentelijke

	Energie BV 38 aandelen met een nominale waarde van € 0,01/aandeel ontvangen. Dit is een afzonderlijke verbonden partij.		
	Jaarverslag 2018	Jaarverslag 2019	Jaarverslag 2020
jaarresultaat	86.703	8.881	105.420
eigen vermogen	212.121	229.698	137.293
vreemd vermogen	-	-	-
oordeel accountant	goedkeurend	vrijgesteld	vrijgesteld

Bedragen x € 1

Agem Gemeentelijke Energie BV			
Financieel belang	In 2020 hebben we als aandeelhouder in de Agem Gemeentelijke Energie BV (beheer en exploitatie van transportnetten voor elektriciteit, aardgas en warm water) 38 aandelen met een nominale waarde van € 0,01/aandeel ontvangen. Dit is een zelfstandige besloten vennootschap, met 8 gemeenten rechtstreeks als aandeelhouder.		
	Jaarverslag 2018	Jaarverslag 2019	Jaarverslag 2020
jaarresultaat	Nvt	Nvt	26.931
eigen vermogen	Nvt	Nvt	14.413
vreemd vermogen	Nvt	Nvt	666.645
oordeel accountant	Nvt	Nvt	vrijgesteld

Bedragen x € 1

Leisurelands BV			
Financieel belang	Gemeente Montferland was deelnemer in de GR Recreatieschap Achterhoek-Liemers (RAL). In 2013 is besloten de activiteiten van RAL deels over te dragen aan de Vennootschap en de RAL te ontmantelen en te liquideren. In 2020 heeft de voorgenomen akte van levering van aandelen plaatsgevonden. Aan de vm. RAL gemeenten zijn 15.107 aandelen overgedragen met een nominale waarde van € 1,00/aandeel. Voor Montferland gaat het om 1.225 aandelen.		
	Jaarverslag 2018	Jaarverslag 2019	Jaarverslag 2020
jaarresultaat	Nvt	Nvt	Nvt
eigen vermogen	Nvt	Nvt	Nvt
vreemd vermogen	Nvt	Nvt	Nvt
oordeel accountant	Nvt	Nvt	Nvt

Bedragen x € 1

N.V. Cultureel Centrum Amphion te Doetinchem			
Financiën	Jaarverslag 2018	Jaarverslag 2019	Jaarverslag 2020
aandelen			
aantal	22 st.	22 st.	22 st.
waarde	450	450	450
jaarresultaat	4.773	-94.964	793.526
eigen vermogen	357.882	262.918	1.056.444
vreemd vermogen	10.791	1.205.242	1.355.269

Bedragen x € 1

Warmtenetwerk Didam B.V. (per 15 februari 2021)			
Financiën	Jaarverslag 2018	Jaarverslag 2019	Jaarverslag 2020
aandelen	Nvt	Nvt	Nvt
aantal	Nvt	Nvt	Nvt
waarde	Nvt	Nvt	Nvt
jaarresultaat	Nvt	Nvt	Nvt
eigen vermogen	Nvt	Nvt	Nvt
vreemd vermogen	Nvt	Nvt	Nvt

Overig

Bedragen x € 1

Samenwerkingsovereenkomst bedrijventerreinen West Achterhoek			
Financieel belang	De gemeenten zijn verantwoordelijk en dragen financiële risico's bij een negatieve grondexploitatie na verevening tussen RBT en EBT volgens de verdeelsleutel:		
	- Doetinchem	35%	
	- Montferland	25%	
	- Oude IJsselstreek	20%	
	- Bronckhorst	20%	
	Jaarrekening 2019	Jaarrekening 2020	Begroting 2022
verwacht verlies A18 Bedrijventerrein Doetinchem	1.852.000	415.000	415.000
storting in verliesvoorziening A18 Bedrijventerrein (25%)	463.000	103.750	103.750

Paragraaf F. Grondbeleid

1. Missie

We willen een efficiënt en rechtvaardig verloop van activiteiten op de grondmarkt bereiken, met het oog op het realiseren van publieke doelstellingen als bevordering van het maatschappelijk gewenst ruimtegebruik, het bevorderen van een rechtvaardige verdeling van kosten en opbrengsten bij gebiedsontwikkeling en het verhogen van de kwaliteit van het ruimtegebruik, de zeggenschap voor de burger en de marktwerking op de grondmarkt.

2. Context en achtergronden

Gemeentelijk grondbeleid

De hoofdlijnen van het gemeentelijk grondbeleid zijn vastgesteld in de Nota Grondbeleid 2011. In deze nota wordt nader ingegaan op:

1. Een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
2. een aanduiding van de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert;
3. een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
4. een onderbouwing van de winstneming;
5. de beleidsuitgangspunten betreffende de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's voor de grondzaken.

Het grondbeleid heeft met name grote invloed op programma 2 Ruimtelijke ontwikkeling, programma 3 Beheer leefomgeving en programma 4 Economie en toerisme. De geformuleerde ambities vertalen zich vaak in een vraag naar ruimte en daarmee dus ook naar een vraag over de verdeling van gronden.

Daarnaast heeft het grondbeleid een grote financiële impact. Het gaat in het grondbeleid om grote belangen en grote hoeveelheden geld. De eventuele baten, maar vooral de financiële risico's zijn van belang voor de algemene financiële positie van de gemeente. Een belangrijk uitgangspunt is, dat de gemeente afhankelijk van de financiële risico's en eigendomsverhoudingen voor een actief of een faciliterend grondinstrument kiest. Zo zal op uitbreidingslocaties bij voorkeur een actief beleid worden gevoerd. Voor herstructurerings- en inbreidingslocaties zal meer gebruik worden gemaakt van de mogelijkheden, die de Wet ruimtelijke ordening (Wro) en de daarin opgenomen afdeling grondexploitatie te bieden heeft. De gemeente zal in die gevallen over het algemeen een (actieve) faciliterende insteek kiezen en de kaders stellen. Bij een faciliterend grondbeleid moeten de gemaakte kosten worden verhaald op de grondontwikkelaar.

De besluitvorming over ontwikkelingslocaties vindt daarom plaats op basis van de volgende overwegingen:

- Wat wil de gemeente bereiken?
- Kunnen de beoogde doelen gehaald worden?

- Wat kan de gemeente financieel en organisatorisch aan?
- Hoeveel risico kan en mag de gemeente lopen in relatie tot het weerstandsvermogen?
- Over welke grondposities beschikt de gemeente en over welke posities kan de gemeente beschikken?

Planning & control grondexploitatie

Gebiedsontwikkeling en het voeren van een grondexploitatie gaat in fasen en heeft een (door)looptijd van meerdere jaren. Het past daardoor niet goed in de jaarlijkse budgetcyclus. Gelet op de grote financiële impact is planning & control binnen de grondexploitatie essentieel. In verband hiermee zijn in zowel de nota Grondbeleid 2011 als het Budgetkader College de volgende afspraken gemaakt:

- a. De gemeenteraad stelt voor aanvang van de realisatiefase van een plan de opzet van de grondexploitatie vast en stelt dan tevens de benodigde kredieten / budgetten voor de uitvoering van het plan beschikbaar.
- b. De vastgestelde grondexploitaties worden jaarlijks geactualiseerd en verwerkt in de jaarrekening. Door het vaststellen van de jaarrekening, stelt de raad ook de (herziende) exploitatieopzetten vast evenals de eventuele bijstelling van de kredieten / budgetten grondexploitatie.
- c. Voor het in ontwikkeling nemen van gronden is in de begroting een budget ten aanzien van voorbereidingskosten opgenomen.
- d. Het college kan strategische grondaankopen doen. Hiertoe is in de begroting een jaarbudget opgenomen van € 500.000.
- e. Met in achtneming van de budgethouders regeling wijst het college op basis van de (herziene) grondexploitaties de jaarbudgetten toe aan de budgethouders binnen de door de raad gestelde budgettaire kaders.
- f. Binnen de grondexploitatie wordt actief risicomanagement gevoerd door:
  - o De uitgangspunten van de planexploitatie continu te monitoren en zo nodig voorstellen tot bijstelling te doen;
  - o risicobeheersing standaard onderwerp van gesprek te maken bij projectgroep overleg;
  - o de onderdelen van de planontwikkeling realistisch in te schatten;
  - o activiteiten in het planontwikkelingsproces te toetsen aan vastgestelde financiële kaders en het planresultaat te toetsen aan de mogelijkheden en onmogelijkheden met betrekking tot het weerstandsvermogen van de gemeente.

Grondprijsbeleid

Bij gemeente Montferland past marktconforme uitgifteprijsen toe. In de programmabegroting wordt jaarlijks een voorstel gedaan de uitgifteprijsen aan te passen en vast te stellen voor de lopende exploitaties. De vergelijkingsmethode (vaste prijs per m²) geldt in principe voor grondgebonden woningen en bedrijventerreinen. Voor woningbouw wordt onderscheid gemaakt in sociale / betaalbare woningbouw en overige woningen. Bij stapelbouw (woningbouw en commerciële ruimten) wordt de grondprijs situationeel bepaald met gebruikmaking van de residuele methode c.q. grondquote.

De uitgifteprijsen per m² met prijspeil 2022 en exclusief belastingen zijn:

woningbouw (sociaal max. VON € 172.000)	€ 175,00
woningbouw (sociaal max. VON € 210.000)	€ 180,00
woningbouw (sociaal max. VON € 280.000)	€ 190,00
woningbouw (overig)	€ 231,00
woningbouw gedifferentieerd (Kerkwijk)	€ 251,50
Bedrijventerrein (Matjeskolk)	€ 105,00

Bedrijventerrein (EBT)	€ 124,00
Bedrijventerrein (DocksNLD)	€ 125,00

Winst- en verliesneming

Bij de jaarrekening wordt de grondexploitatie per complex geactualiseerd en - indien van toepassing - worden de ramingen van de nog te verwachten lasten en baten bijgesteld. De geraamde verliezen worden verantwoord op het moment dat deze voorzienbaar en onafwendbaar zijn. Er wordt dan per balansdatum een voorziening 'verlies' gevormd.

Het voorzichtigheidsbeginsel leidt ertoe dat realisatie van winst moet worden uitgesteld tot daarover voldoende zekerheid bestaat. Dit betekent echter niet dat pas winst moet worden genomen bij het afsluiten van het grondexploitatiecomplex. Voor winstneming geldt de percentage of completion methode (POC): voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst op basis van de eindwaarde worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Dit is mogelijk wanneer het waarschijnlijk is dat de economische voordelen die aan het project zijn verbonden naar de gemeente zullen toevloeien. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; én
2. de grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; én
3. de kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie genomen).

Weerstandsvermogen

Ten behoeve van de grondexploitaties is de reserve grondexploitatie gevormd:

de reserve grondexploitatie

De toevoeging aan deze reserve vindt plaats door tussentijdse winstneming volgens de methode "Percentage of Completion" en bij het afsluiten van een complex de gerealiseerde winst respectievelijk vrijval voorziening verliesgevend complex. Daarentegen vindt een onttrekking van de reserve plaats als gevolg van een dotatie aan de voorziening verliesgevend complex. De reserve kent een ondergrens van € 2,5 mln. en een bovengrens van € 5 mln..

3. Kaderstellende (beleids)nota's

- Coalitieprogramma Montferland 2018 - 2022
- Nota Grondbeleid 2011
- Budgetkader College 2017
- Nota reserves en voorzieningen 2018
- De structuurvisie Montferland
- De structuurvisie Didam
- Het Masterplan Centrum 's-Heerenberg
- Het Centrumplan Didam
- De vigerende bestemmingsplannen

4. Doelstellingen

Het grondbeleid is geen doel op zich. Het is een instrument om andere gemeentelijke beleidsvelden (programma's) te ondersteunen. Binnen de kaders van het gemeentelijk grondbeleid moeten op economisch verantwoorde wijze onroerende zaken worden beheerd en (nieuwe) bouwlocaties worden (her)ontwikkeld. En wel op een zodanige manier dat ruimtelijk beleid en sectoraal beleid op het gebied van wonen, werken en recreëren kunnen worden gerealiseerd.

5. Ontwikkelingen

Economische situatie en meerjarenperspectief

De economie herstelt zich snel nu het aantal besmettingen afneemt en de vaccinatiegraad toeneemt. De economie groeit in 2021 en 2022 met ruim 3% per jaar. De werkloosheid blijft in 2022 beperkt tot 4,1%, vrijwel gelijk aan het gemiddelde in 2017-2019, voor de crisis. Het bbp-niveau komt in 2025 weliswaar 1,5% lager uit dan voor de coronacrisis werd voorzien, maar dat is gunstiger dan het negatieve effect van 3% waar eerder van werd uitgegaan. De permanente

economische schade van de coronapandemie blijft dus naar verwachting beperkt. (bron CPB juni 2021).

Als nader wordt toegespitst naar de woningbouw- en bedrijfskavels in Montferland dan komt dit beeld van een beperkte economische schade voor wat betreft de woningbouw- en bedrijfskavels overeen met het beeld van het CPB en kan zelfs gesteld worden dat de kavel verkoop goed is verlopen. Per 1-1-2021 dienden nog 66 woningbouw kavels en 8 bedrijfskavels te worden verkocht. Voor al deze woningbouw- en bedrijfskavels is interesse. De verwachting is aanwezig dat voor een groot deel van deze kavels overeenstemming wordt bereikt over de verkoop en dat de levering en betaling volgt in 2021 dan wel in 2022.

Vorbereidingen worden getroffen om in lijn met de woon-deal nieuwe woningbouwlocaties te ontwikkelen.

Het totale exploitatieresultaat wordt in de begroting 2022 geprognosticeerd op een positief resultaat van € 2.035 mln.

Dit bedrag is als volgt opgebouwd:

Verwacht positief resultaat 2022 en verder	€ 1.261 mln.
Winstneming in 2022	€ 0.812 mln.
Totale verliesvoorziening	€ 0.038 mln.
Totaal exploitatieresultaat	€ 2.035 mln.

Bougrond in exploitatie (BIE)

Hieronder wordt ingegaan op de in exploitatie genomen gronden gesplitst in woningbouw en bedrijventerreinen. Het resultaat en de prognose zijn per complex gespecificeerd in tabel 1 van hoofdstuk 6.

Woningbouw

In 2022 zijn 4 complexen voor woningbouw actief. In totaal wordt een batig saldo geraamd van € 0,887 mln. Het exploitatieresultaat is opgebouwd uit de kolommen "verwacht resultaat", "winstneming POC" en "voorziening", zie hoofdstuk 6, tabel 1, subtotale woningbouw.

Hieronder lichten we de meest omvangrijke woningbouwlocatie 'Kerkwijk' toe:

Kerkwijk-Didam (P.370)

Het voornaamste risico's bij de ontwikkeling van Kerkwijk betreft het achterblijven op de gestelde uitgifteprognose van het aantal te verkopen woningbouw kavels. Voor wat betreft het achterblijven op de gestelde uitgifteprognose kan worden geconcludeerd dat voor alle woningbouw kavels in Kerkwijk concrete interesse aanwezig is. Er is dus sprake van een beperkt risico. Het leeuwendeel van de beschikbare woningbouw kavels van 42 stuks zal in 2021 worden verkocht. In 2022 volgen de laatste paar kavels. De grondexploitatie loopt tot en met 2024. In de laatste jaren volgt de afronding van het terrein, zijnde het woonrijp maken.

Bedrijventerreinen

In 2022 zijn 2 complexen voor bedrijventerreinen actief. Het betreft de complexen Euregionaal Bedrijventerreinen te 's-Heerenberg en Matjeskolk Loerbeek. Voor alle resterende percelen is interesse getoond en zijn gespreken gaande om te komen tot verkoop. In totaal wordt een batig saldo geraamd van € 1,147 mln. Het exploitatieresultaat is te zien in de kolom "verwacht resultaat" en "winstneming POC" zie hoofdstuk 6, tabel 1, subtotale bedrijventerreinen.

Naast deze 2 complexen werken de gemeenten Bronckhorst, Doetinchem, Montferland en Oude IJsselstreek samen op het vlak van de bedrijventerrein ontwikkeling. Er is in 2010 een Samenwerkingsovereenkomst Bedrijventerrein West-Achterhoek gesloten voor het ontwikkelen van het A18 Bedrijvenpark en DocksNLD. De resultaten van beide terreinen worden onderling verevend. De gemeente Montferland heeft een aandeel van 25% in deze samenwerking. Het complex DocksNLD wordt naar verwachting in 2021 afgesloten. Het A18 Bedrijvenpark heeft een doorloop tot en met 2028.

A18 Bedrijvenpark

Inmiddels is van de totale omvang van netto 77 hectare aan bedrijfskavels inmiddels 30 hectare verkocht. De vooruitzichten voor de korte termijn zijn vanwege de aanwezige interesse onverminderd positief. Ook voor de middellange termijn zal gegeven een beperkt aanbod aan bedrijfskavels in de omgeving het A18 Bedrijvenpark de aangewezen locaties zijn voor nieuwe bedrijfsontwikkelingen. De invloed van de Coronacrisis op de grondverkoop is beperkt gebleven.

Een blijvend risico betreft de striktere eisen rond stikstof waardoor de herziening van het bestemmingsplan voor het noordelijke deel stagneert.

6. Financiële bijlagen grondexploitatie

Tabel 1: prognose resultaten lopende exploitaties

Complex nummer	Omschrijving complex	Resultaat 2022				Balanswaardering 2022			Prognose grondexploitatie 2023 - 2025			Te verkopen 2023 - 2025		
		Boekwaarde per 01-01-2021	Lasten	Baten	Winstneming POC	Boekwaarde per	Voorziening per 31-12-2022	Balanswaarde 31-12-2022	Geraamde lasten	Geraamde baten	Verwacht resultaat 1)	Looptijd t/m	m ²	kavels
Woningbouw														
P.370	Kerkwijk Didam	-1.156.267	574.153	834.995		-1.417.109		-1.417.109	1.090.379		-326.730	2024		
P.450	Mr.Vermeulenstr. L'beek	252.071	9.503	223.146		38.427	38.427					2022		
P.500	Roncallischool Zeddum	102.463	34.192	268.884		-132.230		-132.230	17.881	268.884	-383.233	2023	1.169	3
P.620	Hartjenshof Aezwij	-50.026	13.822	179.528	215.731	0		0				2022		
Subtotaal woningbouw		-851.760	631.669	1.506.552	215.731	-1.510.911	38.427	-1.549.338	1.108.260	268.884	-709.962		1.169	3
Bedrijventerreinen														
P.810	Euregionaal Bedrijventerrein	1.306.634	100.090	2.002.600	595.876							2022		
P.830	Matjeskolk L'beek	646.946	32.791	495.705		184.033		184.033	14.364	749.175	-550.778	2023	7.135	3
Subtotaal bedrijventerreine		1.953.580	132.882	2.498.305	595.876	184.033		184.033	14.364	749.175	-550.778		7.135	3
Totaal wonen en bedrijven		1.101.821	764.551	4.004.857	811.607	-1.326.878	38.427	-1.365.306	1.122.624	1.018.059	-1.260.740		8.304	6

1' Voor een positief resultaat staat een min-teken.

Paragraaf G. Lokale heffingen

Beleid

Het beleid is beschreven in het raadsprogramma 2022-2025 en uitgewerkt in de Kadernota 2022, die op 8 juli 2021 door de raad is vastgesteld.

Tarieven

De belastingverordeningen 2022 liggen op 4 november 2021 aan de gemeenteraad ter vaststelling voor. De berekeningen van de belastingopbrengsten is gebaseerd op de tariefvoorstellen uit deze belastingverordeningen 2022.

In de Kadernota 2022 zijn de uitgangspunten vastgelegd. Eén van de uitgangspunten is een 100% kostendekkend tarief voor de riool- en afvalstoffenheffing. Ingaande 2017 is het Besluit Begroten en Verantwoorden aangepast. Deze aanpassing behelst o.a. het verplicht opnemen van de mate van kostendekking van de volgende tarieven :

- Afvalstoffenheffing
- Rioolheffing
- Marktgelden
- Begraafrechten
- Leges

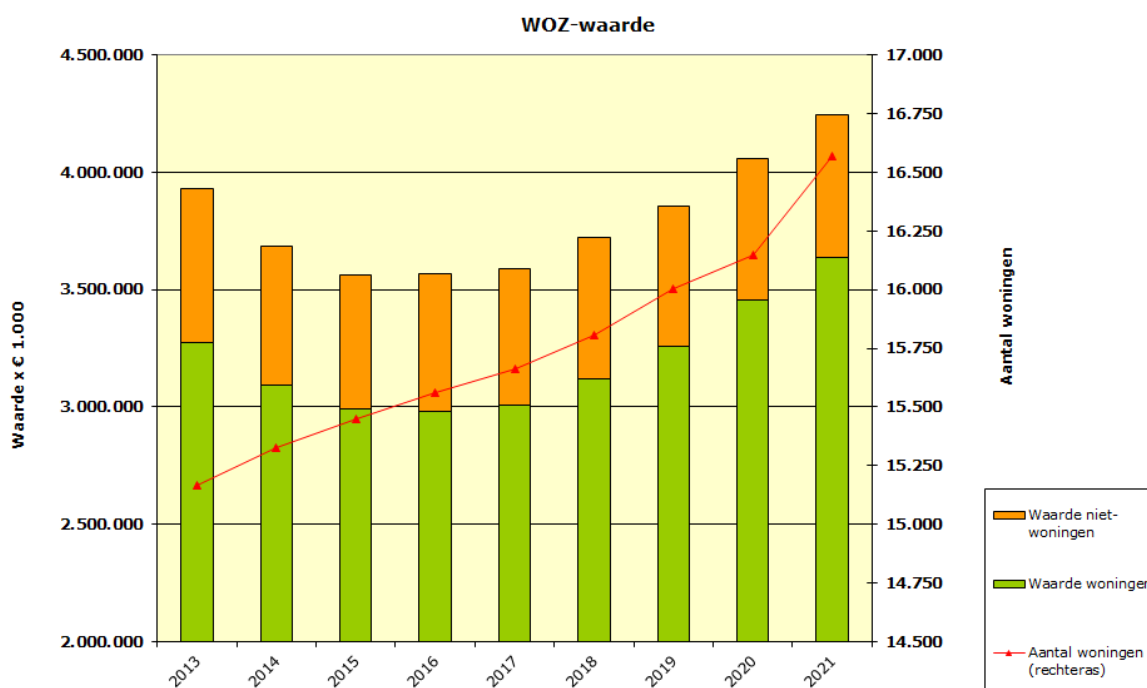
Onroerende zaakbelastingen

De tarieven voor 2022 worden berekend aan de hand van de nieuwe vastgestelde waarde naar peildatum 1 januari 2021. Deze nieuwe waarde zal in februari 2022 vermeld worden op het gecombineerde aanslagbiljet.

Naar huidige inzichten zal de gemiddelde vastgestelde waarde bij de woningen van 6,5% hoger zijn dan op de vorige peildatum, bij de niet-woningen is de gemiddelde stijging 1%.

Bij de bepaling van het tarief OZB-woningen is rekening gehouden met het amendement van 8 juli 2021 om dit tarief te bevriezen.

Het verloop van de WOZ-waarde (en het aantal woningen) over de jaren is als volgt.

Tarieven 2022		
Eigendom woningen	0,1307% van de WOZ-waarde	(was 0,1397% van de WOZ-waarde)
Eigendom niet-woningen	0,2443% van de WOZ-waarde	(was 0,2440% van de WOZ-waarde)
Gebruik niet-woningen	0,1969% van de WOZ-waarde	(was 0,1966% van de WOZ-waarde)

De mutatie in de tarieven zal dus dienen ter compensatie van de gemiddelde waarde­stijging en bevat geen inflatiecorrectie conform het amendement bij de Kadernota 2022.

De totale opbrengst onroerendezaakbelastingen is geraamd op € 7.675.000 (was € 7.602.000 in de primaire begroting 2021). Dit is inclusief nieuwbouw van woningen en niet-woningen (areaal ontwikkelingen).

Afvalstoffenheffing

Vanaf 1 januari 2019 kunnen inwoners gratis hun groente-, fruit- en tuinafval (gft) tweewekelijks aanbieden in een aparte container (180 liter). Dit heeft geleid tot minder restafval en een verhoging van de hoeveelheid gft-afval. De duobak kunnen inwoners dan gebruiken voor alleen restafval. Naast het gratis maken van aanbieden van het gft-afval, gaat ook de aanbiedingsfrequentie van het restafval omlaag. Voor hoogbouw­bewoners verandert er voorlopig niets.

Het restafval dat wordt ingezameld wordt doorberekend volgens het "Diftar-principe". Dat betekent dat naast een vast bedrag tevens een bedrag per lediging in rekening wordt gebracht. De tarieven voor hoogbouw worden vooralsnog gebaseerd op de gezinsgrootte.

Onderstaande tabel schets de situatie per 1 januari 2022:

	GFT-afval	Restafval	PMD	Oud papier
Ledigingsfrequentie	1 x per 2 weken	1x per 3 weken	1 x per 2 weken	maandelijks
Containervolume	Container van 180 liter	bestaande duobak	geen container maar zakken	papiercontainer 240 liter

Tarief per lediging	gratis	duobak 180 liter € 6,00 per lediging duobak 280 liter € 8,00 per lediging	gratis	gratis
----------------------------	--------	--	--------	--------

In de berekening van de tarieven voor 2022 is rekening gehouden met:

- (Gedeeltelijke) leegstand van 796 objecten;
- Een gemiddeld aantal ledigingen van 6 per jaar;
- Areaaluitbreiding cf. prognose toename aantal woningen;
- De inkomstenderving wegens kwijtschelding € 100.000.

Tarieven 2022		
Vast bedrag 280 liter container	€ 174,00	(was € 172,00)
Bedrag per lediging per 280 liter container (restafval)	€ 8,00	(was € 8,00)
Vast bedrag per 180 liter container	€ 174,00	(was € 172,00)
Bedrag per lediging per 180 liter container (restafval)	€ 6,00	(was € 6,00)
Hoogbouw meerpersoonshuishouden	€ 235,00	(was € 232,00)
Hoogbouw éénpersoonshuishouden	€ 216,00	(was € 213,00)

De opbrengst afvalstoffenheffing wordt geraamd op € 3.409.000 (was € 3.362.000 in de primaire begroting 2021).

Bedragen x € 1.000

Afvalstoffenheffing		
Directe kosten taakveld		
Kosten	-2.925	
Inkomsten	392	
Netto directe kosten		-2.533
Toe te rekenen kosten		
Overhead	-274	
BTW	-604	
Toe te rekenen kosten		-878

Totale netto kosten		-3.411
Opbrengst belastingen	3.409	
Totale opbrengsten		3.409
Dekking		100%

Rioolheffing

Het nieuwe GRP 2022-2026 zal eind 2021 ter vaststelling worden aangeboden. De financiële consequenties zullen in een begrotingswijziging worden verwerkt.

In deze begroting zijn de gegevens uit het vorige GRP voor het jaar 2022 nog verwerkt.

Voor de vaststelling van het tarief rioolheffing zijn de volgende elementen van belang:

- stijging tarief met 4%;
- de verwachte hoeveelheid waterverbruik;
- een areaaluitbreiding;
- de inkomstenderving van kwijschelding (€ 100.000).

Het tariefvoorstel rioolheffing 2022 wordt als volgt:

Tarief 2022		
Bedrag per kubieke meter waterverbruik	€ 2,48 per m3	(was € 2,39)

De totale opbrengst rioolheffing wordt voor 2022 geraamd op € 4.496.000 (was € 4.220.000).

Bedragen x € 1.000

Rioolheffing		
Directe kosten taakveld		
Kosten	-3.884	
Toevoeging voorziening riolering	-6	
Inkomsten	15	
Netto directe kosten		-3.875
Toe te rekenen kosten		
Overhead	-181	
BTW	-440	
Toe te rekenen kosten		-621

Totale netto kosten		-4.496
Opbrengst belastingen	4.496	
Overige opbrengsten	-	
Totale opbrengsten		4.496
Dekking		100%

Hondenbelasting

Overeenkomstig de vastgestelde Kadernota 2022 worden de tarieven hondenbelasting in 2022 met 1,4% verhoogd.

Het tariefvoorstel hondenbelasting voor 2022 wordt als volgt:

Tarief 2022		
Eerste hond	€ 68,31	(was € 67,37)
Tweede en volgende hond	€ 98,09	(was € 96,74)
Kennel	€ 221,54	(was € 218,48)

De totale opbrengst hondenbelasting wordt voor het jaar 2022 geraamd op € 272.000 (was € 275.000).

Toeristenbelasting

In de gemeente Montferland wordt toeristenbelasting geheven ter zake van het houden van verblijf met overnachten in o.a. recreatiebungalows in bungalowparken / op campings, tegen een vergoeding in welke vorm dan ook, door personen die niet in het persoonsregister van de gemeente zijn opgenomen.

Het tariefvoorstel toeristenbelasting 2022 wordt als volgt:

Tarief 2022		
Bedrag per overnachting	€ 1,25	€ 1,25 (2021)

De totale opbrengst wordt geraamd op € 385.000 (was € 385.000).

Reclamebelasting

Voor het centrum Didam is vanaf 2014 een reclamebelasting ingesteld. Alle ondernemers die een reclame uiting hebben worden in de heffing betrokken. Dit zijn ongeveer 110 belastingplichtigen. Per ondernemer wordt een bedrag van € 422,00 (was € 417,00) in rekening gebracht. Het bedrag gaat minus de kosten naar Stichting ondernemersvereniging Didam.

Rechten en leges

Onder de naam leges worden rechten geheven ter zake van het door de gemeente verlenen van diensten, bedoeld in deze verordening en de daarbij behorende tarieventabel. In de

legesverordening is een limitatieve lijst opgenomen van diensten waarover men leges verschuldigd is. Voor de tarieven van leges is, behoudens de leges voor omgevingsvergunning, een algemene verhoging van 1,4% aangehouden ter compensatie van prijsstijgingen. Voor de leges omgevingsvergunningen wordt ingaande 2010 een degressief "variabel legestarief aanvraag omgevingsvergunning" gehanteerd. In het kader van de Kerntakendiscussie 2010 zijn de tarieven in 2011 verhoogd met ca. 20%. Vanaf 2012 zijn de tarieven niet verder verhoogd. Ook voor 2022 stellen we voor geen verdere verhoging door te voeren.

Kostendekkendheid leges

Op 4 november 2021 liggen de legesverordeningen ter vaststelling voor. In verband met de aanpassingen van de BBV nemen wij ingaande 2017 kostendekkingsoverzichten integraal op in de paragraaf Lokale Heffingen.

Op grond van de huidige wet- en regelgeving en naar aanleiding van jurisprudentie gelden de volgende algemene uitgangspunten:

1. De kostendekking mag maximaal 100% bedragen voor de drie titels gezamenlijk;
2. Kruisbestuiving is derhalve toegestaan (over- of onderdekking op een titel wordt gecompenseerd door over- of onderdekking op een andere titel);
3. Een uitzondering hierop betreft titel 3: de maximale kostendekking geldt hierbij op hoofdstukniveau.

Uit het hierna volgende overzicht blijkt dat we aan de criteria voldoen. Het dekkingspercentage van het totaal van de leges bedraagt 81% en is hiermee gelijk gebleven ten opzichte van de begroting 2021. De kosten zijn inclusief doorbelasting overhead.

Titel	Hfdst.	Hfdst. Omsch.	Kosten	Opbrengsten	Saldo	Kosten-dekkendheid
1 Algemene dienstverlening						
	1	Burgerlijke stand	53	-47	6	
	2	Reisdocumenten	351	-234	118	
	3	Rijbewijzen	298	-174	124	
	4	Verstrekkings uit Wet Basisregistratie Personen	12	-11	1	
	8	Overige publiekszaken	15	-14	1	
	9	Gemeentearchief	1	-1	0	
	10	Winkeltijdenwet	2	-0	2	
	11	Kansspelen	1	-0	1	
	12	Kabels en leidingen	34	-21	13	
	13	Verkeer en vervoer	38	-22	16	
	14	Leegstandwet	1	-1	0	
	15	Diversen	0	0	0	
Totaal 1 Algemene dienstverlening			809	-525	284	65%

2 Dienstverlening vallend onder Wabo						
	3	Omgevingsvergunning	860	-1.125	-265	
	7	Planologische maatregelen zonder activiteiten	227	-88	138	
	10	In deze titel niet benoemde beschikking	2	-1	1	
Totaal 2 Dienstverlening vallend onder Wabo			1.089	-1.214	-125	112%
3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn						
	1	Horeca	4	-1	3	
	2	Organiseren evenementen of markten	251	-7	244	
Totaal 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn			255	-8	247	3%
Eindtotaal			2.153	-1.747	406	81%

Hoewel er theoretisch ruimte aanwezig is voor verdere tariefsverhogingen zijn er wettelijke en maatschappelijke begrenzingen aan verdere verhogingen, waardoor het voorstel is om vast te houden aan de huidige mate van kostendeckendheid en geen extra tariefsverhogingen door te voeren.

Marktgelden

In het gebiedsdeel Bergh kennen we een wekelijkse markt. In Didam heeft de gemeente geen bemoeienis met de wekelijkse markt. In Didam worden uitsluitend leges geheven voor de jaarmarkt. De tarieven worden niet verhoogd. De opbrengst marktgelden wordt voor 2022 geraamd op € 29.000 (was € 29.000). De daling van de lasten ten opzichte van 2021 betreft een lagere toerekening van interne uren.

		<i>Bedragen x € 1.000</i>
Kosten taakveld		
Kosten	-36	
Inkomsten	N.v.t.	
Totale kosten		- 36
Opbrengst marktgelden	29	
Overige opbrengsten	N.v.t.	

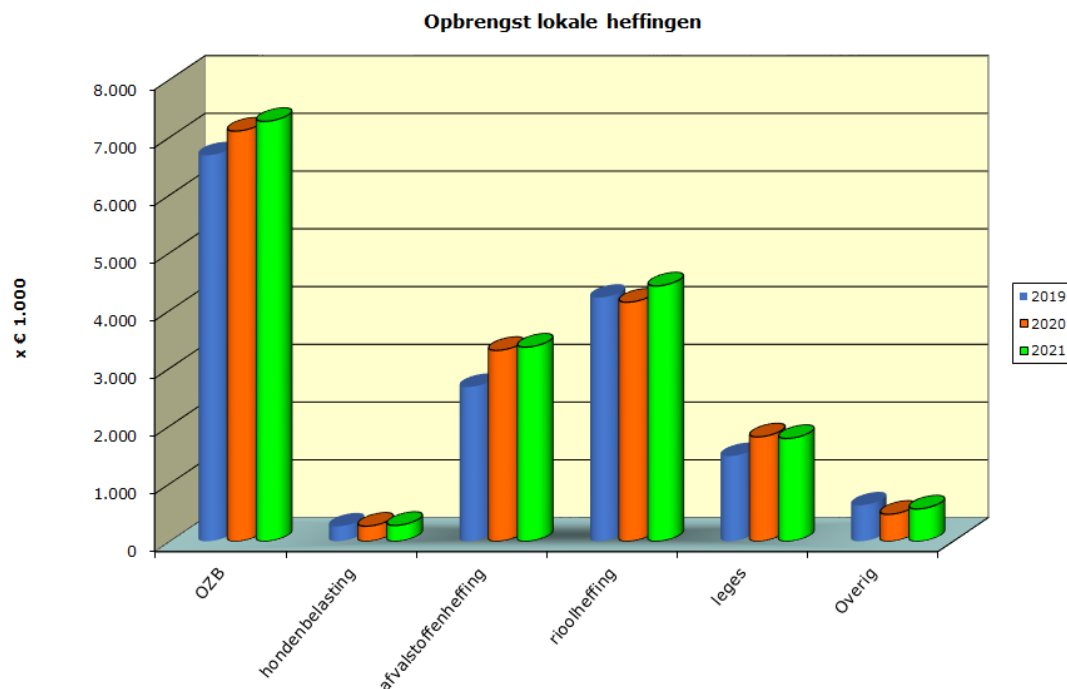
Totale opbrengsten		29
Dekking		80%

Rechten begraafplaats

Vanaf 2016 vindt een indexering plaats aan de hand van de verwachte inflatie en wel 1,4% voor 2022.

		<i>Bedragen x € 1.000</i>
Kosten taakveld		
Kosten	- 154	
Inkomsten	N.v.t.	
Totale kosten		- 154
Opbrengst begraafrechten	112	
Totale opbrengsten		112
Dekking		73%

Opbrengst lokale heffingen

Belastingen, rechten en leges

	Rekening 2020	Raming 2021 (na wijz.)	Raming 2022
--	--------------------------	---------------------------------------	------------------------

a. Belastingen			
onroerende zaakbelastingen	7.115	7.608	7.675
hondenbelasting	268	275	272
overige gemeentelijke belasting	377	443	430
totaal belastingen	7.760	8.326	8.377
b. rechten en leges			
afvalstoffenheffing	3.338	3.362	3.409
rioolheffing	4.136	4.422	4.496
rechten begraafplaats	140	103	112
marktgeld	30	29	29
leges	2.132	1.812	1.319
totaal rechten en leges	9.776	9.728	9.365

Kwijtscheldingsbeleid

Voor het jaar 2022 wordt wederom voorgesteld om uit te gaan van het Rijksbeleid, inclusief een kwijtscheldingsnorm van 100% van het sociaal minimum. Kwijtschelding van hondenbelasting is eveneens uitgesloten omdat het een keuzevrijheid van de bewoner(s) is om een hond aan te schaffen. Vanaf 1 januari 2011 is ook de Diftar (ledigingen) voor kwijtschelding uitgesloten. De inwoners van de gemeente Montferland met een periodieke WWB-uitkering krijgen tegelijk met de aanslag 2022 een brief waarin vermeld staat dat zij de aanslag niet hoeven te betalen maar dat zij kwijtschelding krijgen. Daarnaast krijgen de inwoners met een A.O.W., W.A.O. of A.N.W.-uitkering, die voorheen al in aanmerking kwamen voor kwijtschelding, eveneens automatisch kwijtschelding.

Paragraaf H. Transitie Sociaal Domein

Inleiding

Sinds de invoering van de Jeugdwet, de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de participatiewet op 1 januari 2015 is de gemeente verantwoordelijk voor de begeleiding en ondersteuning van nieuwe doelgroepen en de daarbij horende financiële verplichtingen. De nieuwe taken zijn gepaard gegaan met in de tijd oplopende hervormingsopgaven. De budgetten die beschikbaar gesteld zijn, zijn gebundeld in een budget voor het Sociaal Domein. Uit dit budget moet de gemeente de volgende uitgaven bekostigen:

- Re-integratie/participatie (onder andere burgers met een uitkering, en werknemers met een Wsw-verband)
- Wmo 2015 (onder andere individuele- en groepsbegeleiding)
- Jeugdwet (lokaal, boven-regionaal en landelijke ondersteuning).

SOCIAAL DOMEIN 2020-2024

De doelgroep van het Sociaal Domein betreft een relatief kleine, maar kwetsbare groep inwoners. Vanuit rijkswege liggen de taken en verantwoordelijkheden van gemeenten veelal vast. De verwachtingen ten aanzien van de mogelijkheden binnen het Sociaal Domein zijn vaak hooggespannen, terwijl de beleidsvrijheid van de gemeente echter beperkt is. De dienstverlening aan onze inwoners in de vorm van maatwerkvoorzieningen Wmo en Jeugd zijn bijvoorbeeld wettelijk gegarandeerd (openeinde regelingen).

Met het Verbindend Kader Sociaal Domein is de koers bepaald voor de periode 2020-2024. We houden rekening met een aantal randvoorwaarden. In de eerste plaats met wettelijke verplichtingen. Tegelijkertijd is kostenbeheersing absoluut noodzakelijk, omdat we op de uitvoering van het Sociaal Domein een structureel tekort hebben.

De missie is een sociale inclusieve samenleving waarin iedereen mee kan doen.

In de visie op het Sociaal Domein zijn de volgende thema's belangrijk:

- De samenwerking, zowel binnen als buiten de gemeentelijke organisatie waarmee op een krachtige en samenhangende manier uitvoering gegeven kan worden aan de visie;
- Preventie en voorliggend veld zijn speerpunten in het beleid. Met de kanttekening dat de doelgroep van de Wmo en de Jeugdwet niet eenduidig is, maar zeer divers en dat van generieke preventie dus geen sprake kan zijn. We willen de sociale basis op orde hebben. Een positieve houding is hierbij van belang: kijken naar wat iemand wel kan. We vertrouwen op het vermogen van iemand om zich aan te passen en eigen regie te voeren.

Voor de monitoring van het Verbindend Kader Sociaal Domein gaan we uit van tellen en vertellen. Hierbij sluiten we zoveel mogelijk aan bij bestaande rapportages.

Afwijkingen of nieuwe ontwikkelingen die leiden tot bijstellingen:

- Vanaf 2022 wordt de inkoop van zowel Wmo als jeugdzorg vernieuwd. Het inkoopstelsel, nu nog open house voor alle producten, wordt aangepast op de productinhoud. Deze krijgt een andere indeling en wordt scherper omschreven.
- Vanaf 2022 wordt de gemeente inhoudelijk verantwoordelijk voor de uitvoering van beschermd wonen. Het jaar 2022 is een overgangsjaar waarin we nog terug kunnen vallen op de expertise van de centrumgemeente Doetinchem. Zij ontvangen in 2022 nog het budget, maar het is de bedoeling dat de gemeenten per 2023 het budget overgeheveld krijgen.
- De nieuwe wet woonplaatsbeginsel is per 2022 van kracht. Tot januari 2022 is het woonplaatsbeginsel gebaseerd op de woonplaats van de gezagsdrager van een jeugdige. Het nieuwe woonplaatsbeginsel gaat uit van de woonplaats waar de jeugdige staat ingeschreven op het moment van de zorgvraag. Doel van de wetwijziging is het verminderen van administratieve lasten, het sneller kunnen leveren van zorg en ondersteuning aan jeugdigen en het versterken van preventie.
- Na jaren van forse tekorten binnen de jeugdzorg heeft de rijksoverheid erkent hier te weinig middelen voor vrijgemaakt te hebben. Gemeenten worden dan ook voor het jaar 2022 grotendeels gecompenseerd. Het besluit voor een eventuele compensatie in de jaren daarna zal door het nieuwe kabinet genomen worden. De middelen 2022 zijn extra, maar bevatten tegelijkertijd een korting omdat er van uitgegaan wordt dat er nog verbeterpunten te implementeren zijn. Dit pakket van maatregelen is op moment van schrijven nog niet bekend, maar zal gevolgen hebben voor de inrichting van het beleidsterrein van de Jeugdwet.

Paragraaf I. Corona

Inleiding paragraaf Corona

Op 9 september 2021 heeft de gemeenteraad het Coronaherstelplan "Beter in "Montferland" vastgesteld. Het plan is opgesteld om over de gezondheids crisis heen te kijken en na te gaan welke maatregelen we het beste kunnen inzetten om onze lokale samenleving zo veel mogelijk te ondersteunen bij het herstel na de crisis. Hiertoe is het plan ingedeeld in een zestal maatschappelijke aandachtsvelden van de gemeente. Dit zijn:

- a. Economie: de gevolgen voor onze bedrijven en de bedrijvigheid in het algemeen;
- b. Sociaal maatschappelijke effecten: de gevolgen voor de inkomenspositie van onze inwoners;
- c. Jeugd en aansluiting onderwijs: de gevolgen voor de jeugd en hun ontwikkelingsmogelijkheden;
- d. Sport en bevordering gezonde leefstijl: de gevolgen voor onze inwoners voor wat betreft de mogelijkheden om te sporten;
- e. Cultuur: de gevolgen voor deelname aan culturele activiteiten;
- f. Zorg, Welzijn en Veiligheid: de effecten voor de zorg voor de meest kwetsbare inwoners.

In het herstelplan is al aangegeven dat de gemeente ten tijde van het opstellen van het plan nog zeker geen volledig overzicht had van alle gevolgen van de coronacrisis. Zowel het virus zelf als de gevolgen hiervan voor de lokale samenleving vertonen een grillig beeld. We zullen dan ook zeker in 2022 kijken naar de effecten van de getroffen maatregelen en zo nodig met voorstellen komen tot aanvulling/bijstelling.

De totale uitgaven voor het herstelplan bedragen € 881.000. Deze uitgaven kunnen voor het overgrote deel worden gedekt door de in 2021 ontvangen rijkscompensaties, aangevuld met het restant van de compensaties in 2020.

Economie

De volgende aanvullende maatregelen zijn opgenomen in het herstelplan:

a. OZB compensatie horeca	40.000
b. OZB compensatie niet essentiële winkels	40.000
c. Vrijstelling staangeld kermisexploitanten	12.000
d. MKB deal vouchers	25.000
Totaal	117.000

Sociaal maatschappelijke effecten:

a. Inzet middelen t.b.v. reïntegratie	67.000
b. Schuldhulpverlening	40.000
c. Minimabeleid (incl. Tonk)	100.000
Totaal	207.000

Jeugd en Onderwijs

a. Zomerscholen 2-6 jaar	20.000
b. Perspectief jeugd en jongeren	33.400
c. Jongerenwerk	15.400
d. Mentale ondersteuning jeugd	17.000
e. Mentale ondersteuning jonge mantelzorgers	6.600
f. Activiteiten en ontmoeting jeugd	10.000
g. Integrale vroeghulp	17.500
Totaal	119.900

Sport en bevordering gezonde leefstijl

a. Instellen coronaherstelfonds sportclubs	25.000
b. Sport en beweegstimulering	20.000
c. Onderzoek sport en beweeggedrag	10.000
d. Monitoren en vergroten vaccinatiebereidheid	5.000
e. Lokaal en regionaal beweeg en sportakkoord	30.000

g. Sport in de openbare ruimte	30.000
h. Beweegmakelaar ouderen	17.500
i. Lokaal preventieakkoord	15.000
j. Stimuleren gecombineerde leefstijlinterventie	15.000
Totaal	167.500

Cultuur

a. Tijdelijke subsidieregeling coronasteun	50.000
b. Ondersteuning culturele verenigingen	30.000
c. Ondersteuning beroepsbeoefenaren in de cultuursector	20.000
Totaal	100.000

Zorg, Welzijn en veiligheid

a. Ondersteuningspakket ouderen	80.000
b. Ondersteuning kwetsbare doelgroepen	90.000
Totaal	170.000

3. Samenvatting voorstellen en vaststellingsbesluit

3. Samenvatting voorstellen en vaststellingsbesluit

De raad van de gemeente Montferland;

Besluit:

1. De Programmabegroting 2022 – 2025 overeenkomstig het u aangeboden ontwerp vast te stellen voor wat betreft de jaarschijf 2022 en hiermee het college te autoriseren voor de baten en lasten 2022 conform het overzicht in bijlage 4.5.

Met het vaststellen hiervan wordt tevens ingestemd met:

2. De financiële vertaling van het Nieuw beleid 2022 – 2025 zoals opgenomen in het overzicht in bijlage 4.1 en het beschikbaar stellen van het daarvoor benodigde budget voor de jaarschijf 2022 voor een bedrag van € 725.650;
3. Het investeringsplan 2022 – 2025 zoals opgenomen in het overzicht genoemd in bijlage 4.2 en het beschikbaar stellen van het daarvoor benodigde krediet voor de jaarschijf 2022 voor een bedrag van € 1.700.000;
4. Het overzicht vervangingsinvesteringen 2022 – 2025 zoals opgenomen in het overzicht genoemd in bijlage 4.3 en het beschikbaar stellen van het daarvoor benodigde krediet voor de jaarschijf 2022 voor een bedrag van € 6.204.000;
5. De Programmabegroting 2022 - 2025 voor de jaren 2023 t/m 2025 voor kennisgeving aan te nemen en te gebruiken als basis voor het toekomstige beleid;
6. Incidentele en structurele meevallers die zich eventueel voordoen in 2022 rechtstreeks toe te voegen aan de Algemene reserve;
7. De gronduitgifte prijzen voor het jaar 2022 vast te stellen op:

Woningbouw (sociaal max. VON € 172.000)	€ 175,00	(was € 175,00)
Woningbouw (sociaal max. VON € 210.000)	€ 180,00	(was € 180,00)
Woningbouw (sociaal max. VON € 280.000)	€ 190,00	(was € 190,00)
Woningbouw (overig)	€ 231,00	(was € 231,00)
Woningbouw gedifferentieerd (Kerkwijk)	€ 251,50	(was € 251,50)
Bedrijventerrein (EBT)	€ 124,00	(was € 124,00)
Bedrijventerrein (Matjeskolk)	€ 105,00	
Bedrijventerrein (DockNLD)	€ 125,00	

8. Het opleverdocument "Realisatie coalitieprogramma 2018 – 2022".
's-Heerenberg, 4 november 2021

De raad van de gemeente Montferland

de griffier

de voorzitter

A.A. Meijer MA

H.H. de Vries

4. Bijlagen

4.1 Nieuw beleid 2022-2025

Bedrag x € 1.000

Nr	Onderwerp	2022	2023	2024	2025
1	Stichting Urgente Noden Liemers-Achterhoek (SUN)	8	8	8	8
2	Regionale samenwerking	200	200	200	200
3	Herinrichting Lengelseweg/'s-Heerenbergseweg/Meilandsedijk		89	89	89
4	Ondermijning	15	15	15	15
5	Verminderen alcohol en drugsgebruik	25	25	25	
6	Verbinding zorg, sport en bewegen	15	15		
7	Bewegen in de openbare ruimte	30			
8	Hybride werken	PM	PM	PM	PM
9	Sportvoorziening Open Club de Nevelhorst		1.530		
10	Flexibele inzet ambtelijke organisatie	300	300	300	300
11	Onderhoud monumentale graven	20	20	20	20
12	Participatiekader	113	113	113	113

13	Aanvullend budget Dorpsplannen Nieuw Dijk (openbare ruimte)		14	14	14
14	Aanvullend budget Dorpsplannen Azewijn, Stokkum en Kilder (openbare ruimte)		PM	PM	PM
15	Dekking dmv onttrekking aan Algemene Reserve		-1.530		
	Totaal	726	798	783	758

Toelichting nieuw beleid 2022-2025

1. Onze gemeente kent een Solidariteitsfonds. Het bestuur van dit fonds heeft aangegeven dat er een verdere professionaliseringsslag nodig is om mensen in de toekomst te kunnen blijven ondersteunen. Door op te gaan in de Stichting Urgente Noden Liemers-Achterhoek (SUN) kan deze slag worden gemaakt. Een voorwaarde van de landelijk werkende SUN is dat de gemeente voorziet in de bureaunkosten. De kosten van ondersteuning van inwoners worden betaald uit schenkingen van lokale en landelijke partijen.
2. Regionale samenwerking. Dit jaar gaan we kiezen voor Arnhem-Nijmegen of Achterhoek of een combinatie daarvan. Budget niet eerder in te zetten dan nadat het proces rond de koersbepaling is afgerond. Indien gekozen wordt voor een combinatie bedragen de kosten maximaal € 528.500.
3. Herinrichting Lengelseweg/'s-Heerenbergseweg/Meilandsedijk. € 1.475.000 investering 2022. Kapitaallasten 2023 ev € 88.500.
4. Structureel inzet opgaveregisseur voor de Achterhoek.
5. Vanaf 2022 werken we aan een nieuw preventie- en handhavingsplan. Doel is om alcohol en drugsgebruik verminderen.
6. In de nieuwe sportnota 'Montferland beweegt' is het inzetten van sport als middel voor maatschappelijke uitdagingen een belangrijk uitgangspunt. Vanuit het Verbindend Kader Sociaal Domein voeren we een actief preventiebeleid. Preventie beperkt of voorkomt op termijn de inzet van dure maatwerkvoorzieningen.
7. In de Sportnota, bij het lokaal sportakkoord, in het preventieakkoord en aansluitend bij de nieuwe omgevingsvisie, overal wordt het belang gezien van sporten en bewegen en de kansen die de openbare ruimte daarvoor biedt. Initiatieven van verenigingen, dorpsraden, burgers en sportaanbieders kunnen gesteund en gestuurd worden via co financiering door de gemeente.
8. Hybride werken zal na corona de nieuwe norm worden. Betreft een combinatie van op een gemeentelocatie en thuis werken. De invulling hiervan en de condities waaronder worden nog uitgewerkt. Daarmee is nu nog niet duidelijk hoeveel t.z.t. de in te zetten middelen gaan bedragen en of hybride werken ook tot eventuele besparingen gaat leiden.
9. De gemeenteraad heeft opdracht gegeven om een plan te ontwikkelen voor een sportvoorziening bij Openclub de Nevelhorst (ivm sluiting Hoevert). Investering bedraagt € 1.53 mln Er zijn twee opties. Wanneer € 1.53 mln in één keer betaald wordt als bijdrage dient deze gedekt te worden door onttrekking uit Algemene Reserve. Wanneer we een Investering doen van € 1.53 mln kunnen we deze (gedeeltelijk) dekken uit de exploitatie bijdrage van de Hoevert.
10. Amendement A7. Er wordt € 300.000 beschikbaar gesteld om de oplopende / fluctuerende werkvoorraad weg te werken middels flexibele inzet (tijdelijke contracten, externe inhuur) op de o.a. beleidsterreinen Vergunning en Handhaving, Sociaal Team en Ruimtelijke Ordening.
11. In 2018 is besloten tot het herstel van monumentale graven op de begraafplaatsen 'Martinus' te Didam en 'de goede herder' te 's-Heerenberg. In 2019 is besloten deze werkzaamheden alsnog niet uit te voeren in het kader van de bezuinigingen. Voorgesteld

wordt alsnog over te gaan tot herstel van de monumentale graven. Voor periode 2022-2026 is € 20.000 nodig.

12. De Omgevingswet treedt naar verwachting per 1 juli 2022 in werking en stimuleert vroegtijdige participatie. Daarbij gaat het erom dat belanghebbenden aan de voorkant worden betrokken bij de ontwikkeling van beleid en projecten. Voor dit kader is structureel 1,4 fte benodigd. Totaal derhalve € 113.000 benodigd.
13. Dorpsplan Nieuw Dijk voor een bedrag van € 225.000. De bijbehorende kapitaallasten bedragen € 13.500. Deze gaan ingaande 2023 ten laste van de huidige begrotingssaldi.
14. Inrichting overige dorpsplannen (Azewijn, Stokkum, Kilder). Verdere uitwerking volgt in 2022.
15. Onttrekking aan de Algemene Reserve ivm sportvoorziening Open Club de Nevelhorst.

4.2 Investeringsplan

Overzicht investeringen

In onderstaande tabel worden de uitbreidingsinvesteringen in meerjarenperspectief weergegeven. De kapitaallasten van de investeringen zijn in het begrotingssaldo verwerkt. Bij de paragraaf 4.1 ziet u welke kapitaallasten worden gedekt.

(bedrag x € 1.000)

	2022	2023	2024	2025
Herinrichting Lengelseweg/'s-Heerenbergseweg/Meilandsedijk	1.475			
Aanvullend budget Dorpsplannen Nieuw Dijk (openbare ruimte)	225			
Aanvullend budget Dorpsplannen Azewijn, Stokkum en Kilder (openbare ruimte)	PM			
Totaal	1.700			

4.3 (Vervangings)investeringen

Omschrijving	2022	2023	2024	2025	Techn. levensd.
Gemeentelijk Riolerings Plan					
Verbeteringen					
Wateroverlast	50	50	50		30
Ombouw vgs Vaanhorst (Beek) en Molenveld (Kilder)	20				60

Ombouw vgs de Heegh (Didam)		80			60
Vervangingen					
Diverse vervangingen vrijvervalriolering			1.250		60
Rioolerv+afkoppelen ZeddamZuid Gebied 2	500	500			
Rioolerv+afkoppelen ZeddamZuid Gebied 3			1.250		
Vervanging objecten					
Renovatie drukriolering en gemalen	238	238			15
Vervanging pompunits drukriolering en gemalen	92	92			40
Diekmansweide GRP 2021-2025 wateroverlast	120				60
Rodingsveen GRP 2021-2025 wateroverlast		600			60
Tamboerstraat vervangen drainage		19			20
Totaal investeringen GRP 2021- 2024	1.020	1.579	2.550		
Overige investeringen					
Aanschaf computerapparatuur raad/college	35				4

Strooier Stratos	35				15
Kipwagen en hefinrichting	32				8
vervangingen straatmateriaal	530	530	530	5 30	20
Iveco Stralis BX-JP-97					10
Vorkheftruck TFG 425	30				10
Stratos B40-36 PCLN-490 2012	40				10
Snippermachine van Daele	24				5
Fiat Doblo Cargo VD-151-T vd Born opbouw		39			10
DAF FAN CF75 00-BBV-3 vrachtwagen kipper		200			10
Iveco Daily 50C15ZD VD-453-P		69			10
Iveco Daily 50C15ZD VD-452-P		64			10
Iveco Daily 50C15ZD VD-454-P 2013		64			10
Fiat Doblo Cargo VD-984-S vd Born opbouw		39			10
Fiat Doblo Cargo VD-577-S vd Born opbouw		34			10
Stratos B11-24 S2B37255 strooier		34			10

Stratos B11-24 S2B37256 strooier		34			10
John Deere trekker 6230 2012			78		12
John Deere trekker 5080 GF 2012			62		12
Iveco Daily V-643-JG 2017				78	8
Iveco Daily V-833-JF 2017				74	8
Heatweed onkruidmachine				15	8
Bloemenbuurt Didam 2019	1.325				
Netwerkserver	200				5
Inrichting uitwijk		22			5
Plotter/scanner Openbare Werken			15		5
Data base server	15				4
Vervanging Oracle server		50			5
Scanners		15			5
Vervanging I-Phones 2023			145		3

Vervanging I-pads 2023			48		3
Back up server				45	5
Switches 2023			60		10
Computerapparatuur (alle pc's) 2019				2 10	5
Multimedia etc. voor de raadzaal			110		10
Programmatuur beheer openbare ruimte			51		5
Website				68	5
Programmatuur Geo informatiesysteem			65		5
Programmatuur financieel systeem				2 20	5
Programmatuur website/intranet				75	5
Programmatuur Office kantooromgeving				1 00	5
Aanschaf software BGT			15		5
Document-en recordmanagementsysteem		75			4

Programmatuur midoffice		100			5
Aanschaf landmeetkundige GPS		25			5
Aanvullende modules Corsa	44				5
Totaal overige vervangingsinvesteringen	2.310	1.394	1.179	1.415	
Totaal	3.330	2.973	3.729	1.415	

Openbare ruimte Centrumplan Didam	2022	2023	2024	2025	Techn. levensd.
1. Pittelderstraat					20
2. Oranje-erf					20
3. Spoorstraat	23				20
4. Parkeerplaats kerk	26				20
5. Centrale plein (Lieve Vrouweplein)	225				20
6. Wilhelminastraat	721				20
7. Hoofdstraat/Schoolstraat	400	40 5			20
8. Raadhuisstraat			554		20
9. Stationslocatie	924				20
10. Supermarktlocatie			647		20
Subtotaal	2.319	405	1.201		
Riolering Centrumplan Didam					
2. Oranje-erf					60

3. Spoorstraat	14				60
4. Parkeerplaats kerk	47				60
5. Centrale plein (Lieve Vrouweplein)	28				60
6. Wilhelminastraat	406				60
7. Hoofdstraat/Schoolstraat	60	60			60
8. Raadhuisstraat			326		60
10. Supermarktlocatie			20		60
11. Groene parkeerplaats supermarktlocatie			325		60
Subtotaal	555	60	671		
Totaal Centrumplan	2.874	465	1.872		

4.4 Reserves en voorzieningen

4.5.1 Reserves

Bedragen x € 1.000

Reserve	Saldo per 01-01-2022	Rente toevoeging	overige vermeerderingen	verminderingen	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023	Saldo per 31-12-2024	Saldo per 31-12-2025
Algemene reserves								
Algemene Reserve*	5.046		150	-133	5.063	5.640	6.380	6.380
Verkoop aandelen NUON	15.087				15.087	15.087	15.087	15.087
Grondexploitatie	4.835		812	-647	5.000	5.000	4.969	4.612
Totaal Algemene reserves	24.968		962	-780	25.150	25.727	26.436	26.079
Bestemmingsreserves								
<i>Bestedingsfunctie</i>								
Monumentenzorg Svn	90				90	90	90	90
Afwikkeling winstbestemming	96				96	96	96	96
Klimaatmiddelen	241				241	241	241	241
Reserve Corona	278			-65	213	213	213	213
<i>Dekkingsreserve kapitaallasten</i>								
Onderwijshuisvesting	1.448	14	1.935	-1.498	1.899	2.423	2.387	2.315

Kap.lasten Sportcompl. Montferland (SCM)	743	11		-127	627	509	391	273
Centrumplan Didam	996	14		-50	960	923	886	850
<i>Egalisatiefunctie</i>								
Kwaliteitsimpuls gem.organisatie	319				319	319	319	319
Decentralisaties Sociaal Domein	2.845		2.757		5.602	6.416	7.230	8.044
Onderhoud riolering en rioolrenovaties	680				680	680	680	680
Kunstgrasvelden	250		50		300	350	400	0
Speellocaties	107				107	107	107	107
Totaal bestemmingsreserves	8.093	39	4.742	-1.740	11.134	12.367	13.041	13.229
Eindtotaal	33.062	39	5.703	-2.520	36.284	38.094	39.477	39.307

* De onttrekking Sportvoorziening Open Club de Nevelhorst is nog niet verwerkt in bovenstaand overzicht. Dit kan formeel pas na besluitvorming van de raad.

4.5.2 Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves

Programma	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
2. Wonen				
<i>Baten</i>				
<ul style="list-style-type: none"> • Onttrekking reserve grondexploitatie (advieskosten voorbereiding bouwgrondexploitatie) 	16	16	16	16
<ul style="list-style-type: none"> • Onttrekking reserve grondexploitatie (rente ruilgronden voormalig Bergh) 	8	8	8	8
<ul style="list-style-type: none"> • Onttrekking aan de reserve centrumplan Didam (deel kapitaallasten centrumplan) 	50	50	50	50
5. Gezondheid en bevordering gezonde leefstijl				
<i>Baten</i>				
<ul style="list-style-type: none"> • Onttrekking reserve kapitaallasten nieuwbouw SCM (dekking kapitaallasten SCM) 	127	127	127	127
6. Jeugd, onderwijs en cultuur				
<i>Lasten</i>				
<ul style="list-style-type: none"> • Toevoeging reserve kunstgrasvelden 	-50	-50	-50	
<ul style="list-style-type: none"> • Toevoeging aan reserve onderwijshuisvesting (verschil tussen lasten en baten onderwijshuisvesting) 	-327	-356		
<i>Baten</i>				
<ul style="list-style-type: none"> • Onttrekking aan reserve onderwijshuisvesting (verschil tussen lasten en baten onderwijshuisvesting) 			95	66
Totaal (saldo toevoegingen en onttrekkingen)	-176	-205	246	267

4.5.3 Voorzieningen

2Bedragen x € 1.000

Naam voorziening	Saldo per 01-01-2022	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023	Saldo per 31-12-2024	Saldo per 31-12-2025
<i>Risicovoorziening</i>							
Verplichtingen personeel	985	38		1.023	1.060	1.098	1.136
Verplichtingen wethouders	3.042	106	-125	3.023	3.003	2.984	2.965
Voorziening grondexploitatie A18 bedrijvenpark D'chem	104			104	104	104	104
Totaal Risicovoorzieningen	4.130	143	-125	4.149	4.167	4.186	4.204
<i>Egalisatievoorzieningen</i>							
Groot onderhoud sportcomplex	509	70		579	649	718	788
Openbare ruimte	802	841	-841	803	803	804	805
Onderhoud gebouwen en accommodaties	1.284	320	-159	1.445	1.553	1.245	1.326
Riolering (art. 44 lid 2)	916	88	-28	975	1.104	1.227	969
Totaal Egalisatievoorzieningen	3.511	1.319	-1.028	3.802	4.110	3.995	3.888

<i>Bijdrage aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven</i>							
Riolering (vervangingsinv.)	702	783	-614	870	1.058	1.298	1.901
Eindtotaal	8.343	2.245	-1.766	8.821	9.335	9.479	9.994

4.5 Financiële gegevens

Begrote inkomsten en uitgaven

Begrote inkomsten en uitgaven per taakveld

Dit overzicht is nieuw als gevolg van de gewijzigde voorschriften BBV.

Hoofdtak	Baten	Lasten	Saldo totaal
0 Bestuur en ondersteuning			
Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	61.212	0	61.212
Beheer overige gebouwen en gronden	38	168	-131
Belastingen overig	357	155	201
Bestuur	0	2.200	-2.200
Burgerzaken	509	1.276	-767
Mutaties reserves	2.380	4.829	-2.449
Overhead	620	11.871	-11.251
Overige baten en lasten	0	1.128	-1.128
OZB niet-woningen	2.526	125	2.401
OZB woningen	5.149	283	4.866
Treasury	1.995	1.504	491
Totaal 0 Bestuur en ondersteuning	74.786	23.541	51.245
1 Veiligheid			
Crisisbeheersing en brandweer	0	2.212	-2.212
Openbare orde en veiligheid	8	565	-557
Totaal 1 Veiligheid	8	2.777	-2.769
2 Vervoer			
Openbaar vervoer	0	0	0
Verkeer en vervoer	63	3.948	-3.884
Totaal 2 Vervoer	63	3.948	-3.884
3 Economie			
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	29	21	8
Economische ontwikkeling	32	237	-205
Economische promotie	410	343	67

Totaal 3 Economie	471	601	-130
4 Onderwijs			
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	977	1.913	-935
Onderwijshuisvesting	685	2.154	-1.469
Totaal 4 Onderwijs	1.662	4.066	-2.404
5 Sport, cultuur en recreatie			
Cultureel erfgoed	0	146	-146
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	9	504	-495
Media	83	835	-753
Musea	0	170	-170
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	90	3.071	-2.981
Sportaccommodaties	671	2.494	-1.823
Sportbeleid en activering	35	817	-782
Totaal 5 Sport, cultuur en recreatie	887	8.037	-7.150
6 Sociaal domein			
Arbeidsparticipatie	0	1.910	-1.910
Begeleide participatie	0	4.277	-4.277
Geëscaleerde zorg 18-	0	857	-857
Geëscaleerde zorg 18+	0	87	-87
Inkomensregelingen	6.655	9.378	-2.724
Maatwerkdienstverlening 18-	0	7.847	-7.847
Maatwerkdienstverlening 18+	300	8.111	-7.811
Maatwerkvoorziening (WMO)	72	1.574	-1.502
Samenkracht en burgerparticipatie	441	3.089	-2.648
Wijkteams	643	3.077	-2.434
Totaal 6 Sociaal domein	8.110	40.208	-32.098
7 Volksgezondheid en milieu			

Afval	3.801	2.770	1.031
Begraafplaatsen en crematoria	112	154	-42
Milieubeheer	6	1.150	-1.144
Riolering	4.518	3.493	1.024
Volksgezondheid	3	1.861	-1.858
Totaal 7 Volksgezondheid en milieu	8.439	9.428	-989
8 Volkshuisv, RO en sted. vernieuwing			
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	49	324	-276
Ruimtelijke ordening	94	1.103	-1.009
Wonen en bouwen	1.229	1.680	-451
Totaal 8 Volkshuisv, RO en sted. vernieuwing	1.372	3.108	-1.736
Saldo totaal	95.799	95.713	86

(Geprognosticeerde) balans 2018-2021*(Bedragen x € 1.000)*

Prognose meerjaren balans	Realisatie	Begroting				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
ACTIVA						
Vaste activa						
Immateriële vaste activa						
a. Kosten verbonden aan sluiten geldlening en saldo agio/disagio						
b. Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief						
c. bijdr. aan activa in eigendom van derden	344	296	248	199	149	99
Materiële vaste activa						
a. gronden en terreinen	7.562	7.738	7.738	7.738	7.738	7.738
b. investeringen met economisch nut	84.465	84.177	83.303	80.887	79.641	75.725
c. Investerings met maatschappelijk nut	3.895	8.548	15.213	17.495	18.933	17.895
Financiële vaste activa						
Kapitaalverstrekking aan:	0	0	0	0	0	0

a. deelnemingen	97	97	97	97	97	97
b. gemeenschappelijke regelingen	0	0	0	0	0	0
Leningen aan:	0	0	0	0	0	0
a. woningbouwcorporaties	2.156	2.156	2.156	2.156	2.156	2.156
b. Leningen aan deelnemingen	155	155	155	155	155	155
overige langlopende leningen u/g	5.563	6.063	6.463	6.413	6.513	6.513
Totaal vaste activa	104.237	115.230	109.269	108.247	107.225	106.014
Vlottende activa						
Voorraden						
a. gronden in exploitatie	4.226	1.102	-1.324	-811	0	0
b. overige voorraden	11	11	11	11	11	11
Uitzettingen korter dan 1 jaar	15.133	0	0	9.822	4.339	2.241
Liquide middelen	809	809	809	809	809	809
Overlopende activa	2.073	2.073	2.073	2.073	2.073	2.073

Totaal vlottende activa	22.251	3.994	1.568	11.903	7.232	5.133
Totaal activa	126.488	113.225	116.940	127.043	122.614	115.511
Prognose meerjaren balans	Realisatie	Begroting				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
PASSIVA						
Vaste passiva						
Reserves						
a. algemene reserve	24.387	24.968	25.150	25.727	26.436	26.079
b. bestemmingsreserves	7.278	8.093	11.134	12.367	13.041	13.229
c. gerealiseerd resultaat	2.935	0	86	639	688	829
Vorzieningen						
a.Verplichtingen, verliezen en risico's	4.114	4.130	4.149	4.167	4.186	4.204
b.onderhoudsegalisatievoorziening	3.332	3.511	3.802	4.110	3.995	3.888
c.toekomstige vervangingen	441	702	870	1.058	1.298	1.901

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer						
a. binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen						
b. binnenlandse banken en overige financiële instellingen	61.937	54.959	55.972	67.475	61.470	53.881
c. door derden beklemde middelen	4	4	4	4	4	4
Totaal vaste passiva	104.428	96.367	101.163	115.543	111.114	98.697
Vlottende passiva						
Nettoschulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	3.478	5.358	4.278	0	0	0
Overlopende passiva	18.581	11.500	11.500	11.500	11.500	11.500
Totaal vlottende passiva	22.059	16.858	15.778	11.500	11.500	11.500
Totaal passiva	126.488	113.225	116.940	127.043	122.614	115.511

EMU-overzicht

Aansluitend is het ook verplicht om met ingang van 2017 een overzicht in de begroting op te nemen over de verwachte ontwikkelingen in het EMU-saldo van de gemeente. Hiervoor is een model beschikbaar vanuit het CBS. Dit model is hier gevolgd.

Omschrijving	2021	2022	2023	2024	2025
--------------	------	------	------	------	------

1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-1.433	2.535	-101	366	-29
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	4.234	4.540	4.768	5.122	4.930
3	Dotaties aan voorzieningen ten laste van de exploitatie minus vrijval van voorzieningen ten bate van de exploitatie	2.244	2.245	2.468	2.693	2.675
4	Bruto investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	9.228	9.206	4.609	5.438	1.415
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, geen betrekking hebbende op bouwgrondexploitatie en niet verantwoord op de exploitatie	0	0	0	0	0
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa:					
	Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	0	0	0	0	0
7	Aankoop van grond en uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d., alleen transacties met derden niet op de exploitatie verantwoord	2.264	747	619	539	0
8	Baten bouwgrondexploitatie:					
	Baten voor zover niet al op de exploitatie verantwoord	8.075	4.005	1.018	0	0
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen	1.788	1.766	1.954	2.549	2.160
10	Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via de onder vraag 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht	0	0	0	0	0
11	Verkoop van effecten:					
a	Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee

b	Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	0	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo		-161	1.604	971	-345	4.001

Renteschema Begroting

(Bedragen x € 1.000)

Renteschema			2021		2022		2023		2024		2025
a. De externe rentelasten over korte en lange financiering	+/+		1.466		1.451		1.307		1.236		1.383
b. De externe rentebaten over de korte en lange financiering	-/-		0		10		10		10		10
Saldo externe rentelasten en rentebaten			1.466		1.441		1.297		1.226		1.373
c1. Doorberekende rente aan de grondexploitatie	-/-	127		-20		-128		-128		-128	
c2. Doorberekende rente van projectfinanciering taakvelden	-/-	0		0		0		0		0	
c3. Rentebaait van doorverstrekte specifieke leningen	-/-	130		43		43		43		43	
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente			257		23		-86		-86		-86

d1. Rente over eigen vermogen	+/+	0	0	0	0	0	0	0	0	
d2. Rente over voorzieningen	+/+	0	0	0	0	0	0	0	0	
Aan taakvelden toe te rekenen interne rente			0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente			1.209	1.417	1.383	1.312	1.312	1.312	1.312	1.459
e. De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente	-/-		1.562	1.637	1.700	1.700	1.705	1.705	1.705	1.707
f. Renteresultaat op het taakveld Treasury			353	220	317	317	393	393	393	249

4.6 Overzicht incidentele baten en lasten

Onderstaande tabel geeft een specificatie van de incidentele baten en lasten (> €25.000). Dit overzicht is voorgeschreven in de BBV en geeft inzicht in hoeverre ons begrotingsbeeld wordt beïnvloed door incidentele ontwikkelingen. Na invulling van het overzicht kan het structurele begrotingssaldo worden bepaald. Deze treft u aan op de volgende pagina.

(Bedragen x €1.000)

Programma	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
2. Wonen				
<i>Lasten</i>				
Sanering St. Joris Braamt	-50			
Omgevingsvisie	-50			
Uitgaven voor kwaliteitsimpuls woningbouw	-300	-300	-300	-300
<i>Baten</i>				
Onttrekking Algemene Reserve t.b.v. omgevingsvisie	50			
Opbrengst koop-/samenwerkingsovereenkomst voormalige gemeentehuislocatie Didam en omgeving		1.385		
Onttrekking reserve grondexploitatie in verband met kwaliteitsimpuls woningbouw	300	300	300	300
3. Beheer leefomgeving				
<i>Lasten</i>				
Onderzoek aanleg snelfietspaden	-41			
4. Economie en toerisme				

Programma	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
<i>Lasten</i>				
Bekostiging uitvoering Liemerse Economische Visie 2040	-43			
5. Gezondheid en bevordering gezonde leefstijl				
<i>Lasten</i>				
Sportvoorziening Open Club Nevelhorst		-1.530		
<i>Lasten</i>				
Onttrekking Algemene Reserve (dekking incidentele last sportvoorziening Open Club Nevelhorst)		1.530		
6. Jeugd, Onderwijs & Cultuur				
<i>Lasten</i>				
Pilot straathoekwerker	-32			
Bewegen in de openbare ruimte (Nieuw beleid 2022-2025)	-30			
<i>Baten</i>				
Incidentele compensatie jeugdzorg	500			
7. Maatschappelijke ondersteuning en veiligheid				
<i>Lasten</i>				
Toevoeging reserve sociaal domein (incidentele compensatie jeugdzorg 2022)	-2.443			
<i>Baten</i>				
Inkoop Sociaal domein Beschermd Wonen	321			
8. Zorgzame samenleving				
<i>Lasten</i>				

Programma	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Bijdrage mantelzorgers	-65			
<i>Baten</i>				
Onttrekking reserve grondexploitatie (incidentele dekking niet verlagen minimabeleid)	150			
Onttrekking reserve Corona voor bijdrage mantelzorgers	65			
Beoogd saldo BUIG	100	100	100	100
40. Algemene dekkingsmiddelen				
<i>Baten</i>				
Incidentele compensatie jeugdzorg 2022 (via algemene uitkering gemeentefonds)	2.443			
50. Overhead en ondersteuning				
<i>Lasten</i>				
ICT Beveiligingsplan	-83			
Periodiek bedrijfsgeneeskundig onderzoek	-35			
<i>Baten</i>				
Onttrekking Algemene Reserve (dekking incidentele last ICT Beveiligingsplan)	83			
Totaal	840	1.485	100	100

De conclusie is dat het saldo van incidentele lasten en baten jaarlijks sterk fluctueert. Incidentele lasten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo positief en incidentele baten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo negatief.

In deze begroting zijn alle saldi positief, dus de incidentele baten zijn alle jaren hoger dan de incidentele lasten.

Het hoge positieve saldo in 2023 wordt bepaald door de verwachte opbrengst uit de koop-/samenwerkingsovereenkomst van de voormalige gemeentehuislocatie Didam en omgeving.

(Bedragen x €1.000)

Presentatie van het structurele begrotingssaldo	2022	2023	2024	2025
Saldo baten en lasten	2.535	-102	366	-29

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-2.449	654	-317	170
Begrotingssaldo na bestemming	86	552	49	141
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	-840	-1.485	-100	-100
Structureel begrotingssaldo	-754	-933	-51	41

Geconcludeerd kan worden dat het structurele begrotingssaldo na 2023 aanzienlijk verbetert en in het laatste jaar van de meerjarenbegroting positief is.

Onderstaande een toelichting op alle incidentele lasten en baten.

Programma 2 Wonen

Sanering St. Joris Braamt: Besloten is om een tijdelijk zonnepark aan te leggen op het terrein van VV St. Joris in Braamt. Voordat dit zonnepark aangelegd kan worden dient het terrein gesaneerd te worden. Deze incidentele saneringskosten bedragen in 2022 per saldo € 50.000.

Omgevingsvisie: Bij de behandeling van de Kadernota 2022 heeft de gemeenteraad een bedrag van € 50.000 beschikbaar gesteld voor het opstellen van een omgevingsvisie. Dit bedrag wordt gedekt middels een onttrekking aan de Algemene Reserve.

Kwaliteitsimpuls woningbouw: Bij de behandeling van de Kadernota 2022 heeft de gemeenteraad tot en met 2025 jaarlijks een bedrag van € 300.000 beschikbaar gesteld als kwaliteitsimpuls voor de woningbouw. Deze bedragen worden jaarlijks onttrokken aan de reserve grondexploitatie.

Opbrengst koop-/samenwerkingsovereenkomst voormalige gemeentehuislocatie e.o.: verwacht wordt dat we deze eenmalige opbrengst in 2023 ontvangen. De overeenkomst is door beide partijen ondertekend. Het bedrag zullen we ontvangen zodra met de bouw kan worden gestart.

Programma 3 Beheer leefomgeving

Onderzoek aanleg snelfietspaden: In 2022 is een bedrag van € 41.000 beschikbaar voor dit onderzoek.

Programma 4 Economie en toerisme

Bekostiging uitvoering Liemerse Economische Visie 2040: In 2022 is een bedrag van € 43.000 beschikbaar voor uitvoering van de Liemerse Economische Visie 2040.

5. Gezondheid en bevordering gezonde leefstijl

De gemeenteraad heeft opdracht gegeven om een plan te ontwikkelen voor een sportvoorziening bij Openclub de Nevelhorst (ivm sluiting Hoevert). Investering bedraagt € 1.530.000. De bijdrage wordt gedekt door een onttrekking aan de Algemene Reserve.

Programma 6 Jeugd, onderwijs & cultuur

Pilot straathoekwerker: In de praktijk is er behoefte aan trajecten die formeel niet onder de jeugdwet vallen maar voorkomen dat jongeren verder afzakken of ontsporen en zo afglijden naar dure jeugdzorg. Overlast risicojeugd beperken door inzet straathoekmedewerker, gedurende 24 uur per week. in 2022.

Bewegen in de openbare ruimte (Nieuw beleid 2022-2025): incidenteel is € 30.000 beschikbaar gesteld. In de Sportnota, bij het lokaal sportakkoord, in het preventieakkoord en aansluitend bij de nieuwe omgevingsvisie, overal wordt het belang gezien van sporten en bewegen en de kansen die de openbare ruimte daarvoor biedt. Initiatieven van verenigingen, dorpsraden, burgers en sportaanbieders kunnen gesteund en gestuurd worden via cofinanciering door de gemeente. De incidentele compensatie jeugdhulp wordt voor een bedrag van € 500.000 ingezet voor het regulier beleid en het nieuw beleid 2022-2025.

Programma 7 Maatschappelijke ondersteuning en veiligheid.

Incidentele compensatie jeugdzorg: De incidentele compensatie voor de jeugdzorg die we in 2022 ontvangen via de algemene uitkering uit het gemeentefonds wordt toegevoegd aan de reserve sociaal domein.

Inkoop Sociaal domein Beschermd Wonen: De nieuwe aanbesteding Beschermd Wonen levert een incidenteel voordeel op van € 321.000. De nieuwe ontwikkelingen zijn onzeker, zodat dit voordeel alleen incidenteel kan worden ingeboekt.

Programma 8 Zorgzame samenleving

Bijdrage mantelzorgers: Bij de behandeling van de Kadernota 2022 heeft de gemeenteraad besloten in 2022 een bedrag van € 65.000 beschikbaar te stellen als passend compliment voor de mantelzorgers die dit bedrag naar eigen inzicht kunnen besteden. Het bedrag van € 65.000 wordt gedekt middels een onttrekking aan de reserve Corona.

Onttrekking reserve grondexploitatie (incidentele dekking niet verlagen minimabeleid): Bij de vaststelling van de begroting 2021 heeft de gemeenteraad besloten om de grens van het

minimabeleid van 120% naar 110% te verlagen per 2023 in te laten gaan. De financiële consequenties van € 150.000 in 2022 worden onttrokken aan de reserve grondexploitatie. Beoogd saldo BUIG: Jaarlijks anticiperen we op een voordeel van € 100.000 inzake het saldo van de BUIG. In de afgelopen jaren is dit voordeel pas gedurende het jaar ingeboekt. De uitgavenkant van de BUIG wordt jaarlijks met € 100.000 verlaagd, aflopend van € 500.000 in 2020 tot 0 in 2025.

Programma 40 Algemene dekkingsmiddelen

Algemene uitkering gemeentefonds: In 2022 ontvangen we een incidentele compensatie voor de jeugdzorg voor een bedrag van € 2.443.000. Dit bedrag wordt toegevoegd aan de reserve sociaal domein.

Programma 50 Bedrijfsvoering

ICT beveiligingsplan: In 2020 is het ICT beveiligingsplan vastgesteld. De incidentele lasten bedragen 83.000 in 2022 en worden gedekt middels een onttrekking aan de Algemene Reserve.

Periodiek bedrijfsgeneeskundig onderzoek: Eens in de drie jaren vindt er een periodiek geneeskundig onderzoek plaats. Het budget voor 2022 bedraagt € 35.000.

4.7 Monitor bezuinigingen t/m 2020

Monitor bezuinigingen t/m 2020

Monitor bezuinigingen	Werkelijk			Prognose	Werkelijk		Prognose				Stand van zaken	
	2018	2019	2020	2021	2021		2022	2023	2024	2025		
Maatregelen raadsbesluit 26 oktober 2017												
Bezuinigingen, ombuigingen en vrijval												
Drangtraject	79.000	80.000	80.000	80.000	80.000	100,00%	80.000	80.000	80.000	80.000	80.000	<p>Drangtraject – 100% gerealiseerd Het uitvoeren van drangtrajecten in het kader van de Jeugdhulp is in eigen beheer genomen. Aanvankelijk was beoogd om hier € 130.000 mee te besparen, echter bleek meer inzet van eigen personeel nodig om daadwerkelijk te kunnen stoppen met de externe inkoop. De kosten voor eigen personeel zijn begroot op € 50.000 per jaar, terwijl hiermee een inkoopcontract van € 130.000 mee kon worden opgezegd, waardoor per saldo € 80.000 is bespaard.</p> <p>Hiermee wordt de</p>

												maatregel als gerealiseerd beschouwd.
Extra toets op dyslexiezorg	26.000	26.000	190.000	100.000	190.000	190,00%	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	<p>Extra toets op dyslexiezorg – 190% gerealiseerd</p> <p>Voor deze maatregel was een besparing van € 100.000 ingeboekt, deze is ruimschoots gerealiseerd. De post voor dyslexiezorg kon namelijk met €190.000 worden afgeraamd. Deels omdat deze ruim begroot was, maar vooral ook omdat dit product op een andere wijze wordt ingekocht.</p> <p>Hiermee wordt de maatregel als gerealiseerd beschouwd.</p>
Reiskosten inburgeraars	24.000	24.000	24.000	24.000	24.000	100,00%	24.000	24.000	24.000	24.000	24.000	<p>Reiskosten inburgeraars – 100% gerealiseerd</p> <p>De reiskostenvergoeding voor inburgeraars is versoberd, dit levert € 24.000 per jaar op.</p> <p>Hiermee wordt de maatregel als gerealiseerd beschouwd.</p>

Meedoen Montferland	156.000	161.000	200.000	200.000	200.000	100,00%	200.000	200.000	200.000	200.000	De budgetten voor deze regelingen zijn afgeroomd, omdat er jaarlijks geld over bleef. In totaliteit ter hoogte van een bedrag van € 300.000. In 2020 zijn we binnen de bijgestelde begroting gebleven, daarmee is deze maatregel gerealiseerd.
Collectieve aanvullende verzekering	94.000	96.000	100.000	100.000	100.000	100,00%	100.000	100.000	100.000	100.000	Zie hierboven
Innovatiebudget	42.000	102.000	102.000	102.000	102.000	100,00%	102.000	102.000	102.000	102.000	Innovatiebudget – 100% gerealiseerd Met ingang van het jaar 2019 is het volledige innovatiebudget voor het sociaal domein à € 102.000 geschrapt. Hiermee wordt de maatregel als gerealiseerd beschouwd.
Taakstelling inkoop	0	0	0	0	0		0	0	0	0	Taakstelling inkoop sociaal domein- geschrapt Deze taakstelling bleek niet realiseerbaar en is geschrapt vanaf 2020.
Stelpost sociale zaken	17.000	17.000	17.000	17.000	17.000	100,00%	17.000	17.000	17.000	17.000	Stelpost Sociale Zaken – 100% gerealiseerd Een stelpost van € 17.000 binnen de afdeling Sociale Zaken is vanaf 2018 gerealiseerd. Hiermee wordt de maatregel als gerealiseerd beschouwd.

Transformatie												
Praktijkondersteuner huisartsen	100.000	100.000	150.000	150.000	150.000	100,00%	150.000	150.000	150.000	150.000	150.000	Praktijk ondersteuner huisartsen –realisatie 100% Landelijk is inmiddels vastgesteld dat de POH-er bijdraagt aan het verminderen kosten jeugdhulp en ene betere kwaliteit. Met de extra middelen jeugdhulp 2022 worden gemeenten dan ook verplicht om POH-ers aan te stellen.
Maatjesproject	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	100,00%	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	Maatjesproject – realisatie 100% Door de inzet van maatjes voor jeugdigen via Welcom, wordt de inzet van duurdere jeugdhulptrajecten voorkomen en/of verminderd. Er worden ca. 450 dagdelen hulp ingezet door vrijwilligers, met als uitgangspunt dat 50% hiervan de inzet van geïndiceerde hulp voorkomt, levert dit de geplande besparing van € 10.000 per jaar op.
Uitbreiding ambulante jeugdzorg	0	0	130.000	130.000	130.000	100,00%	130.000	130.000	130.000	130.000	130.000	Uitbreiding ambulante jeugdzorg – realisatie 100% Deze maatregel wordt vanaf 2020 gerealiseerd. Hiermee wordt de maatregel als gerealiseerd beschouwd.

Lean en mean											
Uitvoeren fraude onderzoeken en kosten administratieve schil	98.000	98.000	98.000	98.000	98.000	100,00%	98.000	98.000	98.000	98.000	Uitvoeren fraude-onderzoeken en administratieve schil Sociale Zaken – 100% gerealiseerd Met deze maatregelen zijn een aantal werkzaamheden in eigen beheer genomen van de afdeling Sociale Zaken. Vanaf 2018 wordt een besparing van € 98.000 gerealiseerd. Hiermee wordt de maatregel als gerealiseerd beschouwd.
Vacatureruimte afdeling ontwikkeling	65.000	65.000	65.000	65.000	65.000	100,00%	65.000	65.000	65.000	65.000	Vacatureruimte afdeling ontwikkeling – 100% gerealiseerd Inleveren van vacatureruimte levert vanaf 2018, structureel € 65.000 op. Hiermee wordt de maatregel als gerealiseerd beschouwd.
Beperken telefonische bereikbaarheid	0	0	50.000	50.000	50.000	100,00%	50.000	50.000	50.000	50.000	Beperken telefonische bereikbaarheid sociaal team – 100% gerealiseerd Het beperken van de telefonische bereikbaarheid van het sociaal team tot de ochtenduren, levert een structurele besparing van € 50.000 op. Hiermee wordt de maatregel als gerealiseerd beschouwd.
Stroomlijnen werkprocessen			108.000	120.000	120.000	100,00%	120.000	120.000	120.000	120.000	Stroomlijnen werkprocessen sociaal team – 90% gerealiseerd Doelstelling van deze maatregelen was om structureel € 120.000 te besparen op personeelskosten, Vanaf 2021 is de besparing 100%.

Stelpost	0	0	114.000	114.000	114.000	100,00%	114.000	114.000	114.000	114.000	Stelpost ontwikkeling Een stelpost van € 114.000 bij de afdeling ontwikkeling is voor dit bedrag gerealiseerd. Hiermee wordt de maatregel als gerealiseerd beschouwd.
Subtotaal	711.000	779.000	1.438.000	1.360.000	1.450.000	106,62%	1.360.000	1.360.000	1.360.000	1.360.000	
			93%		107%						
Maatregelen raadsbesluit 2019											
A. Hervormingen Sociaal Domein											
Algemeen											
Heronderzoek en handhaving (p.m.)											

Versterken eigen toegang (ambulant)			11.000	62.500	62.500	100,00%	75.000	75.000	75.000	75.000	Versterken eigen toegang ambulant De beleidsregels Jeugd zijn op het onderdeel "eigen kracht" aangescherpt, dit heeft geleid tot een herbeoordeling van PGBs, waardoor een aantal PGBs zijn beëindigd. Deze in 2020 gerealiseerde besparing loopt door. De andere mogelijkheden om de toegang te versterken, zijn mede door landelijke regelgeving beperkt. Over een verdere aanscherping is op landelijk nivo nog geen overeenstemming bereikt. Dat maakt het onzeker of in komende jaren de verwachte besparing gerealiseerd kan worden.
Versterken eigen toegang (dagbehandeling)			0	62.500	62.500	100,00%	75.000	75.000	75.000	75.000	Versterken eigen toegang (dag)behandeling – (nog) niet gerealiseerd Vooralsnog lijkt de besparing voor 2021 te worden gerealiseerd. Mogelijk is er als gevolg van corona sprake van een uitgestelde zorgvraag en komen de kosten later. We onderzoeken de mogelijkheden om te kijken of er in de komende jaren nog een slag is te maken.
Goede informatievoorziening (p.m.)											

Jeugdwet											
BSO uitbreiden voor kinderen met een zorgvraag			0	10.000	2.000	20,00%	11.000	210.000	24.000	24.000	
Samenwerking versterken passend onderwijs en jeugdhulp			15.000	20.000	20.000	100,00%	11.000	21.000	24.000	25.000	<p>BSO uitbreiden voor kinderen met een zorgvraag Door een te gering volume leidt dit niet tot een besparing. Gaan we dus niet in zijn geheel halen vanaf 2022. Door een andere manier van inkoop blijkt in 2021 en verder extra bespaard te kunnen worden op de dyslexiezorg. B&W heeft op 24-02-2021 besloten (21int00512) deze besparing hierbij te betrekken.</p> <p>- 2021 circa € 2.000 - 2022 circa € 11.000 - 2023 circa € 21.000 - vanaf 2024 circa € 24.000</p>

Taskforce inzet op jeugdbescherming (ambulante)			0	10.000	12.500	125,00%	20.000	20.000	20.000	20.000	Taskforce inzet op jeugdbescherming (ambulante en dagbehandeling) Door een extra screening op en afstemming over jeugdbepalingen is in veel gevallen een passender en goedkoper aanbod van jeugdhulp tot stand gekomen. In 2020 is proefgedraaid (zonder extra formatie) en opgeteld heeft het in 2020 structureel 37.500 euro bespaard. Om deze inzet te blijven doen, is extra formatie vrijgemaakt per 1 jan 2021 (20int03531). Na aftrek van de kosten voor de extra inzet van medewerkers wordt de besparing nog steeds gerealiseerd.
Taskforce inzet op jeugdbescherming (dagbehandeling)			0	10.000	12.500	125,00%	20.000	20.000	20.000	20.000	Idem (zie bovenstaande)

Afname 24-uurszorg			0	60.000	60.000	100,00%	60.000	60.000	60.000	60.000	<p>Afname 24-uurs zorg – incidenteel gerealiseerd De 24-uurs zorg is de duurste vorm van jeugdzorg. Met deze maatregel was beoogd om een aantal cliënten vanuit de 24-uurs zorg naar een ambulante (en daarmee goedkopere) zorgvorm over te brengen. Na verschillende analyses is vastgesteld dat de betreffende jongeren in zulke complexe en kwetsbare situaties verkeren dat het niet mogelijk is om hier veranderingen in aan te brengen die op lange termijn ten gunste van de jongere is. Maatregel is daarom door het college afgevoerd (21int00455). Een financieel effect is momenteel wel zichtbaar, maar dat moet als een toevalstreffer worden beschouwd.</p>
Voorliggende voorzieningen vs. maatwerk			0	20.000	0	0,00%	20.000	20.000	20.000	20.000	<p>Voorliggende voorzieningen vs. Maatwerk – incidenteel gerealiseerd Deze maatregel beoogt door de inzet van sport- en cultuurverenigingen kinderen niet of minder gebruik te laten maken van geïndiceerde jeugdzorg. Samen met Welcom is en wordt gewerkt aan een methodische aanpak. Deze maatregel ondervindt behoorlijke hinder van de beperkingen als gevolg van het coronavirus. Het opzetten van nieuwe groepsactiviteiten en het aantrekken van een andere doelgroep is daardoor erg lastig. Als gevolg van de coronabeperkingen lukt het in 2021 niet om deze maatregelen te realiseren.</p>

WMO											
Persoonsgebonden budget (PGB) WMO			0	50.000	41.000	82,00%	50.000	50.000	50.000	50.000	<p>Persoonsgebonden WMO Door aanpassing van de beleidsregels voor een Persoonsgebonden Budget (PGB) is de groep mensen die hier gebruik van kan maken ingeperkt. Met name de mogelijkheden voor het verstrekken van PGB aan huisgenoten en familieleden zijn beperkt. Daarnaast is het PGB-uurtarief voor hulp uit het sociaal netwerk verlaagd en meer in lijn gebracht met het wettelijk minimumloon. De werkelijke besparing blijft enigszins achter op het begrote bedrag.</p>
Persoonsgebonden budget (PGB) Jeugd			56.000	20.000	100.000	500,00%	20.000	20.000	20.000	20.000	<p>Persoonsgebonden budget Jeugd – gerealiseerd Door aanpassing van de beleidsregels voor een Persoonsgebonden Budget (PGB) is de groep mensen die hier gebruik van kan maken ingeperkt. Met name de mogelijkheden voor het verstrekken van PGB aan huisgenoten en familieleden zijn beperkt. Daarnaast is het PGB-uurtarief voor hulp uit het sociaal netwerk verlaagd en meer in lijn gebracht met het wettelijk minimumloon.</p> <p>Hiermee wordt de maatregel als gerealiseerd beschouwd.</p>

Medisch advies (dagbesteding)				0	24.000	24.000	100,00%	24.000	24.000	24.000	24.000	Als gevolg van de coronacrisis worden er geen of nauwelijks huisbezoeken afgelegd; indicaties gaan vooral telefonisch. Dit betekent tegelijkertijd dat er geen medische adviezen aangevraagd worden. Desalniettemin is er een financieel effect, de vraag is of dit in de komende jaren blijft.
Medisch advies (begeleiding)				0	24.000	24.000	100,00%	24.000	24.000	24.000	24.000	Idem (zie bovenstaande)
Medisch advies (ambulant)				0	24.000	24.000	100,00%	24.000	24.000	24.000	24.000	Idem (zie bovenstaande)
Medisch advies (dagbehandeling)				0	24.000	24.000	100,00%	24.000	24.000	24.000	24.000	Idem (zie bovenstaande)

Eigen inzet			110.000	110.000	110.000	100,00%	110.000	110.000	110.000	110.000	Eigen inzet vs. Maatwerkvoorziening Op basis van de cijfers over 2020 is zichtbaar dat het aantal trajecten eigen hulpverlening is gestegen met ca. 30%. Het aantal geïndiceerde aanvragen is echter (zij het minder sterk) ook toegenomen. De extra trajecten eigen hulpverlening vertegenwoordigen een waarde van ca. € 100.000, daarmee is de doelstelling van deze maatregel al bijna behaald, maar is het wel een kwestie van minder meer uitgaven. In 2021 zien we nog steeds een toename in het aantal aanvragen en ook een oplopende wachtlijst. De focus is daarmee verlegd van eigen hulpverlening naar het aanpakken van de wachtlijst. Vooralsnog lijkt de financiële opbrengst gerealiseerd te worden.
Indicatieloze dagbesteding			0	35.000	35.000	100,00%					Dagbesteding maakt deel uit van de regionale aanbesteding Wmo, Jeugd en Wonen. Dit op basis van een openbare aanbesteding. Start is januari 2022. Toegang tot dagbesteding blijft gebaseerd op een individuele indicatie. Deze bezuiniging zal dus niet gerealiseerd worden.

Wasvoorziening			0	450.000	450.000	100,00%	600.000	600.000	600.000	600.000	De aanbesteding HBH, inclusief de wasvoorziening is afgerond. De wasvoorziening is per 1 april 2021 formeel gestart maar feitelijk op 1 mei. Tot op heden maken zo'n 100 klanten gebruik van de wasvoorziening en zijn er 260 bezwaren ingediend. Het behandelen van de bezwaarschriften duurt enkele maanden. De ervaringsgegevens zijn op dit moment te beperkt om conclusies aan te verbinden. Een tussentijdse evaluatie, inclusief de financiën, vindt plaats in het 4e kwartaal van 2021.
Ondersteuning bij dagelijkse organisatie huishouden			0	234.000	234.000	100,00%	300.000	300.000	300.000	300.000	.Ondersteuning bij dagelijkse huishouding. Dit product is in samenspraak met aanbieders HBH ontwikkelt. De breed gedeelde verwachting was dit product op grote schaal zou worden ingezet. Dat blijkt gezien de populatie die HBH ontvangt niet het geval. De doelgroep HBH betreft vooral (kwetsbare) ouderen waarvoor het product geen alternatief voor HBH betekent. Het financiële effect lijkt op dit moment echter wel gerealiseerd te worden.
HbH c				-50.000	-50.000	100,00%	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000	
B. Hervormingen Overige taakvelden											

Pakket 1 Eigen kracht samenleving											
Topsport			100.000	100.000	100.000	100,00%	100.000	100.000	100.000	100.000	Topsport – 100% gerealiseerd Het bedrag dat voor topsport structureel was begroot, € 100.000 is geschrapt. Hiermee wordt de maatregel als gerealiseerd beschouwd.
Schoolzwemmen			36.000	97.000	97.000	100,00%	99.000	102.000	102.000	102.000	Schoolzwemmen – nog niet gerealiseerd Voor 2020 is een bedrag opgenomen van € 50.000 te bezuinigen op schoolzwemmen. De komende jaren gaat de bezuiniging bij Laco stapsgewijs worden doorgevoerd en is de verwachting dat deze conform begroting gerealiseerd wordt.
WKW Liemers ++ (2024 € 10.000)			0	0			0	0	10.000	10.000	
Pakket 2 De Montferlandse schaal											

Samenwerkende welzijnsorganisaties			-28.000	0	0		260.000	260.000	260.000	260.000	Aan het college is een voorstel voorgelegd: €30.000 beide muziekscholen in 2022, €160.000 Welcom in 2022 en de bibliotheek in het schooljaar 2023/2024 €70.000. In dit voorstel wordt de bezuiniging op de bibliotheek niet in 2022 gerealiseerd, maar pas in 2023. Echter, de Brede School pas naar verwachting augustus 2023 open. Dit betekent dat er over 2023 maar vijf maanden bezuinigd kan worden: 5/12 X €70.000.- = €30.000.-. Naast het gat over 2022 komt dit uit op een tekort van €100.000.-
Gouden Handen (m.i.v. 2024 € 210.000)			0	0	0		PM	PM	PM	PM	Alternatieve locaties voor huisvesting van de Raadzaal worden onderzocht.
De Hoevert			0	245.000	92.000	37,55%	245.000	245.000	245.000	245.000	De Hoevert (incl. wijziging door raad) Zwembad de Hoevert is eind 2020 gesloten. Door het besluit van de gemeenteraad om structureel € 153.000 beschikbaar te stellen voor een sportvoorziening in Didam is de opbrengst van de maatregel niet de begrote € 245.000, maar € 92.000. Een goedkopere sportvoorziening voor Didam dan de begrote € 153.000 kan het resultaat van deze maatregel doen toenemen.
Toegankelijkheid openbare ruimte			0	0	0		100.000	100.000	100.000	100.000	

Pakket Bedrijfsvoering											
Bedrijfsvoering (vanaf 2024 € 500.000)			100.000	200.000	200.000	100,00%	300.000	400.000	500.000	500.000	Bedrijfsvoering – 100% gerealiseerd Dit betreft de besparing op de bedrijfsvoering oplopend tot € 500.000 in 2024, met als tussendoel voor 2021 € 200.000. Deze is volledig gerealiseerd en ligt op schema.
Kleine correcties			15.000	15.000	15.000	100,00%	15.000	15.000	15.000	15.000	Kleine correcties – gerealiseerd Deze maatregel betreft kleine aanpassingen in de leges voor evenementenvergunningen en afwijking bestemmingsplan en het budget voor bodemonderzoek. Hiermee wordt de maatregel als gerealiseerd beschouwd.
Subtotaal	0	0	415.000	1.857.000	1.752.000	94,35%	2.537.000	2.849.000	2.776.000	2.777.000	
			23%		94%						

Budgetneutraliteit - sociaal domein (besluitvorming april 2019)											
Afschaffen verstrekking LOKObonnen aan mantelzorgers (in het kader van Regeling mantelzorg compliment)			104.000	104.000	104.000	100,00%	104.000	104.000	104.000	104.000	Afschaffing Lokobonnen - 100% gerealiseerd (incl. wijziging door raad) Het uitreiken van Lokobonnen in het kader van het mantelzorgcompliment is afgeschaft, waarmee de begrote € 154.000 wordt bespaard. Echter is op verzoek van de gemeenteraad € 50.000 gereserveerd voor de waardering van mantelzorgers, wat maakt dat de opbrengst van deze maatregel per saldo € 104.000 bedraagt.
Korting budgetsubsidie Welcom			0	150.000	0	0,00%	150.000	150.000	150.000	150.000	Korting budgetsubsidie Welcom – niet gerealiseerd (collegebesluit) De begrote korting van € 150.000 op de budgetsubsidie van Welcom wordt niet gerealiseerd, omdat zij uiteindelijk niet verhuizen naar Meulenvelden. Met het afblazen van de verhuizing is de korting op de budgetsubsidie komen te vervallen.
Invoering kilometerbudget Regiotaxi		80.000	80.000	80.000	80.000	100,00%	80.000	80.000	80.000	80.000	Invoering kilometerbudget regiotaxi – 100% gerealiseerd Deze maatregel, waarmee een maximum kilometrage voor gesubsidieerd gebruik van de regiotaxi is ingevoerd, is gerealiseerd en levert de verwachte besparing

											van € 80.000 per jaar op.
Uitbreiding praktijk ondersteuner huisartsen naar 's Heerenberg			100.000	100.000	100.000	100,00%	100.000	100.000	100.000	100.000	Uitbreiding Praktijkondersteuner Huisartsen Jeugd – 100% gerealiseerd De functie van POH Jeugd is uitgebreid naar 's-Heerenberg. Op basis van de aantallen cliënten die door de POH zijn geholpen kan worden gesteld dat de beoogde besparing van € 100.000 is gerealiseerd.
Hulp bij het huishouden. Onderzoek naar de mogelijkheden om de dienstverlening te versoberen en het aantal uren per cliënt structureel te verminderen.			0	600.000	550.000	91,67%	600.000	600.000	600.000	600.000	Zie raadsbrief. De € 600.000 is inmiddels verwerkt in de begroting 2021 - 2024. Dit wordt grotendeels gedekt door het structureel doortrekken voor de extra Jeugdzorggelden vanuit het Rijk (€ 550.000).
Subtotaal		80.000	284.000	1.034.000	834.000	80,66%	1.034.000	1.034.000	1.034.000	1.034.000	

			65%		81%							
Totaal taakstellingen	711.000	859.000	2.137.000	4.251.000	4.036.000	94,94%	4.931.000	5.243.000	5.170.000	5.171.000		
Gerealiseerde bezuizingen tov taakstelling per jaar						95%						

4.8 Monitor bezuinigingen 2021 en verder

Maatregelen bezuinigingen	Totale Begroting in €	Kostenplaats	Stand van zaken ingeboekte bezuiniging	Nieuw alternatief bezuiniging
Monitor bezuinigingen 2021 en verder				
Begrotingswijziging personeel				
betreft aandeel onderuitputting	2.341.177	Kp vergunning & handhaving	Onderuitputting wordt waarschijnlijk grotendeels gevonden in nog openstaande vacatureruimte	
betreft aandeel onderuitputting ad. € 44.764 en aandeel strategische personeelsplanning ad. € 38.266	2.744.920	Kp sociale zaken	V.w.b. de taakstelling op personeel leveren wij generatiepact uren in	
betreft aandeel onderuitputting	1.807.467	Kp Informatie	Aandeel strategische personeelsplanning zal worden gehaald.	
betreft aandeel onderuitputting ad. € 33.060 en aandeel strategische personeelsplanning ad. € 123.935	1.711.766	Kp publiekszaken	Aandeel strategische personeelsplanning zal worden gehaald.	
betreft aandeel onderuitputting ad. € 50.040 en aandeel strategische personeelsplanning ad. € 76.325	2.378.270	Kp zorg	Aandeel strategische personeelsplanning is behaald . Aandeel onderuitputting is nog niet behaald, door werkdruk kan invullen vacatures niet uitgesteld worden.	
betreft aandeel onderuitputting ad. € 41.929 en aandeel strategische personeelsplanning ad. € 37.000	2.291.827	Kp Middelen	Benodigde ruimte is in formatie aanwezig, precieze invulling volgt in afstemming met het nieuwe afdelingshoofd	
betreft aandeel onderuitputting ad. € 53.081 en aandeel strategische personeelsplanning ad. € 36.400	2.908.798	Kp Ontwikkeling	Aandeel strategische personeelsplanning zal worden gehaald.	
betreft aandeel onderuitputting ad. € 77.843 en aandeel strategische personeelsplanning ad. € 10.000	1.446.708	Kp openbare werken	Inschatting is dat de bezuinigingen gehaald worden.	Op 23- het st dorpsc 37.000 nog ee voorst
betreft aandeel strategische personeelsplanning	410.921	KP Staf, ca.	Inschatting is dat de bezuinigingen gehaald worden.	Er is in van St verlag bespar decem
Begrotingswijziging inkoop				
Insurance Managers B.V.; Net nieuwe contractperiode gestart	6.306	Verzekeringen (overige verzekeringen)	Insurancemanagers ; bemiddelingskosten FEE; jaarlijks vast bedrag met jaarlijks een index	

Betreft Capra advocaten en adviseurs, Nysingh advocaten - notarissen N.V., Negometrix B.V., Idox Netherlands B.V. en Sdu Klantenservice	55.694	Bestuursondersteuning college	Betreft hoofdzakelijk aanvragen extern juridisch advies, waar de budgethouder zeer beperkt op kan sturen. Capra wordt beperkt ingeschakeld door P&O voor complexe arbeidskwesties. Nysingh alleen als we de betreffende juridische discipline niet zelf in huis hebben en als in een gerechtelijke procedure vertegenwoordiging door een advocaat verplicht is. Negometrix is redelijk nieuw Inkoopprogramma op basis van een lopende overeenkomst, wellicht een geringe besparing mogelijk bij de licenties, hetgeen nu wordt onderzocht. Ook Sdu betreft een lopende overeenkomst met een looptijd tot 3 maart 2022.	
Betreft Stichting Arbeidsmarkt en Opleiding, Vereniging van Nederlandse Gemeente en Stichting Arbeidsmarkt en Opleiding	177.095	Bestuurlijke samenwerking	SAO moet nog worden onderzocht (ism P&O) De hoogte van de VNG contributie wordt jaarlijks vastgesteld door de ledenvergadering VNG, waarbij verzoeken tot verlaging in 2021 niet zijn overgenomen. De budgethouder (of de gemeente Montferland) kan hier geen (weinig) invloed op uitoefenen.	
Besparing door recyclen borden.	10.711	Straatnaamgeving/huisnummering	Het opnieuw gebruiken van borden doen we. Gedurende het jaar zal blijken wat de besparing uiteindelijk is.	
Schoonmaakbedrijf Drost en Zonen B.; Glasbewassing naar 1x per jaar	1.419	Beheer huisvesting brandweer post Bergh	1x ipv 2 x glasbewassing minder onderhoud vloeren	
Selecta Netherlands B.V.; kijken naar bezuiniging op contract	555	Beheer huisvesting brandweer post Bergh	door corona behaald	
Betreft Legionella Wacht en Loodgietersbedrijf Kupers v.o.f.	PM	Beheer huisvesting brandweer post Bergh	op afroep terughoudend in opdrachten	
Schoonmaakbedrijf Drost en Zonen B.; Glasbewassing naar 1x per jaar	966	Beheer huisv. brandweer post Didam; Burg. Kronenb.In	1x ipv 2 x glasbewassing minder onderhoud vloeren	
Betreft Selecta Netherlands B.V.; kijken naar bezuiniging op contract	658	Beheer huisv. brandweer post Didam; Burg. Kronenb.In	we gebruiken minder materialen	
Betreft Legionella Wacht en Loodgietersbedrijf Kupers v.o.f.	PM	Beheer huisv. brandweer post Didam; Burg. Kronenb.In	op afroep terughoudend in opdrachten	
Betreft Gebra Infra B.V. en Rusch Asfalt B.V.	49.496	Wegbeheer	Maatregelen inkoop: betreft Gebra Infra BV en Rusch Asfalt BV voor een bedrag van € 1.354 structureel. Deze besparing moet geboekt worden op kostensoort 43573 Ingaande 2024 moet dit budget op nul uitkomen (bijstellen bij de monitor bezuinigen). - Maatregelen overige taakvelden: geen extra onderhoud van bepaalde fietsroutes: € 50.000 afgeraamd in de jaren 2021 tot en met 2023 (zie kostensoort 43230); Deze maatregel is abusievelijk opgeboekt bij kostensoort 43573, maar moet hier verwerkt worden. Budget op deze kostensoort wordt derhalve nul.	
Gebra Infra B.V.; Opnieuw aanbesteden contracten onderhoud drukriolerings en onderhoud elementenverharding. Nieuwe contracten gaan in m.iv. 1/1/2021. Hulp nodig bij het aanbesteden: 1:1 levert een lagere inschrijving op.	32.672	Wegbeheer	De kolom info is niet van toepassing op dit budget. Hierin worden straatmeubilair (banken/afzetpalen/hekwerken e.d) en straatmateriaal benodigd voor de uitvoering van de eigen dienst(buitendienst) op geboekt. Afhankelijk van de inzet zal blijken of de besparing gerealiseerd is.	
Betreft Gebra Infra B.V., Rusch Asfalt B.V. en Cyber B.V.	433.056	Wegbeheer	Beleidschouw wordt niet uitgevoerd dus deze bezuiniging is bereikt (€ 5.747) Het restant is niet haalbaar door het wegbezuinigen van het budget Toegankelijkheid openbare ruimte zijn hier geen kosten en dus ook geen bezuinigen op mogelijk.	Kan al bewon

Cyber B.V.; De beleidsschouwen (viermaal per jaar) niet meer uitvoeren. Het zicht op het algemene beeld is hierdoor minder in beeld.	13.458	Wegbeheer	Beleidsschouw wordt niet uitgevoerd dus deze bezuiniging is bereikt (€ 754)	
Betreft Gebra Infra B.V. en POL Heteren B.V.	3.024	Verkeersveiligheid	Betreft onderhoud aan de VRI Hengelderweg. Na afloop begrotingsjaar werkelijk gemaakte kosten in beeld	
POL Heteren B.V.; Besparing door recylen borden.	-4.004	Verkeersveiligheid	De vervanging wordt lopende het jaar uitgevoerd. De werkelijke besparing is na afloop van het begrotingsjaar in beeld. Overigens is het begroote bedrag € 26.675. Er wordt in het tweede kwartaal een nieuwe uitvoeringsopdracht bebording opgesteld. Exacte besparing kunnen we dan in beeld brengen.	
Cyber B.V.; De beleidsschouwen (viermaal per jaar) niet meer uitvoeren. Het zicht op het algemene beeld is hierdoor minder in beeld.	24.377	Openbaar groen	Cyber heeft dit jaar alleen nog opdracht voor het uitvoeren van de besteksschouwen en niet meer voor de beleidsschouwen.	
	612.670	Openbaar groen	voor 'groen' 2021 worden de bezuinigingen gerealiseerd op de bestrijding van de EPR, het niet meer uitvoeren van de beleidsschouwen en 10% op de inkoop (lees: werken derden).	Meer o buiten op lev niet in in de r zal van inzet v financi
Sportfondsen Didam B.V. en Laco Montferland B.V.	119.213	Algemeen lokaal onderwijsbeleid	dit gaat niet lukken,contractueel vastgelegd	niet aa mogel niet d 153.00 eenma beschi 2021 t
Betreft Legionella Wacht en Kremer Installatietechniek BV	PM	Beheer gebouw Muziekschool	beheer en klachten onderhoud zo veel mogelijk beperken	
Insurance Managers B.V.; Net nieuwe contractperiode gestart	4.605	Beheer gebouw Zwembad de Hoevert	verzekerd voor sloopwaarde	
Betreft Legionella Wacht, Loodgietersbedrijf Kupers v.o.f. en Boerstal Bouw B.V.	PM	Beheer gebouw Gymlokaal Kilder	door corona behaald	
Sportvereniging Wilskracht	6.635	Beheer gebouw Gymlokaal Kilder		
GrasMeesters; Advieskosten sportaccomodaties. Onderhandelen over uurloon.	8.068	Buitensportaccomodaties		

Betreft Rosendaal Schilderwerken B.V., Legionella Wacht, Loodgietersbedrijf Kupers v.o.f., Otis B.V., Kremer Installatietechniek BV en Boerstal Bouw B.V.	PM	Beheer gebouw Willem van den Berghcentrum	Minimaal onderhoud uitvoeren	
Ausems en Kerkvliet Arbeidsmedisch, raamcontract met Aussems opstellen, in de maatregelen SD is juist gekozen voor het vaker inzetten van medische adviezen. Actie ontwikkeling --> richtlijnen voor wanneer wel/geen medisch advies	6.755	WMO - Vervoersvoorzieningen		
Sportfondsen Didam B.V.; Zwembad wordt gesloten op 31-12-2020	34.129	Jeugdgezondheidszorg	minimale beheerskosten maken	
Stec Groep BV; Eenmalig: onderzoek brede school	112.908	Volkshuisvestingsbeleid	Bezuiniging 834 euro vindt plaats op alternatieve wijze	Nader bezuin
Betreft AGEM Gemeentelijke Energie B.V., Liander N.V. en Kenter B.V.	114	Woningen en woonwagens	In totaal dient 94 euro bezuinigd te worden op energie, verzekering en onderhoud woonwagens. Dit gebeurt door cluster Vastgoed als onderdeel van een breder pakket. In overleg wordt bekeken of dit haalbaar is, anders volgt alternatieve bezuiniging.	Nader bezuin
Insurance Managers B.V.; Net nieuwe contractperiode gestart	820	Woningen en woonwagens	7 woningen verkocht	
Betreft G.J. Kuppens en Zoon B.V. en Boerstal Bouw B.V.	0	Woningen en woonwagens		
Cyber B.V.; De beleidsschouwen (viermaal per jaar) niet meer uitvoeren. Het zicht op het algemene beeld is hierdoor minder in beeld.	122.497	Kp buitendienst openbare werken		
Sportzaal Het Raland; Beheerder wellicht openbreken	23.833	Kp Middelen	Contracten bekeken, vraag is of het in de huidige situatie opportuun is om op het contract te bezuinigen	
Betreft Capra advocaten en adviseurs, EFK Belastingadviseurs B.V., Bestuursacademie Nederland Opleiding en LeanEnt B.V.	30.490	Kp Middelen	Mogelijkheden raamovereenkomsten worden onderzocht	
EFK Belastingadviseurs B.V.; Raamcontract afspreken	12.740	Kp Middelen	Voorstel voor raamovereenkomst is ontvangen.	
PS Media BV; Tijdschriften heroverwegen	7.884	Kp Middelen	Overzicht lopende abonnementen wordt gegenereerd obv voorstellen doen	
WagenPlan BV; Voertuigen lease inhuur	6.390	Kp Middelen	Nieuwe auto's zijn niet meer van Wagenplan, uitzoeken of deze kosten nog ontstaan.	

Schoonmaakbedrijf Drost en Zonen B.; Glasbewassing naar 1x per jaar	17.134	Beheer gemeentewerf Loerbeek	1 x glasbewassing en minder vloeren
Betreft Schoonmaakbedrijf Drost en Zonen B. en G4S Security Services B.V.	88.434	Beheer gemeentehuis Bergvredestraat Didam	1 x glasbewassing en minder vloeren
Betreft Schoonmaakbedrijf Drost en Zonen B. en G4S Security Services B.V.	43.416	Beheer Huisvesting Gouden Handen	1 x glasbewassing en minder vloeren
Stichting Woonzorg Nederland; Opzeggen huur Gouden Handen 13-12-23	99.442	Beheer Huisvesting Gouden Handen	Opzeggen op een later tijdstip voor 31-12-2022
Betreft Fidato B.V., Legionella Wacht en Kremer Installatietechniek BV	3.314	Beheer Huisvesting Gouden Handen	Minimaal storingen enonderhoudsacties
Betreft Schoonmaakbedrijf Drost en Zonen B., Hanos Doetinchem B.V., Selecta Netherlands B.V., Uniqcare Facility Services, Renewi Nederland B.V.	28.272	Hukp facilitaire zaken	1 x glasbewassing en minder vloeren
Betreft Hanos Doetinchem B.V. en Human Office	14.881	Hukp facilitaire zaken	door corona behaald
Betreft Hanos Doetinchem B.V. en Selecta Netherlands B.V.	27.768	Hukp facilitaire zaken	door corona behaald
Betreft Rozijn Repro B.V. en Lyreco Nederland BV	14.969	Hukp facilitaire zaken	door corona behaald
Renewi Nederland B.V.; Afval inzameling	10.280	Hukp facilitaire zaken	Kosten inzameling afhankelijk van onder andere scheiding meer afvalstromen hogere kosten
Stg Zozijn; Heroverwegen	84.690	Kantine Montferland	Oude overeenkomst niet verlengd. Nieuwe overeenkomst wordt afgerond
Hanos Doetinchem B.V.; beperkt afnemen raamcontract	10.481	Kantine Montferland	door corona behaald
Hanos Doetinchem B.V.; beperkt afnemen raamcontract	36.313	Kantine Montferland	door corona behaald
Betreft Stg Zozijn en Hanos Doetinchem B.V.	-184	Hukp P & O-beleid en uitvoering	Bezuiniging dient overgeboekt te worden op 41110 (onkosten personeel)
Vitacon Luteijn B.V.; raamcontract bespreken	14.824	Hukp P & O-beleid en uitvoering	Raamcontract wordt besproken; kostenreductie is te behalen door minder assessments af te nemen dan wel ons voor bepaalde functies te bepreken tot online assessments Vitacon Luteijn update 9 maart 2021: 12 maart overleg met hen over prijs en mogelijkheden tot een 'deelassessment'(Focus-assessment) Update 15 april 2021: er zijn met Vitacon Luteijn staffelkortingen overeengekomen. Standaard = 5% korting; >10k/jr = 10%.

Eijkenaar & de Hoop; Betreft arbeidsdeskundig onderzoeken ihkv Wet verbetering Poortwachter/WIA	89.814	Hukp P & O-beleid en uitvoering	Wellicht dat een andere leverancier een lagere prijs hanteert. Eijkenaar&de Hoop is wel toegespitst op onze SW-situaties. Update 15 april 2021: vraag voor arbeidskundigonderzoek bij bv VitaMee is uitgezet. Dit zal overigens niet veel besparen, aangezien in 2020 er 'slechts' 8k aan arbeidskundigonderzoek bij Eijkenaar & de Hoop is besteed. Update 15 april 2021: wisseling bedrijfsarts naar VitaMee lijkt financieel positief. Als trend van Q1 zich over heel 2021 doorzet, kan dat een besparing van zo'n 15k opleveren.
PS Media BV; Tijdschriften heroverwegen	-12	Hukp P & O-beleid en uitvoering	Dit is een org.brede aangelegenheid; Inkoop houdt dit tegen het licht
Participatiebudget inkoop (breed); Onder andere het verlagen van de werkaanvaardingspremie (€ 1.500 naar € 500). Verder zal de taakstelling van € 50.000 gerealiseerd worden door een strak budgetbeheer.	118.000	Part.wet - Overige arbeidsparticipatie	De taakstelling inkoop van € 50.000,- hogen wij op met die € 10.000,- van V&H en dat totale bedrag geven we minder uit binnen het Participatiebudget, dus die bezuiniging wordt gehaald
Begrotingswijziging ov taakveld			
Groenstructuurplan/groenbeleidsplan	612.670	Openbaar groen	Mindere uitgaven aan de bestrijding van de EPR ter grootte van € 50.000,=. De overig haalbare bezuiniging zal lopende het jaar duidelijk worden.
Aanjaagfonds	0	Duurzaamheid	mogelijk aansluiting bij landelijk fonds; er behoeft mogelijk geen toevoeging aan voorziening plaats te vinden
Niet uitvoeren landbouwverkeer te ontsluiten. Krediet zit in de Staat C, dus deze stelpost tzt verrekenen met de lagere kapitaallasten.	-63.000	Verkeersveiligheid	Bedrag is 'wegbezuinigd', dus er is geen budget meer voor maatregelen. Er is nog wel overleg met de provincie over landbouwverkeer etc.. Het krediet zit nog in de staat C. dus deze stelpost tzt verrekenen met de lagere kapitaallasten. Het negatieve bedrag is wel correct.
IVVP deels/gefaseerd uitvoeren	135.000	Verkeersveiligheid	Er wordt in 2021 maximaal € 100.000,= uitgegeven aan de uitvoeringsmaatregelen IVVP. Daarnaast is € 35.000,= geraamd voor overig werkzaamheden. Gaandeweg het jaar blijkt wat er daar aan wordt uitgegeven. Afhankelijk van wensen/klachten inwoners.
Geen extra onderhoud van bepaalde (fiets)routes	433.056	Wegbeheer	Dit moet met de Berap gecorrigeerd worden. Dit budget staat op 18010-43230. Staat fout in de begroting. Dit budget moet weer omhoog met € 50.000. Na correctie kan deze op gerealiseerd worden gezet
Eikenprocessierups bestrijding	612.670	Openbaar groen	Mindere uitgaven aan de bestrijding van de EPR ter grootte van € 50.000,=. De overig haalbare bezuiniging zal lopende het jaar duidelijk worden.
Bijhouding Geo-informatie	42.817	Bijhouding Geo-informatie	
Werkbudget wijk- en kerngericht vervallen	14.306	Wijk- en kerngericht (organisatiekosten)	Komende tijd wordt duidelijk of het budget voor buurtbemiddeling (€ 10.000,=) kan worden afgeraamd naar 0
Werkbudget wijk- en kerngericht vervallen	15.000	Wijk- en kerngericht (organisatiekosten)	Werkelijke besparing op het werkbudget wordt in de loop van dit jaar duidelijk

Extra verhoging met 4% van de OZB voor zowel woningen als niet woningen	1.494.000	- OZB niet-woningen	De bezuiniging is gebaseerd op de extra verhoging van 4%. Deze is opgelegd. Dit is nog niet het definitieve bedrag omdat er in de loop van het jaar nog aanvullende kohieren komen. Er moet nog voor een bedrag van € 52.726 aan aanvullende kohieren binnen komen om de raming te halen.
Extra verhoging met 4% van de OZB voor zowel woningen als niet woningen	-977.000	OZB niet-woningen	Zie hierboven. Er moet nog voor een bedrag van € 22.897 aan aanvullende kohieren binnen komen om de raming te halen.
Extra verhoging met 4% van de OZB voor zowel woningen als niet woningen	5.137.000	- OZB woningen	Zie hierboven. Er moet nog voor een bedrag van € 7.147 aan aanvullende kohieren binnen komen om de raming te halen.
Toename aantal overnachtingen toeristenbelasting	-397.500	Toeristenbelasting	Afdeling Informatie heeft hier geen invloed op. De vraag is of dit niet te optimistisch geraamd is, zeker in de coronaperiode. Voor 2020 gaan we overigens uit van een bedrag dat we binnenhalen van € 310.000. Er moet een bedrag van € 398.877 worden binnengehaald om bezuiniging te halen.
Toegankelijkheid Openbare ruimte vervallen	433.056	Wegbeheer	Dit wordt niet uitgevoerd in 2021 volgens afspraak is wegbezuinigd, Bezuiniging € 100.000 is al van budget af
Vervallen subsidie IJselgroep Psychologische Dienstverlening	48.875	Algemeen lokaal onderwijsbeleid	
Thuis in Montferland niet meer subsidiëren	0	Thuis in Montferland	Subsidie Thuis in Montferland is inmiddels gestaakt.
Montferland Run niet meer subsidiëren	199.435	Sportbeleid/-bevordering	
Gefaseerd verlagen van de grens van het minimale beleid van 120% naar 110%	296.804	Armoede en schuldenbeleid	
Amendement 6: verlaging van het minimale beleid pas ingaande 2023 naar 110%. Dekking reserve grondexploitatie.	-71.000	Mutatie reserves programma 08	
Amendement 7: Werkbudget wijk- en kerngericht werken (ondersteuning leefbaarheidsinitiatieven)	15.000	Wijk- en kerngericht (organisatiekosten)	Werkelijke besparing op het budget wordt in de loop van dit jaar duidelijk
Amendement 8: Werkbudget wijk- en kerngericht werken (buurtbemiddeling)	14.306	Wijk- en kerngericht (organisatiekosten)	Komende tijd wordt duidelijk of het budget voor buurtbemiddeling (€ 10.000,=) kan worden afgeraamd naar nul.

4.9 Programmagegevens

Programma 1

Kern	Aantal inwoners in de kern	Aantal inwoners buitengebied	Totaal aantal inwoners	Peildatum	Info komt uit
Didam	12.754	2400	16975	23-3-2021	BRP/Nedbrowser
Nieuw-Dijk	831	-	-	23-3-2021	BRP/Nedbrowser
Loil	990	-	-	23-3-2021	BRP/Nedbrowser
Beek/Loerbeek	2013	739	2752	23-3-2021	BRP/Nedbrowser
's-Heerenberg	8465	19	8484	23-3-2021	BRP/Nedbrowser
Zeddam	2478	190	2668	23-3-2021	BRP/Nedbrowser
Braamt	704	372	1076	23-3-2021	BRP/Nedbrowser
Kilder	1016	512	1528	23-3-2021	BRP/Nedbrowser
Azewijn	508	276	784	23-3-2021	BRP/Nedbrowser
Stokkum	749	416	1165	23-3-2021	BRP/Nedbrowser
Lengel	327	123	450	23-3-2021	BRP/Nedbrowser
Vethuizen/Wijnbergen	-	242	242	23-3-2021	BRP/Nedbrowser
Totaal	30.835	5.289	36.124		

Gemeentelijke producten en diensten				
Omschrijving	Montferland	Nederland	Peildatum/peiljaar	Informatie komt uit
1. Alle inspanningen van de gemeente (waardering 1-10)	6,82	6,77	7-4-2021	WSJG
2. Directe dienstverlening inwoners (waardering 1-10)	6,80	6,88	7-4-2021	WSJG
3. Directe dienstverlening ondernemers (waardering 1-10)	6,3	6,6	23-4-2021	WSJG
4. Ontevreden over de dienstverlening (inwoners)	14%	13%	7-4-2021	WSJG
5. Ontevreden over de dienstverlening (ondernemers)	25%	20%	23-4-2021	WSJG
6. Percentage inwoners dat aanvragen of voorleggen gemakkelijk vindt	83%	77%	7-4-2021	WSJG
7. Percentage bedrijven dat aanvragen of voorleggen gemakkelijk vindt	56%	54%	23-4-2021	WSJG

8. Percentage inwoners dat afhandelingstijd acceptabel vindt	83%	73%	7-4-2021	WSJG
9. Percentage bedrijven dat afhandelingstijd acceptabel vindt	50%	43%	23-4-2021	WSJG
10. Percentage inwoners dat onze medewerkers voldoende deskundig vindt	82%	75%	7-4-2021	WSJG
11. Percentage bedrijven dat onze medewerkers voldoende deskundig vindt	59%	56%	23-4-2021	WSJG
12. Percentage inwoners dat vindt dat de gemeente hen aangenaam heeft verrast	58%	42%	7-4-2021	WSJG
13. Percentage bedrijven dat vindt dat de gemeente hen aangenaam heeft verrast	25%	30%	23-4-2021	WSJG
14. Percentage bedrijven dat vindt dat de gemeente zich flexibel opstelt	25%	31%	23-4-2021	WSJG
15. Waardering digitale dienstverlening inwoners (1-10)	7,11	7,00	7-4-2021	WSJG
16. Waardering digitale dienstverlening bedrijven (1-10)	6,2	6,4	23-4-2021	WSJG
17. Digitale volwassenheid producten voor inwoners	83%	77%	2019 (laatste meting vanuit BZK)	Ministerie BZK
18. Digitale volwassenheid producten voor bedrijven	78%	64%	2019 (laatste meting vanuit BZK)	Ministerie BZK

Communicatie en voorlichting				
Omschrijving	Montferland	Nederland	Peildatum/peiljaar	Informatie komt uit
1. Samenwerking met inwoners (waardering 1-10)	6,26	6,17	7-4-2021	WSJG
2. Communicatie en voorlichting inwoners (waardering 1-10)	6,92	6,69	7-4-2021	WSJG
3. Communicatie en voorlichting ondernemers (waardering 1-10)	5,9	6,0	23-4-2021	WSJG
4. Percentage inwoners dat vindt dat er voldoende communicatie is over verloop afhandeling	77	66	7-4-2021	WSJG
5. Percentage inwoners dat vindt dat de gemeente heldere taal gebruikt	73	65	7-4-2021	WSJG

Programma 2

Kern	Oppervlakte bebouwde kom (in ha)	Oppervlakte Buitengebied (in ha)	Totale oppervlakte (in ha)	Peildatum	Info komt uit
Didam	345	2803	3206	25-8-2018	GIS
Nieuw-Dijk	24	-	-	25-8-2018	GIS
Loil	34	-	-	25-8-2018	GIS
Beek/Loerbeek	160	1709	1869	25-8-2018	GIS
's-Heerenberg	319	65	584	25-8-2018	GIS
Zeddam	100	927	1027	25-8-2018	GIS

Braamt	32	373	405	25-8-2018	GIS
Azewijn	28	1121	1149	25-8-2018	GIS
Kilder	45	785	830	25-8-2018	GIS
Stokkum	28	572	600	25-8-2018	GIS
Lengel	25	205	230	25-8-2018	GIS
Vethuizen/Wijnbergen	-	762	762	25-8-2018	GIS
Totaal			10664		

Kern	Aantal woningen bebouwde kom	Aantal woningen buitengebied	Totaal aantal woningen	Peildatum	Info komt uit
Didam	5747	864	7317	25-5-2018	BAG/Nedbrowser
Nieuw-Dijk	321	-	-	25-5-2018	BAG/Nedbrowser
Loil	385	-	-	25-5-2018	BAG/Nedbrowser
Beek/Loerbeek	817	265	1082	25-5-2018	BAG/Nedbrowser
's-Heerenberg	3945	9	3954	25-5-2018	BAG/Nedbrowser
Zeddam	1145	65	1210	25-5-2018	BAG/Nedbrowser
Braamt	301	137	438	25-5-2018	BAG/Nedbrowser
Azewijn	182	107	289	25-5-2018	BAG/Nedbrowser
Kilder	415	190	605	25-5-2018	BAG/Nedbrowser
Stokkum	314	160	474	25-5-2018	BAG/Nedbrowser
Lengel	109	47	156	25-5-2018	BAG/Nedbrowser
Vethuizen/Wijnbergen	-	85	85	25-5-2018	BAG/Nedbrowser
Totaal			15610		

Volkshuisvesting				
Omschrijving	Montferland	Nederland	Peiljaar	Informatie komt uit

1. Aantal huishoudens	15.356		2018	CBS Huishoudens 2018
2. Verdeling woningen				
• koop	64,6%	56,5 %	2017	BAG-bewerking ABF research
• huur	35,4%	43,5 %	2017	BAG-bewerking ABF research
3. Verdeling woningen naar type				
• eengezinswoningen	82,1%	64,3 %	2019	BAG-bewerking ABF research
• meergezinswoningen	17,9%	35,7 %	2019	BAG-bewerking ABF research
4. Nieuwbouw per 1.000 woningen	6,9	7,2	2016	ABF
5. Gemiddelde WOZ-waarde woningen	€ 202.000,--		2019	Meerdere
6. Aantal personen per huishouden	2,32	2,19	2018	CBS Huishoudens
7. Huishoudsamenstelling				
• alleenstaand	28,7%	38,1%	2018	CBS Huishoudens
• samenwonend zonder kinderen	35,1%	28,8%	2018	CBS Huishoudens
• samenwonend met kinderen	36,1%	33,0 %	2018	CBS Huishoudens
8. Voorraad corporatiewoningen in verhouding tot doelgroep huurtoeslag	0,93	1,0	2016	WSJG
9. Voorraad corporatiewoningen in verhouding tot doelgroep sociale huurwoning	0,83	0,85	2016	WSJG
10. Passend gehuisveste huishoudens	73,4%	74,9%	2016	WSJG
11. Percentage scheefwoners				
• Goedkope scheefwoners	11,4%	12,0%	2017	WSJG

• Dure scheefwonders	12,9%	11,9%	2017	WSJG
12. Gemiddelde huurquote per huishoudtype				
• < 25 jaar	28,2%		2016	WSJG
• 1phh 25 jr tot AOW	29,5%		2016	WSJG
• 1phh AOW of ouder	28,6%		2016	WSJG
• paar zonder kinderen 25 jr-AOW	21,2%		2016	WSJG
• paar zonder kinderen AOW of ouder	20,6%		2016	WSJG
• paar met kind(eren)	18,2%		2016	WSJG
• eenoudergezin	19,2%		2016	WSJG
13. Gemiddelde woonquote	32,1%	31,5%	2016	WSJG
14. Samenstelling woningvoorraad				
• koop	64,6%	56,5%	2017	WSJG
• particuliere huur	10,59%	13,9%	2017	WSJG
• huurwoningen woningcorporatie	24,9%	29,6%	2017	WSJG
15. Verhouding kale huur/maximale huur	73%	73%	2015	WSJG
16. Huishoudens met betaalisico in corporatiewoningen	14,2%	12,2%	2016	WSJG
17. Gemiddeld aantal huurpunten woningwaardestelsel	159	149	2016	WSJG
18. Huurprijsklasse corporatiewoningen				
• tot kwaliteitskortingsgrens	6,9%	13,1 %	2016	WSJG
• kwaliteits-korting en aftoppingsgrens	58,5%	55,5%	2016	WSJG
• tussen aftopping en liberalisatiegrens	25%	22%	2016	WSJG
• boven liberalisatiegrens	4,3%	5,2%	2016	WSJG

• onbekend	5,2%	4,2%	2016	WSJG
19. WOZ-waarde koopwoningen in prijsklassen				
• < € 170.000	27,2%	26,0%	2016	WSJG
• € 170.000-215.000	23,9%	22,9%	2016	WSJG
• € 215.000-300.000	26,9%	26,3%	2016	WSJG
• >300.000	21,9%	24,0%	2016	WSJG
• onbekend		0,8%	2016	WSJG
20. Doelgroep huurtoeslag				
• in koopwoning	31,9%	16,1%	2016	WSJG
• in corporatiewoning	48,5%	53%	2016	WSJG
• in particuliere woning	12,3%	12,4%	2016	WSJG
21. Gemiddelde WOZ-waarde koopwoningen	€ 236.800,--	€ 254.000,--	2016	WSJG
22. Migratiesaldo per 1.000 inwoners	6,2	-	2016	CBS Bev. Ontwik.
23. Natuurlijke aanwas per 1.000 inwoners	-1,4	-	2016	CBS Bev. Ontwik.
24. Huur corporatiewoningen				
• Bruto huur:	€ 556,00	€ 539,00	2016	WSJG/CBS/WSW Lokale monitor wonen
• Huurtoeslag:	€ 118,00	€ 108,00	2016	WSJG/CBS/WSW Lokale monitor wonen
• Netto huur:	€ 435,00	€ 415,00	2016	WSJG/CBS/WSW Lokale monitor wonen
25. Mutatiegraad corporatiewoningen	8,6%	6,2%	2016	WSJG/CBS/WSW Lokale monitor wonen

Natuur- en landschapontwikkeling

Omschrijving	Montferland	Nederland	Peiljaar	Informatie komt uit
--------------	-------------	-----------	----------	---------------------

1. Aantal verleende subsidies voor inrichting natuur en landschap	10		2018	subsidieregister gemeente
---	----	--	------	---------------------------

Monumenten				
Omschrijving	Montferland	Nederland	Peiljaar	Informatie komt uit
1. Aantal gemeentelijke monumenten	164		2018	gemeente
2. Aantal rijksmonumenten	49		2018	gemeente
3. Aantal verleende subsidies voor instandhouding monumenten	23		Sept. 18	gemeente
4. Omvang verleende subsidies voor instandhouding monumenten	68.000 (40.000 door gemeente / 28.000 door provincie)		Sept. 18	gemeente

Programma 3

01. Duurzaamheid	2019	2020	raming 2021	raming 2022
Aantal duurzaamheidsleningen (vanaf 2016), 2019: mits nieuw beleid vastgesteld door raad	173	85	100	100
Aantal deelnemers "Zonnige bedrijven" (zonnepanelen op grote bedrijfsdaken)			25	25
02 Afval	2019	2020	raming 2021	raming 2022
Tonnage ingezameld huishoudelijk afval				
Restafval	3360	3390	3550	3600
Groente-, Fruit- en Tuinafval	4582	5477	4700	4600
Papier/Karton	2258	2172	2.100	1.900
Glas	802	901	825	850
PMD (plastic, metaal en drankkartons)	923	1037	800	900
03 Openbare ruimte	2019	2020	raming 2021	raming 2022
Wegen, paden etc. buiten de bebouwde kom (in km.)				

• verharde wegen	183	192	192	192
• onverharde wegen	48	53	53	53
• fietspaden	37	37	37	37
Wegen, paden etc. binnen de bebouwde kom (in km.)				
• verharde wegen	169	185	186	187
• fietspaden	9,7	9,7	9,7	9,7
Bermen (in m2)	1.001.739	1.232.286	1.454.097	1.715.834
Sloten (in m1)	113.996	111.102	111.102	111.102
Te inspecteren en reinigingen riolering (5% van het totaal van 308 km)	15 km	15km	15 km	15 km
Aantal ongevallen per 1.000 inwoners	5,4	3,5	1,3	1,3
• dodelijke slachtoffers	0	1	0	0

Afval				
Omschrijving	Montferland	Nederland	Peiljaar	Informatie komt uit
1. Huishoudelijk restafval, kg per inwoner	94	119	2020	RDL/gemeente/CBS

Milieu				
Omschrijving	Montferland	Nederland	Peiljaar	Informatie komt uit
1. Duurzaamheidsscore (0-10)	5,8	5,8	2019	gemeentelijke duurzaamheid index
2. Windenergie (MJ) per inwoner	738	1378	2019	Klimaatmonitor databank
3. Woningen met zonnepanelen	20,9%	12,3%	2019	CBS Zonnestroom
4. Opgesteld vermogen zonne-energie KW per 1.000 inwoners	652,2	-	2019	CBS Zonnestroom

5.	Hernieuwbare energie	7,0%	8,5%	2019	RWS Klimaatmonitor
6.	Elektrische oplaadpunten per 1.000 inwoners	2,1	4,2	2021	RWS Klimaatmonitor
7.	Bedrijfs- en personenauto's op aardgas en elektriciteit per 10.000 inwoners	56	125	2019	RDW
8.	Gasverbruik woningen m3	1355	-	2019	CBS
9.	Elektriciteitsgebruik woningen kWh	2950	2650	2019	CBS

Openbare ruimte				
Omschrijving	Montferland	Nederland	Peiljaar	Informatie komt uit
1. Wegen en Paden buiten de bebouwde kom (in km)				
a. Verharde wegen	192	139.691	2020	opendata.cbs.nl
b. Onverharde wegen	53	--	2020	
c. fietspaden	37	35.000	2019	opendata.cbs.nl
2. Wegen en paden binnen de bebouwde kom				
a. Verharde wegen	185		2020	
b. Fietspaden	14		2020	
3. Lengte rioleringsstelsel	308			
• DWA (vuilwaterriolering) km	107		2020	Beheersysteem
• HWA (regenwaterriolering) km	71		2020	idem
• Gemengd riool km	135		2020	idem
• Drukriool km	153		2020	idem
4. Geregistreerde verkeersongevallen, per 1.000 inwoners	6,0	7,8	2020	WSJG

Programma 4

Economie				
Omschrijving	Montferland	Nederland	Peiljaar	Informatie komt uit
1. Aantal vestigingen van bedrijven per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-74 jaar	107,6	129,6	2019	WSJG
2. Aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar	561,4	677,1	2019	WSJG
3. Snelgroeiende bedrijven per 1.000 vestigingen	18,5	19	2018	CBS Lokale economie
4. Aantal banen in de sector recreatie en toerisme per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-74 jaar	45,4	47,1	2019	WSJG
5. Aandeel in % van exporterende vestigingen ten opzichte van het totale aantal vestigingen	7,4	6,2	2019	CBS Lokale economie
6. De functiemengingsindex (verhouding banen en woningen)	49,6	53,2	2019	WSJG
7. Percentage ZZP-ers t.o.v. het totale aantal banen	11,1	11,4	2018	CBS Lokale economie
8. Besteedbaar inkomen van ZZP-ers (dvd euro's)	35,7	37,5	2017	CBS Lokale economie
9. Aantal ZZP-ers met een laag inkomen tot € 15.000	5,3	9,5	2017	CBS Lokale economie
10. Aantal failliet verklaarde bedrijven en instellingen inclusief eenmanszaken per 1000 vestigingen	2,6	2,3	2019	CBS Lokale economie
11. Aantal oprichtingen per 1.000 vestigingen	75,5	100,6	2018	CBS Lokale economie
12. Aantal opheffingen per 1.000 vestigingen	48,7	61,6	2018	CBS Lokale economie
13. Percentage werklozen t.o.v. beroepsbevolking	2,8	3,4	2019	CBS arbeidsdeelname

14. Waardering ondernemersklimaat, uitgedrukt in cijfer van 0-10	6,47	6,73	2017	WSJG
15. Waardering van het vestigingsklimaat uitgedrukt in cijfer van 0-10	6,17	6,61	2017	WSJG
16. Juiste prioriteiten economisch beleid (0-10)	24%	15%	2017	WSJG
17. Hoogte regeldruk	31,4%	28,7	WSJG	2017

Programma 5

Sportbevordering				
Omschrijving	Montferland	Nederland	Peiljaar	Informatie komt uit
1. Beweegt voldoende	64,8%	63%	2016	Gezondheidsmonitor Volwassenen en ouderen GGD'en, CBS en RIVM
2. % Niet sporters	46%	48,7	2016	Gezondheidsmonitor Volwassenen en ouderen GGD'en, CBS en RIVM
3. Aantal verleende sportsubsidies structureel	42	x	2019	Montferland
4. Aantal verleende sportsubsidies incidenteel	15	x	2019	Montferland
5. Percentage kinderen uit armoederegelingen Montferland dat een bijdrage ontvangt voor sport	2,1%	x	2018	Gem. Montferland
6. Lichamelijke activiteit van kinderen: percentage dat 7 uur of meer per week beweegt	81%	x	2017	Kindmonitor GGD
7. Lichamelijke activiteit van jongeren: percentage dat 5 of meer dagen per	50%	x	2019	Gezondheidsmonitors Jeugd en

week minimaal één uur beweegt.				Jongvolwassenen GGD
8. Percentage inwoners dat lid is van een sportvereniging/sportbond	29,2%	28,2	2018	VSG Monitor
9. Aantal uitgevoerde projecten gericht op sportbevordering	8	x	2019	Montferland
10. percentage verenigingen dat zichzelf als financieel (zeer) gezond beschouwd	55%	x	2020	Verenigingsmonitor Achterhoek

Sportaccommodaties/speellocaties				
Omschrijving	Montferland	Peiljaar	Informatie komt uit	
1. Aantal gym en sportzalen	10	2019	Montferland	
2. Aantal sporthallen	4	2019	Montferland	
3. Bezettingsgraad gym- en sportzalen, sporthallen (gemiddeld)	30%	2019	Montferland	
4. Percentage verenigingen dat aangeeft over voldoende velden/binnensportruimte te beschikken	90	2020	Verenigingsmonitor Achterhoek	
Aantal gesubsidieerde sportverenigingen				
a. Buitensport	14	2019	Montferland	
b. Binnensport	28	2019	Montferland	
5. Aantal tennisbanen	24	2019	Montferland	
6. Aantal voetbalaccommodaties	8	2019	Montferland	
7. Aantal graswedstrijdelden voor de voetbalsport	14	2019	Montferland	
8. Aantal kunstgras wedstrijdelden voor de voetbalsport	6,5	2019	Montferland	
9. Aantal formele sportvoorzieningen in de openbare ruimte	20	2019	Montferland	
10. Aantal speellocaties	64	2019	Montferland	

11. Tevredenheid over speelvoorzieningen	55%	2016	WSJG
--	-----	------	------

Gezondheid				
Omschrijving	Montferland	Nederland	Peiljaar	Informatie komt uit
1. Levensverwachting, gemiddelde leeftijd in jaren	81,6	81,5	2016	RIVM
2. Inwoners met één of meer langdurige ziekten of aandoeningen	36,0%	33,4%	2016	GGD
3. Gebruik huisartsenzorg	79,3%	78,4%	2016	Vektis
4. Gebruik GGZ	4,0%	4,0%	2016	Vektis
5. Gebruik wijkverpleging	4,1%	3,2%	2016	Vektis
6. Kinderen zonder periodieke controle bij tandarts	18,3%	20,5%	2016	Vektis
7. Het percentage inwoners dat (zeer) tevreden is over het aanbod van (gezondheids-)voorzieningen in de nabije omgeving	83%	81%	2018	VNG Burgerpeiling

Programma 6

Jeugd				
Omschrijving	Montferland	Nederland	Peiljaar	Informatie komt uit
1. Aantal inwoners 0-18 jaar.	6.017	x	1-1-2021	GBA
2. Aantal inwoners 18-25 jaar	2.888	x	1-1-2021	GBA
3. Jongeren met jeugdhulp	10,0%	9,4%	2020 (voorlopige cijfers)	CBS Jeugd
4. Jongeren met jeugdhulp naar soort				
• zonder verblijf	9,4%	8,8%	2020 (voorlopige cijfers)	CBS Jeugd
• met verblijf	1,0%	0,9%	2020 (voorlopige cijfers)	CBS Jeugd
• met jeugdbescherming	1,5%	1,2%	2020 (voorlopige cijfers)	CBS Jeugd

Onderwijs				
Omschrijving	Montferland	Nederland	Peiljaar	Informatie komt uit
1. Aantal leerlingen				
• basisonderwijs	2.363	x	1-10-2019	DUO
• voortgezet onderwijs*	469	x	1-10-2019	DUO
• Praktijkonderwijs	201	x	1-10-2019	DUO
2. Absoluut verzuim per 1.000 inw. 5-18 jr.	0	x	2019	regionaal leerplichtjaarsverslag 2018-2019
3. Relatief verzuim per 1.000 inw. 5-18 jr.	34	x	2019	regionaal leerplichtjaarsverslag 2018-2019

4. Voortijdige schoolverlaters totaal (VO+MBO)				
• RMC VSV	1,80%	2,01%	2019	DUO- RMC Achterhoek
• MBO VSV	3,81%	5,30%	2019	DUO- RMC Achterhoek
• VO VSV	0,69%	0,49%		DUO- RMC Achterhoek
5. Basisschool voldoende nabij (% helemaal mee eens)	87%	92%	2016	WSJG
6. Onderwijs (score 0-100)	50	52	2017	Telos-Db
7. Aantal leerlingen speciaal onderwijs				
a. SO	120	x	1-10-2019	DUO
b. VSO	120	x	1-10-2019	DUO
8 Aantal scholen voor gewoon Bao	13		2020	Montferland
9. Aantal scholen voor Speciaal Onderwijs				
a. SO	1	x	2020	Montferland
b. VSO	1	x	2020	Montferland
c. SBO	0	x	20202	Montferland
10. Aantal kindercentra				
a. BSO	8	x	2020	LRK
b. kinderdagopvang	16	x	2020	LRK
c. Voorschoolse en vroegschoolse educatie locaties	10	x	2020	LRK
* aantal leerlingen op Liemers College locatie Didam				

Cultuur/ontmoeting				
Omschrijving	Montferland	Nederland	Peiljaar	Informatie komt uit
1. Percentage inwoners dat actief is in het verenigingsleven	65%	57%	2016	Montferland
2. Aantal zangverenigingen en koren	8	x	2021	Montferland
3. Aantal dansverenigingen	6	x	2021	Montferland
4. Aantal muziekverenigingen	19	x	2021	Montferland
5. Aantal toneelverenigingen	8	x	2021	Montferland
6. Aantal theaters	2	x	2021	Montferland
7. Aantal filmhuizen	2	x	2021	Montferland
8. Aantal dorpshuizen	7	x	2017	Montferland
9. Aantal inwoners dat lid is van de bibliotheek	7273	x	2020	Montferland
10. Aantal verleende subsidies zang, dans en tonaal	22	x	2021	Montferland

11. Tevredenheid over welzijnsvoorzieningen	57%	x	2016	Montferland
---	-----	---	------	-------------

Programma 7

Vrijwilligerswerk en mantelzorg				
Omschrijving	Montferland	Nederland	Peiljaar	Informatie komt uit
1. Verbondenheid buurt (waardering 1-10)	7,66	7,32	2016	WSJG
2. Vrijwilligerswerk	45%	44%	2016	WSJG
3. het percentage inwoners dat zich inzet voor de burens	68%	67%	2016	WSJG
4. Het percentage inwoners dat actief is in het Verenigingsleven	65%	57%	2016	WSJG
5. Mantelzorg	17,2%	14,2%	2016	Gezondheidsmonitor

Maatschappelijke opvang en beschermd wonen				
Omschrijving	Montferland	Nederland	Peiljaar	Informatie komt uit
1. De mate waarin een inwoners naar alle waarschijnlijkheid voor hulp en zorg kan terugvallen op familie, vrienden of buurtgenoten	6,79	6.76	2017	WSJG
2. De mate waarin inwoners geen beperkingen ervaren om deel te nemen aan de samenleving	8,43	8,31	2017	WSJG

Algemene en maatwerkvoorzieningen WMO				
Omschrijving	Montferland	Nederland	Peiljaar	Informatie komt uit
1. Inwoners met individuele Wmo-voorzieningen	59	74	2de helft 2017	CBS MSD WMO
2. Huishoudens met voorziening per wet per 1.000 inw.:				

• Alleen jeugd	34	28	2de helft 2017	CBS MSD WMO
• Alleen P-wet	28	51	2de helft 2017	CBS MSD WMO
• Alleen Wmo	94	87	2de helft 2017	CBS MSD WMO
• Jeugd en P-wet	2	4	2de helft 2017	CBS MSD WMO
• Jeugd en Wmo	3	2	2de helft 2017	CBS MSD WMO
• P-wet en Wmo	6	13	2de helft 2017	CBS MSD WMO
• Jeugd, P-wet en Wmo	1	0	2de helft 2017	CBS MSD WMO
3. Huishoudens zonder voorzieningen	83,2%	82,3%	2de helft 2017	CBS MSD WMO

Veiligheid				
Omschrijving	Montferland	Nederland	Peiljaar	Informatie komt uit
1. Criminaliteitsindex (2012=100)	74	81	2016	CBS
2. Misdrijven totaal per 10.000 inwoners	28,4	48,9	2017	CBS Gereg. Crimi.
3. Vernielingen en openbare orde per 10.000 inwoners	4,8	6,0	2017	CBS Gereg. Crimi.
4. Gewelds- en seksuele misdrijven per 10.000 inwoners	2,6	5,0	2017	CBS Gereg. Crimi.
5. Verkeersmisdrijven per 1.000 inwoners	4,0	6,5	2017	CBS Gereg. Crimi.
6. Diefstallen per 1.000 inwoners	12,7	4,4	2017	CBS Diefstallen
7. Diefstallen naar type per 1.000 inwoners:				
• Diefstal uit/vanaf auto	1,6	0,1	2017	CBS Diefstallen

• Diefstal uit woning	2,1	0,3	2017	CBS Diefstallen
• Diefstal van fiets	2,3	0,2	2017	CBS Diefstallen
• Winkeldiefstal	0,6	2,1	2017	CBS Diefstallen

Programma 8

Participatie en activering				
Omschrijving	Montferland	Nederland	Peiljaar	Informatie komt uit
1. Aantal banen per 1.000 inw.	638,1	758,2	2017	LISA
2. Personen met bijstandsuitkering per 1.000 inw. (18 jaar en ouder)	22,2	41,9	2017	CBS Participatiewet
3. Banen naar sector				
• Industrie:	22,7%		2017	LISA
• Landbouw:	3,7%		2017	LISA
• Handel:	17,6%		2017	LISA
• Collectieve dienstverl:	19,8%		2017	LISA
• Zakelijke dienstverl:	33,9%		2017	LISA
• Overige dienstver:	2,3%		2017	LISA
4. Huishoudens met bijstandsuitkeringen (% van totaal)	3,0%	5,7%	2017	CBS Participatiewet
5. Bijstand gerelateerde uitkering vanaf AOW-leeftijd (personen per 1.000 inw. 65 jr en ouder)	7,6	16,0	2017	CBS Participatiewet
6. Alleenstaanden met bijstandsuitkeringen (% tov huishoudens alleenstaand)	6,3	9,7	2017	CBS Participatiewet
7. Lopende re-integratievoorzieningen (eind peilperiode) personen per 1.000 inw. 15-64 jr.	9,9	15,0	2015	CBS Participatiewet

8. Nieuwe re-integratievoorzieningen per 1.000 inw. 15-64 jr.	12,6	15,0	2016	CBS Participatiewet
9. Beëindigde re-integratievoorzieningen per 1.000 inw. 15-64 jr.	5,4	12,0	2016	CBS Participatiewet
10. Werkloze beroepsbevolking personen per 1.000 inwoners 15-64 jaar	0	25	2017	CBS Arb.deelname
11. Beroepsbevolking opleiding laag per 1.000 inw. 15-65 jr.	223	170	2017	CBS Arb.deelname
12. Personen met lopende re-integratievoorziening naar inkomstenbron (per 1.000 inw. 15-65 jr.)				
• Werkend zonder WWB	1,3	1,5	2015	CBS Participatiewet
• Werkend met WWB	0,9	1,5	2015	CBS Participatiewet
• WWB (zonder werk)	7,2	10,7	2015	CBS Participatiewet
• Overige	0,4	1,3	2015	CBS Participatiewet
13. Inkomen als zelfstandige zzp-ers (dzt euro)	28,5	33,7	2014	CBS Lokale economie
14. Aantal huishoudens met bijstandsuitkeringen (% t.o.v. totaal)	3,0	5,7	2017	CBS Participatiewet

Armoedebeleid en schuldhulpverlening

Omschrijving	Montferland	Nederland	Peiljaar	Informatie komt uit
1. Huishoudens met laag inkomen	7,5%		2014	CBS Rio
2. Huishoudens hoog inkomen	8,2%		2014	CBS Rio
3. Kinderen opgroeiend in armoede	4,02%	6,85%	2015	WSJG

Uitvoering wet sociale werkvoorziening

Omschrijving	Montferland	Nederland	Peiljaar	Informatie komt uit
Aantal inwoners met een WSW-dienstverband	205,72 SE	x	2017	Begr Laborijn